Lời Phật Dạy Trong Kinh Tạng Nikaya - Tập 1 (Thích Quảng Tánh)

Nikaya — bài lẻ & đối chiếu

LÔØI PHAÄT DAÏY trong Kinh taïng Nikaøya

QUAÛNG TAÙNH bieân soaïn

LÔØI PHAÄT DAÏY trong Kinh taïng Nikaøya Taäp I, II & III

NHAØ XUAÁT BAÛN TOÅNG HÔÏP TP.HOÀ CHÍ MINH

Lôøi caån baïch Kính baïch chö toân ñöùc Taêng Ni, Thöa quyù nam nöõ Phaät töû,

Thoaùng choác möôøi naêm ñaàu (2000-2010) cuûa theá kyû 21 ñaõ troâi qua. Moät thaäp nieân vôùi raát nhieàu bieán ñoäng veà taâm thöùc vaø thieân nhieân, khoa hoïc laãn taâm linh. Rieâng ñoái vôùi Phaät giaùo, trong thaäp nieân naøy, moät daáu aán ñöôïc khaéc hoïa. Töø naêm 1999, Toå chöùc Lieân Hieäp Quoác ñaõ chính thöùc coâng nhaän Ngaøy Ñaïi leã Vesak - raèm thaùng Tö laø ngaøy leã hoäi toân giaùo vaø vaên hoùa treân toaøn theá giôùi.

Naêm Taân Maõo - 2011, PL.2555, theo truyeàn thoáng Phaät giaùo Nam truyeàn, laø naêm kyû nieäm Ñöùc Phaät thaønh ñaïo troøn 2.600 naêm. Hy voïng raèng ñaây seõ laø naêm mang ñaäm daáu aán thieâng lieâng veà söï minh trieát, giaùc ngoä vaø giaûi thoaùt. Vôùi nieàm hoan hyû naøy, chö toân ñöùc Taêng Ni, Phaät töû Ban TTXH tònh xaù Trung Taâm vaø caùc tònh xaù tröïc thuoäc taïi TP.Hoà Chí Minh phaùt taâm cuùng döôøng tuyeån taäp “Lôøi Phaät daïy trong Kinh taïng Nikaøya” do Ñaïi ñöùc Quaûng Taùnh bieân soaïn, giôùi thieäu khaùi quaùt nhöõng lôøi daïy caên baûn cuûa Ñöùc Theá Toân veà caùc phöông thöùc tu taäp, trau doài Giôùi - Ñònh - Tueä. Trong laàn taùi baûn naøy, troïn boä 3 taäp ñöôïc in ñeå cuùng döôøng chö toân ñöùc Taêng Ni caùc tröôøng haï taïi TP.Hoà Chí Minh, Tieàn Giang, Long An, moät soá tænh thaønh phía Baéc, cao nguyeân Trung Boä, mieàn Ñoâng vaø mieàn Taây Nam Boä... Mong raèng, vôùi nhöõng yù phaùp thieát thöïc, deã öùng duïng do Ñöùc Phaät chæ daïy vaø nhöõng lôøi bình deã hieåu trong taäp saùch naøy seõ hoã trôï chö toân ñöùc Taêng Ni haønh giaû an cö taêng tröôûng taâm haïnh Boà ñeà, höôùng ñeán giaùc ngoä, giaûi thoaùt.

Nguyeän ñem coâng ñöùc cuùng döôøng Phaùp baûo naøy hoài höôùng ñeán phaùp giôùi chuùng sanh trong möôøi phöông ñeàu troïn thaønh Phaät ñaïo.

Nam moâ Hoan Hyû Taïng Boà taùt Ma ha taùt taùc ñaïi chöùng minh.

TM. TÒNH XAÙ TRUNG TAÂM Truï trì Sa moân Giaùc Toaøn

LÔØI GIÔÙI THIEÄU Lôøi Phaät daïy laø moät tieåu muïc trong chuyeân muïc Phaät hoïc cuûa baùo Giaùc Ngoä. Tieåu muïc naøy ñöôïc xaây döïng töø naêm 2003, baèng caùch trích tuyeån nguyeân vaên hoaëc moät phaân ñoaïn cuûa nhöõng kinh thuoäc Tröôøng Boä, Trung Boä, Taêng Chi Boä, Töông Öng Boä vaø Tieåu Boä (Kinh taïng

Nikaøya) ñoàng thôøi keøm theo phaàn Lôøi baøn ngaén goïn, suùc tích vaø thieát thöïc. Noäi dung Kinh taïng Nikaøya bao haøm neàn taûng caên baûn giaùo lyù Phaät ñaø, raát thieát thaân, gaàn guõi, deã hieåu vaø deã öùng duïng thöïc haønh. Trong nhöõng naêm qua, Lôøi Phaät daïy ñaõ laàn löôït giôùi thieäu ñeán ñoäc giaû raát nhieàu phaùp thoaïi vôùi nhieàu ñeà taøi khaùc nhau. Töø nhöõng giaùo lyù caên baûn nhö Tam quy, Nguõ giôùi cho ñeán Töù ñeá, Duyeân khôûi, Voâ ngaõ; töø nhöõng phöông thöùc xaây döïng ñôøi soáng gia ñình an vui haïnh phuùc cho haøng Phaät töû taïi gia ñeán caùc phöông phaùp tu taäp chuyeån hoùa phieàn naõo nhaèm thaønh töïu caùc Thaùnh vò cho haøng ñeä töû xuaát gia v.v... ñeàu ñöôïc Lôøi Phaät daïy chuyeån taûi ñeán baïn ñoïc. Vôùi khuoân khoå nhoû heïp cuûa trang baùo, chaéc chaén raèng noäi dung cuûa Lôøi Phaät daïy chöa theå hieän ñöôïc heát ñaày ñuû yeáu nghóa cuûa Kinh taïng. Tuy vaäy, vôùi söï tìm toøi raát coâng phu trong Kinh taïng ñoà soä, trích tuyeån kinh vaên phuø hôïp vôùi caùc noäi dung tu taäp cuûa töøng thôøi ñieåm trong naêm cuøng vôùi cöôùc chuù chi tieát nguoàn goác moãi baûn kinh vaø nhaát laø phaàn Lôøi baøn giaûn dò maø saâu saéc cuûa taùc giaû ñaõ giuùp cho tieåu muïc Lôøi Phaät daïy

ñöôïc ñoâng ñaûo baïn ñoïc quan taâm, uûng hoä. Nay, nhaèm ñaùp öùng nhu caàu tìm hieåu, hoïc taäp vaø theå nghieäm lôøi Phaät daïy cuûa baïn ñoïc, taùc giaû tieåu muïc Lôøi Phaät daïy taäp hôïp caùc baøi vieát ñaõ ñaêng baùo theo töøng chuû ñeà vaø in thaønh saùch Lôøi Phaät daïy trong Kinh taïng Nikaøya (taäp I, II vaø III). Thieát nghó, taäp saùch naøy laø haønh trang caàn yeáu cho nhöõng ai quan taâm nghieân taàm, hoïc taäp nhöõng tinh hoa maø Ñöùc Phaät ñaõ daïy. Vôùi nhöõng giaù trò tö töôûng, vaên baûn hoïc nguyeân thuûy vaø coå xöa nhaát cuûa Kinh taïng Nikaøya, hy voïng ñoäc giaû seõ ñöôïc goäi nhuaàn trong phaïm aâm vi dieäu cuûa Theá Toân, thuôû Ngaøi coøn taïi theá. Traân troïng giôùi thieäu saùch Lôøi Phaät daïy trong Kinh taïng Nikaøya (taäp I, II & III) ñeán vôùi baïn ñoïc xa gaàn.

Toång Bieân taäp Baùo Giaùc Ngoä Hoøa thöôïng THÍCH TRÍ QUAÛNG

LÔØI NOÙI ÑAÀU Lôøi Phaät daïy trong Kinh taïng Nikaøya laø keát taäp nhöõng baøi vieát trong muïc Lôøi Phaät daïy ñöôïc ñaêng taûi haøng tuaàn treân baùo Giaùc Ngoä. Lôøi Phaät daïy ñöôïc thieát laäp nhaèm giôùi thieäu nhöõng lôøi daïy cuûa Theá Toân trong Kinh taïng Nikaøya moät caùch ngaén goïn, nguyeân thuûy, deã nhaän thöùc vaø theå nghieäm nhaát cho ñoäc giaû. Kinh taïng Nikaøya laø caû kho taøng kinh ñieån Phaät giaùo Nam toâng (Paøli taïng) raát ñoà soä, hieän ñaõ ñöôïc chuyeån ngöõ hoaøn toaøn sang tieáng Vieät, bao goàm Dìgha Nikaøya (Tröôøng Boä), Majjhima Nikaøya (Trung Boä), Samyutta Nikaøya (Töông Öng Boä), Anguttara Nikaøya (Taêng Chi Boä) vaø Khuddaka Nikaøya (Tieåu Boä). So vôùi kinh ñieån Haùn taïng thì naêm boä Nikaøya chöa phaûi laø nhieàu, song vôùi noäi dung voâ cuøng phong phuù vaø ñöôïc xem laø nguyeân thuûy nhaát, Kinh taïng Nikaøya laø neàn taûng caên baûn cuûa giaùo ñieån Phaät giaùo. Ñoïc Kinh taïng Nikaøya, chuùng ta nhö ñöôïc soáng trong thôøi ñaïi Theá Toân vaø Thaùnh chuùng vôùi boái caûnh xaõ hoäi AÁn Ñoä ñöông thôøi caùch nay gaàn 26 theá kyû. Theá Toân thaät minh trieát maø bình dò, ñi ñeán

ñaâu vaø gaëp vieäc gì thì tuøy duyeân giaùo hoùa neân nhöõng lôøi daïy cuûa Ngaøi voâ cuøng gaàn guõi, thieát thaân vôùi ñôøi soáng con ngöôøi thôøi aáy vaø vaãn coøn nguyeân giaù trò cho nhaân loaïi ngaøy nay. Nhöõng baøi vieát trong Lôøi Phaät daïy goàm hai phaàn, kinh vaên vaø lôøi baøn. Phaàn kinh vaên haàu heát ñöôïc trích daãn nguyeân baûn hay moät trích ñoaïn cuûa kinh hoaëc nguyeân ñoaïn kinh nhöng coù tónh löôïc nhöõng phaàn laëp laïi cuøng vôùi xuaát xöù cuï theå, chi tieát cuûa ñoaïn kinh vaên ñoù. Chuùng toâi xem ñaây laø phaàn quan troïng, chính yeáu nhaát vì ñaõ goùp phaàn giôùi thieäu ñeán baïn ñoïc nguyeân vaên lôøi vaøng phaùt xuaát töø kim khaåu Theá Toân. Phaàn lôøi baøn, thöïc ra chæ laø söï giaûi thích sô

löôïc moät soá töø ngöõ hay yù nghóa kinh vaên hoaëc laø ñeà xuaát moät höôùng nhaän thöùc cuøng söï lieân heä, ñoái chieáu vôùi thöïc teá theo thieån yù cuûa ngöôøi bieân soaïn, laø phaàn thöù yeáu ñeå tham khaûo theâm. Vì taát caû nhöõng Lôøi Phaät daïy ñeàu ñöôïc ruùt ra töø Kinh taïng Nikaøya neân khi taäp hôïp thaønh saùch coù teân Lôøi Phaät daïy trong Kinh taïng Nikaøya. Noäi dung tuyeån taäp Lôøi Phaät daïy trong Kinh taïng Nikaøya (taäp I, II vaø III) ñöôïc saép xeáp theo töøng chuû ñeà rieâng bieät. Hy voïng raèng caùch heä thoáng hoùa theo chuû ñeà seõ tieän lôïi cho vieäc tra cöùu nhöõng lôøi Phaät daïy veà moät ñeà taøi naøo ñoù voán raûi raùc ôû nhieàu nôi trong Kinh taïng. Tuy nhieân, chuû ñeà ôû ñaây cuõng chæ mang tính quy öôùc taïm thôøi vì coù nhöõng lôøi Phaät daïy tuy coâ ñoïng nhöng haøm suùc, bao quaùt yù nghóa cuûa nhieàu vaán ñeà. Veà ñòa ñieåm xuaát xöù cuûa töøng phaùp thoaïi, trong kinh vaên khoâng phaûi luùc naøo cuõng ghi roõ. Gaëp tröôøng hôïp caùc phaùp thoaïi khoâng tröïc tieáp ghi ñòa ñieåm, khi bieân soaïn muïc Lôøi Phaät daïy, chuùng toâi phöông tieän baèng caùch laàn ngöôïc laïi phía tröôùc, laáy ñoù taùi xaùc laäp ñòa ñieåm ñeå moãi phaùp thoaïi ñaït ñöôïc hoaøn chænh vaø trang nghieâm. Vieäc laøm naøy roõ raøng coù tính chính xaùc töông ñoái neân nhaân ñaây, chuùng toâi xin thöa roõ ñeå baïn ñoïc löu taâm. Baèng taát caû söï coá gaéng vaø chaân thaønh, Lôøi Phaät daïy trong Kinh taïng Nikaøya, taäp I, II & III, ñaõ ra maét baïn ñoïc. Ñeå coù ñöôïc taäp saùch naøy, ngoaøi noã löïc cuûa baûn thaân laø söï giaùo döôõng, trôï duyeân raát nhieàu cuûa caùc baäc thaày, phaùp löõ vaø söï taùn trôï cuûa ñoäc giaû. Xin chaân thaønh tri aân vaø ngöôõng mong chö toân ñöùc cuøng baïn ñoïc haèng soi saùng, chæ giaùo theâm. Ngöôøi bieân soaïn QUAÛNG TAÙNH

Lôøi Phaät daïy trong Kinh taïng Nikaøya Taäp I

I. LOØNG TIN

12 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- LÔÏI ÍCH CUÛA LOØNG TIN Moät thôøi Theá Toân ôû Vesaøli, goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm lôïi ích naøy cho thieän nam töû coù loøng tin. Theá naøo laø naêm? Caùc Thieän nhaân, caùc Chaân nhaân, tröôùc heát coù loøng thöông töôûng ñeán caùc vò coù loøng tin, khoâng coù nhö vaäy ñoái vôùi caùc vò khoâng coù loøng tin. Khi ñeán thaêm, tröôùc heát hoï ñeán thaêm nhöõng vò coù loøng tin, khoâng coù nhö vaäy ñoái vôùi nhöõng vò khoâng coù loøng tin. Khi chaáp nhaän thoï

thöïc, hoï chaáp nhaän tröôùc heát nhöõng vò coù loøng tin, khoâng coù nhö vaäy ñoái vôùi nhöõng vò khoâng coù loøng tin. Hoï thuyeát phaùp tröôùc heát cho nhöõng ngöôøi coù loøng tin, khoâng cho nhöõng ngöôøi khoâng coù loøng tin. Ngöôøi coù loøng tin, sau khi thaân hoaïi maïng chung, ñöôïc sanh leân coõi laønh, coõi trôøi. Nhöõng phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, laø naêm lôïi ích cho thieän nam töû coù loøng tin. Ví nhö, naøy caùc Tyû kheo, treân khoaûnh ñaát toát, taïi ngaû tö ñöôøng, coù caây baøng to lôùn laø choã nöông töïa cho caùc loaøi chim. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, caùc thieän nam töû coù loøng tin laø choã nöông töïa cho quaàn chuùng, cho caùc Tyû kheo, Tyû kheo ni, cho nam cö só vaø nöõ cö só. (ÑTKVN(*), Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Sumana, phaàn Söï lôïi ích loøng tin, VNCPHVN(**) aán haønh 1996, tr.369)

LÔØI BAØN: Loøng tin, theo Phaät giaùo phaûi laø chaùnh tín, tònh tín töùc nieàm tin sau khi ñaõ ñöôïc kieåm chöùng bôûi trí tueä. Nieàm tin maø hôøi hôït, mô

hoà vaø deã daõi ñoàng thôøi thieáu hieåu bieát veà noù chính laø meâ tín. Vì theá, ñaõ tin thì phaûi hieåu vaø hieåu ñeå cuûng coá, taêng tröôûng nieàm tin laø ñieàu khoâng theå thieáu ñoái vôùi chaùnh tín Phaät giaùo. Tröôùc heát, haøng Phaät töû phaûi thieát laäp ñöôïc nieàm tònh tín ñoái vôùi Tam baûo. Bôûi chæ coù aùnh saùng cuûa Tam baûo môùi ñuû naêng löïc xua tan boùng toái cuûa voâ minh, daäp taét tham aùi vaø ñoaïn taän khoå ñau. Ñænh cao cuûa loøng tin laø tín taâm, tin töôûng tuyeät ñoái vaøo baûn taâm thanh tònh, töï taùnh giaùc ngoä haèng höõu nôi chính baûn thaân mình. Töø ñoù noã löïc tu taäp laøm hieån loä chôn taâm saùng suoát, theå nhaäp chaân lyù. Khi ñaõ coù loøng tin, ngöôøi cö só ñöôïc naêm lôïi ích. Ñoù laø: ñöôïc chö toân thieàn ñöùc thöông töôûng, thaêm vieáng, ñeán nhaø thoï trai, thuyeát phaùp vaø khi thaân hoaïi maïng chung ñöôïc sanh leân coõi trôøi. Ñaëc bieät, chính nieàm tònh tín laø “choã nöông töïa cho quaàn chuùng, cho caùc Tyû kheo, Tyû kheo ni, cho nam cö só vaø cho nöõ cö só”. Ñöùc tin laø meï cuûa taát caû coâng ñöùc, laø neàn taûng ñeå phaùt sanh moïi thieän phaùp. Vì vaäy, neáu chöa coù loøng tin thì phaûi thieát laäp, khi ñaõ phaùt khôûi ñöôïc tònh tín roài thì cuûng coá vaø trau gioài ñeå nieàm tin theâm kieân coá. Chaùnh tín vaø tònh tín Tam baûo laø moät trong nhöõng vaán ñeà quan yeáu maø moãi ngöôøi con Phaät phaûi thaønh töïu ñeå laøm cô sôû cho vieäc tu hoïc, lôïi mình vaø lôïi ngöôøi. Trong boái caûnh khuûng hoaûng veà nieàm tin, hoaøi nghi caùc giaù trò ñaïo ñöùc, chaïy theo thöïc duïng nhö hieän nay thì hôn luùc naøo heát haøng Phaät töû phaûi tin saâu lôøi Phaät daïy ñeå soáng höôùng thieän, vò tha, an vui vaø giaûi thoaùt, ñoàng thôøi goùp phaàn baûo löu, gìn giöõ nhöõng chuaån möïc ñaïo ñöùc, vaên hoùa truyeàn thoáng cuûa daân toäc.[

(*)

Ñaïi taïng kinh Vieät Nam

(**)

Vieän Nghieân cöùu Phaät hoïc Vieät Nam

2- BIEÅU HIEÄN CUÛA LOØNG TIN Moät thôøi Theá Toân truù taïi Gomagga, trong khu röøng Simsapaø, daïy caùc Tyû kheo: Do ba söï kieän naøy, naøy caùc Tyû kheo, moät ngöôøi ñöôïc bieát laø coù loøng tin. Theá naøo laø ba? Öa thaáy ngöôøi coù giôùi haïnh; öa nghe dieäu phaùp; vôùi taâm ly caáu ueá xan tham, soáng trong nhaø, boá thí roäng raõi vôùi baøn tay saïch seõ, thích thuù söï töø boû, saün saøng khi ñöôïc yeâu caàu, thích phaân phaùt vaät boá thí. Do ba söï kieän naøy, naøy caùc Tyû kheo, moät ngöôøi ñöôïc bieát laø coù loøng tin. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Nhoû, phaàn Söï kieän, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.268)

LÔØI BAØN: Loøng tin, nieàm tònh tín Tam baûo laø nhaân toá quan troïng caàn phaûi thaønh töïu ñeå laøm neàn taûng cho söï tu taäp, höôùng thieän. Nieàm tin voán tieàm aån trong loøng vôùi caùc phöông dieän roäng heïp vaø möùc ñoä saâu caïn khaùc nhau. Vì theá, döïa vaøo nhöõng bieåu hieän tu hoïc trong cuoäc soáng haøng ngaøy, moãi ngöôøi coù theå kieåm nghieäm laïi nieàm tin cuûa chính mình hoaëc coù theå ñaùnh giaù nieàm tin cuûa ngöôøi khaùc. Tröôùc heát, bieåu hieän cuï theå cuûa loøng tin laø toân troïng vaø thöïc haønh caùc chuaån möïc, giaù trò ñaïo ñöùc. Khi moät ngöôøi haâm moä, ca ngôïi vaø kính ngöôõng ngöôøi coù giôùi haïnh (ñaïo ñöùc), chöùng toû ngöôøi aáy ñang höôùng thieän, mong muoán laøm baïn vôùi thieän, sôï haõi nhöõng ñieàu aùc, tin saâu nhaân quaû. Söï thaân caän, quyù kính caùc baäc chaân tu, luoân quan taâm ñeán vaán ñeà “ngöôøi toát, vieäc toát” trong xaõ hoäi ñeå hoïc taäp, noi göông laø bieåu hieän cuûa ngöôøi coù loøng tin. Nieàm tin cuûa nhöõng ngöôøi con Phaät, theo tueä giaùc cuûa Theá Toân,

luoân song haønh vôùi hieåu bieát. Muoán tin saâu, tin chaéc phaûi hieåu roõ giaùo phaùp, môû maét ra ñeå thaáy roõ roài tin môùi laø chaùnh tín, tònh tín. Do vaäy, thích thuù nghieân taàm kinh ñieån, say meâ hoïc hoûi giaùo phaùp nhaèm hieåu bieát saâu saéc hôn lôøi Phaät daïy vaø öùng duïng vaøo cuoäc soáng ñeå ñöôïc nhöõng lôïi ích, an vui laø bieåu hieän thöù hai cuûa loøng tin. Khi ñaõ hieåu roõ dieäu phaùp, thaáy ñöôïc söï mong manh cuûa kieáp ngöôøi, cuoäc ñôøi neân nguyeän khoâng naém giöõ, chaáp thuû vaø xaû ly. Boá thí, cho, buoâng boû, xaû… heát thaûy moät caùch hoan hyû, töï nhieân vì thaáy roõ chaúng coù gì xöùng ñaùng ñeå naém giöõ. Soáng laø cho, laø phuïng hieán chính laø minh trieát cao caû vaø thaùnh thieän cuûa nhöõng taâm hoàn tònh tín. Chæ nhöõng ai thaønh töïu ñöôïc nieàm tin baát ñoäng vaøo Tam baûo môùi laøm ñöôïc ñieàu thí xaû troïn veïn naøy. Thì ra, nieàm tin tuy ôû trong loøng nhöng cuõng deã thaáy qua nhöõng bieåu hieän, haønh xöû trong cuoäc soáng. Vaø quan troïng hôn, thaønh töïu ñöôïc nieàm tin cuõng chính laø thaønh töïu tueä giaùc. Chính vì vaäy, kinh Hoa Nghieâm noùi: “Nieàm tin laø meï cuûa caùc coâng ñöùc”.[

3- CHAÙNH TÍN Moät thôøi Theá Toân du haønh giöõa daân chuùng Kosala, taïi thò traán cuûa ngöôøi Kaølaømaø, ôû Kesaputta. Roài caùc ngöôøi Kaølaømaø ñi ñeán ñaûnh leã, ngoài xuoáng moät beân, baïch Theá Toân: Coù moät soá Sa moân, Baø la moân, baïch Theá Toân, ñi ñeán Kesaputta. Hoï laøm saùng toû vaø laøm choùi saùng quan ñieåm cuûa mình nhöng hoï laïi baøi xích, khinh mieät, cheâ bai vaø xuyeân taïc quan ñieåm cuûa ngöôøi khaùc. Chuùng con coù nhöõng nghi ngôø vaø phaân vaân trong nhöõng vò naøy, ai noùi söï thaät, ai noùi sai söï thaät? Naøy caùc Kaølaømaø, chôù voäi tin vì nghe truyeàn thuyeát, chôù voäi tin vì theo truyeàn thoáng, chôù voäi tin vì ñöôïc kinh ñieån truyeàn tuïng, chôù voäi tin vì lyù luaän sieâu hình, chôù voäi tin vì ñuùng theo moät laäp tröôøng, chôù voäi tin vì phuø hôïp vôùi ñònh kieán, chôù voäi tin vì xuaát phaùt töø nôi coù uy quyeàn vaø chôù voäi tin vì vò Sa moân noùi ra nhöõng lôøi aáy laø baäc ñaïo sö cuûa mình. Naøy Kaølaømaø, khi naøo töï mình bieát roõ nhö sau: Caùc phaùp naøy laø baát thieän, laø toäi loãi; caùc phaùp naøy bò nhöõng ngöôøi coù trí chæ trích; caùc phaùp naøy neáu chaáp nhaän vaø thöïc hieän ñöa ñeán baát haïnh vaø khoå ñau, thì naøy Kaølaømaø, haõy töø boû chuùng. Naøy Kaølaømaø, khi naøo töï mình bieát roõ nhö sau: Caùc phaùp naøy laø thieän, laø khoâng coù toäi loãi; caùc phaùp naøy ñöôïc nhöõng ngöôøi coù trí taùn thaùn; caùc phaùp naøy neáu chaáp nhaän vaø thöïc hieän ñöa ñeán haïnh phuùc vaø an laïc, thì naøy Kaølaømaø, haõy chöùng ñaït vaø an truù. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Lôùn, phaàn Caùc vò ôû Kesaputta, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.336)

LÔØI BAØN: Thoùi thöôøng cuûa con ngöôøi laø phaøm caùi gì voán cuûa ta, coù lieân heä ñeán ta thì bao giôø cuõng toái thaéng. Boùng ñen cuûa töï ngaõ luoân bao

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 17

truøm, che laáp laøm chöôùng ngaïi söï theå nhaäp chaân lyù ñoàng thôøi laø coäi nguoàn daãn ñeán moïi khoå ñau. Vì theá, noã löïc ñeå laøm saùng toû quan ñieåm, laäp tröôøng cuûa mình nhaèm phaùt huy caùi ta vaø caùi cuûa ta laø chuyeän bình thöôøng voán dó cuûa theá gian. Tuy nhieân, song haønh vôùi vieäc baûo veä quan ñieåm cuûa mình laø haønh vi leân aùn, baøi xích vaø khinh mieät quan ñieåm cuûa ngöôøi khaùc, nhaát laø nhöõng quan ñieåm tieán boä laø moät ñieàu teä haïi; bieåu hieän roõ neùt cuûa chaáp ngaõ, cuoàng tín vaø voâ minh. Theo tueä giaùc Theá Toân, ñoái vôùi moïi quan ñieåm, tö töôûng neân thaän troïng, chôù voäi tin, caàn hoaøi nghi vaø xeùt laïi taát caû. Duø nghi ngôø laø moät trong nhöõng phieàn naõo laøm chöôùng ngaïi thaùnh ñaïo nhöng trong nhaän thöùc, hoaøi nghi laø moät bieåu hieän cuûa trí tueä vì “ñaïi nghi töùc ñaïi ngoä”. Sau hoaøi nghi môùi ñi ñeán nieàm tin vöõng chaéc laø loä trình cuûa chaùnh tín vaø tònh tín cuûa nhöõng ngöôøi con Phaät. Neáu khoâng ñöôïc nghi, khoâng ñöôïc xeùt laïi, chæ nhaém maét tin theo thì nieàm tin aáy chæ laø meâ tín, voâ cuøng ngaây daïi vaø taêm toái. Trong quan ñieåm cuûa mình, Theá Toân chöa bao giôø phaùn quyeát roài baét buoäc moïi ngöôøi phaûi cuùi ñaàu tin theo ñoàng thôøi luoân cho pheùp vaø khuyeán khích haøng ñeä töû ñem ra thaûo luaän, baøn baïc nhöõng lôøi daïy cuûa Ngaøi. Nieàm tin veà giaùo phaùp cuûa haøng ñeä töû ñöôïc thaønh töïu sau khi quaùn saùt, tö duy vaø chieâm nghieäm. Ñaëc

bieät laø khi roõ bieát veà ñieàu ñoù laø thieän, khoâng coù toäi loãi, thöïc haønh ñem ñeán haïnh phuùc, an vui vaø nhaát laø treân bình dieän nhaän thöùc ñöôïc nhöõng ngöôøi trí chaáp nhaän thì haõy tin theo, chöùng ñaït vaø an truù, neáu ngöôïc laïi thì döùt khoaùt töø boû. Nieàm tin phaûi ñi lieàn vôùi trí tueä môùi laø chaùnh tín. Cho neân ngöôøi con Phaät khoâng voäi tin baát cöù ñieàu gì, hoï chæ tin sau khi thöïc haønh vaø ñieàu ñoù mang ñeán haïnh phuùc, an vui cho mình vaø ngöôøi, trong hieän taïi vaø mai sau.[

18 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

4- LOØNG TIN LAØ TAØI SAÛN TOÁI THÖÔÏNG Moät thôøi Theá Toân truù ôû AØlavi, taïi truù xöù cuûa Daï xoa Alavakka. Roài Daï xoa ñi ñeán vaø noùi vôùi Theá Toân: Naøy Sa moân, ta seõ hoûi oâng moät caâu. Neáu oâng khoâng traû lôøi ta ñöôïc, ta seõ laøm taâm oâng ñieân loaïn, hay ta seõ laøm oâng beå tim, hay naém laáy chaân, ta seõ quaêng oâng qua bôø beân kia soâng Haèng. Naøy Hieàn giaû, Ta khoâng thaáy moät ai ôû chö Thieân, Ma giôùi, Phaïm thieân hay vôùi chuùng Sa moân, Baø la moân vaø loaøi ngöôøi coù theå laøm taâm Ta ñieân loaïn hay laøm beå tim Ta, hay naém laáy chaân quaêng Ta qua bôø beân kia soâng Haèng. Tuy vaäy, naøy Hieàn giaû, haõy hoûi ñi, neáu oâng muoán. Naøy Sa moân: “Caùi gì ñoái vôùi ngöôøi, laø taøi saûn toái thöôïng? Caùi gì kheùo haønh trì, ñem laïi chôn an laïc? Caùi gì giöõa caùc vò, laø vò ngoït toái thöôïng? Phaûi soáng nhö theá naøo, ñöôïc goïi soáng toái thöôïng?”. Naøy Hieàn giaû: “Loøng tin ñoái vôùi ngöôøi, laø taøi saûn toái thöôïng. Chaùnh phaùp kheùo haønh trì, ñem laïi chôn an laïc. Chaân lyù giöõa caùc vò, laø vò ngoït toái thöôïng. Phaûi soáng vôùi trí tueä, ñöôïc goïi laø soáng toái thöôïng”. (ÑTKVN, Töông Öng I, chöông 10, phaàn AØlavi, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.471)

LÔØI BAØN: Con ngöôøi soáng treân ñôøi thöôøng mong öôùc coù ñöôïc nhieàu thöù nhö taøi saûn, danh voïng, haïnh phuùc v.v… Theá nhöng, khi ñöôïc hoûi trong nhöõng thöù aáy caùi naøo laø toái thöôïng thì ña phaàn ñeàu luùng tuùng vì mong öôùc cuûa con ngöôøi voán voâ haïn, khoâng coù ñieåm döøng. Ña phaàn, vôùi nhöõng ai chín chaén vaø bình taâm thì traû lôøi moät caùch noâm na raèng: Nhöõng gì ñaùp öùng ñöôïc nhu caàu caàn thieát nhaát

trong hieän taïi laø toái thöôïng. Daï xoa Alavakka cuõng sôû höõu ñöôïc nhieàu thöù nhöng vaãn chöa thoûa maõn tham voïng vaø kieâu caêng voán dó cuûa mình, giaän döõ vì khoâng bieát caùi gì laø toái thöôïng ñeå sôû höõu, manh taâm chieám ñoaït. Trong caùc thöù taøi saûn, theo tueä giaùc Theá Toân, thì loøng tin laø toái thöôïng. Quan nieäm naøy keå ra cuõng laï nhöng neáu laéng loøng chieâm nghieäm lôøi Phaät thì tröïc nhaän raèng taøi saûn chæ laø caùi ñeán sau, laø keát quaû cuûa loøng tin. Bôûi “ñöùc tin laø meï cuûa caùc coâng ñöùc”, coù loøng tin thì coù ñöôïc taát caû. Laøm gì ñeå ñöôïc an vui laâu daøi cuõng laø moät vaán naïn lôùn? Vì nieàm vui maø con ngöôøi coù ñöôïc thì khaù nhieàu nhöng taát caû ñeàu taïm bôï, qua nhanh ñoàng thôøi nieàm vui aáy raát khoù tìm nhöng deã maát. Vôùi Theá Toân, chæ coù thöïc

haønh Chaùnh phaùp môùi coù ñöôïc haïnh phuùc laâu daøi. Vò ngoït cuûa cuoäc ñôøi cuõng raát nhieàu nhöng ña phaàn ñeàu töïa nhö chuùt maät dính treân löôõi dao, ngöôøi tham chuùt maät ngoït aáy seõ khoù traùnh ñöôïc tai hoïa ñöùt löôõi. Ñaèng sau caùi höông vò ngoït ngaøo aáy luoân laø caïm baãy vaø hieåm nguy rình raäp. Cuõng vì chaïy theo vò ngoït cuûa cuoäc ñôøi maø khoâng ít ngöôøi thaân baïi, danh lieät thaäm chí taùn thaân, thaát maïng. Ngöôïc laïi, haïnh phuùc cuûa chöùng nghieäm chaân lyù töùc giaûi thoaùt vaø giaùc ngoä thì vónh cöûu, an laønh neân ñöôïc goïi laø vò ngoït toái thöôïng. Ñeå coù ñöôïc moät ñôøi soáng ñuùng nghóa thì chæ coù soáng vôùi trí tueä vaø minh trieát. Vì leõ, neáu thieáu vaéng trí tueä thì khoâng theå goïi laø ñôøi soáng cao, vaên minh duø vaät chaát ñaày ñuû. Maët khaùc, chæ coù trí tueä môùi ñuû naêng löïc cheá ngöï khoå ñau, phaù tan taø kieán, ñaït ñöôïc töï chuû vaø töï taïi. Vì vaäy, moãi ngöôøi con Phaät phaûi nhaän ra chaân giaù trò cuûa cuoäc soáng ñeå coù loøng tin, thöïc haønh Chaùnh phaùp, phaùt huy trí tueä vaø chöùng nghieäm giaûi thoaùt.[

20 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

5- CHÆ TIN MOÄT NGÖÔØI Moät thôøi Theá Toân ôû Kimbilaø, taïi Veluvana, daïy caùc Tyû kheo: Coù naêm nguy haïi naøy, naøy caùc Tyû kheo, trong loøng tònh tín ñoái vôùi moät ngöôøi. Theá naøo laø naêm? Naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi naøo ñöôïc moät ngöôøi tònh tín, roài ngöôøi aáy phaïm loãi vaø chuùng Taêng tuøy theo loãi ñaõ phaïm ngöng chöùc ngöôøi aáy, baét ngöôøi aáy xuoáng ngoài cuoái. Laïi nöõa, ngöôøi naøo ñöôïc moät ngöôøi tònh tín, roài ngöôøi aáy ñi ñeán nôi khaùc hoaëc ngöôøi aáy bò loaïn taâm hay ngöôøi aáy bò maïng chung. Ngöôøi naøy suy nghó: “Ngöôøi maø ta aùi moä, öa thích, nay ngöôøi aáy bò chuùng Taêng ngöng chöùc, bò baét xuoáng ngoài cuoái; nay ngöôøi aáy ñaõ ñi xa, bò loaïn taâm, bò maïng chung” vaø ngöôøi naøy khoâng coøn tònh tín vôùi caùc Tyû kheo. Do khoâng coøn lieân heä vôùi caùc Tyû kheo khaùc, ngöôøi naøy khoâng nghe dieäu phaùp, do khoâng nghe dieäu phaùp neân ngöôøi naøy thoái ñoïa khoûi Chaùnh phaùp. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø naêm nguy haïi ñoái vôùi vieäc chæ tònh tín ñoái vôùi moät ngöôøi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm AÙc haønh, phaàn Tònh tín ñoái vôùi moät ngöôøi [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.745)

LÔØI BAØN: Ñöùc tin vaøo Tam baûo, nhaát laø tin Taêng ñöôïc xem laø moät yeáu toá quan troïng cuûa nieàm tònh tín, laøm taêng tröôûng phöôùc baùo vaø thaêng hoa tinh thaàn cuûa töï thaân. Taêng laø moät ñoaøn theå thanh tònh vaø hoøa hôïp, tin Taêng ñuùng nghóa laø gôûi troïn nieàm tin vaøo ñoaøn theå aáy. Döïa treân nieàm tin Taêng baûo, moät Phaät töû coù theå thaân caän, gaàn

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 21

guõi ñeå ñöôïc höôùng daãn vaø tu hoïc vôùi moät vò xuaát gia. Theá nhöng chæ tin vaøo moät vò Taêng duy nhaát vaø gaàn nhö phôùt lôø vôùi Taêng giaø, ñoù laø ñieàu nguy haïi. Coäng ñoàng xuaát gia ngaøy nay chöa theå goïi laø roát raùo thanh tònh, bôûi moät soá vò chöa laøm troøn boån phaän xuaát gia cuûa mình. Söï thaät naøy tuy

aûnh höôûng khoâng nhoû ñeán uy tín cuûa chö Taêng noùi chung nhöng ñoù laø vieäc caù nhaân, khoâng heà lieân heä ñeán baûn theå Taêng giaø voán thanh tònh vaø hoøa hôïp. Cuõng chính vì theá maø hieän toàn taïi hieän töôïng moät soá ngöôøi (coù theå chöa hieåu saâu saéc veà giaùo lyù hay do söï höôùng daãn thieân kieán cuûa thaày mình) chæ tin vaøo moät ngöôøi duy nhaát laø thaày cuûa toâi, sö phuï cuûa toâi, chaân sö cuûa toâi... vaø ñaùnh maát nieàm tin Taêng giaø. Caùch tin naøy deã rôi vaøo söï suøng kính thaùi quaù ñeán meâ muoäi, khoù traùnh khoûi chaáp thuû cho ngöôøi tin vaø laøm taêng töï maõn ñoái vôùi ngöôøi ñöôïc kính tin. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, ñoù laø nhöõng nguy haïi. Bôûi khi chæ ñaët nieàm tin vaøo moät ngöôøi, roài ngöôøi aáy chaúng may thaêng traàm, suy thònh theo leõ voâ thöôøng, daãn ñeán chao ñaûo, huït haãng, maát nôi nöông töïa tinh thaàn vaø thoái ñoïa trong Chaùnh phaùp. Vì theá, ngöôøi con Phaät phaûi xaây döïng nieàm tin, söï kính troïng vaøo Taêng baûo. Thaày cuûa mình chæ laø moät chieác laù cuûa caây Taêng, moät teá baøo cuûa cô theå Taêng. Caây Taêng luoân to lôùn, caønh laù xum xueâ, goác reã beàn chaët. Chieác laù coù theå vaøng uùa vaø ruïng rôi nhöng ñaïi thoï kia thì luoân vöõng chaõi. Boû queân caây lôùn ñeå naém baét chieác laù laø moät thieät thoøi, laàm töôûng chieác laù laø ñaïi thuï laïi caøng ñaùng thöông hôn. Vaø ñaây cuõng laø ñieàu maø haøng sô hoïc caàn suy tö ñeå thaønh töïu nieàm tònh tín Taêng baûo.[

II. BOÁ THÍ & CUÙNG DÖÔØNG

24 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- PHÖÔÙC BAÙO THUØ THAÉNG CUÛA BOÁ THÍ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, Jetavana, taïi khu vöôøn oâng Anaøthapindika. Roài Sumanaø, con gaùi vua cuøng naêm traêm thieáu nöõ hoä toáng, ñi ñeán ñaûnh leã vaø baïch Theá Toân: ÔÛ ñaây, baïch Theá Toân, coù hai ñeä töû cuûa Theá Toân ñoàng ñaúng veà tín, ñoàng ñaúng veà giôùi, ñoàng ñaúng veà tueä, moät coù boá thí, moät khoâng boá thí. Sau khi thaân hoaïi maïng chung, caû hai vò aáy ñöôïc sanh leân coõi trôøi hoaëc sanh laïi coõi ngöôøi thì giöõa hai vò aáy, coù söï ñaëc thuø gì, coù söï sai khaùc gì? Coù söï sai bieät, naøy Sumanaø! Ngöôøi coù boá thí, khi ñöôïc laøm moät vò trôøi hoaëc ñöôïc laøm ngöôøi ñeàu vöôït qua ngöôøi khoâng boá thí treân naêm phöông dieän. Ñoù laø thoï maïng, nhan saéc, an laïc, danh xöng vaø taêng thöôïng. Ngöôøi coù boá thí, naøy Sumanaø, khi ñöôïc laøm vò trôøi hoaëc ñöôïc laøm ngöôøi ñeàu vöôït qua ngöôøi khoâng boá thí veà naêm phöông dieän naøy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Sumanaø, phaàn Con gaùi vua, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.351)

LÔØI BAØN: Trong cuoäc soáng thöôøng xaûy ra tröôøng hôïp cuøng moät coâng vieäc, cuøng moät thôøi ñieåm vaø nhöõng ngöôøi thöïc hieän coâng vieäc aáy voán coù taøi söùc ngang ngöûa nhau, theá nhöng coù ngöôøi thaønh coâng röïc rôõ vaø coù ngöôøi laïi thaønh coâng raát khieâm toán, thaäm chí thaát baïi. Ñoái vôùi nhöõng ngöôøi khoâng thaønh coâng, ña phaàn töï an uûi mình baèng laäp luaän ta chöa tôùi thôøi hoaëc ca caåm raèng "möu söï taïi nhaân, thaønh söï taïi thieân". Ít ai ngôø raèng, nhaân toá tieàm aån chi phoái söï thaønh coâng hay thaát baïi cuûa moãi ngöôøi chính

laø phöôùc baùo cuûa

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 25

chính hoï, do tu taäp boá thí trong quaù khöù vaø ngay trong hieän taïi. Theo tueä giaùc Theá Toân, neáu hai ngöôøi tu taäp vôùi nieàm tònh tín Tam baûo, giôùi ñöùc vaø trí tueä ngang nhau nhöng coù söï cheânh leäch veà coâng haïnh boá thí thì taát nhieân ngöôøi tu taäp veà boá thí nhieàu hôn seõ gaët haùi nhöõng phöôùc baùo, vöôït thaéng raát xa ngöôøi ít hoaëc khoâng tu taäp veà boá thí. Söï vöôït thaéng naøy xaûy ra treân naêm phöông dieän thoï maïng, nhan saéc, an laïc, danh xöng vaø taêng thöôïng. Vì theá, ngöôøi Phaät töû tu taäp giôùi-ñònh-tueä phaûi song haønh vaø phaùt huy hôn nöõa coâng haïnh boá thí. Ñænh cao cuûa boá thí laø Boá thí Ba la maät, bình ñaúng, voâ ñieàu kieän vaø voâ ngaõ. Tu taäp boá thí seõ goùp phaàn thieát thöïc ñem laïi haïnh phuùc, an vui cho tha nhaân vaø ñeå trang nghieâm phöôùc baùo cuûa töï thaân. Phöôùc baùo soáng thoï vaø khoûe maïnh, nhan saéc deã nhìn vaø khaû aùi, ñôøi soáng an vui, coù danh phaän rôõ raøng, moïi ñieàu voán toát ñeïp laïi caøng toát ñeïp theâm (taêng thöôïng) laø mô öôùc cuûa moïi ngöôøi. Do vaäy, ngöôøi con Phaät soáng vaø tu taäp theo lôøi Phaät daïy luoân thöïc haønh boá thí vaø cuùng döôøng ñeå ñôøi soáng hieän taïi vaø mai sau ñöôïc haïnh phuùc, an laïc nhö yù.[

26 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

2- BOÁ THÍ & CUÙNG DÖÔØNG NHÖ PHAÙP Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, khu vöôøn cuûa oâng Anaøthapindika. Luùc baáy giôø, meï cuûa Nanda, nöõ gia chuû ngöôøi Velukandaki laøm moät thí vaät goàm coù saùu phaàn cuùng döôøng chuùng Taêng. Baáy giôø, Theá Toân vôùi thieân nhaõn thuaàn tònh sieâu nhieân thaáy meï cuûa Nanda laøm moät thí vaät goàm coù saùu phaàn lieàn baûo caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù ba phaàn thuoäc veà ngöôøi boá thí vaø coù ba phaàn thuoäc veà ngöôøi nhaän vaät phaåm boá thí. Theá naøo laø ba phaàn thuoäc veà ngöôøi boá thí? Naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi boá thí, tröôùc khi boá thí, yù ñöôïc vui loøng; trong khi boá thí, taâm ñöôïc tònh tín; sau khi boá thí, caûm thaáy hoan hyû. Ñaây laø ba phaàn cuûa ngöôøi boá thí. Theá naøo laø ba phaàn cuûa ngöôøi nhaän phaåm vaät boá thí? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, nhöõng ngöôøi nhaän phaåm vaät boá thí, ñaõ ñöôïc ly tham hay ñang thöïc haønh haïnh ly tham; ñaõ ñöôïc ly saân hay ñang thöïc haønh haïnh ly saân; ñaõ ñöôïc ly si hay ñang thöïc haønh haïnh ly si. Ñaây laø ba phaàn cuûa ngöôøi nhaän phaåm vaät boá thí. Nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø thí vaät coù saùu phaàn. Naøy caùc Tyû kheo, coâng ñöùc cuûa thí vaät saùu phaàn thaät voâ löôïng: “Laø nguoàn sanh phöôùc, nguoàn sanh thieän, moùn aên an laïc, thuoäc thieân giôùi, laø quaû laïc dò thuïc, daãn ñeán coõi Trôøi, ñöa ñeán khaû laïc, khaû hyû, haïnh phuùc vaø an laïc”. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, phaåm Chö thieân, phaàn Boá thí, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.91)

LÔØI BAØN: Boá thí vaø cuùng döôøng laø phaùp tu phoå bieán cuûa haøng Phaät töû. Tuy nhieân, ñeå ñaït ñöôïc söï boá thí vaø cuùng döôøng ñuùng nhö phaùp laø

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 27

vieäc khoâng phaûi deã daøng ñoái vôùi ngöôøi thí vaø caû ngöôøi thoï thí. Ngöôøi thí chuû thöïc haønh boá thí vaø cuùng döôøng tröôùc heát phaûi xuaát phaùt töø söï haân hoan, hoaøn toaøn töï giaùc vaø töï nguyeän. Phaùt taâm boá thí vaø cuùng döôøng phaûi ñöùng treân neàn taûng tònh tín. Bôûi leõ, neáu thieáu tònh tín thì vieäc laøm cao caû aáy seõ leäch höôùng, chæ nuoâi lôùn loøng ngaõ maïn vì thaáy raèng ta laø keû ban ôn. Vì "cuûa cho khoâng baèng caùch cho", do vaäy chöa haún nhieàu tieàn laém cuûa maø thöïc haønh ñöôïc tònh thí. Maët khaùc, tu taäp boá thí vaø cuùng döôøng phaûi thaønh töïu hoan hyû, vui veû khi ñem nieàm vui ñeán cho ngöôøi. Ñaây laø ba yeáu toá cô baûn ngöôøi thí chuû caàn tu taäp ñeå ñaït ñöôïc söï boá thí vaø cuùng döôøng nhö phaùp. Ñoái vôùi chuùng Taêng, nhöõng ngöôøi thoï thí, laïi caøng phaûi noã löïc ñeå hoaøn thieän töï thaân hôn vì bao giôø "cuûa bieáu laø cuûa lo, cuûa cho laø cuûa nôï". Neáu khoâng trau gioài, tu söûa thaân taâm, ñoaïn tröø phieàn naõo thì "tín thí nan tieâu". Söï thoï nhaän caøng nhieàu chæ mang nôï ñaøn na thí chuû caøng lôùn neáu khoâng taïo ra coâng ñöùc ñeå hoài höôùng cho thí chuû. Vì vaäy, song haønh vôùi tònh thí cuûa ngöôøi thí chuû thì ngöôøi thoï nhaän phaåm vaät boá thí, cuùng döôøng phaûi ñaït ñöôïc söï tònh thoï, töùc söï thoï nhaän vôùi taâm thanh tònh, taâm cuûa ngöôøi nhaän ñaõ vaø ñang ñoaïn taän tham lam, saân haän vaø si meâ. Do ñoù, ñeå vieäc boá thí vaø cuùng döôøng nhö phaùp, ñaït ñöôïc lôïi ích lôùn, coâng ñöùc voâ löôïng thì ngöôøi thí chuû vaø ngöôøi thoï thí phaûi thaønh töïu "thí vaät coù saùu phaàn" nhö lôøi Ñöùc Phaät ñaõ daïy.[

28 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

3- TÖÔNG QUAN GIÖÕA CHO VAØ NHAÄN Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Vesaøli, taïi giaûng ñöôøng coù noùc nhoïn. Roài Theá Toân vaøo buoåi saùng ñaép y, caàm baùt ñi ñeán truù xöù cuûa gia chuû Ugga, sau khi ñeán, ngoài xuoáng treân choã ñaõ soaïn saün. Gia chuû Ugga ñi ñeán ñaûnh leã, ngoài xuoáng moät beân, baïch Theá Toân: Baïch Theá Toân, con nghe nhö sau töø mieäng Theá Toân: "Ai cho vaät khaû yù thì nhaän ñöôïc ñieàu khaû yù". Vì theá, con coù naáu chaùo töø hoa caây saøla vaø raát nhieàu loaïi moùn aên thaät laø khaû yù; con coù nhieàu loaïi vaûi deät töø Kaøsi thaät laø khaû yù. Mong Theá Toân haõy nhaän laáy vì loøng töø aùi ñoái vôùi chuùng con. Theá Toân nhaän lôøi vaø noùi vôùi Ugga baøi keä tuøy hyû naøy: "Ai cho vaät khaû yù, nhaän ñöôïc ñieàu khaû yù, ñoái vôùi baäc Chaùnh tröïc, vui loøng ñem boá thí, vaûi maëc vaø giöôøng naèm, aên uoáng caùc vaät duïng, bieát ñöôïc baäc La haùn, ñöôïc ví laø phöôùc ñieàn, neân caùc baäc Chaân nhaân, thí nhöõng vaät khoù thí, ñöôïc töø boû giaûi thoaùt, khoâng laøm taâm ñaém tröôùc, ngöôøi thí vaät khaû yù, nhaän ñöôïc ñieàu khaû yù". (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Vua Munda, phaàn Cho caùc vaät khaû yù, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.382)

LÔØI BAØN: Cho ngöôøi thöïc ra ñoù laø cho mình laø moät nhaän thöùc quen thuoäc cuûa nhöõng ngöôøi con Phaät. Vì theá, ngoaøi taám loøng töø bi bao dung, ñoä löôïng ñoái vôùi tha nhaân, ngöôøi Phaät töû thöïc haønh boá thí vôùi muïc ñích nhaèm vun boài phöôùc baùo cho chính mình. Thi aân, saün saøng cho ñi maø khoâng caàu ñeàn ñaùp laø moät phaïm truø voán raát xa laï vaø khoù laøm ñoái vôùi nhöõng ngöôøi vò

kyû, keo kieät. Caøng

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 29

khoù khaên hôn ñoái vôùi hoï khi phaûi cho nhöõng vaät khaû yù, töùc nhöõng vaät maø mình yeâu thích. Ña phaàn, nhöõng ñoà vaät ñem cho thöôøng laø nhöõng vaät thöøa thaõi, voâ duïng nhöng "xaû" ñöôïc nhö vaäy ñoái vôùi hoï cuõng laø quyù hoùa laém roài. Ngöôøi Phaät töû thì khoâng nhö vaäy, cho ngöôøi laø moät nhieäm vuï, moät nghóa cöû thieâng lieâng. Vì theá, hoï saün saøng ban taëng nhöõng gì maø chuùng sanh caàn, keå caû nhöõng vaät khaû yù thaäm chí daâng hieán caû thaân maïng voán laø moät taøi saûn baát khaû xaâm phaïm. Cho nhöõng gì mình thích, mình traân quyù môùi thöïc söï laø caùch cho troïn veïn vaø khoù laøm nhaát. Ñeå ñaït ñöôïc caùch cho cao caû nhö vaäy khoâng phaûi ngöôøi naøo cuõng laøm ñöôïc maø phaûi coù trí tueä, thaáu hieåu baûn chaát cuûa cuoäc ñôøi laø voâ thöôøng vaø voâ ngaõ. Chính tueä giaùc voâ ngaõ ñaõ soi saùng cho haønh ñoäng boá thí thoâng thöôøng tieán daàn ñeán Boá thí Ba la maät, moät söï ban taëng maø voâ caàu, voâ ñieàu kieän vaø voâ phaân bieät. Tuy voâ caàu, voâ ñieàu kieän vaø voâ phaân bieät trong khi cho nhöng phöôùc baùo cuûa ngöôøi cho vaãn troøn ñuû. Nhaân quaû trong boá thí raát bình ñaúng vaø ñaït ñeán ñænh cao neáu ngöôøi tu taäp boá thí ñaït ñeán trình ñoä Boá thí Ba la maät. Vì vaäy, haõy cho taát caû ñeå coù ñöôïc taát caû laø lyù töôûng, phöông chaâm soáng cuûa ngöôøi con Phaät.[

30 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

4- BOÁ THÍ VÔÙI TAÂM ROÄNG LÔÙN Moät thôøi, Theá Toân ôû Campaø, treân bôø hoà Gaggara. Baáy giôø coù nhieàu cö só ôû Campaø cuøng Toân giaû Saøriputta ñi ñeán ñaûnh leã, baïch Theá Toân: Coù theå, baïch Theá Toân, ôû ñaây coù haïng ngöôøi boá thí nhö vaäy, khoâng ñöôïc quaû lôùn, khoâng ñöôïc lôïi ích lôùn. Nhöng baïch Theá Toân, ôû ñaây coù haïng ngöôøi boá thí nhö vaäy, ñöôïc quaû lôùn, ñöôïc lôïi ích lôùn. Baïch Theá Toân, do nhaân gì, do duyeân gì coù haïng ngöôøi boá thí nhö vaäy, khoâng ñöôïc quaû lôùn, khoâng ñöôïc lôïi ích lôùn vaø do nhaân gì, do duyeân gì coù haïng ngöôøi boá thí nhö vaäy, ñöôïc quaû lôùn, ñöôïc lôïi ích lôùn? ÔÛ ñaây, naøy Saøriputta, coù ngöôøi boá thí vôùi taâm mong caàu, boá thí vôùi taâm troùi buoäc (veà keát quaû), boá thí vôùi yù nghó "toâi seõ höôûng thoï caùi naøy trong ñôøi sau". Vò aáy boá thí nhö vaäy, khi thaân hoaïi maïng chung ñöôïc coäng truù vôùi chö Thieân ôû coõi trôøi Töù Thieân Vöông. Khi nghieäp löïc ñöôïc ñoaïn taän, thaàn löïc, danh tieáng vaø uy quyeàn ñoaïn taän thì trôû lui traïng thaùi naøy. Nhöng ôû ñaây, naøy Saøriputta, coù ngöôøi boá thí vôùi taâm khoâng mong caàu, boá thí vôùi taâm khoâng troùi buoäc, boá thí khoâng vôùi yù nghó "ta seõ höôûng thoï caùi naøy ôû ñôøi sau", chæ boá thí vôùi yù nghó "laønh thay söï boá thí". Vò aáy boá thí ñeå trang nghieâm taâm. Do boá thí nhö vaäy, sau khi thaân hoaïi maïng chung, ñöôïc sanh coäng truù vôùi chö Thieân ôû coõi trôøi Phaïm Chuùng. Khi nghieäp löïc ñoaïn taän, thaàn löïc, danh tieáng vaø uy quyeàn ñoaïn taän, vò aáy trôû thaønh vò Baát lai, khoâng trôû lui traïng thaùi naøy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 7, phaåm Teá ñaøn, phaàn Boá thí, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.355)

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 31

LÔØI BAØN: Boá thí laø moät phaùp tu quan troïng, phoå bieán, deã thöïc haønh ñoái vôùi haøng Phaät töû nhaèm caûi thieän vaø taêng thöôïng phöôùc baùo cho töï thaân. Boá thí coù nhieàu chuûng loaïi, phaùp thöùc, muïc ñích vaø taâm nguyeän khaùc nhau. Do vaäy, cuøng tu taäp veà boá thí nhöng tuøy muïc ñích vaø taâm nguyeän cuûa moãi ngöôøi maø coù keát quaû, phöôùc baùo sai bieät. Ñieàu maø ai cuõng bieát laø boá thí seõ mang laïi phöôùc baùo toát laønh trong hieän taïi vaø mai sau. Tuy nhieân, ngoaøi vieäc mong caàu phöôùc baùo, boá thí coøn laø moät hình thöùc cuûa tu taäp veà xaû, nhaèm ñoaïn taän chaáp thuû vaø ñaït ñeán ly tham. Do vaäy, haønh giaû tu taäp boá thí phaûi noã löïc ñeå vöôn tôùi ñænh cao Boá thí Ba la maät. Boá thí Ba la maät laø moät hình thöùc boá thí sieâu vieät chuû theå vaø ñoái töôïng. ÔÛ ñaây, hoaøn toaøn vaéng maët taùc yù phaân bieät veà ngöôøi cho, ngöôøi ñöôïc cho vaø caùi ñem cho ñoàng thôøi sieâu vieät caû keát quaû, nhôø ñoù coâng ñöùc trôû thaønh voâ löôïng. Theo tueä giaùc Theá Toân, neáu boá thí vôùi höõu taâm, coù ñieàu kieän thì gaët ñöôïc phöôùc baùo höõu haïn. Ñoù laø phöôùc baùo ñaày ñuû, sung maõn cuûa coõi trôøi Töù Thieân Vöông, thuoäc Duïc giôùi. Nhöng neáu boá thí voâ taâm, khoâng ñieàu kieän, chæ “laønh thay, söï boá thí” thì ñöôïc sanh vaøo Phaïm Chuùng thieân, thuoäc Saéc giôùi. Vaø ñieàu ñaùng löu taâm ôû ñaây laø khi heát phöôùc baùo ôû coõi trôøi thì ngöôøi boá thí höõu taâm sanh laïi coõi ngöôøi, trong khi ñoù ngöôøi boá thí voâ taâm seõ chöùng ñaéc Ñeä tam Thaùnh quaû A na haøm, trôû thaønh vò Baát lai, khoâng coøn ñoïa laïc. Vì theá, tu taäp boá thí muoán ñaït ñöôïc lôïi ích lôùn vaø keát quaû lôùn thì taâm phaûi roäng lôùn, khoâng mong caàu, khoâng troùi buoäc, voâ taâm; bôûi chæ coù voâ taâm môùi ñaït ñöôïc coâng ñöùc, phöôùc baùo voâ löôïng.[

32 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

5- COÄI PHÖÔÙC Moät thôøi, Theá Toân truù taïi Gomagga, trong khu röøng Simsapaø, daïy caùc Tyû kheo: Do söï coù maët cuûa ba phaùp, naøy caùc Tyû kheo, moät thieän nam töû coù loøng tin taïo ra nhieàu phöôùc. Theá naøo laø ba? Do söï coù maët cuûa loøng tin, naøy caùc Tyû kheo, moät thieän nam töû coù loøng tin taïo ra nhieàu phöôùc. Do söï coù maët cuûa vaät boá thí, naøy caùc Tyû kheo, moät thieän nam töû coù loøng tin taïo ra nhieàu phöôùc. Do söï coù maët cuûa caùc vò xöùng ñaùng cuùng döôøng, naøy caùc Tyû kheo, moät thieän nam töû coù loøng tin taïo ra nhieàu phöôùc. Do söï coù maët cuûa ba phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, moät thieän nam töû coù loøng tin taïo ra nhieàu phöôùc. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Nhoû, phaàn Söï coù maët, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.268)

LÔØI BAØN: Voâ phöôùc thì voâ phaàn laø quan nieäm phoå bieán trong daân gian. Nhöõng ai töøng traûi nghieäm trong ñôøi haún thaáy roõ taàm quan troïng cuûa phöôùc baùo, bôûi leõ duø cho taøi trí ñeán maáy maø thieáu phöôùc thì chöa chaéc ñaõ thaønh coâng. Phöôùc baùo cuûa moãi ngöôøi gioáng nhö caây coái coù goác reã, thaân caønh vaø hoa traùi. Vì theá caây phöôùc caàn phaûi töôùi taåm, chaêm boùn vaø vun troàng thì môùi toát töôi vaø troå quaû phöôùc thôm ngoït. Loøng tin laø coäi

reã cuûa caây phöôùc, giuùp noù vöõng chaõi tröôùc moïi gioâng toá cuoäc ñôøi. Chaùnh tín laø tin nhaân quaû-nghieäp baùo, tin chaéc nhöõng vieäc laøm, lôøi noùi vaø suy nghó cuûa mình trong hieän taïi seõ coù hieäu öùng trong töông lai, hoaëc xa hoaëc gaàn, hoaëc toát hoaëc xaáu tuøy theo nghieäp nhaân hieän taïi. Tin töôûng saâu saéc vaøo Tam baûo, vì Tam

baûo seõ soi saùng cho ñôøi mình thaêng hoa theo höôùng thieän laønh. Chính loøng tin naøy laø goác reã cuûa phöôùc baùo, neàn taûng cho con ngöôøi laøm laønh, taïo phöôùc vaø töø boû, traùnh xa nhöõng ñieàu xaáu aùc. Caây phöôùc lôùn daàn leân nhôø boá thí, cuùng döôøng. Luoân môû roäng voøng tay ñoái vôùi ngöôøi ngheøo khoå vaø cung kính phuïng hieán nhöõng baäc tröôûng thöôïng, cao ñöùc. Thöông kính luoân ñöôïc bieåu hieän gaén lieàn vôùi ban taëng, phuïng cuùng. Chính nhöõng vieäc laøm cuï theå naøy seõ vun boài coäi phöôùc, tröôûng döôõng thaân caønh, hoa traùi phöôùc ñöùc töôi toát xum xueâ. Quan troïng hôn laø vieäc boá thí ñuùng ñoái töôïng, cuùng döôøng cho ngöôøi xöùng ñaùng coù ñaày ñuû giôùi ñöùc. Nhö caây ñöôïc chaêm soùc ñuùng möùc cuøng vôùi ñieàu kieän thôøi tieát thuaän lôïi seõ lôùn maïnh theâm vaø chaéc chaén tróu quaû. Cuõng vaäy, caây phöôùc neáu ñöôïc vun troàng ñuùng thôøi, ñuùng vieäc vaø ñuùng ñoái töôïng seõ cho quaû phöôùc nhö yù. “Coù phöôùc coù ñöùc thì maëc söùc maø höôûng” ñaõ khaúng ñònh taàm quan troïng cuûa phöôùc baùo. Do vaäy, vun troàng coäi phöôùc vôùi ñaày ñuû ba phöông dieän loøng tin, vaät boá thí vaø ngöôøi nhaän xöùng ñaùng laø moät phaùp tu, ñieàu khoâng theå thieáu trong haønh trang tu hoïc cuûa nhöõng ngöôøi con Phaät.[

6- BOÁ THÍ THANH TÒNH Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kosambi, Ngaøi cho goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù boán thanh tònh thí vaät naøy. Theá naøo laø boán? Coù boá thí, naøy caùc Tyû kheo, thanh tònh töø ngöôøi cho, khoâng thanh tònh töø ngöôøi nhaän; coù boá thí thanh tònh töø ngöôøi nhaän, khoâng thanh tònh töø ngöôøi cho; coù boá thí khoâng thanh tònh töø ngöôøi cho cuõng khoâng thanh tònh töø ngöôøi nhaän; coù boá thí thanh tònh töø ngöôøi cho cuõng thanh tònh töø ngöôøi nhaän. ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi cho coù giôùi, theo thieän phaùp coøn ngöôøi nhaän laø aùc giôùi, theo aùc phaùp. Nhö vaäy laø boá thí thanh tònh töø ngöôøi cho, khoâng thanh tònh töø ngöôøi nhaän. Naøy caùc Tyû kheo, ôû ñaây, ngöôøi boá thí aùc giôùi, theo aùc phaùp coøn ngöôøi nhaän coù giôùi, theo thieän phaùp. Nhö vaäy laø boá thí ngöôøi nhaän thanh tònh, ngöôøi cho khoâng thanh tònh. ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi cho laø aùc giôùi, theo aùc phaùp vaø ngöôøi nhaän cuõng laø aùc giôùi, theo aùc phaùp. Nhö vaäy laø boá thí, ngöôøi cho khoâng thanh tònh vaø ngöôøi nhaän cuõng khoâng thanh tònh. Naøy caùc Tyû kheo, ôû ñaây, ngöôøi boá thí coù giôùi, theo thieän phaùp vaø ngöôøi nhaän cuõng coù giôùi, theo thieän phaùp. Nhö vaäy laø boá thí ngöôøi cho thanh tònh vaø ngöôøi nhaän cuõng thanh tònh. Naøy caùc Tyû kheo, coù boán thanh tònh thí vaät naøy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông IV, phaåm Khoâng hyù luaän, phaàn Thanh tònh thí vaät, VNCPHVN aán haønh, 1996,

tr.706)

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 35

LÔØI BAØN: Boá thí vaø cuùng döôøng laø moät trong nhöõng phaùp tu quan troïng cuûa haøng Phaät töû. Tuy nhieân, ñeå boá thí vaø cuùng döôøng thöïc söï coù lôïi ích, mang yù nghóa tònh thí thì ngöôøi cho laãn ngöôøi nhaän phaûi noã löïc ñeå töï hoaøn thieän mình. Bieän chöùng giöõa töông quan cho vaø nhaän cuûa tònh thí cho thaáy khoâng phaûi heã coù taøi vaät laø coù theå cho moät caùch ñuùng phaùp ñöôïc ñoàng thôøi cuõng khoâng theå neáu coù ngöôøi cho thì coù theå voâ tö ñeå thoï nhaän ñöôïc. Ngöôøi cho phaûi quaùn saùt xem nhöõng gì ñöôïc ñem cho xuaát phaùt töø ñaâu, coù phaûi tònh vaät hay khoâng? Ngöôøi nhaän cuõng neân töï vaán löông taâm xem mình ñaõ xöùng ñaùng, coù phaàn naøo töông öng ñeå thoï nhaän söï boá thí vaø cuùng döôøng aáy ñeå hoài höôùng phöôùc baùo cho thí chuû hay khoâng? Neáu töông quan naøy khaäp khieãng, töùc giöõa ngöôøi cho hoaëc ngöôøi nhaän khoâng thanh tònh thì söï tònh thí khoâng thaønh, thaäm chí chæ coøn laïi hình thöùc trao ñoåi, hoaùn chuyeån giaù trò nhö muoân vaøn söï trao ñoåi khaùc trong cuoäc soáng. Vaäy thì, muoán coù ñöôïc söï tònh thí, ngöôøi cho vaø ngöôøi nhaän chæ caàn tuaân thuû nguyeân taéc “coù giôùi, theo thieän phaùp”. Khi moät ngöôøi soáng trong söï baûo hoä cuûa giôùi phaùp ñoàng thôøi noã löïc laøm caùc vieäc laønh thì töï thaân ñaõ ñaày ñuû phöôùc baùo xöùng ñaùng ñeå cho vaø nhaän. Trong moïi tröôøng hôïp, thaønh taâm vaø nhaát taâm vaãn laø ñieàu kieän cô baûn vaø then choát nhaát ñeå taùc thaønh boá thí thanh tònh. Cho laø moät nghóa cöû cao ñeïp, laø bieåu hieän cuûa taâm xaû. Tuy vaäy, ñeå söï thí xaû aáy ñaït ñöôïc phöôùc baùo vieân maõn thì phaûi noã löïc ñeå thaønh töïu tònh thí töùc ngöôøi cho, vaät ñem cho cuøng ngöôøi nhaän phaûi thanh tònh vaø nhaát taâm. Vì theá, soáng “coù giôùi, theo thieän phaùp” nhaèm trang nghieâm phöôùc baùo töï thaân nhôø tònh thí luoân laø phöông chaâm soáng cuûa nhöõng ngöôøi con Phaät.[

36 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

7- NHAÂN DUYEÂN CUÛA GIAØU VAØ NGHEØO Moä t thôø i , Theá Toâ n ôû Saø v atthi, taï i tinh xaù oâ n g Anaøthapindika. Coù thanh nieân Subha Todeyyaputta ñi ñeán ñaûnh leã, baïch Theá Toân: Thöa Theá Toân, do nhaân gì, duyeân gì giöõa loaøi ngöôøi vôùi nhau, chuùng toâi thaáy coù ngöôøi taøi saûn nhoû, coù ngöôøi taøi saûn lôùn? Naøy Thanh nieân, haõy nghe vaø suy nghó kyõ, Ta seõ noùi: ÔÛ ñaây, naøy Thanh nieân, coù ngöôøi ñaøn baø hay ngöôøi ñaøn oâng khoâng boá thí, cuùng döôøng cho Sa moân hay Baø la moân caùc ñoà aên uoáng, y phuïc, xe coä, ngoïa cuï, y döôïc, ñeøn ñuoác, nhaø cöûa… Do nghieäp aáy, sau khi thaân hoaïi maïng chung, bò sanh vaøo coõi döõ, aùc thuù vaø ñoïa xöù. Neáu ñöôïc sanh vaøo loaøi ngöôøi, ngöôøi aáy phaûi chòu ngheøo heøn, coù taøi saûn nhoû. Nhöng ôû ñaây, naøy Thanh nieân, coù ngöôøi ñaøn baø hay ñaøn oâng coù boá thí vaø cuùng döôøng cho Sa moân hay Baø la moân caùc ñoà aên uoáng, y phuïc, xe coä, ngoïa cuï, y döôïc, ñeøn ñuoác, nhaø cöûa… Do nghieäp aáy, sau khi thaân hoaïi maïng chung, ngöôøi aáy ñöôïc sanh vaøo thieän thuù, thieân giôùi. Neáu sanh vaøo loaøi ngöôøi, ngöôøi aáy ñöôïc giaøu sang,

coù taøi saûn lôùn. (ÑTKVN, Trung Boä III, kinh Tieåu nghieäp phaân bieät [trích], VNCPHVN aán haønh, 1992, tr.478)

LÔØI BAØN: Boá thí vaø cuùng döôøng laø nhöõng nhaân laønh ñeå taïo hoa traùi phöôùc baùo giaøu sang cho ñôøi naøy vaø nhöõng ñôøi sau. Do vaäy, nhöõng ngöôøi khaù giaû, coù taøi saûn lôùn trong hieän ñôøi laø bieåu hieän cuï theå, roõ reät nhaát cuûa phöôùc baùo boá thí vaø cuùng döôøng. Ngöôïc laïi, nhöõng ngöôøi khoâng tu taäp haïnh boá thí vaø cuùng döôøng thì khoâng coù phöôùc baùo

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 37

neân hieän taïi raát ngheøo heøn, coù taøi saûn ít oûi duø quanh naêm lam luõ, lao nhoïc. Trong caùc ñoái töôïng thoï nhaän boá thí vaø cuùng döôøng thì caùc baäc Sa moân, nhöõng ngöôøi tu haønh laø xöùng ñaùng nhaát. Bôûi leõ, nhaân caùch cuûa hoï ñaõ ñaït ñeán söï toaøn thieän, ñaày ñuû ñöùc haïnh phöôùc baùo trang nghieâm. Caùc ngaøi laø ruoäng phöôùc ñieàn toái thöôïng ñeå chuùng sanh gieo troàng phöôùc ñöùc. Coá nhieân, khoâng vì theá maø ngöôøi boá thí vaø cuùng döôøng chæ höôùng ñeán nhöõng vò ñaïo cao ñöùc troïng maø boû queân nhöõng keû ngheøo heøn. Chính söï phaùt taâm boá thí roäng raõi, khoâng phaân bieät, khoâng chaáp thuû môùi laø ñænh cao cuûa boá thí vaø taïo ra phöôùc baùo voâ löôïng. Tuy nhieân, khoâng ít ngöôøi vaãn thaéc maéc veà nhöõng hieän thöïc coù tính chaát phi nhaân quaû nhö nhöõng keû baát nhaân, laøm aên phi phaùp, taïo nghieäp baát thieän nhöng vaãn soáng giaøu sang, coù nhieàu theá löïc vaø taøi saûn lôùn. Neân bieát raèng, söï giaøu sang aáy laø dö baùo cuûa boá thí vaø cuùng döôøng trong nhöõng tieàn kieáp cuûa hoï chöù khoâng phaûi do laøm aên phi phaùp trong ñôøi naøy maø coù ñöôïc. Ñoàng thôøi nhöõng ngöôøi hieàn laønh, laøm aên löông thieän maø vaãn ñoùi ngheøo laø do hoï thieáu phöôùc baùo boá thí vaø cuùng döôøng chöù khoâng phaûi vì thaät thaø, löông thieän maø bò thua thieät, ñoùi ngheøo. Boá thí vaø cuùng döôøng laø phaùp tu caên baûn quyeát ñònh phöôùc baùo trong ñôøi naøy vaø ñôøi sau. Ñaëc bieät laø ai cuõng thöïc thöïc hieän ñöôïc phaùp tu naøy. Vì neáu khoâng coù taøi saûn ñeå boá thí vaø cuùng döôøng thì phaùt taâm tuøy hyû thí, phöôùc ñöùc cuûa hai ngöôøi vaãn baèng nhau. Do vaäy, haõy boá thí vaø tuøy hyû thí ñeå caûi thieän phöôùc baùo cuûa chính mình ñöôïc ñaày ñuû, giaøu sang vaø coù taøi saûn lôùn nhö lôøi Phaät ñaõ daïy.[

38 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

8- HAI HAÏNG NGÖÔØI ÑAÙNG ÑÖÔÏC CUÙNG DÖÔØNG Moät thôøi, Theá Toân ôû taïi Saøvatthi, vöôøn oâng Anaøthapindika. Roài gia chuû Anaøthapindika ñi ñeán ñaûnh leã vaø baïch Theá Toân: Coù bao nhieâu haïng ngöôøi, baïch Theá Toân, ñaùng ñöôïc cuùng döôøng ôû ñôøi? Vaø choã naøo caàn phaûi boá thí vaø cuùng döôøng? Naøy gia chuû, coù hai haïng ngöôøi ñaùng ñöôïc cuùng döôøng ôû ñôøi: Höõu hoïc vaø Voâ hoïc. Ñoái vôùi hai haïng ngöôøi naøy xöùng ñaùng ñöôïc cuùng döôøng ôû ñôøi. Vaø naøy gia chuû, ôû ñaây (tinh xaù Kyø Vieân) caàn phaûi boá thí vaø cuùng döôøng. “Höõu hoïc vaø Voâ hoïc; caû hai ôû trong ñôøi; ñeàu ñaùng ñöôïc cuùng döôøng; ñoái

vôùi ngöôøi daâng cuùng; phaûi giöõ thaân chaùnh tröïc; caû lôøi noùi, yù nghó; phöôùc ñieàn ngöôøi daâng cuùng; ñaây thí coù quaû lôùn". (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 2, phaåm Taâm thaêng baèng, phaàn Ñaát, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.121)

LÔØI BAØN: Boá thí laø môû roäng taám loøng, ban phaùt cho nhöõng ngöôøi ngheøo khoå thöïc phaåm, quaàn aùo, thuoác men... hay taïo sinh keá cho ngöôøi cô nhôõ, thaát nghieäp. Cuùng döôøng laø daâng cuùng phaåm vaät leân nhöõng baäc tu haønh phaïm haïnh vôùi loøng kính troïng, taâm nguyeän chí thaønh. Taát caû nhöõng phöôùc baùo toát ñeïp trong hieän taïi vaø töông lai ñeàu nhôø vaøo söï gieo troàng phöôùc ñöùc boá thí vaø cuùng döôøng naøy. Ñöôïc cuùng döôøng nhöõng baäc giôùi ñöùc, phaïm haïnh caøng cao thì phöôùc baùo caøng lôùn. Gia chuû Anaøthapindika (Caáp Coâ Ñoäc), ñeä töû ngoaïi hoä truï tín cuûa Theá Toân, khoâng chæ cuùng döôøng Phaät vaø chö Taêng maø coøn cuùng döôøng heát thaûy caùc Sa moân, Baø la moân.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 39

Nhöng khi muoán xaùc ñònh haïng ngöôøi naøo xöùng ñaùng ñöôïc cuùng döôøng nhaát thì Theá Toân khaúng ñònh ñoù laø hai haïng Höõu hoïc vaø Voâ hoïc. Vì ñaây laø nhöõng Thaùnh giaû ñaõ töøng böôùc ñoaïn taän phieàn naõo, tham aùi, chöùng ñaéc quaû vò töø Tu ñaø hoaøn, Tö ñaø haøm ñeán A na haøm (Höõu hoïc) vaø ñaëc bieät nhöõng vò Thaùnh A la haùn (Voâ hoïc) hoaøn toaøn ñoaïn taän kieát söû, thoaùt ly sanh töû, phöôùc trí trang nghieâm laø ruoäng phöôùc toái thöôïng ôû ñôøi. Theá Toân coøn xaùc ñònh truï xöù caàn phaûi cuùng döôøng chính laø nhöõng ñaïo traøng tu taäp cuûa chö Taêng nhö caùc tinh xaù, chuøa vieän. Vì ñoù laø nôi saûn sinh ra nhöõng baäc Thaùnh Höõu hoïc vaø Voâ hoïc maø khoâng nôi naøo coù theå thaønh töïu ñöôïc. Song haønh vôùi vieäc xaùc ñònh ñuùng ñòa ñieåm vaø ñoái töôïng cuùng döôøng, ngöôøi Phaät töû phaûi trang nghieâm töï thaân baèng caùch tu taäp höôùng ñeán thanh tònh ba nghieäp. Theo tueä giaùc Theá Toân, ngöôøi cuùng döôøng caàn phaûi chuyeån hoùa ba nghieäp thaân mieäng yù cho thanh tònh thì phöôùc baùo môùi thaät söï troøn ñaày. Ñaây chính laø nhö phaùp cuùng döôøng töùc thöïc haønh vieân maõn caû hai phöông dieän treân seõ taïo ra phöôùc baùo voâ löôïng cho thí chuû.[

40 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

9- NGÖÔØI CAØY RUOÄNG Moät thôøi, Theá Toân ôû Magadha, taïi laøng Ekanaølaø. Luùc baáy giôø laø thôøi gian gieo maï, Baø la moân Kasi Bhaøradvaøja saép ñaët khoaûng naêm traêm löôõi caøy, ñang phaân phaùt ñoà aên cho nhaân coâng thì Theá Toân ñi ñeán. Baø la moân Kasi Bhaøradvaøja thaáy Theá Toân ñang ñöùng khaát thöïc, thaáy vaäy lieàn noùi: Naøy Sa moân, toâi caøy vaø gieo maï, sau khi caøy vaø gieo maï, toâi aên. Coøn oâng, oâng coù caøy vaø gieo maï khoâng, neáu khoâng thì laáy gì oâng aên? Naøy Baø la moân, Ta cuõng coù caøy vaø gieo maï, sau khi caøy vaø gieo maï, Ta aên. Nhöng chuùng toâi khoâng heà thaáy caùi aùch, caùi caøy, caùi löôõi caøy, caây gaäy hay caùc con boø cuûa oâng. OÂng noùi laø noâng phu nhöng khoâng

heà thaáy oâng caøy caáy. Haõy noùi cho chuùng toâi bieát laø oâng thöïc söï coù caøy caáy. Naøy Baø la moân: Loøng tin laø haït gioáng, khoå haïnh laø möa moùc, trí tueä ñoái vôùi ta laø caøy vaø aùch mang, taøm quyù laø caùn caøy, yù caên laø daây coät, chaùnh nieäm ñoái vôùi ta laø löôõi caøy, gaäy ñaâm... ñöa ta tieán daàn ñeán, an oån khoûi aùch naïn, ñi ñeán khoâng trôû lui, choã ta ñi khoâng saàu. Nhö vaäy caøy ruoäng naøy, ñöa ñeán quaû baát töû, sau khi caøy ruoäng naøy, moïi ñau khoå ñöôïc thoaùt. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 7, phaåm Cö só, phaàn Caøy ruoäng, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr. 377)

LÔØI BAØN: Khoâng phaûi ngaøy nay maø töø thôøi Theá Toân taïi theá, ñôøi soáng thaùnh thieän, cao caû cuûa ngöôøi xuaát gia chöa haún ñöôïc ñaïi ña soá

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 41

daân chuùng hieåu roõ ñeå taùn thaùn vaø toân vinh. Thaûng hoaëc ñaây ñoù vaãn phaûng phaát nhöõng quan ñieåm leäch laïc raèng tu só laø nhöõng thaønh phaàn löôøi bieáng lao ñoäng, aên baùm vaø laø gaùnh naëng cuûa xaõ hoäi. Quan nieäm thieån caän cuûa Baø la moân Kasi Bhaøradvaøja laø moät ñieån hình. Theá Toân ñaõ khaúng ñònh roõ laäp tröôøng raèng Ngaøi vaø nhöõng ñeä töû xuaát gia cuûa Ngaøi laø nhöõng ngöôøi lao ñoäng chaân chính. Thaønh quaû lao ñoäng cuûa Theá Toân laø hoaøn thieän töï thaân, giaûi thoaùt giaùc ngoä ñaõ aûnh höôûng tích cöïc ñeán xaõ hoäi, goùp phaàn höôùng thieän giuùp oån ñònh vaø phaùt trieån xaõ hoäi. Tuy khoâng caøy ruoäng vaø gieo maï nhöng Ngaøi vaãn laø moät noâng phu thöïc thuï vì ñaõ caøy xôùi ñaát taâm, gieo troàng haït gioáng Thaùnh nhaân vaø gaët haùi ñöôïc hoa traùi giaûi thoaùt. Vì theá, daâng cuùng vaät thöïc cho Theá Toân vaø nhöõng ñeä töû giôùi ñöùc, ñaïo haïnh laø nghóa vuï ñoàng thôøi laø phöông thöùc vun boài, naâng cao phöôùc baùo töï thaân cuûa haøng Phaät töû. Tuy nhieân, haøng ñeä töû xuaát gia neáu khoâng hoaøn thieän söù maïng cuûa mình thì roõ raøng khoâng xöùng ñaùng vaø khoâng coù quyeàn thoï nhaän baát cöù söï daâng cuùng naøo. Ngaøy nay, khi ngöôøi xuaát gia ngaøy moät ñoâng, söï daâng cuùng cuûa tín ñoà ngaøy caøng haäu hó thì traùch nhieäm cuûa chö Taêng laïi caøng naëng neà theâm. Phaùp thoaïi giöõa Theá Toân vaø Baø la moân Kasi Bhaøradvaøja vaãn coøn noùng hoåi tính thôøi söï, laø baøi hoïc quyù baùu ñeå Taêng tín ñoà Phaät töû suy gaãm nhaèm soáng vaø tu taäp ngaøy moät tinh taán hôn.[

10- XÖÙNG ÑAÙNG LAØ RUOÄNG PHÖÔÙC Moät thôøi, Theá Toân truù ôø Saøvatthi, taïi khu vöôøn oâng Anaøthapindika, goïi caùc Tyø kheo: Naøy caùc Tyø kheo, thaønh töïu saùu phaùp naøy, Tyø kheo ñaùng ñöôïc cung kính, ñaùng ñöôïc toân troïng, ñaùng ñöôïc cuùng döôøng, ñaùng ñöôïc chaép tay, laø phöôùc ñieàn voâ thöôïng ôû ñôøi. Theá naøo laø saùu? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyø kheo, khi maét thaáy saéc, khoâng coù öa thích, khoâng coù gheùt boû, truù xaû, chaùnh nieäm tænh giaùc. Khi tai nghe tieáng... khi muõi ngöûi höông... khi löôõi neám vò... khi thaân xuùc chaïm... khi yù bieát phaùp, khoâng coù öa thích, khoâng coù gheùt boû, truù xaû, chaùnh nieäm tænh giaùc. Thaønh töïu saùu phaùp naøy, naøy caùc Tyø kheo, Tyø kheo ñaùng ñöôïc cung kính, ñaùng ñöôïc toân troïng, ñaùng ñöôïc cuùng döôøng, ñaùng ñöôïc chaép

tay, laø phöôùc ñieàn voâ thöôïng ôû ñôøi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 6, phaåm Ñaùng ñöôïc cung kính, phaàn Ñaùng ñöôïc cung kính [1], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.9)

LÔØI BAØN: Thöôøng thì haøng Phaät töû, vaâng lôøi Phaät daïy, luoân kính leã vaø cuùng döôøng haøng xuaát gia, bôûi chö Taêng laø ruoäng phöôùc toái thaéng ñeå moïi ngöôøi gieo troàng phöôùc ñöùc. Theá nhöng, trong chö Taêng khoâng haún ai cuõng nhaän thöùc ñuùng nhö Phaùp, nhö Luaät veà ñieàu aáy, vaãn coøn khoâng ít ngöôøi môùi böôùc vaøo ñaïo quan nieäm sai laïc raèng vieäc cuùng döôøng laø "phaùp nhó hieäp cuùng" (Caûnh saùch) maø khoâng lo töï hoaøn thieän mình, nhö Toå Quy Sôn ñaõ töøng caûnh tænh. Thöïc ra, ñeå laøm ruoäng phöôùc ñích thöïc cho tín thí khoâng phaûi laø ñieàu khoù song cuõng chaúng deã daøng, ñoù laø hoä trì saùu caên ñoàng thôøi

ñaây cuõng laø nhieäm vuï, troïng taâm tu taäp cuûa haøng xuaát gia. Khi saùu caên tieáp xuùc vôùi saùu traàn, neáu khoâng hoä trì thì tham saân si aùc nghieäp ñöôïc taïo ra nhöng neáu coù chaùnh nieäm tænh giaùc, khoâng naém baét, khoâng chaïy theo thì ba nghieäp thanh tònh. Chính söï tònh nghieäp naøy môùi coù khaû naêng taïo ra phöôùc ñöùc cho tín chuû; nhöõng ngöôøi gieo troàng, vun boài coäi phöôùc. Hoä trì chöù khoâng ñoùng kín caùc giaùc quan, vaãn soáng trong cuoäc ñôøi vôùi ñaày ñuû saéc maøu, vaãn thaáy nghe hay bieát ñaày ñuû nhöng thöïc söï laøm chuû ñeå khoâng vöôùng maéc. Thöông hay gheùt, thích vaø khoâng thích cuõng ñeàu keït. Söï an nhieân hay caùc caên ñöôïc hoä trì laø ôû choã vöôït leân söï thaáy bieát theo nghieäp bình thöôøng ñeå thaáy bieát vôùi taâm chaùnh nieäm tænh giaùc. Chính taâm "truù xaû", buoâng boû, khoâng dính maéc khi ñoái duyeân xuùc caûnh laø taùc nhaân chính yeáu ñeå hình thaønh nhaân caùch cuûa baäc Thaùnh, neàn taûng cuûa moïi phöôùc ñieàn. Haøng ngaøy, ngöôøi xuaát gia ñeàu thoï nhaän söï cung kính vaø cuùng döôøng, ñoù laø vay, laø nôï. Phaûi laøm gì ñeå traû soá nôï aáy luoân laø ñieàu öu tö haøng ñaàu cuûa haøng sô taâm xuaát gia. Theo tueä giaùc Theá Toân, ngöôøi tu chæ caàn hoä trì vöõng chaõi saùu caên. Khi saùu caên ñöôïc hoä trì, nghieäp môùi ñöôïc ñoaïn giaûm, phöôùc ñöùc caøng taêng theâm, khoâng chæ xöùng ñaùng laø ruoäng phöôùc cho haøng Phaät töû maø coøn laø cô sôû ñeå ngöôøi xuaát gia böôùc leân nhöõng Thaùnh vò, ñaït ñöôïc giaûi thoaùt vaø an laïc.[

III. LAØM GIAØU

46 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- KINH DOANH THAØNH COÂNG Moät thôøi Theá Toân truù ôû Kosambi, vöôøn Ghosita, roài Toân giaû Saøriputta ñi ñeán ñaûnh leã vaø baïch Theá Toân: Baïch Theá Toân, do nhaân gì, duyeân gì coù ngöôøi buoân baùn thaát baïi, khoâng thaønh töïu nhö yù muoán? Coù ngöôøi buoân baùn thaønh töïu nhö yù muoán vaø thaønh töïu ngoaøi yù muoán? Naøy Saøriputta, coù haïng ngöôøi ñi ñeán vò Sa moân, höùa heïn giuùp ñôõ nhöng khoâng cho nhö ñaõ höùa. Ngöôøi aáy, sau khi maïng chung ñi ñeán choã naøy, daãu coù buoân baùn gì cuõng ñi ñeán thaát baïi, khoâng thaønh töïu nhö

yù muoán. Nhöng ôû ñaây, naøy Saøriputta, coù haïng ngöôøi ñi ñeán vò Sa moân höùa heïn giuùp ñôõ, vaø ngöôøi aáy ñaõ cho nhö ñaõ höùa. Sau khi maïng chung, ngöôøi aáy ñi ñeán choã naøy, daãu buoân baùn gì cuõng thaønh töïu nhö yù muoán. ÔÛ ñaây, naøy Saøriputta, coù haïng ngöôøi ñi ñeán vò Sa moân höùa heïn giuùp ñôõ, vaø ngöôøi aáy ñaõ cho nhieàu hôn nhö ñaõ höùa. Ngöôøi aáy sau khi maïng chung, ñi ñeán choã naøy, daãu buoân baùn gì cuõng ñöôïc thaønh töïu ngoaøi yù muoán. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, Chöông IV, phaåm Khoâng hyù luaän, phaàn Buoân baùn, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.708)

LÔØI BAØN: Haøng Phaät töû taïi gia, ngoaøi vieäc tu hoïc coøn coù moät nhieäm vuï khaùc voâ cuøng quan troïng laø lo kieám soáng. Khoâng ít ngöôøi trong haøng Phaät töû kieám soáng baèng coâng vieäc kinh doanh, buoân baùn löông thieän. Tuy nhieân, khoâng haún ai cuõng buoân baùn thaønh coâng duø taän löïc vôùi coâng vieäc. Trong boái caûnh kinh doanh ñaày bieán ñoäng nhö hieän nay, chæ xeùt rieâng veà nhöõng ngöôøi laøm aên chaân chính, coù nhieàu ngöôøi phaát leân

nhanh choùng nhöng cuõng coù khoâng ít ngöôøi ngaäm ñaéng nuoát cay vì coâng vieäc trì treä, thaäm chí loã laõ vaø daãn ñeán taùn gia baïi saûn. Ñeå lyù giaûi cho thaønh coâng cuûa mình, ña phaàn nhöõng doanh nhaân ñeàu cho raèng hoï bieát nhìn xa troâng roäng, naém baét ñöôïc quy luaät thò tröôøng vaø coù chuùt phaàn may maén. Ñoái vôùi nhöõng doanh nhaân laøm aên thaát baïi thì tieác nuoái tìm cô hoäi khaùc, vì mình ñaâu keùm ai nhöng söï ñôøi voán “möu söï taïi ngöôøi nhöng thaønh söï taïi trôøi”. Ít ai ngôø raèng, coâng vieäc kinh doanh cuûa hoï trong hieän taïi thaønh coâng hay thaát baïi coù lieân heä maät thieát vôùi phöôùc baùo maø hoï ñaõ gieo troàng trong quaù khöù. Chính ñieàu naøy ñaõ lyù giaûi roõ raøng ñieàu maø ngaønh kinh teá hoïc khoâng lyù giaûi noåi, ñoù laø cô may thò tröôøng. Vì theá, ngöôøi con Phaät khi “laøm chôi maø aên thieät” thì khoâng voäi töï maõn; khi “laøm thieät maø aên chôi” thì chaúng neân chaùn naûn, bi quan. Bôûi trong kinh doanh, ngoaøi naêng löïc, nhaïy beùn, bieát chôùp thôøi cô, naém baét cô hoäi thì may maén vaãn laø yeáu toá quan troïng, ñoâi khi mang tính quyeát ñònh. May maén aáy, theo Phaät giaùo chính laø phöôùc baùo cuûa moãi ngöôøi. Phöôùc baùo ñöôïc toâ boài, vun ñaép bôûi nhieàu ñôøi, laøm nhieàu ñieàu thieän. AÛnh höôûng maïnh nhaát laø söï taïo phöôùc baèng caùch trôï duyeân cho ngöôøi thaønh töïu giôùi ñöùc coù ñieàu kieän tu taäp. Do vaäy, haõy xaây döïng phöôùc baùo cho mình trong ñôøi naøy vaø ñôøi sau baèng caùch phaùt nguyeän hoä trì ngöôøi tu haønh vaø thöïc hieän ñuùng nhö nhöõng gì mình ñaõ phaùt nguyeän.[

2- KHOÂNG KINH DOANH PHI PHAÙP Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, khu vöôøn oâng Anaøthapindika. Taïi ñaáy, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo. Thöa vaâng, baïch Theá Toân. Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm ngheà buoân baùn maø ngöôøi cö só khoâng neân laøm. Theá naøo laø naêm? Buoân

baùn ñao kieám, buoân baùn ngöôøi, buoân baùn thòt, buoân baùn röôïu vaø buoân baùn thuoác ñoäc. Naêm ngheà buoân baùn naøy, naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi cö só khoâng neân laøm. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Nam cö só, phaàn Ngöôøi buoân baùn, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.646)

LÔØI BAØN: Kinh doanh, buoân baùn laø moät trong nhöõng ngheà nghieäp ñem laïi hieäu quaû kinh teá cao, coù nhieàu cô hoäi ñeå thaønh coâng trôû neân giaøu coù nhöng ñoàng thôøi cuõng deã daøng chuoác laáy thaát baïi. Vì leõ, söï bieán ñoäng veà thò tröôøng, giaù caû vaø caïnh tranh raát döõ doäi, trong khi quyeát ñònh ñaàu tö ñoâi luùc chæ xaûy ra trong tích taéc. Duø thöông tröôøng luoân laø chieán tröôøng nhöng töø xöa cho ñeán nay, kinh doanh buoân baùn vaãn laø moät ngheà haáp daãn vì "phi thöông baát phuù", khoâng lao vaøo kinh doanh thì khoù maø giaøu leân ñöôïc. Tuy nhieân, khoâng phaûi ai cuõng duøng coâng söùc vaø trí tueä cuûa mình ñeå laøm aên chaân chính, kinh doanh hôïp phaùp vôùi hoaøi baõo ñem laïi haïnh phuùc cho töï thaân vaø goùp phaàn caûi thieän, naâng cao ñôøi soáng xaõ hoäi. Ñeå kieám tieàn nhanh choùng, chaïy theo sieâu lôïi nhuaän,

khoâng ít ngöôøi ñaõ taùng taän löông taâm, laøm aên phi phaùp, gaây ra bieát bao tai hoïa. Nhöõng phi vuï ñen veà vuõ khí, haït nhaân; caùc ñöôøng daây buoân baùn phuï nöõ; nhöõng hoaït ñoäng buoân baùn ma tuyù, röûa tieàn coù tính ña quoác gia cuûa caùc taäp ñoaøn, baêng nhoùm toäi phaïm ñaõ trôû thaønh moái hieåm hoïa, ñe doïa an ninh vaø söùc khoûe cuûa nhaân loaïi treân toaøn caàu. Khoâng phaûi ñeán taän ngaøy nay nhaân loaïi môùi baùo ñoäng ñoû, taán coâng khoâng khoan nhöôïng vôùi caùc loaïi toäi phaïm kinh teá, maø ngay töø thôøi Theá Toân, Ngaøi ñaõ leân aùn, tuyeân chieán vaø khai töû ñoái vôùi loaïi toäi phaïm cöïc kyø nguy hieåm naøy. Ngöôøi Phaät töû, vaâng lôøi raên daïy cuûa Theá Toân khoâng neân vaø khoâng ñöôïc buoân baùn ñao kieám, buoân baùn ngöôøi, buoân baùn thòt, buoân baùn röôïu vaø buoân baùn thuoác ñoäc. Ngaøy nay, nhaân loaïi ñang soáng trong thôøi ñaïi vaên minh vaø tieán boä, song nhöõng thuû ñoaïn laøm aên baát chính cuûa caùc taäp ñoaøn, baêng ñaûng toäi phaïm laïi caøng tinh vi hôn, ñaëc bieät cöïc kyø nguy hieåm vì mang tính toaøn caàu. Hôn ai heát, ngöôøi con Phaät luoân yù thöùc saâu saéc veà söï nguy haïi cuûa nhöõng hoaït ñoäng kinh doanh phi phaùp, chaïy theo lôïi nhuaän maø khoâng maøng ñeán haäu quaû ñeå laøm aên löông thieän nhaèm xaây döïng haïnh phuùc, an vui beàn vöõng cho baûn thaân vaø xaõ hoäi. Kieân quyeát ñaáu tranh vôùi caùc hình thöùc kinh doanh baát chính, phi nhaân vaø phi nghóa laø haønh ñoäng thieát thöïc cuûa ngöôøi Phaät töû, soáng theo lôøi Phaät daïy.[

3- LAØM GIAØU Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi khu vöôøn oâng Anaøthapindika. Roài gia chuû Anaøthapindika ñi ñeán, sau khi ñaûnh leã vaø ngoài xuoáng moät beân. Theá Toân noùi vôùi gia chuû Anaøthapindika. Naøy Gia chuû, coù naêm lyù do ñeå gaày döïng taøi saûn. Theá naøo laø naêm? ÔÛ ñaây, naøy Gia chuû,

vò Thaùnh ñeä töû ñöôïc taøi saûn nhôø noã löïc tinh taán, thaâu goùp vôùi söùc maïnh cuûa baøn tay, kieám ñöôïc do ñoå moà hoâi, thaâu ñöôïc moät caùch hôïp phaùp. Töï mình laøm an laïc, hoan hyû. Laøm cho cha meï, vôï con, ngöôøi phuïc vuï, ngöôøi laøm coâng ñöôïc an laïc, hoan hyû. Ñaây laø lyù do thöù nhaát ñeå gaày döïng taøi saûn. Laïi nöõa, naøy Gia chuû, vò Thaùnh ñeä töû kieám ñöôïc taøi saûn nhôø noã löïc tinh taán... Vò naøy laøm cho baïn beø, thaân höõu an laïc, hoan hyû. Ñaây laø lyù do thöù hai ñeå gaày döïng taøi saûn. Naøy Gia chuû, vò Thaùnh ñeä töû kieám ñöôïc taøi saûn nhôø noã löïc tinh taán... Caùc tai hoïa ñeå trôû thaønh traéng tay bò chaën ñöùng vaø vò aáy giöõ taøi saûn ñöôïc an toaøn cho vò aáy. Ñaây laø lyù do thöù ba ñeå gaày döïng taøi saûn. Laïi nöõa, naøy Gia chuû, vò Thaùnh ñeä töû kieám ñöôïc taøi saûn nhôø noã löïc tinh taán... Vò aáy coù theå hieán cuùng cho baø con, cho khaùch, cho höông linh ñaõ cheát; hieán cuùng cho vua vaø chö thieân. Ñaây laø lyù do thöù tö ñeå gaày döïng taøi saûn. Naøy Gia chuû, vò Thaùnh ñeä töû kieám ñöôïc taøi saûn nhôø noã löïc tinh taán... Vò aáy toå chöùc cuùng döôøng caùc vò Sa moân, Baø la moân. Söï cuùng döôøng toái thöôïng naøy ñöa ñeán phöôùc baùo voâ löôïng ôû coõi ngöôøi, coõi trôøi. Ñaây laø lyù do thöù naêm ñeå gaày döïng taøi saûn.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 51

(ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Vua Munda, phaàn Trôû thaønh giaøu [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.374)

LÔØI BAØN: Ñeà caäp ñeán Phaät giaùo, xöa nay ña phaàn ñeàu nghó veà khuynh höôùng ly duïc, muoán ít vaø thanh baàn. Ít ai ngôø raèng, Theá Toân töøng khuyeán khích haøng ñeä töû phaûi coá gaéng laøm giaøu. Haõy gaày döïng taøi saûn, laøm giaøu vôùi naêm muïc ñích cao thöôïng. Laøm cho caù nhaân vaø xaõ hoäi trôû neân giaøu coù, thònh vöôïng laø khaùt voïng cuûa nhaân loaïi. Theá nhöng, con ñöôøng ñeå trôû thaønh giaøu coù khoâng phaûi ôû ñaâu vaø luùc naøo cuõng chaân chính, laø thaønh quaû lao ñoäng khoù nhoïc töø khoái oùc vaø baøn tay. Vì theá, ngöôøi Phaät töû vaâng lôøi Theá Toân daïy, laøm giaøu chaân chính baèng söï noã löïc, coá gaéng; baèng taát caû trí tueä vaø söùc löïc; baèng caùc phöông thöùc lao ñoäng, kinh doanh hôïp phaùp. Ñoàng thôøi, vieäc taïo ra cuûa caûi vaät chaát vôùi muïc ñích cao caû laø ñem laïi söï an vui vaø haïnh phuùc cho mình vaø tha nhaân. Ngöôøi Phaät töû laøm giaøu tröôùc heát nhaèm ñem laïi haïnh phuùc cho töï thaân, gia ñình vaø caùc nhaân coâng, ngöôøi phuïc vuï. Keá ñeán, ñem taøi saûn cuûa mình laøm ra cho baø con, thaân höõu, beø baïn vaø tha nhaân ñöôïc an vui, haïnh phuùc. Maët khaùc, bieát caùch baûo veä thaønh quaû lao ñoäng ñoàng thôøi khoâng laõng phí vaø ñaàu tö vaøo nhöõng coâng vieäc khoâng ñem laïi lôïi ích cho con ngöôøi. Ngoaøi ra, ngöôøi Phaät töû phaûi bieát ñem taøi saûn do mình laøm ra ñeå xaây döïng caùc coâng trình vaên hoùa, nhôù veà coäi nguoàn, cuùng teá oâng baø, toå tieân vaø boá thí cho caùc vong hoàn ñoùi khaùt. Sau cuøng, ngöôøi con Phaät phaûi bieát höôùng veà caùc vò boâ laõo, nhöõng ngöôøi coù ñôøi soáng ñaïo ñöùc, phaïm haïnh nhö Sa moân ñeå cuùng döôøng ñoàng thôøi hoïc theo ñöùc haïnh cuûa caùc ngaøi nhaèm xaây döïng phöôùc baùo toát ñeïp cho töï thaân trong ñôøi naøy vaø ñôøi sau. Laøm giaøu vôùi

naêm muïc ñích cao thöôïng nhö treân, ngöôøi con Phaät ñaõ goùp phaàn tích cöïc vaøo coâng cuoäc xaây döïng ñaát nöôùc ngaøy caøng giaøu maïnh, coâng baèng, tieán boä vaø vaên minh.[

52 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

4- GIAØU LEÂN DEÃ SANH TAÄT Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi. Roài vua Pasenadi nöôùc Kosala ñi ñeán, baïch Theá Toân: ÔÛ ñaây, baïch Theá Toân, trong khi con ñang ngoài yeân tònh moät mình, tö töôûng naøy khôûi leân nôi con: "Ít thay laø nhöõng ngöôøi trong ñôøi naøy, sau khi ñöôïc taøi saûn phong phuù, doài daøo laïi coù theå khoâng bò loâi cuoán, khoâng bò chìm ñaém, khoâng bò say meâ trong caùc duïc vaø khoâng coù nhöõng haønh vi khoâng toát ñeïp ñoái vôùi caùc ngöôøi khaùc. Traùi laïi, thaät laø nhieàu thay, nhöõng ngöôøi trong ñôøi naøy, sau khi ñöôïc taøi saûn phong phuù, doài daøo laïi coù theå bò loâi cuoán, bò chìm ñaém, bò say meâ trong caùc duïc vaø coù nhöõng haønh vi khoâng toát ñeïp ñoái vôùi caùc ngöôøi khaùc". Thaät söï laø nhö vaäy, thaät söï laø nhö vaäy, thöa Ñaïi vöông: "Loaøi ngöôøi bò ñaém say; Trong taøi saûn, trong duïc; Hoï tham lam, ñieân daïi; Trong caùc duïc ôû ñôøi; Khoâng yù thöùc roõ raøng; Ñaõ quaù ñoä meâ say; Chaúng khaùc gì con nai; Khoâng thaáy ñaët baãy saäp; Veà sau hoï khoå ñau; Chòu quaû baùo aùc nghieäp". (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 3, phaåm 1, phaàn Thieåu soá [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.170)

LÔØI BAØN: Thöôøng thì chuùng ta hay quy keát cho ñoùi ngheøo laø nguyeân nhaân chuû yeáu cuûa caùc teä naïn xaõ hoäi. Theá nhöng khi con ngöôøi vaø xaõ hoäi giaøu coù leân cuõng khoâng haún laø giaûm bôùt ñi nhöõng teä naïn aáy, ñoâi khi laïi coøn traàm troïng hôn. Giaøu leân baèng söï laøm aên chaân chính laø ñieàu ai cuõng mong muoán. Khi chia tay vôùi caùi ñoùi ngheøo, saùnh vai cuøng khaám khaù,

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 53

giaøu sang nhöng chôù aûo töôûng raèng ta ñaõ thaønh coâng, ñang neo thuyeàn ñôøi nôi beán bôø haïnh phuùc. Thöïc teá cho thaáy khoâng phaûi heã "coù tieàn thì mua tieân cuõng ñöôïc". Söï ñoåi ñôøi, giaøu leân nhanh choùng deã daøng taïo ra cheânh veânh, luùng tuùng, thaäm chí leäch laïc trong nhaän thöùc cuõng nhö haønh ñoäng vaø ñem ñeán khoâng ít baát haïnh trong ñôøi. Khi trong tay coù tieàn, neáu khoâng bieát laøm chuû baûn thaân, tö töôûng höôûng thuï baát chính baét ñaàu troãi daäy. Khoâng ít caùc troø ñua ñoøi chöng dieän xa hoa, aên chôi traùc taùng vaø teä haïi hôn laø quan nieäm soáng höôûng thuï, truïy laïc, sa ñoïa baét ñaàu töø ñaây. Baèng chöùng laø nhöõng con nghieän, caùc "anh huøng xa loä", nhöõng daân chôi "laéc" thaâu ñeâm suoát saùng ôû vuõ tröôøng v.v... hieän nay phaàn lôùn ñeàu laø ngöôøi giaøu hoaëc con caùi nhaø giaøu. Ñoù laø chöa keå ñaõ giaøu laïi mong muoán giaøu theâm. Coù tieàn sanh ra ñuû taät: aên nhaäu, baøi baïc, chôi bôøi, chim chuoät... vaø ñeå buø cho nhöõng khoaûn chi vì caùc taät xaáu aáy neân môùi coù tham quan, hoái loä, boøn ruùt cuûa coâng hoaëc khoâng coù chöùc quyeàn thì troäm cöôùp, buoân laäu, löøa ñaûo. Vaø haäu quaû laø khoâng ít gia ñình tan vôõ haïnh phuùc vì caùi

giaøu, bò tuø toäi vaø hoái haän vì söï ham giaøu, maát nieàm tin vôùi cuoäc soáng duø cho giaøu coù, dö daät. Nhö vaäy, giaøu coù veà vaät chaát laø ñieàu caàn ñaït ñöôïc nhöng phaûi song haønh vôùi sung maõn veà ñaïo ñöùc, tinh thaàn. Maát caân ñoái giöõa giaøu sang veà vaät chaát vaø tinh thaàn laø hieåm hoïa. Do vaäy, cuøng laøm giaøu vaät chaát vaø thaêng hoa tinh thaàn laø muïc tieâu cuûa taát caû nhöõng ngöôøi con Phaät.[

5- COÙ MAÉT MAØ NHÖ MUØ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, daïy caùc Tyû kheo: Coù ba haïng ngöôøi, naøy caùc Tyû kheo, coù maët ôû ñôøi. Theá naøo laø ba? Ngöôøi muø, ngöôøi moät maét, ngöôøi coù hai maét. Naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø ngöôøi muø? ÔÛ ñaây, coù ngöôøi khoâng coù maét ñeå coù theå thaâu hoaïch ñöôïc taøi saûn chöa thaâu hoaïch, laøm taêng tröôûng taøi saûn ñaõ thaâu hoaïch; khoâng coù maét ñeå coù theå bieát ñöôïc phaùp thieän vaø phaùp baát thieän, coù toäi vaø khoâng coù toäi, phaùp thuoäc thaønh phaàn ñen vaø traéng. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây goïi laø haïng ngöôøi muø. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi coù moät maét? ÔÛ ñaây, coù ngöôøi coù maét ñeå coù theå thaâu hoaïch ñöôïc taøi saûn chöa thaâu hoaïch, laøm taêng tröôûng taøi saûn ñaõ thaâu hoaïch; nhöng khoâng coù maét ñeå coù theå bieát ñöôïc phaùp thieän vaø phaùp baát thieän, coù toäi vaø khoâng coù toäi, phaùp thuoäc thaønh phaàn ñen vaø traéng. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây goïi laø haïng ngöôøi coù moät maét. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi coù hai maét? ÔÛ ñaây, coù ngöôøi coù maét ñeå coù theå thaâu hoaïch ñöôïc taøi saûn chöa thaâu hoaïch, laøm taêng tröôûng taøi saûn ñaõ thaâu hoaïch; vaø coù maét ñeå coù theå bieát ñöôïc phaùp thieän vaø phaùp baát thieän, coù toäi vaø khoâng coù toäi, phaùp thuoäc thaønh phaàn ñen vaø traéng. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây goïi laø haïng ngöôøi coù hai maét. Naøy caùc Tyû kheo, coù ba haïng ngöôøi naøy coù maët ôû ñôøi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Ngöôøi, phaàn Muø loøa, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.229)

LÔØI BAØN: Treân ñôøi, tröø nhöõng ngöôøi taät nguyeàn, haàu heát moãi ngöôøi ñeàu coù

ñoâi maét saùng. Tuy nhieân, ñeå thöïc söï coù ñoâi maét saùng ñuùng nghóa töùc bieát nhìn laïi chính mình ñoàng thôøi ñeå nhìn roõ ñuïc trong giöõa doøng ñôøi thì khoâng phaûi ai cuõng coù. Do vaäy, coù khaù nhieàu ngöôøi ñaày ñuû caû hai maét maø cuõng nhö muø hoaëc choät neân phaûi reøn luyeän vaø tu döôõng thaät nhieàu môùi ñem laïi aùnh saùng ñích thöïc cho ñoâi maét cuûa chính mình. Theo tueä giaùc Theá Toân, moät ngöôøi thöïc söï coù hai maét khi ngöôøi naøy bieát laøm aên chaân chính, ñem laïi söï no aám, thònh vöôïng cho gia ñình vaø xaõ hoäi ñoàng thôøi bieát phaân bieät roõ raøng xaáu toát, thieän aùc vaø hoïa phuùc. Laøm giaøu moät caùch chính ñaùng baèng caùch tuaân thuû phaùp luaät, caùc nguyeân taéc ñaïo ñöùc vaø nhaát laø bieát chia seû nhöõng thaønh quaû lao ñoäng vôùi coäng söï vaø nhöõng

ngöôøi keùm may maén hôn mình. Nhöng neáu chæ bieát laøm giaøu, nghó ñeán caùi lôïi tröôùc maét maø queân ñi haäu quaû thì nhö ngöôøi choät, vì ñoâi maét cuûa haïng ngöôøi naøy chæ nhìn thaáy lôïi maø thoâi. Khoâng thaáy ñöôïc ñieàu aùc, baát thieän ñeå traùnh neù hoaëc töø boû thì daãu coù chuùt thaønh coâng nhöng chæ mang tính nhaát thôøi. Tuy vaäy, haïng ngöôøi naøy vaãn coøn khaù hôn haïng ngöôøi coù maét maø nhö muø, nhöõng ngöôøi khoâng coù khaû naêng töï xaây döïng ñôøi soáng no aám cho chính mình vaø chaúng nhaän ra nhöõng ñieàu xaáu aùc, trôû thaønh gaùnh naëng cho gia ñình vaø xaõ hoäi. Do vaäy, vaâng lôøi Phaät daïy, moãi ngöôøi con Phaät phaûi noã löïc tu döôõng ñeå coù ñoâi maét saùng töùc thaønh töïu chaùnh kieán, baèng caùch xaây döïng ñôøi soáng vaät chaát vaø tinh thaàn ngaøy moät phaùt trieån, thaêng hoa.[

56 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

6- SÖÏ NGHEØO KHOÅ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetanava, daïy caùc Tyû kheo: Söï ngheøo khoå, naøy caùc Tyû kheo, laø moät söï ñau khoå cho ngöôøi coù tham duïc ôû ñôøi. Khi moät ngöôøi ngheøo khoå khoâng coù sôû höõu, soáng tuùng thieáu, phaûi maéc nôï, phaûi chaáp nhaän tieàn lôøi, khi thôøi haïn ñeán neáu khoâng traû ñöôïc tieàn lôøi bò ngöôøi ta hoái thuùc, bò theo saùt goùt, bò truy tìm vaø bò ngöôøi ta baét troùi. Naøy caùc Tyû kheo, nhö vaäy, ngheøo khoå laø moät söï ñau khoå cho ngöôøi coù tham duïc ôû ñôøi. Maéc nôï cuõng laø moät söï ñau khoå cho ngöôøi coù tham duïc ôû ñôøi. Tieàn lôøi cuõng laø moät söï ñau khoå cho ngöôøi coù tham duïc ôû ñôøi. Bò hoái thuùc, cuõng laø moät söï ñau khoå cho ngöôøi coù tham duïc ôû ñôøi. Bò theo saùt goùt, bò truy tìm cuõng laø moät söï ñau khoå cho ngöôøi coù tham duïc ôû ñôøi. Bò baét troùi cuõng laø moät söï ñau khoå cho ngöôøi coù tham duïc ôû ñôøi. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, ai khoâng coù loøng tin trong caùc thieän phaùp, khoâng coù loøng hoå theïn trong caùc thieän phaùp, khoâng coù loøng sôï haõi trong caùc thieän phaùp, khoâng coù tinh taán trong caùc thieän phaùp, khoâng coù trí tueä trong caùc thieän phaùp; ngöôøi naøy, naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc goïi laø ngöôøi ngheøo khoå, khoâng coù sôû höõu, soáng tuùng thieáu trong Phaùp vaø Luaät cuûa baäc Thaùnh. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 6, phaåm Dhammika, phaàn Ngheøo khoå, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.117)

LÔØI BAØN: Ñaõ ngheøo laïi gaëp eo, daãn ñeán tuùng thieáu, nôï naàn, roài laõi meï ñeû laõi con, neáu khoâng traû ñöôïc tieàn lôøi thì bò hoái thuùc, bò truy baét thöïc söï laø moät baát haïnh, ñau khoå cho ngöôøi ngheøo. Chaúng ai muoán laâm

vaøo ngheøo khoù nôï naàn, cuõng khoâng ngöôøi naøo muoán bò caùc chuû nôï böùc baùch nhöng hoaøn caûnh baét buoäc nhö theá thì cuõng ñaønh ngaäm cay, nuoát ñaéng, chòu moïi tuûi nhuïc, ñau khoå maø thoâi. Thaân ngheøo thöôøng ñi vôùi phaän heøn, vì ngheøo neân phaûi tuùng, caùi khoù laïi boù caùi khoân, hoaøn caûnh aáy laïi caøng laøm cho khoå ñau hôn ñoái vôùi nhöõng ngöôøi coù nhieàu mong caàu, tham voïng. Khi maø hieän thöïc xaõ hoäi thieân veà thöïc duïng, coi troïng vaät chaát,

ma löïc ñoàng tieàn coù theå bieán ñieàu khoâng theå thaønh coù theå thì thaân phaän cuûa nhöõng keû ngheøo heøn laïi caøng bi ñaùt hôn. Ñoái vôùi nhöõng ngöôøi ñaõ phaùt nguyeän xaû phuù caàu baàn thì tieàn baïc, taøi saûn ñoái vôùi hoï khoâng quan troïng. Khoâng ai cheâ cöôøi ngöôøi tu maø ngheøo kieát xaùc caû, coù chaêng chæ laø tröôøng hôïp ngöôïc laïi. Taøi saûn vaø söï giaøu coù cuûa ngöôøi tu thuoäc veà tinh thaàn, suoát moät ñôøi phaán ñaáu ñeå ñaït ñöôïc moät gia taøi chôn khoâng maàu nhieäm, khoâng coù gì maø thöïc söï coù taát caû. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, caùi ngheøo naøn, tuùng thieáu cuûa ngöôøi hoïc Phaät chính laø xu höôùng tìm caàu söï sung tuùc vaät chaát theo kieåu theá gian voán dó phuø vaân, hö giaû. Bieåu hieän cuï theå cuûa söï “ngheøo tuùng” laø khoâng coù loøng tin, khoâng coù hoå theïn, khoâng bieát sôï haõi, khoâng sieâng naêng, thieáu haún trí tueä. Vì theá, ñeå thöïc söï giaøu coù, sung maõn trong Phaùp vaø Luaät cuûa baäc Thaùnh, ngöôøi con Phaät phaûi trau gioài, tröôûng döôõng loøng tin; phaûi bieát hoå theïn vôùi moïi ngöôøi vaø vôùi chính mình ñaëc bieät laø bieát sôï ñoái vôùi caùc baát thieän phaùp; tinh caàn, sieâng naêng, noã löïc tu hoïc vaø phuïng söï chuùng sanh döôùi söï soi saùng cuûa tueä giaùc. Chính loøng tin, hoå theïn, sôï haõi vôùi aùc phaùp, tinh caàn vaø trí tueä môùi laø taøi saûn, laøm neân söï giaøu coù ñích thöïc cuûa nhöõng ngöôøi ñeä töû Phaät.[

58 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

7- BUOÂN BAÙN PHAÙT TAØI Moät thôøi, Theá Toân truù taïi Baøranaøsi, choã Vöôøn Nai, goïi caùc Tyû kheo: Thaønh töïu vôùi ba chi phaàn, naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi buoân baùn khoâng bao laâu ñaït ñöôïc veà taøi saûn lôùn maïnh vaø roäng lôùn. Theá naøo laø ba? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi buoân baùn coù maét, kheùo phaán ñaáu vaø xaây döïng ñöôïc cô baûn. Theá naøo laø ngöôøi buoân baùn coù maét? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi buoân baùn bieát caùc thöông phaåm. Vaät naøy mua nhö vaäy, baùn nhö vaäy, seõ ñöa laïi tieàn lôøi nhö vaäy. Theá naøo laø ngöôøi buoân baùn kheùo phaán ñaáu? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi thöông gia kheùo leùo mua vaø baùn caùc thöông phaåm. Vaø theá naøo laø ngöôøi thöông gia xaây döïng ñöôïc cô baûn? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi buoân baùn ñöôïc caùc gia chuû hay con caùc gia chuû, ñöôïc caùc nhaø giaøu, coù tieàn baïc lôùn, coù taøi saûn lôùn bieát ñeán nhö sau: Ngöôøi buoân baùn naøy laø ngöôøi coù maét, kheùo phaán ñaáu, coù ñuû söùc caáp döôõng vôï con, vaø thöôøng traû tieàn lôøi cho chuùng ta. Chuùng ta trao haøng hoùa cho ngöôøi naøy: Naøy baïn thöông gia, haõy laáy tieàn naøy, xaây döïng taøi saûn ñeå nuoâi döôõng vôï con vaø thöôøng thöôøng traû tieàn lôøi cho chuùng toâi. Nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo, laø ngöôøi buoân baùn xaây döïng ñöôïc cô baûn. Thaønh töïu vôùi ba chi phaàn naøy, naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi buoân baùn khoâng bao laâu ñaït ñeán taøi saûn lôùn maïnh vaø roäng lôùn. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Ngöôøi ñoùng xe, phaàn Ngöôøi buoân baùn [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.207)

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 59

LÔØI BAØN: Ngöôøi xöa thöôøng noùi “phi thöôøng baát phuù”, nghóa laø khoâng kinh doanh buoân baùn thì khoù maø giaøu maïnh. Tuy nhieân ñeå gaët haùi thaønh coâng, laøm giaøu moät caùch chính ñaùng baèng ngheà buoân baùn, theo tueä giaùc cuûa Theá Toân caàn hoäi ñuû ba yeáu toá neàn taûng: coù maét, kheùo phaán ñaáu, vaø xaây döïng ñöôïc cô baûn. Coù maét, töùc nghieäp vuï chuyeân moân, bieát roõ veà nhu caàu thò tröôøng, ñaëc ñieåm haøng hoùa vaø hieäu quaû kinh teá cuûa caùc thöông vuï. Ngoaøi chuyeân moân thì taàm nhìn chieán löôïc, kinh nghieäm buoân baùn vaø söï phaán ñaáu beàn bæ ñeå ñaït ñöôïc muïc tieâu (kheùo phaán ñaáu) cuõng goùp phaàn quan troïng ñem laïi hieäu quaû kinh doanh. Ñaëc bieät laø phaûi coù uy tín, töùc xaây döïng ñöôïc cô baûn, trong kinh doanh buoân baùn chöõ tín luoân ñöôïc ñaët leân haøng ñaàu. Chöõ tín bao goàm uy tín doanh nghieäp, chaát löôïng saûn phaåm, traùch nhieäm cuûa nhaø saûn xuaát ñoái vôùi ngöôøi tieâu duøng vaø luoân ñaûm baûo muïc tieâu lôïi ích song phöông. Theo kinh nghieäm cuûa Theá Toân, nhöõng doanh nghieäp, doanh nhaân naøo “thaønh töïu vôùi ba chi phaàn naøy, khoâng bao laâu seõ ñaït ñeán taøi saûn lôùn maïnh vaø roäng lôùn”. Vaø ñaây chính laø tieâu chí cô baûn cho nhöõng doanh nhaân Phaät töû aùp duïng ñeå kinh doanh buoân baùn thaønh coâng, lôïi mình vaø lôïi ngöôøi.[

8- CHUÛ NHAÂN & NGÖÔØI LAØM Moät thôøi Theá Toân truù ôû Raøjagaha, taïi Veluvana. Baáy giôø, Singaølaka, Gia chuû töû, daäy sôùm, ra khoûi thaønh Vöông Xaù, chaép tay ñaûnh leã saùu phöông. Roài Theá Toân, buoåi saùng vaøo thaønh Vöông Xaù khaát thöïc, sau khi daïy Singaølaka veà yù nghóa ñaûnh leã saùu phöông, Ngaøi daïy theâm: Naøy Gia chuû töû, coù naêm caùch moät vò Thaùnh chuû nhaân ñoái xöû vôùi haïng noâ boäc: Giao vieäc ñuùng theo söùc löïc cuûa hoï, lo cho hoï aên uoáng vaø tieàn löông, ñieàu trò cho hoï khi beänh hoaïn, chia seû caùc myõ vò ñaëc bieät cho hoï, thænh thoaûng cho hoï nghæ pheùp. Naøy Gia chuû töû, caùc haøng noâ boäc ñöôïc Thaùnh chuû nhaân ñoái xöû vôùi naêm caùch nhö treân, coù loøng thöông töôûng ñoái vôùi vò chuû nhaân theo naêm caùch sau: Daäy tröôùc khi chuû daäy, ñi nguû sau chuû, töï baèng loøng vôùi caùc vaät ñaõ cho, kheùo laøm caùc coâng vieäc, ñem danh tieáng toát ñeïp cho chuû. Naøy Gia chuû töû, vò Thaùnh chuû nhaân ñoái xöû vôùi caùc haøng noâ boäc theo naêm caùch, vaø noâ boäc coù loøng thöông töôûng ñoái vôùi Thaùnh chuû nhaân theo naêm caùch, nhö vaäy taát caû ñeàu ñöôïc an oån, thoaùt khoûi caùc söï sôï haõi. (ÑTKVN, Tröôøng Boä II, kinh Giaùo thoï Thi Ca La Vieät [trích], VNCPHVN aán haønh, 1991, tr.544)

LÔØI BAØN: Baøn veà moái quan heä giöõa giôùi chuû vôùi thôï thuyeàn, Theá Toân ñaõ ñeà caäp ñeán traùch nhieäm cuûa giôùi chuû tröôùc. Ñaây laø moät caùch nhìn nhaän vaán ñeà raát nhaân baûn vaø tieán boä trong thôøi coå ñaïi, khi maø nhöõng ngöôøi laøm coâng luoân bò khinh reû, thaäm chí bò xem nhö noâ

leä, giôùi chuû ñöôïc troïn quyeàn sinh saùt. Moät ngöôøi chuû muoán thaønh coâng, tröôùc heát phaûi coù khaû naêng quaûn trò, ñieàu haønh nhaân vieân. Boá trí ngöôøi coù naêng löïc chuyeân moân vaøo ñuùng vò trí coâng vieäc. Khoâng ñuùng ngöôøi ñuùng vieäc thì cho duø ngöôøi ñoâng vaãn khoâng chaïy vieäc, veà laâu veà daøi chaéc chaén seõ chuoác laáy söï toån haïi vaø thaát baïi. Maët khaùc, phaûi luoân nghó ñeán quyeàn lôïi cuûa ngöôøi lao ñoäng. Cheá ñoä löông boång hôïp lyù, aên uoáng ñaày ñuû. Nhaát laø quan taâm ñeán ngöôøi laøm khi khi beänh taät hoaëc xaûy ra tai naïn lao ñoäng. Trong nhöõng dòp leã teát, caàn ban thöôûng hay theát ñaõi tieäc tuøng ñeå ñoäng vieân, khuyeán khích. Vaø nhaát laø cheá ñoä nghæ pheùp hôïp lyù ñeå ngöôøi laøm ñöôïc nghæ ngôi hoaëc coù dòp ñi xa thaêm vieáng, tham quan. Haún chuùng ta seõ ngôõ ngaøng khi bieát ñöôïc caùch ñaây hôn 2.500 naêm maø Theá Toân ñaõ coù quan nieäm veà söû duïng lao ñoäng khoâng khaùc maáy so vôùi thôøi ñaïi chuùng ta baây giôø. Neáu giôùi chuû kieän toaøn ñöôïc nhöõng yeáu toá treân thì lo gì nhöõng ngöôøi laøm coâng khoâng gaén boù, laøm vieäc heát loøng. Moät khi ngöôøi söû duïng lao ñoäng vaø nhöõng ngöôøi lao ñoäng ñeàu ñöôïc lôïi ích, no aám thì xaõ hoäi bôùt maâu thuaãn, baát coâng, moïi ngöôøi ñeàu haïnh phuùc, an vui. Chính ñieàu naøy ñaõ goùp phaàn kieán taïo xaõ hoäi thònh vöôïng, coâng baèng vaø vaên minh. Ñoù cuõng laø muïc tieâu höôùng ñeán dieät khoå cuûa ñaïo Phaät.[

IV. TAØI SAÛN

64 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- TAØI SAÛN CUÛA NGÖÔØI TU Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù baûy taøi saûn naøy, theá naøo laø baûy? Tín taøi, giôùi taøi, taøm taøi, quyù taøi, vaên taøi, thí taøi vaø tueä taøi. ÔÛ ñaây, vò Thaùnh ñeä töû coù loøng tin, tin töôûng vaøo söï giaùc ngoä cuûa Nhö lai, goïi laø tín taøi. ÔÛ ñaây, vò Thaùnh ñeä töû töø boû saùt sanh, troäm caép... say söa, goïi laø giôùi taøi. ÔÛ ñaây, vò Thaùnh ñeä töû coù xaáu hoå ñoái vôùi thaân, mieäng, yù laøm aùc, goïi laø taøm taøi. ÔÛ ñaây, vò Thaùnh ñeä töû coù sôï haõi ñoái vôùi thaân, mieäng, yù laøm aùc, goïi laø quyù taøi. ÔÛ ñaây, vò Thaùnh ñeä töû nghe nhieàu, giöõ gìn nhöõng gì ñaõ nghe, ñeà cao ñôøi soáng phaïm haïnh, ñoïc tuïng nhieàu laàn, chuyeân taâm quaùn saùt, thaønh töïu chaùnh kieán, goïi laø vaên taøi. ÔÛ ñaây, vò Thaùnh ñeä töû vôùi taâm töø boû xan tham, öa thích xaû boû, san seû vaät boá thí, goïi laø thí taøi. ÔÛ ñaây, vò Thaùnh ñeä töû coù trí tueä veà sanh dieät, thaønh töïu Thaùnh theå nhaäp, ñöa ñeán chôn chaùnh ñoaïn dieät khoå ñau, goïi laø tueä taøi. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây goïi laø baûy taøi saûn, ai coù ñöôïc nhöõng taøi saûn naøy, ñöôïc goïi laø khoâng ngheøo khoå. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 7, phaåm Taøi saûn, phaàn Caùc taøi saûn roäng thuyeát, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.280)

LÔØI BAØN: Noùi ñeán taøi saûn, ngöôøi ta thöôøng nghó ñeán söï sôû höõu nhieàu thöù

nhö tieàn baïc, nhaø cöûa, ñaát ñai... Caøng coù nhieàu taøi saûn thì caøng ñöôïc tieáng giaøu coù vaø nhaát laø caûm giaùc oån ñònh, beàn vöõng trong cuoäc soáng ñöôïc gia coá vöõng chaéc theâm. Vì theá, laøm giaøu ñuùng ñaén, löông thieän laø tieâu chí chung cho toaøn theå nhaân loaïi phaán ñaáu, höôùng ñeán xaây döïng moät ñôøi soáng hoaøn thieän, sung maõn. Tuy vaäy, xaây döïng taøi saûn vaät chaát chæ laø moät phaàn cuûa cuoäc soáng. Seõ laø moät sai soùt lôùn cho caù nhaân vaø caû xaõ hoäi neáu chæ chuù troïng taïo döïng taøi saûn vaät chaát maø xem nheï hoaëc queân maát vieäc laøm giaøu, phaùt trieån taøi saûn tinh thaàn. Söï maát quaân bình trong quaù trình phaùt trieån vaät chaát vaø tinh thaàn seõ taïo ra nhöõng khuûng hoaûng xaõ hoäi, nhaát laø caùc vaán ñeà nhö baêng hoaïi ñaïo ñöùc, suy ñoài nhaân caùch, nhöõng quan nieäm soáng leäch laïc thieân veà höôûng thuï, vong thaân vong baûn... Ñoái vôùi ngöôøi tu thì "xaû phuù caàu baàn" laø moät trong nhöõng ñieàu kieän caàn ñeå goùp phaàn tích luõy, thaêng hoa gia saûn tinh thaàn. Taøi saûn tinh thaàn tuy voâ hình nhöng raát ñoà soä vaø khoâng khoù ñeå taïo döïng. Chaúng caàn phaûi caïnh tranh khoác lieät kieåu "thöông tröôøng laø chieán tröôøng" vaãn kieán taïo ñöôïc taøi saûn tinh thaàn tín, giôùi, taøm, quyù, vaên, thí vaø tueä. Taøi saûn tinh thaàn laø taëng phaåm cuûa taïo hoùa voán dó haøo phoùng ban taëng ñaày ñuû cho moãi ngöôøi. Tìm laïi nhöõng gì thaùnh thieän uyeân nguyeân ñaõ laõng queân vaø ñaùnh maát laø caùch laøm giaøu cuûa ngöôøi tu. Taøi saûn naøy moät khi ñaõ tích luõy ñöôïc seõ laøm cho nhöõng ai sôû höõu noù thaät söï giaøu coù, haïnh phuùc vaø beàn vöõng tröôùc moïi bieán ñoäng cuûa thôøi cuoäc.[

66 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

2- GIÖÕ GÌN TAØI SAÛN Moät thôøi, Theá Toân ôû giöõa daân chuùng Koliya, taïi thò traán Kakakrapatta. Roài Byagghapajja, ñi ñeán ñaûnh leã, baïch Theá Toân: Baïch Theá Toân, chuùng con laø nhöõng ngöôøi gia chuû thoï höôûng caùc duïc voïng, soáng troùi buoäc vôùi vôï con, duøng höông chieân ñaøn, ñeo voøng hoa, thoï laõnh vaøng baïc. Baïch Theá Toân, haõy thuyeát phaùp cho nhöõng ngöôøi nhö chuùng con, ñeå chuùng con ñöôïc haïnh phuùc, an laïc trong hieän taïi... Naøy Byagghapajja, coù boán cöûa xuaát ñeå taøi saûn bò tieâu phí: Ñam meâ ñaøn baø; ñam meâ röôïu cheø; ñam meâ côø baïc; baïn beø, thaân höõu vaø giao du vôùi keû aùc. Ví nhö moät hoà nöôùc lôùn, coù boán cöûa nöôùc chaûy vaøo vaø boán cöûa nöôùc chaûy ra. Coù ngöôøi ñoùng caùc cöûa nöôùc chaûy vaøo vaø môû caùc cöûa nöôùc chaûy ra. Nhö vaäy, nöôùc hoà aáy ngaøy caøng bò giaûm thieåu, khoâng taêng tröôûng. Laïi nöõa, naøy Byagghapajja, coù boán cöûa nhaäp ñeå taøi saûn ñöôïc höng khôûi: Khoâng ñaém say ñaøn baø; khoâng ñaém say röôïu cheø; khoâng ñaém say côø baïc; baïn beø, thaân höõu vaø giao du vôùi ngöôøi thieän. Ví nhö moät hoà nöôùc lôùn, coù boán cöûa nöôùc chaûy vaøo vaø boán cöûa nöôùc chaûy ra. Coù ngöôøi môû caùc cöûa nöôùc chaûy vaøo vaø ñoùng caùc cöûa nöôùc chaûy ra. Nhö vaäy, nöôùc hoà aáy ngaøy caøng taêng tröôûng, khoâng coù giaûm thieåu. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông VIII, phaåm Gotamì, phaàn Dìghajaønu - Ngöôøi Koliya, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.661)

LÔØI BAØN: Ñam meâ laø moät caùi thuù ñoàng thôøi laø caùi taät cuûa con ngöôøi. Coù theå noùi raèng haàu heát nhöõng ngöôøi laøm neân cô nghieäp ñeàu baét ñaàu töø

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 67

nhöõng ñam meâ nhöng coù khoâng ít ngöôøi cuõng vì ñam meâ maø thaân baïi, danh lieät. Cuoäc soáng neáu thieáu ñam meâ seõ nhaït nheõo, voâ vò vaø maát sinh khí. Vì thöïc ra, ñam meâ voán khoâng phaûi laø toäi loãi nhöng vaán ñeà caàn ñaët ra vôùi con ngöôøi laø ñam meâ caùi gì, ñam meâ nhö theá naøo? Ñam meâ laø moät bieåu hieän cuûa nghieäp, theå hieän roõ trong tö duy, yù chí vaø haønh ñoäng. Ai ñam meâ caùi gì thì naëng nghieäp veà phöông dieän aáy. Vì theá, ngöôøi Phaät töû phaûi luoân quaùn saùt töï thaân ñeå bieát roõ nghieäp cuûa mình. Neáu thaáy raèng nhöõng khaùt voïng, mong öôùc, ñaém say cuûa mình höôùng veà Chaân-Thieän-Myõ thì phaùt huy vaø ngöôïc laïi thì neân kieàm cheá, loaïi tröø. Veà phöông dieän giöõ gìn taøi saûn, neáu kieàm cheá vaø chuyeån hoùa ñöôïc nhöõng ñam meâ baát chính laø phöông caùch hieäu quaû nhaát. Vì moät khi ñaõ thuù, ñaõ ñam meâ thöïc söï thì vaán ñeà toán keùm hay phung phí chaúng coù nghóa lyù gì; nhaát laø khi ñaõ chìm ñaém, say meâ vaøo ñaøn baø (ñaøn oâng), côø baïc, röôïu cheø vaø baïn xaáu. Nhöõng ai ñaõ töøng moät laàn vung tieàn qua cöûa soå ñeå thoûa caùi thuù ñam meâ ñeán khi hoài tænh môùi thaáy ñöôïc caùi giaù cuûa söï goùp nhaët, chaét chiu, caàn kieäm. Taøi saûn do moà hoâi vaø coâng khoù laøm ra, vì theá ngöôøi con Phaät phaûi heát söùc traân quyù, chi tieâu ñuùng möïc, ñuùng choã ñeå laøm lôïi ích cho mình vaø cho ngöôøi. Luoân quaùn saùt töï thaân, caån troïng vôùi nhöõng ñam meâ baát chính, traùnh tieâu xaøi phung phí ñeå xaây döïng vaø giöõ gìn cuoäc soáng luoân ñöôïc an vui, haïnh phuùc.[

68 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

3- ÑOÄNG SAÛN & BAÁT ÑOÄNG SAÛN Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, khu vöôøn oâng Anaøthapindika. Baáy giôø Ugga, vò ñaïi thaàn cuûa vua ñi ñeán Theá Toân, sau khi ñaûnh leã, ngoài xuoáng moät beân, baïch Theá Toân: Thaät vi dieäu thay, thaät hy höõu thay, baïch Theá Toân! Giaøu coù ñeán nhö vaäy, ñaïi phuù ñeán nhö vaäy, taøi saûn nhieàu ñeán nhö vaäy, baïch Theá Toân, laø Migaøra Rohaneyyo! Naøy Ugga, Migaøra Rohaneyyo giaøu coù ñeán möùc naøo, ñaïi phuù ñeán möùc naøo, taøi saûn nhieàu ñeán möùc naøo? Baïch Theá Toân, veà vaøng coù ñeán traêm traêm ngaøn, coøn noùi chi veà baïc! Naøy Ugga, ñaây coù theå laø taøi saûn chaêng? Khoâng phaûi Ta noùi raèng ñaây khoâng phaûi laø taøi saûn. Nhöng taøi saûn aáy bò chi phoái bôûi löûa, nöôùc, vua chuùa, aên troäm, caùc keû thöøa töï, thuø ñòch. Naøy Ugga, coù baûy taøi saûn khoâng bò löûa, nöôùc, vua chuùa, aên troäm, caùc keû thöøa töï, thuø ñòch chi phoái. Theá naøo laø baûy? Tín taøi, giôùi taøi, taøm taøi, quyù taøi, vaên taøi, thí taøi vaø tueä taøi. Baûy loaïi taøi saûn naøy, naøy Ugga, khoâng bò löûa, nöôùc, vua chuùa, aên troäm, caùc keû thöøa töï, thuø ñòch chi phoái. Ai coù taøi saûn naøy, ngöôøi aáy laø ñaïi phuù, thieân nhaân giôùi khoù thaéng. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông Baûy phaùp, phaåm Taøi saûn, phaàn Ugga, VNCPHVN aán haønh,

1996, tr.283)

LÔØI BAØN: Taøi saûn laø huyeát maïch, laø tieâu chí ñeå phaán ñaáu, laø cô sôû toàn taïi coù tính quyeát ñònh cuûa moät caù nhaân, gia ñình vaø caû moät ñaát nöôùc. Taøi saûn laø minh chöùng huøng hoàn nhaát cho söï thaønh coâng, phaùt trieån,

giaøu maïnh vaø thònh vöôïng. Vì theá chuùng ta khoâng laï khi caùc chæ soá veà taøi khoaûn, ñoäng saûn vaø baát ñoäng saûn cuûa caù nhaân hay thu nhaäp bình quaân moãi ngöôøi, toång thu nhaäp quoác gia luoân ñöôïc moïi ngöôøi quan taâm. Nhìn chung, con ngöôøi soáng trong cuoäc ñôøi, daãu laøm baát cöù vieäc gì, muïc ñích cuoái cuøng cuûa hoï cuõng khoâng ngoaøi vieäc kieám tieàn. Tích luõy vaø phaùt trieån taøi saûn, laøm giaøu löông thieän laø ñieàu toát song khaù nhieàu ngöôøi cuoàng tín vaøo ma löïc cuûa ñoàng tieàn, “coù tieàn mua tieân cuõng ñöôïc” neân quay cuoàng vôùi vieäc kieám tieàn maø baát chaáp haäu quaû. Maët khaùc, taïo döïng taøi saûn hôïp phaùp voán dó raát khoù khaên nhöng ñeå giöõ vöõng noù laïi caøng khoù khaên hôn. Bôûi theá, khoâng ít ngöôøi sau moät ñeâm thöùc daäy chôït traéng tay, luoân nôm nôùp lo sôï “moät sôùm mai kia, chôït thaáy hö voâ trong ñôøi”. Vôùi tueä giaùc cuûa Theá Toân thì giaøu coù, sôû höõu nhieàu taøi saûn hôïp phaùp laø phöôùc baùo. Tuy nhieân, töï thaân caùc taøi saûn naøy khoâng mang thuoäc tính beàn vöõng maø cöïc kyø mong manh, luoân bieán ñoäng vaø bò chi phoái, xaâu xeù bôûi: luït loäi, hoûa hoaïn, nhaø nöôùc tòch thu, troäm caép, con caùi hö hoûng vaø söï phaù hoaïi cuûa caùc theá löïc thuø ñòch. Vì vaäy, Theá Toân giôùi thieäu moät phöông thöùc tích luõy taøi saûn khaùc, beàn vöõng, tuyeät ñoái oån ñònh vaø baát ñoäng. Ai soáng ôû treân ñôøi taïo döïng ñöôïc Thaát thaùnh taøi môùi laø baäc ñaïi phuù, keû giaøu coù nhaát trong theá gian, keå caû coõi trôøi. Do vaäy, ngoaøi vieäc taïo döïng taøi saûn theá gian hôïp phaùp, ngöôøi con Phaät phaûi noã löïc taïo döïng vaø tích luõy baûy loaïi taøi saûn xuaát theá gian cuûa baäc Thaùnh. Phaùt trieån nieàm tin, trau gioài giôùi haïnh, bieát hoå theïn vôùi ngöôøi ngoaøi, hoå theïn vôùi chính mình, hoïc taäp Chaùnh phaùp, thöïc haønh boá thí, phaùt huy tueä giaùc laø baûy taøi saûn coá ñònh voâ cuøng quyù giaù, ñaûm baûo cho moät ngöôøi giaøu coù ñeán voâ taän, trong ñôøi naøy vaø nhöõng ñôøi sau.[

4- COÙ TAØI SAÛN LÔÙN Moät thôøi, Theá Toân truù giöõa daân chuùng Sakka, taïi Kapilavatthu, daïy caùc Tyû kheo: Thaønh töïu boán phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, vò Thaùnh ñeä töû ñöôïc goïi laø giaøu, raát giaøu, coù taøi saûn lôùn, coù danh xöng lôùn. Theá naøo laø boán? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, vò Thaùnh ñeä töû thaønh töïu loøng tòn tính baát ñoäng ñoái vôùi Phaät: “Ñaây laø Nhö Lai, baäc A La Haùn… Phaät, Theá Toân”. Ñaây laø phöôùc ñöùc sung maõn, thieän sung maõn, moùn aên cho laïc thöù nhaát. Laïi nöõa, naøy caùc Tyû kheo, vò Thaùnh ñeä töû thaønh töïu loøng tòn tính baát ñoäng ñoái vôùi Phaùp… ñoái vôùi Taêng… thaønh töïu caùc Giôùi ñöôïc caùc baäc Thaùnh aùi kính… ñöa ñeán thieàn ñònh. Ñaây laø phöôùc ñöùc sung

maõn, thieän sung maõn, moùn aên cho laïc thöù hai, thöù ba vaø thöù tö. Nhöõng phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, laø boán phöôùc ñöùc sung maõn, thieän sung maõn, moùn aên cho laïc. Thaønh töïu boán phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, vò Thaùnh ñeä töû ñöôïc goïi laø giaøu, raát giaøu, coù taøi saûn lôùn, coù danh xöng lôùn. (ÑTKVN, Töông Öng Boä V, chöông 11, phaåm Phöôùc ñöùc sung maõn vôùi keä, phaàn Raát giaøu hay giaøu [1], Nxb Toân Giaùo, 2002, tr.586)

LÔØI BAØN: Tieàn baïc, cuûa caûi laø bieåu tröng cho söï giaøu coù, laø muïc tieâu ñeå phaán ñaáu cuûa moïi ngöôøi. Laøm giaøu löông thieän ñeå oån ñònh cuoäc soáng vaø goùp phaàn xaây döïng xaõ hoäi laø phöông chaâm soáng cuûa nhöõng ngöôøi chaân chính. Ñeå ñaït ñöôïc söï giaøu coù, sung tuùc veà phöông dieän vaät chaát aét phaûi coù moät phöôùc baùo lôùn, khoâng phaûi ai cuõng coù ñöôïc. Tuy vaäy, söï giaøu coù vaät chaát voán raát taïm bôï, mong manh, khoù tìm nhöng deã maát. Vì theá, beân caïnh tieâu chí laøm giaøu

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 71

veà tieàn baïc, taøi saûn con ngöôøi caàn phaûi laøm giaøu taâm hoàn, phaûi thöïc söï giaøu coù veà phöông dieän tinh thaàn. Theo tueä giaùc Theá Toân thì vieäc thaønh töïu nieàm tin baát ñoäng vaøo Phaät, Phaùp, Taêng vaø thaønh töïu Giôùi luaät ñöa ñeán thieàn ñònh môùi ñöôïc goïi laø giaøu, raát giaøu. Ñaây chính laø taøi saûn tinh thaàn cuûa taát caû nhöõng ngöôøi con Phaät. So vôùi taøi saûn vaät chaát taïm bôï thì taøi saûn tinh thaàn naøy raát oån ñònh, laøm giaøu cho nhöõng ai sôû höõu noù khoâng chæ trong ñôøi naøy maø caû nhöõng ñôøi sau. Con ñöôøng ñi ñeán giaøu coù tinh thaàn naøy khoâng ñi keøm vôùi söï traû giaù baèng maùu vaø nöôùc maét; hoaøn toaøn vaéng baët tham voïng, toan tính, haän thuø cuøng vôùi taát caû sôï haõi, lo aâu; giaøu coù maø cöïc kyø an vui, thanh thaûn vaø töï taïi. Trong boái caûnh ñaát nöôùc ngaøy caøng phaùt trieån, kinh teá xaõ hoäi gia taêng ñaùng keå, nhöõng ngöôøi con Phaät cuõng ngaøy caøng giaøu leân, trong ñoù taát yeáu coù caû haøng nguõ xuaát gia. Vôùi tinh thaàn phöông tieän, taát caû nhöõng ngöôøi con Phaät ñeàu coù theå laøm giaøu veà phöông dieän vaät chaát vì ñôøi soáng töï thaân, gia ñình vaø thöïc haønh bi nguyeän ñoä sanh. Tuy nhieân, daãu cho söï laøm giaøu naøy hoaøn toaøn chaân chính, löông thieän vaø ñuùng chaùnh phaùp thì vaãn khoâng ñaït ñöôïc söï giaøu coù ñích thöïc. Vì theá, nhöõng ai baùm víu, coá chaáp vaøo söï thaønh töïu vaät chaát maø cheånh maûng vieäc laøm giaøu tinh thaàn, theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, ngöôøi aáy vaãn thöïc söï ngheøo naøn. Moãi ngöôøi con Phaät ngoaøi vieäc laøm giaøu vaät chaát phaûi chuù troïng ñeán laøm giaøu tinh thaàn. Chæ coù gia taøi Phaät phaùp môùi thaät söï giaøu coù vaø beàn vöõng. Laøm giaøu tinh thaàn töùc thaønh töïu tònh tín baát ñoäng vôùi Tam baûo vaø Giôùi luaät môùi thöïc söï laø giaøu, raát giaøu, coù taøi saûn lôùn, coù danh xöng lôùn.[

72 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

5- NGUYEÂN NHAÂN PHUNG PHÍ TAØI SAÛN Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Raøjagaha, taïi Veluvana. Baáy giôø, Singaølaka, gia chuû töû, daäy sôùm, ra khoûi

thaønh Vöông Xaù, chaép tay ñaûnh leã saùu phöông. Roài Theá Toân, buoåi saùng vaøo thaønh Vöông Xaù khaát thöïc, sau khi daïy Singaølaka veà yù nghóa ñaûnh leã saùu phöông, Ngaøi daïy theâm: Naøy gia chuû töû, coù saùu nguyeân nhaân phung phí taøi saûn: Ñam meâ röôïu cheø laø nguyeân nhaân phung phí taøi saûn. Du haønh ñöôøng phoá phi thôøi laø nguyeân nhaân phung phí taøi saûn. La caø hí vieän ñình ñaùm laø nguyeân nhaân phung phí taøi saûn. Ñam meâ côø baïc laø nguyeân nhaân phung phí taøi saûn. Giao du vôùi baïn aùc laø nguyeân nhaân phung phí taøi saûn. Quen thoùi löôøi bieáng laø nguyeân nhaân phung phí taøi saûn... (ÑTKVN, Tröôøng Boä II, kinh Giaùo thoï Thi Ca La Vieät [trích], VNCPHVN aán haønh, 1991, tr.532)

LÔØI BAØN: Taøi saûn voán laø huyeát maïch, maïng soáng cuûa haàu heát moïi ngöôøi. Traûi qua nhieàu gian khoù môùi laøm ra taøi saûn moät caùch chaân chính nhöng ñeå gìn giöõ hoaëc tieâu xaøi ñuùng ñaén, coù yù nghóa thieát thöïc thì chaúng deã daøng. Moãi ngöôøi ñeàu coù moät thuù vui, sôû thích tieâu xaøi rieâng. Chính nhöõng söï tieâu xaøi phung phí, khoâng chính ñaùng aáy ñaõ khieán cho khoâng ít ngöôøi giaøu lao ñao vaø ngöôøi ngheøo caøng theâm khoán ñoán. Theo tueä giaùc Theá Toân, coù saùu nguyeân nhaân phung phí taøi saûn, baét nguoàn töø söï ñam meâ (theo khuynh höôùng xaáu) cuûa con ngöôøi: Ñam meâ röôïu cheø, côø baïc, chôi ñeâm, la caø hí vieän, giao du vôùi baïn aùc vaø löôøi bieáng. Thöïc traïng xaõ hoäi cho thaáy nhöõng nguyeân

nhaân daãn ñeán phung phí taøi saûn naøy hieän ñang traøn lan. Ñieàu ñaùng noùi laø khoâng chæ giôùi nhieàu tieàn môùi phung phí maø ngay caû nhöõng ngöôøi lao ñoäng, thu nhaäp thaáp cuõng bò ñam meâ cuoán huùt laøm cho khaùnh kieät. Vì vaäy, ngöôøi con Phaät luoân quaùn nieäm veà söï khoù nhoïc cuûa baûn thaân, taøi saûn ñöôïc ñoåi baèng moà hoâi vaø nöôùc maét ñeå yù thöùc veà tieát kieäm, khoâng phí phaïm. Maët khaùc, quaùn nieäm veà söï ngheøo khoù cuûa nhöõng ngöôøi xung quanh, nuoâi döôõng vaø phaùt khôûi töø bi ñeå seû chia, söû duïng taøi saûn moät caùch coù yù nghóa vaø hieäu quaû thieát thöïc nhaát. Ngaøy nay, coâng ngheä vaø dòch vuï giaûi trí raát phaùt trieån, hoaït ñoäng hôïp phaùp, ñaùp öùng nhu caàu giaûi trí, thö giaûn cuûa con ngöôøi. ÔÛ moät soá nôi, giaûi trí laø ngaønh coâng nghieäp muõi nhoïn, ñem laïi doanh thu ñaùng keå. Ñaønh raèng, giaûi trí vaø thö giaõn voán raát caàn thieát cho ñôøi soáng nhöng ngöôøi tham gia giaûi trí caàn phaûi chaùnh nieäm, tænh giaùc vôùi ñam meâ, bieát döøng laïi ñuùng luùc... ñeå traùnh phung phí taøi saûn.[

6- KEÁ THÖØA GIA TAØI CHAÙNH PHAÙP Moät thôøi, Theá Toân ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, vöôøn oâng Anaøthapindika. Taïi choã aáy, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, haõy laø nhöõng ngöôøi thöøa töï phaùp cuûa Ta, ñöøng laø ngöôøi thöøa töï taøi vaät. Ta coù loøng thöông töôûng caùc ngöôøi vaø nghó: "Laøm sao nhöõng ñeä töû cuûa Ta laø nhöõng ngöôøi thöøa töï phaùp cuûa Ta, khoâng phaûi

laø nhöõng ngöôøi thöøa töï taøi vaät". Vaø naøy caùc Tyû kheo, neáu caùc ngöôøi laø nhöõng ngöôøi thöøa töï taøi vaät cuûa Ta, khoâng phaûi laø nhöõng ngöôøi thöøa töï phaùp thì khoâng nhöõng caùc ngöôøi maø caû Ta cuõng trôû thaønh ngöôøi maø ngöôøi ta noùi: "Caû thaày vaø troø ñeàu laø nhöõng ngöôøi thöøa töï taøi vaät, khoâng phaûi laø nhöõng ngöôøi thöøa töï phaùp". Vaø naøy caùc Tyû kheo, neáu caùc ngöôøi laø nhöõng ngöôøi thöøa töï phaùp cuûa Ta, khoâng phaûi laø nhöõng ngöôøi thöøa töï taøi vaät thì khoâng nhöõng caùc ngöôøi maø caû Ta cuõng trôû thaønh ngöôøi maø ngöôøi ta noùi: "Caû thaày vaø troø ñeàu laø nhöõng ngöôøi thöøa töï phaùp, khoâng phaûi laø nhöõng ngöôøi thöøa töï taøi vaät". Do vaäy, naøy caùc Tyû kheo, haõy laø nhöõng ngöôøi thöøa töï phaùp cuûa Ta, ñöøng laø ngöôøi thöøa töï taøi vaät. (ÑTKVN, Trung Boä I, kinh Thöøa töï phaùp [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1992, tr.31)

LÔØI BAØN: Trong taát caû chuùng ta, baát kyø ai daãu coù keá thöøa vaät chaát hay khoâng thì cuõng ñöôïc thöøa keá moät gia taøi huyeát thoáng vaø tinh thaàn töø cha meï, oâng baø, toå tieân. Chính ñieàu naøy ñaõ goùp phaàn quan troïng taùc thaønh neân theå chaát vaø taâm hoàn, taïo ra ñaëc thuø nôi moãi caù nhaân ñoàng thôøi phaûn aùnh roõ raøng nghieäp löïc cuûa ngöôøi aáy. Tuy

nhieân, khoâng nhieàu ngöôøi ñeå yù ñeán phöông dieän naøy, ña phaàn hoï ñeàu quan taâm ñeán thöøa keá taøi saûn, nhaø cöûa, ñaát ñai (neáu coù) vaø ñoù cuõng laø nguyeân nhaân taïo ra ñoå vôõ, xung ñoät, baát hoøa trong moãi gia ñình. Ñoái vôùi ngöôøi tu cuõng vaäy, keá thöøa gia taøi Chaùnh phaùp cuûa Phaät vaø thaày toå ñeå öùng duïng tu taäp, hoaèng truyeàn giaùo phaùp laø vieäc caàn laøm. Song, thöïc teá thì ñieàu naøy chöa ñöôïc quaùn trieät trong nhaän thöùc cuûa moät soá ngöôøi vaø keát quaû tranh chaáp, xung ñoät, chia reõ xaûy ra trong huynh ñeä, truï xöù vaø Taêng ñoaøn laø ñieàu khoâng traùnh khoûi. Thôøi Theá Toân, Ngaøi vaø chuùng Taêng soáng ñôøi khaát thöïc ba y moät baùt, du haønh töø nôi naøy ñeán nôi khaùc, khi moïi ngöôøi gaàn nhö voâ saûn maø Ngaøi ñaõ löu taâm, caûnh baùo ñeán vieäc thöøa keá vaät chaát chöùng toû taâm tham aùi cuûa chuùng sanh lôùn ñeán möùc naøo! Ngaøy nay, ñôøi soáng xaõ hoäi ngaøy caøng phaùt trieån, sung tuùc hôn dó nhieân ñôøi soáng cuûa ngöôøi tu cuõng ñöôïc naâng cao vaø oån ñònh hôn. Tuy nhieân, söï phaùt trieån veà vaät chaát chæ môùi laø ñieàu kieän caàn nhöng chöa thöïc söï ñuû cho vieäc tònh hoùa thaân taâm, thaäm chí ñoâi khi noù coøn mang ñeán hieäu öùng ngöôïc laïi. Do ñoù, phaûi thaønh töïu Chaùnh kieán ñeå thöøa keá gia taøi Phaùp baûo cuûa Nhö Lai, khoâng thöøa keá baát cöù caùi gì ngoaøi Chaùnh phaùp. Trong boái caûnh tu hoïc hieän nay, thöøa töï Phaùp laø ñieàu maø haøng haäu hoïc caàn suy gaãm, quaùn saùt thaät saâu saéc nhaèm thöïc haønh lôøi Phaät daïy ñeå thaêng hoa vaø giaûi thoaùt.[

V. CÖ SÓ

1- HOA SEN TRONG GIÔÙI NAM CÖ SÓ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana. Taïi ñaáy, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Thaønh töïu naêm phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, nam cö só laø keû bò vaát boû ra khoûi giôùi nam cö só, laø caáu ueá, laø toái haï lieät cho nam cö só. Theá naøo laø naêm? Khoâng tin; aùc giôùi; ñoaùn töông lai vôùi nhöõng nghi leã ñaëc bieät; tin töôûng ñieàm laønh, khoâng tin haønh ñoäng; tìm kieám ngoaøi Taêng chuùng ngöôøi xöùng ñaùng toân troïng vaø taïi ñaáy phuïc vuï tröôùc. Thaønh töïu naêm phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, nam cö só laø hoøn ngoïc trong giôùi nam cö só, laø hoa sen hoàng, laø hoa sen traéng trong giôùi nam cö só. Theá naøo laø naêm? Coù loøng tin; coù giôùi; khoâng ñoaùn töông lai vôùi nhöõng nghi leã ñaëc bieät; khoâng tin töôûng ñieàm laønh, tin ôû haønh ñoäng; khoâng tìm kieám ngoaøi Taêng chuùng ngöôøi xöùng ñaùng toân troïng vaø taïi ñaáy phuïc vuï tröôùc. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Nam cö só, phaàn Keû bò vaát boû, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.643)

LÔØI BAØN: Trong boán chuùng ñeä töû Phaät, ngoaøi hai chuùng xuaát gia thì hai chuùng ngoaïi hoä taïi gia coù vai troø raát quan troïng, nhaát laø hoä trì Chaùnh phaùp. Khi moät ngöôøi thöùc tænh quay veà nöông töïa Tam baûo lieàn ñöôïc Theá Toân taùn thaùn: Laønh thay, laønh thay! Tuy nhieân, Theá Toân cuõng raát cöùng raén, sau nhieàu laàn khuyeân daïy maø khoâng chuyeån hoùa thì "laät uùp bình baùt" ñoái vôùi baát cöù ñeä töû naøo neáu khoâng tu taäp ñuùng phaùp, chaúng tuaân thuû giôùi luaät, rôi vaøo taø kieán. Nam cö só truï tín thöôøng ñöôïc ca ngôïi laø thieän nam. Ñeå trôû thaønh

ngöôøi con trai laønh trong Chaùnh phaùp, tröôùc heát phaûi coù loøng tin; thaâm tín Tam baûo, tin saâu nhaân quaû, toäi phöôùc vaø nghieäp baùo. Nam cö só truï tín phaûi coù ñaày ñuû naêm nhaân caùch (naêm giôùi) cuûa ngöôøi Phaät töû ñoàng thôøi khoâng bò meâ hoaëc bôûi nhöõng troø tieân ñoaùn kieát hung hay teá leã thaàn linh ñeå caàu taêng phöôùc, tieâu tai. Ngöôøi nam cö só chaân chính tin töôûng saâu saéc vaøo nghieäp baùo ngay nôi nhöõng haønh ñoäng hieän tieàn cuûa thaân, khaåu vaø yù bôûi chính nhöõng gì chuùng ta ñang thöïc haønh trong hieän taïi seõ kieán taïo neàn taûng ôû töông lai. Ñaëc bieät laø phaûi xaùc ñònh ñuùng, quy kính baäc chaân sö saùng suoát ñeå nöông töïa tinh thaàn, hoïc taäp giaùo phaùp vaø taän löïc hoä phaùp. Thöïc haønh troïn veïn naêm ñieàu treân, moät nam cö só xöùng ñaùng ñöôïc toân troïng, quyù giaù nhö vaøng ngoïc, thôm ngaùt nhö hoa sen trong giôùi nam cö só. Tuy nhieân, khoâng phaûi nam cö só naøo cuõng hoäi ñuû duyeân laønh, noã löïc tu hoïc, xöùng ñaùng laø thieän nam töû laøm göông saùng cho hoäi chuùng cö só. Ña phaàn nhöõng nam cö só ñang treân loä trình höôùng ñeán vieäc thöïc hieän troïn veïn naêm ñieàu aáy. Khi moät nam cö só khoâng hoaøn thaønh traùch nhieäm vaø boån phaän cuûa mình: khoâng thaâm tín Tam baûo, chöa giöõ troïn naêm giôùi ñoàng thôøi laïi tin theo taø kieán, meâ tín, quy höôùng thaày taø baïn aùc... theo Theá Toân laø "keû bò vaát boû, caáu ueá vaø toái haï lieät", khoâng coøn xöùng ñaùng laø moät nam cö só trong Chaùnh phaùp. Do vaäy, nhöõng nam cö só haõy nhaän thöùc

saâu saéc veà lôøi Phaät daïy ñeå töï chuyeån hoùa vaø hoaøn thieän mình trôû thaønh ngoïc quyù, hoa sen luoân toûa höông ñöùc haïnh vaø tueä giaùc laøm ñeïp cho töï thaân vaø cuoäc ñôøi.[

80 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

2- NGÖÔØI CÖ SÓ Moät thôøi, Theá Toân truù giöõa daân chuùng Sakka, trong khu vöôøn caây baøng. Roài Mahaønaøma ñi ñeán ñaûnh leã, baïch Theá Toân: Cho ñeán theá naøo, baïch Theá Toân, laø ngöôøi cö só? Ai quy y Phaät, quy y Phaùp, quy y Taêng. Cho ñeán nhö vaäy, naøy Mahaønaøma, laø ngöôøi cö só. Cho ñeán theá naøo, baïch Theá Toân, laø ngöôøi cö só ñaày ñuû giôùi? Naøy Mahaønaøma, ngöôøi cö só töø boû saùt sanh, töø boû laáy cuûa khoâng cho, töø boû taø haïnh, töø boû noùi laùo, töø boû ñaém say röôïu. Cho ñeán nhö vaäy, naøy Mahaønaøma, laø ngöôøi cö só ñaày ñuû giôùi. Cho ñeán theá naøo, baïch Theá Toân, laø ngöôøi cö só ñaày ñuû tín? ÔÛ ñaây, naøy Mahaønaøma, ngöôøi cö só coù loøng tin, tin töôûng ôû söï giaùc ngoä cuûa Nhö Lai: "Ñaây laø Nhö Lai, baäc A la haùn, Phaät, Theá Toân". Cho ñeán nhö vaäy, naøy Mahaønaøma, laø ngöôøi cö só ñaày ñuû tín. Cho ñeán theá naøo, baïch Theá Toân, laø ngöôøi cö só ñaày ñuû boá thí? ÔÛ ñaây, naøy Mahaønaøma, ngöôøi cö só truù ôû gia ñình, taâm thoaùt khoûi caáu ueá cuûa xan tham, boá thí deã daøng, baøn tay roäng môû, thích thuù töø boû, chia seû vaät boá thí. Cho ñeán nhö vaäy, naøy Mahaønaøma, laø ngöôøi cö só ñaày ñuû boá thí. Cho ñeán theá naøo, baïch Theá Toân, laø ngöôøi cö só ñaày ñuû trí tueä? ÔÛ ñaây, naøy Mahaønaøma, ngöôøi cö só thaønh töïu trí tueä veà sanh dieät, trí tueä caùc baäc Thaùnh theå nhaäp, ñöa ñeán ñoaïn taän khoå ñau. Cho ñeán nhö vaäy, naøy Mahaønaøma, laø ngöôøi cö só ñaày ñuû trí tueä.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 81

(ÑTKVN, Töông Öng Boä V, chöông 11, phaåm Phöôùc ñöùc sung maõn, phaàn Mahaønaøma, NXB Toân Giaùo, 2002, tr.574)

LÔØI BAØN: Moät trong nhöõng tieâu chuaån cô baûn ñeå taùc thaønh ngöôøi Phaät töû laø quy y Tam baûo. Ñöôïc trôû veà, quy kính, nöông töïa Phaät, Phaùp, Taêng laøm ngöôøi con Phaät laø moät söï chuyeån hoùa lôùn, khoâng phaûi ngöôøi naøo cuõng hoäi ñuû duyeân laønh. Cuøng vôùi vieäc phaùt taâm quy y Tam baûo, ngöôøi cö só phaûi trau gioài nhaân caùch, ñaïo ñöùc cuûa mình baèng caùch töï nguyeän thoï trì naêm giôùi. Coù theå noùi Tam quy vaø Nguõ giôùi laø neàn taûng cuûa ngöôøi Phaät töû. Tuy vaäy, ngoaøi Tam quy vaø Nguõ giôùi, haøng cö só caàn noã löïc phaùt trieån theâm caùc haïnh laønh, ñaëc bieät laø nieàm tònh tín Tam baûo. Thaâm tín Tam baûo laø ñieåm töïa vöõng chaõi nhaát cuûa loä trình taêng thöôïng phöôùc baùo vaø thaêng hoa ñôøi soáng taâm linh. Tín taâm phaûi kieân coá thì sôû nguyeän môùi vieân thaønh. Ñeå caûi thieän phöôùc baùo cuûa töï thaân, tu taäp veà boá thí laø phöông tieän thuø thaéng nhaát. Môû roäng voøng tay vôùi tha nhaân, nhöôøng côm seû aùo, nhôù nghó veà moïi ngöôøi laø traùch nhieäm vaø boån phaän cuûa ngöôøi con Phaät. Ñoàng thôøi, boá thí laø caùch theå hieän roõ neùt vieäc laøm ñoaïn giaûm

xan tham, coá baùm víu vaät chaát, moät taâm lyù coá höõu cuûa chuùng sanh, nguyeân nhaân chuû yeáu cuûa moïi khoå ñau, luaân hoài sanh töû. Ñieàu ñaëc bieät quan troïng ñoái vôùi ngöôøi con Phaät laø phaûi thaønh töïu trí tueä. Noã löïc quaùn chieáu ñeå thaáy ñöôïc voâ thöôøng, sanh dieät cuûa con ngöôøi vaø theá giôùi. Khoâng coù caùi gì tröôøng cöûu, baát bieán, toàn taïi maõi maõi treân cuoäc ñôøi naøy, vaïn phaùp ñeàu luaân chuyeån. Nhôø quaùn saùt vaø tueä tri nhö vaäy, ngöôøi Phaät töû bôùt tham aùi, giaûm coá chaáp ñoàng thôøi tin töôûng vaøo söï chuyeån hoùa cuûa töï thaân ngaøy moät toát hôn.[

3- BOÅN PHAÄN NGÖÔØI GIA CHUÛ Moät thôøi, Theá Toân truù giöõa daân chuùng Koli, taïi thò traán Sajanela. Roài gia chuû Anaøthapindika ñi ñeán ñaûnh leã vaø ngoài xuoáng moät beân. Theá Toân noùi vôùi gia chuû nhö sau: Thaønh töïu boán phaùp naøy, naøy gia chuû, vò Thaùnh ñeä töû böôùc vaøo con ñöôøng thích ñaùng cuûa gia chuû, con ñöôøng ñem laïi tieáng toát, con ñöôøng ñöa ñeán coõi trôøi. Theá naøo laø boán? ÔÛ ñaây, naøy gia chuû, vò Thaùnh ñeä töû hoä trì chuùng Tyû kheo; hoä trì chuùng Tyû kheo vôùi y, vôùi ñoà aên khaát thöïc, vôùi saøng toïa, vôùi döôïc phaåm trò beänh. Thaønh töïu boán phaùp naøy, naøy gia chuû, vò Thaùnh ñeä töû böôùc vaøo con ñöôøng thích ñaùng cuûa gia chuû, con ñöôøng ñem laïi tieáng toát, con ñöôøng ñöa ñeán coõi trôøi. “Baäc hieàn trí thöïc hieän; con ñöôøng thaät xöùng ñaùng; cuûa ngöôøi laøm gia chuû; hoä trì baäc coù giôùi; baäc sôû haønh chaân chaùnh; hoä trì vôùi y aùo; vôùi ñoà aên khaát thöïc; saøng toïa, thuoác trò beänh; coâng ñöùc hoï taêng tröôûng; thöôøng haèng, ngaøy laãn ñeâm; do laøm nghieäp hieàn thieän; ñi ñeán caûnh chö Thieân”. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 4, phaåm Nguoàn sanh phöôùc, phaàn Boån phaän ngöôøi gia chuû, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.674)

LÔØI BAØN: Ngöôøi Phaät töû sau khi ñaõ quy y, giöõ naêm giôùi caám ñeå töøng böôùc hoaøn thieän nhaân caùch ñoàng thôøi song haønh tu taäp phöôùc hueä, nguyeän troïn ñôøi hoä trì Tam baûo. Trong ñoù, hoä trì chuùng Taêng veà boán vaät duïng thieát yeáu nhö y phuïc, aên uoáng, saøng toïa, thuoác thang ñeå yeân oån tu taäp coù yù nghóa quan troïng. Bôûi ngoaøi vieäc vun boài phöôùc baùo cho töï thaân, hoä trì chuùng Taêng laø goùp phaàn tích cöïc nhaát trong vieäc baûo veä vaø giöõ gìn Chaùnh phaùp ñöôïc

tröôøng toàn. Keå töø khi Theá Toân nhaäp Nieát baøn, Chaùnh phaùp trôû thaønh ñoái töôïng quan troïng baäc nhaát. Vì neáu khoâng coù Theá Toân ôû ñôøi maø ngöôøi con Phaät bieát nöông töïa vaøo Chaùnh phaùp thì vaãn thaønh töïu giaûi thoaùt. Ñeán nay, giaùo phaùp vaãn ñöôïc baûo toàn vaø hoaèng truyeàn roäng raõi, song ñeå giaûi maõ giaùo phaùp thaønh Chaùnh phaùp laø ñieàu khoâng phaûi ai cuõng laøm ñöôïc. Bôûi Chaùnh phaùp phaûi ñöôïc caûm nhaän vaø dieãn dòch treân cô sôû lieãu tri vaø thaân chöùng. Vì theá, vai troø cuûa chö Taêng trong vieäc duy trì

Chaùnh phaùp laïi caøng quan troïng hôn. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, hoä trì chö Taêng vôùi boán vaät duïng seõ ñöôïc phöôùc baùo sanh veà coõi Trôøi. Sanh leân Thieân giôùi cuõng laø moät trong nhöõng keát quaû tu taäp cuûa haøng Phaät töû vì coõi Trôøi voán ñaày ñuû phöôùc baùo. Nhöng ñaây chæ laø böôùc chuyeån nghieäp taïm thôøi daønh cho nhöõng ñoái töôïng caàu phöôùc baùo, cöùu caùnh cuûa ngöôøi tu Phaät laø Voâ thöôïng Boà ñeà. Do vaäy, hoä trì chö Taêng ñeå hoaèng döông Chaùnh phaùp, giöõ gìn Tam baûo tröôøng toàn, nöông töïa Taêng thöïc haønh Chaùnh phaùp nhaèm ñaït ñeán cöùu caùnh giaûi thoaùt. Phöôùc baùo hoä trì Taêng baûo voán voâ löôïng, khoâng chæ ñem laïi tieáng toát, ñöôïc sanh Thieân maø coøn laø neàn taûng vöõng chaéc ñeå thaønh töïu quaû vò Giaùc ngoä.[

4- CÖ SÓ CHÖÙNG QUAÛ DÖÏ LÖU Moät thôøi, Theá Toân truù giöõa daân chuùng Sakka, taïi Kapilavatthu. Roài Theá Toân, vaøo buoåi saùng, ñaép y, mang baùt ñi ñeán nhaø Thích nöõ Kaøligodhaø. Sau khi ngoài vaøo choã ñaõ doïn saün, Theá Toân noùi vôùi Thích nöõ Kaøligodhaø: Thaønh töïu boán phaùp naøy, naøy Godhaø, vò nöõ Thaùnh ñeä töû laø baäc Döï löu, khoâng coøn thoái ñoïa, quyeát chaéc chöùng quaû giaùc ngoä. Theá naøo laø boán? ÔÛ ñaây, naøy Godhaø, vò nöõ Thaùnh ñeä töû thaønh töïu loøng tònh tín baát ñoäng ñoái vôùi Phaät, ñoái vôùi Phaùp, ñoái vôùi Taêng vaø vò naøy truù ôû gia ñình, taâm thoaùt khoûi caáu ueá cuûa xan tham, boá thí deã daøng, baøn tay roäng môû, thích thuù töø boû, chia seû, boá thí. Naøy Godhaø, thaønh töïu boán phaùp naøy, moät nöõ Thaùnh ñeä töû laø baäc Döï löu, khoâng coøn bò thoái ñoïa, quyeát chaéc chöùng quaû giaùc ngoä. (ÑTKVN, Töông Öng Boä V, chöông 11, phaåm Phöôùc ñöùc sung man, phaàn Kaøli, NXB Toân Giaùo, 2000, tr.577)

LÔØI BAØN: Chuyeän cö só tu haønh ñaéc Sô quaû sau khi nghe xong phaùp thoaïi hoaëc traûi qua quaù trình tu taäp raát phoå bieán trong thôøi Theá Toân coøn taïi theá. Ñeán taän ngaøy nay, vaãn coøn khaù nhieàu vò Phaät töû mieân maät haønh trì phaùp moân Nieäm Phaät ñaõ thaønh töïu vaõng sanh, löu xaù lôïi. Thöïc ra, söï thöïc taäp, haønh trì giaùo phaùp chính laø loä trình chuyeån hoùa taâm thöùc, khoâng phaân bieät hình thöùc taïi gia hay xuaát gia. Neáu chuyeân taâm tu taäp thì chaéc chaén haønh giaû seõ döï phaàn vaøo doøng Thaùnh. Ñeå böôùc chaân vaøo Döï löu (Sô quaû Tu ñaø hoaøn), theo tueä giaùc cuûa

Theá Toân, moät cö só phaûi thaønh töïu loøng tin thanh tònh baát ñoäng vaøo Phaät, Phaùp, Taêng vaø hoan hyû thí xaû. Ña phaàn chuùng ta ñeàu coù nieàm tin nhöng chöa thöïc söï ñaït ñeán söï tin töôûng saâu saéc, tuyeät ñoái, khoâng lay chuyeån vaøo Tam baûo. Vì theá, daãu hieän taïi chuùng ta coù noã löïc toïa thieàn, tuïng kinh, nieäm Phaät nhöng Thaùnh vò vaãn coøn xa. Ñeán khi naøo an truï vöõng chaéc trong chaùnh tín, haønh giaû vaän duïng tueä giaùc thieàn quaùn queùt saïch ba kieát söû ñaàu tieân Thaân kieán, Nghi vaø Giôùi caám thuû thì döï phaàn vaøo Sô quaû Döï löu, Nhaäp löu hay Thaát lai. Baäc Döï löu kinh qua giaây phuùt ñaàu tieân chöùng

nghieäm ñaïo quaû, ñaéc ñöôïc ba phaùp. Moät laø ngöôøi ñoù khoâng coøn chaáp linh hoàn hay coù caùi ta toàn taïi maõi maõi, bieát roõ thaân vaø taâm voâ thöôøng, voâ ngaõ. Hai laø döùt tröø hoaøi nghi veà Tam baûo, hieåu roõ vaø tin töôûng tuyeät ñoái Phaät, Phaùp, Taêng. Ba laø khoâng coøn giôùi caám thuû, chaáp trì caùc huû tuïc, meâ tín dò ñoan chæ tin töôûng vaøo nhaân quaû, trì giôùi... Vaø ñaëc bieät laø söï hoan hyû thí xaû, buoâng boû trong nieàm an laïc. Duø chæ môùi ôû ñòa vò Thaát lai (phaûi traûi qua baûy laàn taùi sanh nöõa) nhöng Döï löu laø ñaõ nhaäp vaøo doøng Thaùnh, khoâng coøn bò thoái chuyeån, ñoïa laïc traàm luaân. Töø ñaây ñeán quaû vò giaûi thoaùt hoaøn toaøn, vaán ñeà chæ coøn laø thôøi gian. Vì vaäy, nhöõng ai chöa thaønh töïu chaùnh tín, tònh tín vaø thí xaû thì haõy coá gaéng hôn nöõa trong vieäc thöïc haønh lôøi Phaät daïy.[

5- LAÄT UÙP BÌNH BAÙT Moät thôøi, Theá Toân ñang boä haønh giöõa daân chuùng Kosala vaø daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, neáu muoán, chuùng Taêng coù theå laät uùp bình baùt cuûa moät nam cö só thaønh töïu taùm phaùp. Theá naøo laø taùm? Coá gaéng ñem laïi thieät haïi cho caùc Tyû kheo; coá gaéng ñem laïi baát lôïi cho caùc Tyû kheo; coá gaéng ñuoåi caùc Tyû kheo khoâng cho truù ôû; maéng nhieác, chæ trích caùc Tyû kheo; laøm ly giaùn giöõa caùc Tyû kheo; huûy baùng Phaät; huûy baùng Phaùp; huûy baùng Taêng. Naøy caùc Tyû kheo, neáu muoán, chuùng Taêng coù theå laät uùp bình baùt cuûa moät nam cö só thaønh töïu taùm phaùp naøy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä IV, phaåm Nieäm, phaàn Bình baùt, VNCPHVN aán haønh, 1997, tr.55)

LÔØI BAØN: Laät uùp bình baùt cuûa moät ngöôøi coù nghóa laø khoâng chaáp nhaän, khoâng dung chöùa hay noùi caùch khaùc laø caùch ly, taån xuaát, ñuoåi ngöôøi aáy ra khoûi ñoaøn theå, coäng ñoàng. Song haønh vôùi noã löïc laøm trong saïch haøng nguõ xuaát gia, nhieäm vuï cuûa caùc Tyû kheo phaûi laøm thanh tònh haøng nguõ cö só, baèng caùch laät uùp bình baùt cuûa hoï. Khoâng phaûi ñeán taän ngaøy nay maø ngay thôøi Theá Toân coøn taïi theá, len loûi trong haøng nguõ cö só tín taâm, thieän chí tu hoïc laø moät vaøi phaàn töû xaáu. Hoï gia nhaäp caùc toå chöùc Phaät töû khoâng nhaèm muïc ñích tu hoïc maø vôùi muïc ñích khaùc, phuïc vuï cho yù ñoà xaáu xa cuûa hoï. Bieåu hieän cuï theå cuûa caùc phaàn töû naøy laø tìm caùch noùi xaáu, tìm loãi, chæ trích, huûy baùng vaø laøm ly giaùn, phaù hoaïi söï hoøa hôïp cuûa chuùng Taêng.

Theo quan ñieåm cuûa Theá Toân, phaûi vaïch traàn nhöõng haønh vi lôïi duïng danh nghóa Phaät töû ñeå laøm roái Ñaïo ñoàng thôøi taån xuaát ngay nhöõng ngöôøi aáy ra khoûi Thaát chuùng ñeä töû Phaät. Theá Toân ñaõ caûnh baùo cho haøng ñeä töû bieát raèng khoâng moät loaøi muoâng thuù naøo coù theå quaät ngaõ sö töû ngoaïi tröø chính vi truøng trong thaân sö töû. Cuõng vaäy, söï phaù hoaïi Chaùnh phaùp khoâng phaûi ñeán töø beân ngoaøi maø nguy cô laïi tieàm aån beân trong nhöõng

ngöôøi nhaân danh vì söï höng suy cuûa Chaùnh phaùp. Vì theá, neáu caàn thieát, ñeå traùnh hoïa “sö töû truøng”, chö Taêng phaûi kieân quyeát laät uùp bình baùt cuûa hoï. Trong boái caûnh Taêng ñoaøn ít nhieàu coù söï phaân hoùa nhö hieän nay, neáu khoâng coù bieän phaùp tích cöïc ñeå khaéc phuïc thì töông lai cuûa Taêng ñoaøn seõ voâ cuøng aûm ñaïm. Vì leõ, bí quyeát toàn taïi vaø phaùt trieån cuûa Taêng ñoaøn laø tinh thaàn hoøa hôïp. Söï hoøa hôïp giöõa chö Taêng noùi rieâng vaø Thaát chuùng ñeä töû noùi chung laø moái lieân heä khaéng khít baát khaû phaân, nhö nöôùc vôùi söõa. Ñaùnh maát söï hoøa hôïp laø huûy hoaïi baûn theå Taêng giaø, ñieàu naøy ñoàng nghóa vôùi töï saùt maø nguyeân nhaân chuû yeáu cuûa vaán ñeà chaéc chaén coù söï hieän höõu cuûa “sö töû truøng”. Vì theá, hôn luùc naøo heát, ngöôøi Phaät töû trong quaù trình hoaøn thieän töï thaân phaûi giöông cao ngoïn ñeøn Chaùnh phaùp. Caûnh giaùc cao ñoä vôùi taát caû moïi ñoäng thaùi, haønh vi, lôøi noùi coù khuynh höôùng toån haïi Tam baûo ñoàng thôøi phaûi coù thaùi ñoä kieân quyeát, ly khai ñoái vôùi nhöõng phaàn töû “sö töû truøng” nhaèm baûo veä Chaùnh phaùp laø haønh ñoäng thieát thöïc cuûa ngöôøi con Phaät, soáng theo lôøi Phaät daïy.[

88 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

6- THOÏ TRÌ NAÊM GIÔÙI Moät thôøi, Theá Toân ñang boä haønh giöõa daân chuùng Magadha. Caùc nam cö só laøng Paøtali ñi ñeán, ñaûnh leã vaø baïch Theá Toân. Mong Theá Toân truù ôû giaûng ñöôøng cuûa con! Theá Toân im laëng nhaän lôøi roài khi ñeán giaûng ñöôøng baûo caùc nam cö só laøng Paøtali: Naøy caùc gia chuû, coù naêm ñieàu nguy hieåm naøy cho ngöôøi phaïm giôùi. Theá naøo laø naêm? ÔÛ ñaây, naøy caùc gia chuû, ngöôøi phaïm giôùi do nhaân duyeân phoùng daät neân hao maát taøi saûn lôùn, ñaây laø nguy hieåm thöù nhaát. Ngöôøi phaïm giôùi tieáng xaáu ñoàn xa, ñaây laø nguy hieåm thöù hai. Ngöôøi phaïm giôùi khi ñi ñeán hoäi chuùng naøo ñeàu ñeán vôùi taâm traïng sôï haõi, ñaây laø nguy hieåm thöù ba. Ngöôøi phaïm giôùi khi cheát bò si aùm, ñaây laø nguy hieåm thöù tö. Ngöôøi phaïm giôùi khi maïng chung bò sanh vaøo aùc thuù, ñoaï xöù, ñòa nguïc, ñaây laø nguy hieåm thöù naêm. Naøy caùc gia chuû, coù naêm ñieàu lôïi ích naøy cho ngöôøi giöõ giôùi. Theá naøo laø naêm? ÔÛ ñaây, naøy caùc gia chuû, ngöôøi giöõ giôùi do nhaân duyeân khoâng phoùng daät neân ñöôïc taøi saûn lôùn, ñaây laø lôïi ích thöù nhaát. Ngöôøi giöõ giôùi tieáng toát ñöôïc ñoàn xa, ñaây laø lôïi ích thöù hai. Ngöôøi giöõ giôùi khi ñi ñeán hoäi chuùng naøo ñeàu ñeán vôùi taâm traïng khoâng coù sôï haõi, ñaây laø lôïi ích thöù ba. Ngöôøi giöõ giôùi khi cheát khoâng bò si aùm, ñaây laø lôïi ích thöù tö. Ngöôøi giöõ giôùi khi maïng chung ñöôïc sanh vaøo thieän thuù, thieân giôùi, coõi ñôøi naøy, ñaây laø lôïi ích thöù naêm. (ÑTKVN, Tieåu Boä I, Kinh Phaät töï thuyeát, chöông 8, phaåm Pataligamiya, NXB TP.HCM, 1999, tr.276)

LÔØI BAØN: Haøng Phaät töû, sau khi quy y thì phaùt taâm thoï trì naêm giôùi, phaùt

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 89

nguyeän khoâng saùt sanh, khoâng troäm caép, khoâng taø daâm, khoâng noùi doái vaø khoâng uoáng röôïu trong suoát cuoäc ñôøi. Thoï giôùi vaø giöõ giôùi trong ñaïo

Phaät hoaøn toaøn mang yù nghóa töï giaùc vaø töï nguyeän ngoõ haàu thaønh töïu nhaân caùch cuûa ngöôøi con Phaät vaø ñaït ñöôïc nhieàu lôïi ích trong cuoäc soáng. Giôùi phaùp nhö ngoïn ñeøn soi saùng boùng ñeâm giuùp ngöôøi ñi ñöôøng khoâng laïc loái. Giôùi nhö haøng raøo che chaén, baûo veä cho ngöôøi thoï trì vöôït thoaùt nhöõng caùm doã, hieåm nguy. Giöõ giôùi chính laø yù thöùc töï giöõ gìn söï an toaøn vaø haïnh phuùc cho chính mình. Vì theá, ngöôøi Phaät töû hoaøn toaøn chuû ñoäng trong vieäc caûi thieän phöôùc baùo cuûa mình ngaøy moät toát ñeïp hôn ñoàng thôøi chòu traùch nhieäm hoaøn toaøn tröôùc moïi haønh ñoäng cuûa mình maø khoâng heà bò tröøng phaït hay ñöôïc ban ôn töø thaàn linh hoaëc moät ñaáng thieâng lieâng. Ngöôøi soáng vöôït ra khoûi giôùi phaùp thì ngay laäp töùc naêm nguy hieåm seõ chôø ñoùn. Neáu khoâng döøng laïi vaø chuyeån hoùa nhöõng haønh vi gieát choùc, troäm cöôùp, taø daâm, doái traù vaø say söa, nghieän ngaäp thì haäu quaû veà maát maùt taøi saûn, tai tieáng, sôï haõi, si meâ vaø khi cheát ñoïa vaøo ñòa nguïc laø ñieàu khoâng theå traùnh khoûi. Ngöôïc laïi, tuaân thuû vaø giöõ gìn giôùi phaùp ñaõ thoï thì chaéc chaén gaët haùi naêm ñieàu lôïi ích: giöõ vöõng taøi saûn, tieáng toát ñoàn xa, töï tin tröôùc moïi ngöôøi, taâm hoàn trong saùng vaø phöôùc baùo trôøi ngöôøi ôû ñôøi sau. Phaät daïy: Haõy töï mình thaép ñuoác leân maø ñi; Haõy töï mình nöông töïa haûi ñaûo cuûa chính mình; Nhö Lai laø Baäc Y Vöông tuøy beänh cho thuoác; Nhö Lai chæ laø Baäc Thaày daãn ñöôøng... Vaäy thì, muoán laønh beänh thì phaûi töï uoáng thuoác, muoán ñeán ñích thì töï böôùc ñi, muoán lôïi ích vaø an vui thì ngöôøi con Phaät phaûi töï giöõ giôùi. Haïnh phuùc hay khoå ñau, lôïi ích hoaëc nguy hieåm ñeàu ôû nôi töï taâm, ñeàu phuï thuoäc vaøo vieäc tuaân thuû hay huûy phaïm giôùi phaùp. Cho neân töï yù thöùc, haønh ñoäng theo giôùi phaùp ñeå ñöôïc lôïi ích, an vui trong ñôøi naøy vaø ñôøi sau laø phöông chaâm soáng cuûa ngöôøi con Phaät.[

90 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

7- HÖÔNG ÑÖÙC HAÏNH Moät thôøi, Theá Toân truù taïi Vesaøli. Roài Toân giaû Ananda ñi ñeán ñaûnh leã, baïch Theá Toân: Coù ba loaïi caây höông naøy, baïch Theá Toân, höông cuûa chuùng bay theo chieàu gioù. Theá naøo laø ba? Caây höông reã, caây höông loõi vaø caây höông hoa. Naøy Ananda, coù loaïi caây höông maø höông bay thuaän gioù, bay ngöôïc gioù vaø bay thuaän gioù ngöôïc gioù. Baïch Theá Toân, loaïi caây höông aáy laø gì? ÔÛ ñaây, naøy Ananda, coù nöõ hay nam nhaân quy y Phaät, Phaùp, Taêng, töø boû saùt sanh, töø boû troäm cöôùp, töø boû soáng taø haïnh, töø boû noùi laùo, töø boû uoáng röôïu, giöõ giôùi, taâm tính hieàn löông, khoâng xan tham, öa thích boá thí... Ngöôøi nhö vaäy, ñöôïc caùc Sa moân, Baø la moân taùn thaùn khaép boán phöông. Caây höông nhö vaäy, naøy Ananda, coù höông bay thuaän gioù, bay ngöôïc gioù vaø bay thuaän gioù ngöôïc gioù. “Khoâng moät höông hoa naøo; Bay ngöôïc chieàu gioù thoåi; Daàu laø hoa Chieân ñaøn; Giaø la hay Maït lî; Chæ höông ngöôøi ñöùc haïnh; Bay ngöôïc chieàu gioù thoåi; Chæ höông baäc Chaân nhaân; Bieán maõn moïi phöông trôøi”. (ÑTKVN, Taêng Chi I, chöông 3, phaåm Ananda, phaàn Höông, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.408)

LÔØI BAØN: Coù theå hoâm aáy laø moät ngaøy ñeïp trôøi, Toân giaû Ananda ñöôïc gioù mang ñeán ban taëng cho Ngaøi nhöõng höông thôm tinh khieát cuûa coû caây. Toân giaû hoàn nhieân caûm taï ñaát trôøi ñaõ gôûi höông cho gioù. Nhöng khi chia seû kinh nghieäm aáy vôùi Theá Toân thì Ananda ngaïc nhieân voâ cuøng, bôûi caûm nhaän veà höông cuûa baäc Ñaïo Sö tinh teá

quaù. Theá Toân ñaõ giôùi thieäu moät loaïi sieâu höông, thôm ngaùt caû trôøi ñaát, ngaây ngaát moïi taâm hoàn, bay muoân nôi maø chaúng nöông vaøo gioù, khoâng nhaït nhoøa theo thôøi gian vaø cuõng chaúng tan loaõng trong khoâng gian. Thì ra, ñoù laø höông thôm cuûa ñöùc haïnh. Danh thôm, tieáng laønh cuûa moät ngöôøi con Phaät chaân chính ñöôïc ca ngôïi, ñoàn xa. Khi moät ngöôøi phaùt taâm quay veà soáng nöông töïa Tam baûo, giöõ gìn naêm giôùi, thöïc haønh caùc haïnh laønh, traùnh xa nhöõng ñieàu xaáu aùc ñoàng thôøi nhaân aùi vôùi moïi ngöôøi thì töï thaân ngöôøi aáy toûa ra höông thôm ñöùc haïnh, bay khaép muoân phöông. Danh thôm naøy luoân ñöôïc caùc Sa moân taùn thaùn, nhöõng baèng höõu ca ngôïi vaø muoân ñôøi ñöôïc haäu theá truyeàn tuïng, nhaéc teân. Caáp Coâ Ñoäc (caáp döôõng cho nhöõng ngöôøi coâ ñoäc, cô nhôõ) laø danh thôm cuûa Phaät töû Tu Ñaït khoâng chæ ngaùt höông khaép toaøn coõi AÁn Ñoä thôøi baáy giôø maø dö aâm cuûa höông xöa coøn vang voïng ñeán taän hoâm nay vaø maõi ngaøn sau. Neáu nhö danh thôm lan toûa ñeán moïi ngoõ ngaùch cuoäc ñôøi thì tieáng xaáu cuõng lan truyeàn nhanh khoâng keùm. Raén cheát ñeå da, ngöôøi ta cheát ñeå tieáng. Baát keå tieáng gì, nöùc tieáng hay tai tieáng ñeàu bay khaép muoân nôi. Vì theá, ngöôøi con Phaät luoân noã löïc phaán ñaáu ñeå töï hoaøn thieän mình, toûa ngaùt höông ñöùc haïnh. Phaûi höôùng veà nöông töïa Tam baûo ñeå ñöôïc soi ñöôøng, chæ loái vaø daãn daét nhaèm traùnh xa nhöõng ñieàu xaáu aùc, baát thieän, khoâng laøm oâ danh cho mình vaø cho ñôøi, hoâm nay vaø mai sau. “Traêm naêm bia ñaù cuõng moøn/Nghìn naêm bia mieäng vaãn coøn trô trô”. Do vaäy, moãi ngöôøi con Phaät phaûi trau gioài giôùi haïnh ñeå luoân maõi ngaùt höông trong cuoäc ñôøi.[

8- NHÖÕNG GIA ÑÌNH CHÖ TAÊNG KHOÂNG NEÂN ÑEÁN Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, khu vöôøn oâng Anaøthapindika. Taïi ñaáy, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, gia ñình naøo thaønh töïu baûy chi phaàn sau; neáu chöa ñeán thaêm, thì khoâng xöùng ñaùng ñeå ñi ñeán; neáu ñaõ ñeán thaêm thôøi khoâng xöùng ñaùng ñeå ngoài xuoáng. Theá naøo laø baûy? Khoâng vui veû ñöùng daäy; khoâng vui veû chaøo ñoùn; khoâng vui veû môøi ngoài; coù choã ngoài ñem giaáu ñi; töø choã cho nhieàu hoï cho ít; töø ñoà thuø thaéng hoï cho ñoà thoâ xaáu; hoï cho khoâng coù kính troïng, khoâng coù kính leã. Naøy caùc Tyû kheo, gia ñình naøo thaønh töïu baûy chi phaàn naøy; neáu chöa ñeán thì khoâng xöùng ñaùng ñeå ñeán; neáu ñaõ ñeán, thì khoâng xöùng ñaùng ñeå ngoài xuoáng. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 7, phaåm Tuøy mieân, phaàn Gia ñình, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.287)

LÔØI BAØN: Quan heä giöõa boán chuùng ñeä töû voán maät thieát, hoøa hôïp nhö nöôùc vôùi söõa coù töø thôøi Theá Toân coøn taïi theá vaø ñöôïc tieáp noái, duy trì cho ñeán ngaøy nay. Chö Taêng khoâng nhaát thieát tónh tu nôi chuøa vieän thaâm nghieâm maø phaûi vaân du, khaát thöïc, laân maãn vôùi moïi ngöôøi ñeå tuøy duyeân hoùa ñoä, "vì lôïi ích, an laïc, haïnh phuùc cho chö thieân vaø loaøi ngöôøi". Tuy nhieân, vò Tyû kheo phaûi quaùn saùt, xem xeùt, ñaùnh giaù thaùi ñoä cö xöû cuûa nhöõng ngöôøi ôû nôi mình ñeán; phaûi tinh teá ñeå nhaän ra thaâm yù cuûa gia chuû. Neáu söï hieän dieän cuûa vò Tyû kheo laø moät söï trôû ngaïi, hoï tieáp ñoùn moät caùch göôïng eùp, khoâng hoan hyû thì ngay laäp töùc

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 93

phaûi rôøi khoûi nôi aáy. Bôûi leõ, chö Taêng ra vaøo choán tuï laïc, tieáp xuùc vôùi tín ñoà khoâng ngoaøi muïc ñích hoaèng phaùp, hoùa duyeân. Do ñoù, vò Tyû kheo luoân giöõ vöõng theå dieän cuûa ngöôøi ly tuïc, xuaát theá ñoàng thôøi phaûi thöïc söï ñem ñeán haïnh phuùc, an vui cho gia chuû. Neáu khoâng laøm ñöôïc ñieàu aáy, vò Tyû kheo khoâng hoaøn thaønh ñöôïc söù maïng cuûa mình thì toát nhaát khoâng neân ra ngoaøi. Ñoái vôùi tín ñoà, ña phaàn ñeàu caûm thaáy haïnh phuùc vaø haõnh dieän khi chö Taêng thaân haønh quang laâm. Bôûi "Taêng ñaùo nhö Phaät lai" laø quan nieäm chung cuûa haøng Phaät töû. Song, khoâng phaûi ôû ñaâu vaø luùc naøo tinh thaàn aáy cuõng ñöôïc duy trì, thöïc thi moät caùch troïn veïn, nhaát laø ñoái vôùi nhöõng ngöôøi sô cô, chöa coù söï tin hieåu Phaät phaùp saâu saéc. Thaùi ñoä cö xöû khinh troïng ñoái vôùi chö Taêng phaûn aùnh roõ neùt tín taâm cuûa gia chuû. Ñöøng ñeå gia chuû suy giaûm tín taâm vaø tuyeät ñoái khoâng neân vì söï xuaát hieän cuûa mình maø trôû thaønh gaùnh naëng, lo toan cho gia chuû. Bôûi leõ, moãi gia ñình coù moät hoaøn caûnh khaùc nhau, do ñoù muoán ñeán nhaø cö só, vò Tyû kheo phaûi tri thôøi, ñeán vaø ñi ñuùng nôi, ñuùng luùc. Vì vaäy, "höõu thænh höõu lai, voâ thænh baát ñaùo" laø ñieàu maø moãi Tyû kheo phaûi tuaân thuû khi ñeán nhaø cö só.[

VI. XUAÁT GIA

96 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- BA HAÏNH CUÛA SA MOÂN Moät thôøi, Theá Toân truù taïi Vesaøli, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù ba haïnh naøy cuûa Sa moân caàn phaûi laøm. Theá naøo laø ba? Thoï trì taêng thöôïng giôùi hoïc, ñònh hoïc vaø tueä hoïc. Ñaây laø ba haïnh cuûa Sa moân caàn phaûi laøm. Do vaäy, caùc Tyû kheo phaûi hoïc taäp nhö sau: Saéc beùn laø öôùc muoán cuûa chuùng ta ñeå thoï trì taêng thöôïng giôùi hoïc, ñònh hoïc vaø tueä hoïc. Ví nhö, naøy caùc Tyû kheo, moät con löøa ñi theo sau moät ñaøn boø, nghó raèng "ta cuõng laø con boø" nhöng noù khoâng coù maøu saéc, tieáng keâu vaø chaân gioáng con boø. Tuy vaäy, noù vaãn ñi theo ñaøn boø vaø nghó raèng "ta cuõng laø con boø". Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, ôû ñaây coù Tyû kheo ñi theo sau löng chuùng Tyû kheo, nghó raèng "ta cuõng laø Tyû kheo". Nhöng vò aáy khoâng coù öôùc muoán thoï trì taêng thöôïng giôùi hoïc, ñònh hoïc vaø tueä hoïc nhö nhöõng Tyû kheo khaùc. Tuy vaäy, vò aáy vaãn ñi theo sau löng chuùng Tyû kheo, nghó raèng

“ta cuõng laø Tyû kheo”. Do vaäy, caùc Tyû kheo phaûi hoïc taäp nhö sau: Saéc beùn laø öôùc muoán cuûa chuùng ta ñeå thoï trì taêng thöôïng giôùi hoïc, ñònh hoïc vaø tueä hoïc. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Sa moân, phaàn Sa moân [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.415)

LÔØI BAØN: Xuaát gia voán ñaõ khoù, laøm troøn boån phaän cuûa ngöôøi xuaát gia laïi caøng khoù hôn. Nhieàu ngöôøi nghó raèng ñaõ ñi tu, laøm Tyû kheo laø thanh tònh, giaûi thoaùt vaø hoaøn thieän. Thöïc ra, ñoù chæ laø böôùc ñaàu, ngöôøi xuaát gia phaûi tu luyeän trong moät thôøi gian daøi, phaán ñaáu vaø

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 97

noã löïc thaät nhieàu môùi coù theå kieän toaøn nhöõng phaåm chaát caàn coù. Ngöôøi xuaát gia, duø tu taäp theo baát cöù truyeàn thoáng, heä phaùi, toâng phaùi naøo vaø duø ôû baát cöù vò trí naøo trong Giaùo hoäi hay xaõ hoäi thì muïc tieâu phaûi ñaït ñöôïc laø thaønh töïu giôùi hoïc, ñònh hoïc vaø tueä hoïc. Giôùi ñònh tueä laø coát loõi cuûa söï nghieäp tu taäp, laø ba chaân vaïc chaéc chaén cuûa ñôøi soáng xuaát gia. Do vaäy, coù theå noùi, neáu khoâng chuyeån hoùa ñeå “thoï trì taêng thöôïng giôùi hoïc, ñònh hoïc vaø tueä hoïc” thì ngöôøi aáy chæ laø “hình ñoàng xuaát gia” maø thoâi. Theá Toân ñöa ra aûnh duï veà con löøa ñi theo ñaøn boø vaø nghó raèng “ta cuõng laø con boø” thaät cuï theå, aán töôïng vaø saâu saéc. Con löøa thì hoaøn toaøn khaùc bieät con boø neân daãu coù ñi theo ñaøn boø hay laãn loän giöõa ñaøn boø thì löøa cuõng vaãn laø löøa. Chæ toäi nghieäp cho con löøa meâ muoäi nghó raèng mình laø boø, “thaáy sang baét quaøng laøm hoï” maø chaúng chuùt töông öng. Ngaøy nay, ngöôøi xuaát gia khaù nhieàu. Chuùng ta ñeàu nguyeän theo daáu chaân xöa cuûa Phaät, Toå nhöng ai ñaõ theo kòp? Ai ñích thöïc laø Tyû kheo vaø ai chæ laø ngöôøi ñi theo sau löng chuùng Tyû kheo maø nghó raèng “ta cuõng laø Tyû kheo”? Giôùi, ñònh vaø tueä nôi töï thaân moãi ngöôøi seõ laø caâu traû lôøi vaø ñoù cuõng chính laø muïc tieâu thieát thöïc nhaát cho moät ñôøi daán thaân tu hoïc.[

98 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

2- KHAÁT SÓ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi. Roài Baø la moân Bhikkhaka ñi ñeán, sau khi chaøo ñoùn, hoûi thaêm, ngoài xuoáng moät beân baïch Theá Toân: Thöa Toân giaû Gotama, con laø ngöôøi khaát thöïc vaø Toân giaû cuõng laø ngöôøi khaát thöïc. Vaäy coù söï sai khaùc gì giöõa chuùng ta? Theá Toân ñaùp: “Khoâng phaûi ai aên xin; cuõng goïi laø khaát só; neáu chaáp trì ñoäc phaùp; khoâng coøn goïi Tyû kheo; ai soáng ôû ñôøi naøy; töø boû caùc phöôùc baùo; ñoaïn tröø moïi aùc phaùp; haønh trì theo phaïm haïnh; soáng ñôøi soáng chaùnh trí; vò aáy xöùng Tyû kheo”. Khi ñöôïc nghe noùi nhö vaäy, Baø la moân Bhikkhaka baïch Theá Toân: Thaät vi dieäu thay Toân giaû Gotama! Mong Toân giaû nhaän con laøm ñeä töû, töø nay cho ñeán maïng chung, con troïn ñôøi quy ngöôõng. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 7, phaåm Cö só, phaàn Bhikkhaka, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.400)

LÔØI BAØN: Khaát só laø moät trong nhöõng yù nghóa cao quyù cuûa Tyû kheo. Veà phöông dieän nuoâi soáng thaân maïng, Tyû kheo choïn phaùp khaát thöïc, laøm moät

keû aên xin ñích thöïc. Trong voâ vaøn keû aên xin lang thang töø nôi naøy ñeán nôi khaùc tìm caùi aên ñeå soáng vaát vöôûng qua ngaøy thì nhöõng ngöôøi aên xin, Tyû kheo trì bình khaát thöïc vôùi muïc ñích hoaøn toaøn khaùc, vì töï lôïi vaø lôïi tha. Töï lôïi laø duøng khaát thöïc laøm phöông tieän nuoâi döôõng saéc thaân ñeå tu taäp. Lôïi tha laø duøng phöông tieän khaát thöïc ñeå giaùo hoùa vaø taïo phöôùc ñieàn cho chuùng sanh. Vì theá,

khaát thöïc laø truyeàn thoáng cuûa möôøi phöông ba ñôøi chö Phaät. Khaát só laø ngöôøi aên xin nhöng khoâng phaûi keû xin aên naøo cuõng laø khaát só, Theá Toân ñaõ khaúng ñònh nhö vaäy. Neáu thöïc haønh haïnh khaát thöïc ñeå chæ ñôn thuaàn nuoâi thaân maø khoâng ñoaïn tröø aùc phaùp, khoâng thöïc haønh phaïm haïnh, khoâng soáng ñôøi chaùnh trí thì khoâng phaûi Tyû kheo. Ngaøy nay, ña phaàn caùc Tyû kheo khoâng trì bình khaát thöïc nhöng vaãn nhaän söï daâng cuùng cuûa Phaät töû vaø söï uûng hoä cuûa caùc nhaø haûo taâm ñeå soáng, tu taäp vaø thöïc thi Phaät söï. Duø khoâng tröïc tieáp thöïc haønh theo phöông thöùc "moät baùt, côm ngaøn nhaø" nhöng baûn chaát cuûa khaát só vaãn khoâng thay ñoåi. Quaùn chieáu ñeå thaáy töï thaân laø moät khaát só, moät ngöôøi aên xin ñích thöïc laø nhieäm vuï cuûa moãi Tyû kheo. Nguyeän soáng ñôøi khaát só khoâng caàu phöôùc baùo nhaân thieân, chæ vì muïc ñích duy nhaát laø thoaùt ly sanh töû vaø nguyeän cöùu ñoä chuùng sanh. Trong tinh thaàn phöông tieän, moät khaát só coù theå vaø coù quyeàn sôû höõu nhöng phaûi thöôøng quaùn saùt vôùi tueä giaùc khoâng coù baát cöù caùi gì "laø toâi, laø cuûa toâi vaø töï ngaõ cuûa toâi". Tueä tri thöôøng tröïc veà yù nghóa vaø baûn chaát cuûa ñôøi soáng khaát só laø ñoäng löïc quan troïng ñeå laøm suy giaûm, daãn ñeán trieät tieâu töï ngaõ vaø tham aùi. Ñoù cuõng laø lyù do haøng Phaät töû khi tu taäp boá thí, gieo troàng ruoäng phöôùc nôi chuùng Taêng khoâng ñôn thuaàn boá thí maø mang yù nghóa cao caû laø cung kính cuùng döôøng.[

3- BAÄC TRÖÔÛNG LAÕO Moät thôøi, Toân giaû Mahaø Kaccaøna truù ôû Madhuraø. Roài Baø la moân Kandaraøyana ñi ñeán, thöa vôùi Toân giaû Mahaø Kaccaøna nhö sau: Toâi coù nghe, thöa Toân giaû Mahaø Kaccaøna: "Sa moân Mahaø Kaccaøna khoâng kính leã, khoâng ñöùng daäy, khoâng laáy gheá môøi ngoài ñoái vôùi caùc baäc tröôûng laõo, tröôûng thöôïng ñaõ ñi quaù nöûa cuoäc ñôøi, ñaõ ñaït möùc cuoái tuoåi ñôøi". Thöa Toân giaû Mahaø Kaccaøna, coù phaûi söï tình laø nhö vaäy khoâng? Neáu söï tình coù nhö vaäy, thöa Toân giaû Mahaø Kaccaøna, laø khoâng ñöôïc toát ñeïp. Naøy Baø la moân, Theá Toân, baäc Chaùnh ñaúng giaùc ñaõ tuyeân boá veà ñòa vò cuûa tröôûng laõo vaø tuoåi treû. Vò tröôûng laõo, naøy Baø la moân, 80 tuoåi hay 100 tuoåi ñôøi, neáu vò aáy thoï höôûng caùc duïc voïng, soáng giöõa caùc duïc voïng, bò ñoát chaùy bôûi löûa nhieät naõo cuûa duïc voïng, bò nhai nghieán bôûi caùc taàm tö duïc voïng, coá gaéng tìm caàu caùc duïc voïng; ngöôøi aáy nhö vaäy ñöôïc goïi laø keû ngu, khoâng phaûi laø baäc tröôûng laõo. Duø cho, naøy Baø la moân, moät ngöôøi coøn treû, vôùi toùc ñen nhaùnh, trong thôøi sô khôûi cuûa tuoåi ñôøi, maø ngöôøi aáy

khoâng thoï höôûng caùc duïc voïng, khoâng soáng giöõa caùc duïc voïng, khoâng bò ñoát chaùy bôûi löûa nhieät naõo cuûa duïc voïng, khoâng bò nhai nghieán bôûi caùc taàm tö duïc voïng, khoâng coá gaéng tìm caàu caùc duïc voïng; ngöôøi aáy nhö vaäy ñöôïc goïi laø baäc coù trí, baäc tröôûng laõo. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 2, phaåm Taâm thaêng baèng, phaàn Ñaát [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.128)

LÔØI BAØN: ÔÛ ñôøi, tuoåi taùc laø moät nhaân toá quan troïng taùc thaønh neân vò trí cuûa

caù nhaân trong coäng ñoàng. Nhöõng ngöôøi ñaùng tuoåi oâng, tuoåi cha, toùc baïc, raâu daøi thì maëc nhieân ñöôïc haäu sinh kính neå, toân troïng. Trong ñaïo cuõng vaäy, nhöõng baäc tröôûng laõo, thaâm nieân laïi caøng ñöôïc kính neå vaø toân troïng hôn. Tuy nhieân, ngoaøi vaán ñeà tuoåi taùc ra, nhaân caùch vaø tueä giaùc cuûa chính vò aáy môùi laø nhaân toá quyeát ñònh ñòa vò ñích thöïc cuûa hoï trong coäng ñoàng xaõ hoäi hoaëc trong Taêng ñoaøn. Nhaát laø ñoái vôùi haøng xuaát gia thì phaïm haïnh hay ñöùc ñoä cuøng vôùi tueä giaùc quyeát ñònh hoaøn toaøn vò trí cuûa hoï trong Taêng chuùng. Ñieàu naøy giôùi luaät ñaõ quy ñònh raïch roøi, ñôn cöû nhö moät ngöôøi duø lôùn tuoåi nhöng xuaát gia vaø thoï giôùi sau thì phaûi ngoài döôùi hoaëc sau (haï toïa). Nhöng söï phaân bieät veà thöù lôùp coù tính hình thöùc beân ngoaøi chöa phaûi laø ñieàu quan troïng, coát tuûy cuûa vaán ñeà laø thaønh töïu ly tham, ly duïc bieåu hieän baèng ñaïo ñöùc, phaåm haïnh vaø tueä giaùc nôi moãi caù nhaân. Thieáu vaéng hoaëc khieám khuyeát nhöõng phaåm chaát giaûi thoaùt naøy thì duø cho vò aáy coù nieân cao laïp tröôûng, thöôøng ngoài cao hay ngoài treân trong chuùng Tyû kheo thì vaãn laø baäc haï toïa, trung toïa maø khoâng phaûi laø baäc tröôûng laõo. Thì ra, ly duïc vaø vöôït thoaùt löôùi duïc môùi laø chaát lieäu kieán taïo neân ñòa vò tröôûng laõo. Chöa thoaùt ly khoûi troùi buoäc cuûa tham ñaém lôïi danh, duø ngöôøi aáy ñöôïc toân vinh tôùi ñaâu ñi nöõa, theo Theá Toân chæ laø haøng voâ trí, baäc haï toïa maø thoâi. Vaäy neân, baäc coù trí, haøng tröôûng laõo ñích thöïc luoân phaûn tænh ñeå bieát roõ taâm mình, bôûi traïng huoáng cuûa noäi taâm trong hieän taïi phaûn aùnh vò trí cuûa mình trong Taêng ñoaøn chính xaùc nhaát.[

4- NAÊM HAÏNG NGÖÔØI AÊN BÌNH BAÙT Moät thôøi, Theá Toân ôû Kosala, Ngaøi cho goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù naêm haïng ngöôøi aên töø bình baùt naøy. Theá naøo laø naêm? Haïng ñaàn ñoän ngu si aên töø bình baùt; haïng aùc duïc aùc taùnh aên töø bình baùt; haïng kieâu maïn loaïn taâm aên töø bình baùt; haïng aên töø bình baùt vì ñöôïc nghe Theá Toân vaø caùc ñeä töû Phaät taùn thaùn; haïng vì ít duïc, vì bieát ñuû, vì ñoaïn giaûm, vì vieãn ly, vì caàu thieän haønh naøy, aên töø bình baùt. Trong naêm haïng ngöôøi aên töø bình baùt, naøy caùc Tyû kheo, haïng aên töø bình baùt vì ít duïc, vì bieát ñuû, vì ñoaïn giaûm, vì vieãn ly, vì caàu thieän haønh naøy laø ñeä nhaát, laø toái thaéng, laø thöôïng thuû. Ví nhö, naøy caùc Tyû kheo, töø con boø coù söõa, töø söõa coù laïc, töø laïc coù sanh toâ, töø sanh toâ coù thuïc toâ, töø

thuïc toâ coù ñeà hoà. Ñaây ñöôïc goïi laø ñeä nhaát. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, trong naêm haïng ngöôøi aên töø bình baùt, haïng aên töø bình baùt vì ít duïc, vì bieát ñuû, vì ñoaïn giaûm, vì vieãn ly, vì caàu thieän haønh naøy laø ñeä nhaát, laø toái thaéng, laø thöôïng thuû. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Röøng, phaàn AÊn töø bình baùt, VNCPHVN aán haønh 1996, tr.666)

LÔØI BAØN: Chö Tyû kheo oâm bình baùt khaát thöïc vaøo moãi buoåi saùng laø hình aûnh ñeïp vaø quen thuoäc ñoái vôùi nhöõng ñòa phöông coù chö Taêng Phaät giaùo Nam toâng. Phaät giaùo Baéc toâng tuy khoâng trì bình khaát thöïc nhöng moãi naêm vaøo muøa An cö, chö vò Tyû kheo vaãn giöõ truyeàn thoáng thoï baùt. Theo quan ñieåm cuûa Theá Toân thì thaønh phaàn cuûa nhöõng ngöôøi thoï

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 103

baùt naøy raát ña daïng, coù ñeán naêm haïng. Ñieàu naøy cuõng deã hieåu bôûi chuùng sanh caên taùnh vaø nghieäp löïc sai bieät. Do vaäy, daãu xuaát gia roài nhöng trong quaù trình phaán ñaáu chuyeån nghieäp ñeå ñaït ñeán söï hoaøn thieän thì moät soá ngöôøi coøn nhöõng bieåu hieän cuûa söï toàn taïi, haïn cheá xuaát phaùt töø nghieäp laø taát nhieân. Tuy cuøng hình thöùc xuaát theá, ñaàu troøn aùo vuoâng, ba y moät baùt nhöng trong baûn chaát thì moãi Tyû kheo phaûi phaán ñaáu ñeå khaéc phuïc nghieäp dó cuûa chính mình. Coù ngöôøi naëng veà nghieäp si, nghieäp tham, nghieäp saân hoaëc naëng veà danh voïng vaø cung kính... noùi chung laø nhöõng chöôùng ngaïi cho tieán trình thaêng hoa vaø thanh tònh taâm. Trong naêm haïng ngöôøi aên töø bình baùt, Theá Toân taùn thaùn haïng ngöôøi aên bình baùt vì ít duïc, vì bieát ñuû, vì ñoaïn giaûm, vì vieãn ly, vì caàu thieän haønh. Bôûi ñaây laø nhöõng Tyû kheo haït gioáng, laø tieàm naêng cho quaû vò A la haùn. Vì muoán ít vaø bieát ñuû laø neàn taûng caên baûn cuûa vieäc ñoaïn tröø tham, moät phieàn naõo laøm neân baûn chaát cuûa chuùng sanh. Ñoaïn giaûm laø noã löïc cheá ngöï daàn ñeán trieät tieâu nhöõng chöôùng ngaïi cuûa phieàn naõo. Vieãn ly laø xa lìa nhöõng aûnh höôûng vaø taùc ñoäng cuûa theá tuïc ñeå höôùng ñeán söï thanh tònh ñoàng thôøi taän löïc laøm taát caû nhöõng ñieàu laønh ñeå phaùt trieån thieän nghieäp. Vì leõ aáy maø nhöõng Tyû kheo naøo thöïc haønh ñaày ñuû caùc coâng haïnh naøy thì ñöôïc Theá Toân taùn thaùn laø thöôïng thuû, ñeä nhaát. Töø söõa qua quaù trình tinh luyeän seõ thaønh ñeà hoà. Cuõng vaäy, töø naêm haïng ngöôøi aên baùt, neáu chö Tyû kheo bieát tinh taán tu hoïc, nhaát laø trong nhöõng muøa an cö thì seõ coøn moät haïng duy nhaát, ñoù laø haïng thöôïng thuû, toái thaéng. Ñaây cuõng laø baûn hoaøi cuûa Theá Toân ñoái vôùi haøng Thích töû trong thôøi Ngaøi taïi theá vaø maõi cho ñeán taän hoâm nay.[

104 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

5- SOÁNG BIEÄT LAÄP Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Vesaøli, taïi Ñaïi Laâm, daïy caùc Tyû kheo: Thaønh töïu naêm phaùp naøy, vò Tyû kheo khoâng ñuû ñieàu kieän ñeå soáng bieät laäp vôùi chuùng Taêng. Theá naøo laø naêm? Naøy caùc Tyû kheo, ôû ñaây, Tyû kheo khoâng töï vöøa ñuû vôùi y phuïc nhaän ñöôïc choã naøy choã kia;

khoâng töï vöøa ñuû vôùi ñoà aên khaát thöïc choã naøy choã kia; khoâng töï vöøa ñuû vôùi saøng toïa nhaän ñöôïc choã naøy choã kia; khoâng töï vöøa ñuû vôùi döôïc phaåm trò beänh nhaän ñöôïc choã naøy choã kia; vaø soáng vôùi nhieàu tö duy veà duïc. Thaønh töïu naêm phaùp naøy, vò Tyû kheo khoâng ñuû ñieàu kieän ñeå soáng bieät laäp vôùi chuùng Taêng. Naøy caùc Tyû kheo, ôû ñaây, Tyû kheo töï vöøa ñuû vôùi y phuïc nhaän ñöôïc choã naøy choã kia; töï vöøa ñuû vôùi ñoà aên khaát thöïc choã naøy choã kia; töï vöøa ñuû vôùi saøng toïa nhaän ñöôïc choã naøy choã kia; töï vöøa ñuû vôùi döôïc phaåm trò beänh nhaän ñöôïc choã naøy choã kia; vaø soáng vôùi nhieàu tö duy veà vieãn ly. Thaønh töïu naêm phaùp naøy, vò Tyû kheo ñuû ñieàu kieän ñeå soáng bieät laäp vôùi chuùng Taêng. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Beänh, phaàn Soáng bieät laäp, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.544)

LÔØI BAØN: Khoâng phaûi ñôïi ñeán ngaøy nay Giaùo hoäi môùi ñeà caäp ñeán vieäc Taêng Ni ra ôû rieâng, laäp am, caát coác, döïng thaát… maø töø thôøi Theá Toân, vaán ñeà naøy ñaõ ñöôïc höôùng daãn chi tieát, roõ raøng vôùi caùc tieâu chí, ñieàu kieän cuï theå. Tröôùc heát, Theá Toân luoân ca ngôïi, taùn thaùn nhöõng ai laäp haïnh vaø

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 105

daán thaân treân con ñöôøng ñoäc cö thieàn ñònh. Bôûi soáng ñoäc cö laø thöïc hieän haïnh vieãn ly, taïo moâi tröôøng lyù töôûng cho thöïc taäp thieàn ñònh ñeå chöùng ñaït haïnh phuùc, giaùc ngoä vaø giaûi thoaùt. Tuy nhieân, khoâng phaûi ai cuõng ñuû tieâu chuaån ñeå böôùc vaøo con ñöôøng naøy. Neáu chöa ñieàu phuïc, ñoaïn giaûm tham duïc ñeå muoán ít vaø bieát ñuû vaø nhaát laø chöa thieát laäp ñöôïc chaùnh nieäm vöõng chaõi thì toát nhaát caàn phaûi nöông töïa vaøo Taêng chuùng, khoâng ñöôïc ôû rieâng. Vì theá, ña phaàn nhöõng ngöôøi tu sô cô phaûi gaén boù vôùi Taêng. Taêng chuùng coù naêng löïc baûo hoä, soi saùng vaø trôï duyeân raát nhieàu cho ngöôøi xuaát gia. Rôøi khoûi ñaïi chuùng trong khi chöa ñuû haønh trang ñeå soáng moät mình laø töï pheá boû söï nghieäp tu hoïc. Kinh nghieäm cuûa caùc baäc cao taêng tieàn boái “Taêng ly chuùng Taêng taøn” ñaõ chöùng minh ñieàu aáy. Tröôùc thöïc teá Taêng Ni soáng bieät laäp vôùi ñaïi chuùng, xaây döïng am coác ngaøy caøng gia taêng hieän nay, chöa haún laø ñieàu ñaùng möøng. Ñöùc Phaät tuy khuyeán khích haøng xuaát gia soáng ñoäc cö thieàn ñònh nhöng quy ñònh caùc ñieàu kieän khaù chaët cheõ vaø tieâu chuaån cuõng khaù cao. Do ñoù, nhöõng ai töï xeùt ñaõ hoäi ñuû caùc quy chuaån ñeå soáng bieät laäp thì neân daán thaân ñeå thaønh töïu giaûi thoaùt. Ñoái vôùi nhöõng ai töï thaáy mình coøn nhieàu tham duïc, chöa ñuû ñieàu kieän ñeå soáng rieâng thì caàn trôû veà nöông töïa Taêng.[

106 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

6- KHOÂNG NEÂN SOÁNG QUAÙ LAÂU ÔÛ MOÄT NÔI Moät thôøi, Theá Toân truù taïi Veluvana, daïy caùc Tyû kheo: Coù naêm nguy haïi naøy, naøy caùc Tyû kheo, neáu soáng quaù laâu taïi moät choã. Theá naøo laø naêm? Xan tham ñoái vôùi truù xöù, xan tham ñoái vôùi gia ñình, xan tham ñoái vôùi ñoà vaät cuùng döôøng, xan tham ñoái vôùi coâng ñöùc, xan tham ñoái vôùi phaùp. Coù naêm lôïi ích naøy, naøy caùc

Tyû kheo, neáu soáng ñoàng ñeàu taïi moãi choã. Theá naøo laø naêm? Khoâng xan tham ñoái vôùi truù xöù, khoâng xan tham ñoái vôùi gia ñình, khoâng xan tham ñoái vôùi ñoà vaät cuùng döôøng, khoâng xan tham ñoái vôùi coâng ñöùc, khoâng xan tham ñoái vôùi phaùp. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Du haønh daøi, phaàn Soáng quaù laâu moät nôi, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.725)

LÔØI BAØN: Moät trong nhöõng ñaëc ñieåm cuûa ñôøi soáng chö Taêng laø du haønh. Khoâng nhaø cöûa, taøi saûn, vôï con ñaõ ñaønh laïi khoâng soáng laâu ôû moät nôi nhaèm buoâng xaû, traùnh dính maéc, luyeán aùi vôùi moïi thöù. Ngay caû goác caây maø vò Taêng an truù trong röøng cuõng ñöôïc Theá Toân khuyeán caùo khoâng neân truï quaù ba ñeâm, huoáng gì nhaø cao cöûa roäng, chuøa to Phaät lôùn. Vì theá, seõ khoâng ngaïc nhieân khi chö Taêng thöôøng hay di chuyeån, thay ñoåi truï xöù, thong dong vôùi "Moät baùt côm ngaøn nhaø, thaân chôi muoân daëm xa, maét trong xem traàn theá, maây traéng hoûi ñöôøng qua". Con ngöôøi thích hoaøi nieäm, luyeán tieác quaù khöù neân raát khoù queân vaø xaû ly nhöõng gì mình ñaõ töøng daøy coâng vun ñaép, gaày döïng, gaén boù vaø thaân thöông. Coá nhieân ñoù khoâng phaûi laø ñieàu xaáu nhöng

meán thöông, löu luyeán nhieàu cuõng chöa phaûi laø ñieàu hay, nhaát laø ñoái vôùi nhöõng ai nguyeän höôùng ñeán buoâng xaû, thaûnh thôi vaø töï taïi. Suoát moät cuoäc ñôøi ta chuyeân taâm laøm ñieàu thieän nhö tu nieäm, xaây chuøa, döïng thaùp, giaùo hoùa ñoà chuùng, vôùi bieát bao coâng ñöùc vaø phöôùc baùo. Roài tröôùc nhöõng thaønh coâng cuøng vôùi cung kính, ca ngôïi, taùn döông aáy ta coù ñuû baûn lónh vaø tænh taùo ñeå voâ chaáp, khöôùc töø, ra ñi khoâng löu laïi daáu veát nhö "nhaïn quaù tröôøng khoâng"? Xaây döïng thieän nghieäp voán cöïc kyø khoù nhöng töø boû noù ñeå ñi ñeán tuyeät cuøng xaû buoâng cuõng chaúng deã tí naøo. Vì theá, khoâng ít ngöôøi daùm vöôït qua Hoùa thaønh ñeå thong dong veà Baûo sôû. Tham aùi theo duïc voïng taàm thöôøng hay tham aùi thieän nghieäp duø khaùc nhau nhöng xeùt cho cuøng cuõng vaãn laø tham, maø ñaõ laø tham thì chöa giaûi thoaùt. Xuaát gia laø ra ñi, moät cuoäc chia tay, ly tham, khöôùc töø vó ñaïi nhaát ñoái vôùi heát thaûy: laøm taát caû ñieàu thieän, lôïi ích maø khoâng chaáp thuû; khoâng bò dính maéc, troùi buoäc vaø buoâng boû taát caû. Vaãn bieát "coù an cö môùi laïc nghieäp" song yù nghóa ñích thöïc cuûa an cö laø taâm thaùi xa lìa hoaøn toaøn tham aùi vaø chaáp thuû.[

7- BOÁN HAÏNG THUYEÁT TRÌNH Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù boán haïng thuyeát trình naøy. Theá naøo laø boán? Coù boán haïng thuyeát trình, naøy caùc Tyû kheo, ñi ñeán ngoõ bí veà nghóa, khoâng veà vaên; coù haïng thuyeát trình naøy, naøy caùc Tyû kheo, ñi ñeán ngoõ bí veà vaên nhöng khoâng veà nghóa; coù haïng ngöôøi naøy, naøy caùc Tyû kheo, ñi ñeán ngoõ bí veà nghóa cuõng nhö veà vaên; coù haïng ngöôøi, naøy caùc

Tyû kheo, khoâng ñi ñeán ngoõ bí veà nghóa cuõng nhö veà vaên. Naøy caùc Tyû kheo, coù boán haïng ngöôøi thuyeát trình naøy. Khoâng coù tröôøng hôïp naøy, naøy caùc Tyû kheo, khoâng coù cô hoäi naøy, laø moät ngöôøi ñaõ thaønh töïu boán voâ ngaïi giaûi, laïi ñi ñeán ngoõ bí veà nghóa cuõng nhö veà vaên. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 4, phaåm Loaøi ngöôøi, VNCPHVN aán haønh 1996, tr.78)

LÔØI BAØN: Trong phaän söï cuûa moãi ngöôøi con Phaät, ngoaøi vieäc tu taäp ñeå ñaït an laïc, giaûi thoaùt cho töï thaân thì tuyeân thuyeát, trao truyeàn vaø xieån döông giaùo phaùp nhaèm giaùo hoùa chuùng sanh höôùng veà Tam baûo laø nhieäm vuï quan troïng. Muoán haønh trì vaø thuyeát giaûng ñuùng Chaùnh phaùp thì tröôùc phaûi hoïc taäp, nghieân cöùu ñeå am töôøng giaùo phaùp. Con ñöôøng ñeå nhaän thöùc toaøn dieän giaùo phaùp laø Vaên-Tö-Tu; nghe, ñoïc, hoïc hoûi, nghieân taàm roài suy tö, chieâm nghieäm nghóa lyù vaø nhaát laø söï thaåm thaáu, theå nghieäm giaùo phaùp thoâng qua haønh trì, noäi chöùng. Kieän toaøn ñöôïc nhöõng yeáu toá naøy, thì duø chöa ñaït ñeán bieän taøi voâ ngaïi song cuõng ñuû tö löông ñeå xieån

döông Chaùnh phaùp. Theo kinh nghieäm cuûa Theá Toân, muoán dieãn ñaït, tuyeân thuyeát, trình baøy moät vaán ñeà tröôùc hoäi chuùng coù söùc thuyeát phuïc caàn thoâng suoát vaên vaø nghóa. Vaên baûn, kinh saùch, taàm chöông trích cuù phaûi thoâng thuoäc, ñuùng goác, roõ raøng ñoàng thôøi nghóa lyù, yù töù cuûa kinh vaên phaûi hieåu roõ ñeå dieãn ñaït maïch laïc, chính xaùc. Vaø dó nhieân, nhöng ai chöa thoâng suoát caû vaên laãn nghóa hoaëc thoâng thaïo veà vaên nhöng chöa thoâng veà nghóa lyù thì toát nhaát laø “im laëng nhö Chaùnh phaùp”, caàn reøn luyeän vaø trau gioài theâm. Tröôøng hôïp, lieãu trieät veà nghóa nhöng bò giôùi haïn veà vaên, muoán coù phöông tieän hoaèng hoùa cuõng caàn boå tuùc theâm cho ñeán khi hieåu bieát troïn veïn caû vaên laãn nghóa. Khi döï vaøo Thaùnh vò, thaønh töïu Boán voâ ngaïi giaûi (giaùo phaùp, nghóa lyù, ngoân töø, bieän giaûi voâ ngaïi) laø ñieàu kieän lyù töôûng ñeå tuyeân thuyeát giaùo phaùp. Khi chöa thaønh töïu Boán voâ ngaïi giaûi hay lieãu tri vaên nghóa, khoâng vì theá maø khoâng taän löïc tuyeân döông Chaùnh phaùp, song caàn phaûi töï bieát mình ñeå kieän toaøn. Ngaøy nay, khoâng ít ngöôøi thuyeát phaùp vì khoâng hieåu ñöôïc tinh nghóa Ñaïi thöøa neân voäi vaøng quy keát laø phi Phaät phaùp. Tröø nhöõng ai chöùng ñaït Boán voâ ngaïi giaûi, coøn haøng phaøm phu thì neân caån troïng, thieát nghó ñoù cuõng laø vaán ñeà caàn löu taâm cuûa moãi ngöôøi con Phaät, trong boái caûnh hoaèng phaùp hieän nay.[

8- BA VIEÄC TROÏNG YEÁU CUÛA NGÖÔØI TU Moät thôøi, Theá Toân truù taïiVesaøli, daïy caùc Tyû kheo: Coù ba vieäc naøy, naøy caùc Tyû kheo, moät noâng phu caàn phaûi laøm tröôùc. Theá naøo laø ba? Ngöôøi noâng phu tröôùc heát phaûi kheùo caøy böøa. Caøy böøa xong ngöôøi aáy gieo haït ñuùng thôøi. Gieo haït ñuùng thôøi xong ngöôøi aáy cho nöôùc chaûy voâ chaûy ra ñuùng thôøi. Ba vieäc naøy, naøy caùc Tyû kheo, moät noâng phu caàn phaûi laøm tröôùc. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, coù

ba coâng vieäc naøy, moät Tyû kheo caàn phaûi laøm tröôùc. Theá naøo laø ba? Thoï trì taêng thöôïng giôùi hoïc, thoï trì taêng thöôïng taâm hoïc, thoï trì taêng thöôïng tueä hoïc. Ba coâng vieäc naøy, naøy caùc Tyû kheo, moät Tyû kheo caàn phaûi laøm tröôùc. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Sa moân, phaàn Ngheà noâng [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.416)

LÔØI BAØN: Moãi ngöôøi ñeàu coù voâ vaøn coâng vieäc, töø chuyeân moân cho ñeán nhöõng chuyeän vuïn vaët, töø nhöõng vieäc laøm coù lôïi ích thieát thöïc ngay hieän taïi cho ñeán seõ höõu ích trong töông lai... Tuy nhieân, ñieàu quan troïng laø moãi ngöôøi vôùi vai troø khaùc nhau phaûi xaùc ñònh ñöôïc nhöõng vieäc chính yeáu caàn laøm ngay ñeå hoaøn thaønh traùch nhieäm vôùi töï thaân vaø xaõ hoäi. Vôùi ngöôøi noâng daân thì vuï muøa boäi thu laø phaàn thöôûng xöùng ñaùng cho nhöõng noã löïc caøy böøa, gieo haït, chaêm soùc... tröôùc ñoù. Sau vuï muøa, ngöôøi noâng daân coù theå laøm moät ngheà tay traùi naøo ñoù ñeå caûi thieän, taêng thu nhaäp nhöng trong chính vuï maø lô laø hoaëc khoâng taäp trung cho coâng vieäc ñoàng aùng thì khoâng neân. Ñoái vôùi ngöôøi tu Phaät cuõng vaäy, thaønh töïu Tam voâ laäu hoïc Giôùi-

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 111

Ñònh-Tueä laø troïng taâm cuûa söï nghieäp tu taäp giaûi thoaùt, vì theá ba moân hoïc voâ laäu naøy phaûi ñöôïc öu tieân haøng ñaàu. Giôùi-Ñònh-Tueä laø coát tuûy, xöông soáng cuûa moïi phaùp moân tu taäp Phaät giaùo. Duø Phaät giaùo coù voâ löôïng phaùp moân nhöng neáu nhaân danh tu taäp theo Phaät maø thieáu vaéng hoaëc troáng roãng veà Giôùi-Ñònh-Tueä thì xem nhö ñang ôû beân ngoaøi Chaùnh phaùp. Maëc duø tinh thaàn phöông tieän cho pheùp ngöôøi tu tuøy duyeân thöïc haønh moïi vieäc laønh ñeå lôïi ích cho chuùng sanh nhöng phaûi xaùc ñònh roõ raøng giöõa cöùu caùnh vaø phöông tieän. Cöùu caùnh laø giaûi thoaùt, töùc thaønh töïu vieân maõn veà Tam voâ laäu hoïc Giôùi-Ñònh-Tueä. Tinh thaàn phöông tieän ñuùng ñaén cuûa Phaät giaùo chính laø thoâng qua phöông tieän seõ trui reøn yù chí, maøi giuõa nhaân caùch vaø laøm hieån loä cöùu caùnh noäi taâm thanh tònh, trí tueä saùng suoát, töø bi traøn ñaày. Neáu vaän duïng phöông tieän trong quaù trình tu hoïc maø khoâng ñem ñeán "lôïi mình, lôïi ngöôøi, lôïi caû hai" laïi coøn taêng tröôûng phieàn naõo, ngaõ chaáp, tham aùi... thì chaéc chaén ñoù khoâng phaûi laø phöông tieän thieän xaûo. Vieäc ñaùng laøm thì chöa laøm hoaëc laøm chöa troïn, vieäc laøm tröôùc thì laïi laøm sau... phaûi chaêng ñaây laø ñieàu maø nhöõng haønh giaû caàn phaûi suy ngaãm tröôùc voâ vaøn "Phaät söï" boän beà. Vì theá, xaùc ñònh ñuùng vaán ñeà laø chính yeáu hay thöù yeáu ñeå thöïc haønh laø söï traïch phaùp, moät trong nhöõng yeáu toá caên baûn ñöa ñeán thaønh coâng.[

112 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

9- XÖÙNG ÑAÙNG ÑÖÔÏC XAÂY THAÙP Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kosambi, taïi khu vöôøn Ghosita, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, boán haïng ngöôøi naøy xöùng ñaùng ñeå ñöôïc döïng thaùp. Theá naøo laø boán? Nhö Lai, baäc A la haùn

xöùng ñaùng ñöôïc döïng thaùp; vò Ñoäc giaùc Phaät xöùng ñaùng ñöôïc döïng thaùp; ñeä töû cuûa Nhö Lai xöùng ñaùng ñöôïc döïng thaùp; Chuyeån luaân vöông xöùng ñaùng ñöôïc döïng thaùp. Coù boán haïng ngöôøi naøy, naøy caùc Tyû kheo, xöùng ñaùng ñöôïc döïng thaùp. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 4, phaåm Sôï haõi phaïm toäi, phaàn Xöùng ñaùng ñöôïc döïng thaùp, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.283)

LÔØI BAØN: Thaùp laø moät kieán truùc ñaëc tröng trong quaàn theå kieán truùc chuøa vieän Phaät giaùo. Ngoaøi nhöõng ngoâi thaùp cao lôùn thôø Phaät, xaù lôïi Phaät, kinh saùch, phaùp khí, coøn coù caùc thaùp moä thôø xaù lôïi hoaëc an taùng haøi coát cuûa chö Taêng. Hieän nay, haàu heát caùc chuøa vieän treân theá giôùi vaø ôû nöôùc ta ñeàu xaây döïng thaùp phuïng thôø Tam baûo. Thaùp vaø bi kyù ngoaøi bieåu töôïng toân giaùo vaø taâm linh coøn laø nhöõng chöùng tích lòch söû quan troïng. Thôøi Theá Toân coøn taïi theá, tuy chuû tröông du haønh, tu taäp giaûi thoaùt, vieäc xaây döïng tu vieän phaàn lôùn do haøng cö só ñaûm traùch nhöng Ngaøi quan taâm ñeán vieäc xaây thaùp vaø ñaõ chæ ñaïo ñeä töû xaây thaùp phuïng thôø xaù lôïi chö Thaùnh taêng nhö Muïc Kieàn Lieân, Xaù Lôïi Phaát, Kieàu Ñaøm Di v.v... Sau khi Theá Toân nhaäp Nieát baøn, vieäc xaây thaùp phuïng thôø Tam baûo, nhaát laø thôø xaù lôïi Phaät vaø chö Taêng laø moät trong nhöõng Phaät söï quan troïng, truyeàn thoáng naøy vaãn ñöôïc

truyeàn thöøa ñeán ngaøy nay. Theo tueä giaùc Theá Toân, chæ nhöõng ngöôøi tu haønh, ñaày ñuû phöôùc ñöùc vaø trí tueä, laø bieåu töôïng cao caû ñeå cho haäu theá noi göông môùi xöùng ñaùng ñöôïc xaây thaùp phuïng thôø. Ñöùc Phaät vaø caùc baäc Thaùnh A la haùn, nhöõng vò Ñoäc giaùc, chö Taêng vaø Chuyeån luaân vöông (ngöôøi coù coâng ñem laïi hoøa bình vaø haïnh phuùc cho toaøn theå nhaân loaïi) môùi ñöôïc xaây thaùp. Baûo thaùp thôø Phaät Phaùp Taêng ñöôïc xem troïng nhö baûo ñieän (chaùnh ñieän), laø nôi caàu nguyeän leã baùi cuûa tín ñoà vaø dó nhieân thieâng lieâng, baát khaû xaâm phaïm. Ngaøy nay, moät vaøi chö Taêng khoâng coù di nguyeän xaây moä thaùp sau khi xaû baùo thaân. Ñoù laø taâm nguyeän rieâng cuûa caùc ngaøi, chuùng ta luoân toân troïng nhöng phaûi yù thöùc raèng quyù ngaøi ñaày ñuû phöôùc baùo, xöùng ñaùng ñöôïc xaây thaùp ñeå kính leã vaø toân thôø. Daãu raèng töù ñaïi giai khoâng, caùc phaùp ñeàu nhö huyeãn nhöng trong phaïm truø töông ñaõi cuûa tuïc ñeá, baûo thaùp laø bieåu töôïng cao caû cuûa Tam baûo, laø keát tinh cuûa söï nghieäp vaø coâng haïnh cuûa moät vò Taêng cho haøng haäu theá leã baùi, hoïc taäp vaø noi theo.[

10- XUAÁT GIA KHI TUOÅI XEÁ CHIEÀU Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Vesaøli, taïi Ñaïi Laâm, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, thaät khoù tìm ñöôïc moät ngöôøi xuaát gia lôùn tuoåi laïi thaønh töïu naêm phaùp naøy. Theá naøo laø naêm? Thaät khoù tìm ñöôïc, naøy caùc Tyû kheo, moät ngöôøi xuaát gia lôùn tuoåi laïi teá nhò; thaät khoù tìm ñöôïc moät ngöôøi xuaát gia lôùn tuoåi coù uy nghi toát ñeïp; thaät

khoù tìm ñöôïc moät ngöôøi xuaát gia lôùn tuoåi nghe nhieàu; thaät khoù tìm ñöôïc moät ngöôøi xuaát gia lôùn tuoåi thuyeát phaùp; thaät khoù tìm ñöôïc moät ngöôøi xuaát gia lôùn tuoåi trì luaät. Naøy caùc Tyû kheo, thaät khoù tìm ñöôïc moät ngöôøi xuaát gia lôùn tuoåi laïi thaønh töïu naêm phaùp naøy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Trieàn caùi, phaàn Khoù tìm ñöôïc [1], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.432)

LÔØI BAØN: Thaâm nieân trong cöûa thieàn laø moät trong nhöõng ñieàu kieän caàn ñeå thaám nhuaàn giaùo phaùp, un ñuùc vaø kieän toaøn nhöõng phaåm chaát caàn thieát cuûa moät ngöôøi xuaát gia. Vì theá, haøng ñoàng chôn (tuoåi treû) xuaát gia luoân laø nieàm hy voïng cho ñaïo phaùp vaø thöïc teá cho thaáy ña phaàn caùc cao taêng ñeàu xuaát gia khi tuoåi ñôøi coøn raát treû. Vaäy neân khi lôùn tuoåi môùi ñuû duyeân xuaát gia, noã löïc aáy thaät ñaùng traân troïng song phaûi phaán ñaáu, coá gaéng thaät nhieàu. Bôûi taäp khí cuoäc ñôøi in saâu vaøo taâm thöùc nhö taám vaûi ñaõ oá buïi traàn, seõ raát khoù ñeå nhuoäm thaønh maøu nhö yù neáu khoâng chuyeân caàn taåy röûa tinh saïch. Vì theá, coù khoâng ít thaùch thöùc chôø ñôïi ngöôøi xuaát gia lôùn tuoåi... Tröôùc heát laø söï teá nhò töùc ñoä meàm deûo, chín chaén ñeán thuaàn thuïc

bieåu loä ra baèng haønh xöû bình thöôøng trong ñôøi soáng haøng ngaøy. Chaáp nhaän laøm sö ñeä, ôû vò trí thaáp, ngoài sau vaø nhaát laø phaûi kính troïng, phuïc tuøng, hoïc taäp haøng sö huynh chæ ñaùng tuoåi em, chaùu mình laø ñieàu khoâng ñôn giaûn. Khaù nhieàu ngöôøi xuaát gia lôùn tuoåi chöa vöôït qua ñöôïc cöûa aûi naøy. Keá ñeán laø chuyeån hoùa taäp khí ñeå coù ñöôïc söï ñónh ñaïc maø thanh thoaùt, nghieâm trang maø dung dò, nheï nhaøng nhaèm thaønh töïu uy nghi moät caùch töï nhieân cuõng laø ñieàu khoù. Daáu aán theá gian haèn saâu vaøo neùt maët, lôøi noùi, tieáng cöôøi vaø caû moãi böôùc chaân ñi... khieán ngöôøi coù kinh nghieäm deã daøng nhaän ra "chöa thaám töông chao", duø luùc "ngaøi" naøo cuõng laàn traøng haït hay dieän caû aùo vaøng saùng röïc. Caøng khoù hôn cho ngöôøi xuaát gia lôùn tuoåi nhaèm thaønh töïu hoïc roäng, nghe nhieàu, thuyeát kinh, giaûng phaùp vaø trì giôùi vì löïc baát toøng taâm. Söùc khoûe, yù chí vaø nhaát laø taäp khí laøm chöôùng ngaïi söï chuyeån hoùa khoâng ít. Do vaäy, hôn ai heát, nhöõng ngöôøi xuaát gia khi tuoåi veà chieàu phaûi thaáy roõ duyeân nghieäp cuûa mình ñeå khaéc phuïc, vöôn leân. Xuaát gia voán laø con ñöôøng heïp, caøng heïp hôn cho ngöôøi luoáng tuoåi. Trong caùc ñaïi giôùi ñaøn hieän nay, khoâng ít caùc cuï Sa di vaø Tyû kheo xuùng xính trong nhöõng boä y vaøng. Ñaây cuõng laø moät tín hieäu laønh cho xaõ hoäi vaø ñaïo phaùp neáu chö vò bieát nhìn laïi mình ñeå phaán ñaáu nhieàu hôn.[

11- HOAØN TUÏC Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, Tyû kheo hay Tyû kheo ni naøo, töø boû hoïc phaùp, trôû lui ñôøi soáng theá tuïc, coù naêm vaán ñeà hôïp phaùp ñeå töï traùch vaø chæ trích

ñeán vôùi vò aáy ngay trong hieän taïi. Theá naøo laø naêm? Trong Thaày (vò aáy nghó) khoâng coù loøng tin ñoái vôùi caùc thieän phaùp, trong Thaày khoâng coù loøng hoå theïn ñoái vôùi caùc thieän phaùp, trong Thaày khoâng coù loøng sôï haõi ñoái vôùi caùc thieän phaùp, trong Thaày khoâng coù tinh taán ñoái vôùi caùc thieän phaùp, trong Thaày khoâng coù trí tueä ñoái vôùi caùc thieän phaùp. Tyû kheo hay Tyû kheo ni naøo, naøy caùc Tyû kheo, töø boû hoïc phaùp, trôû lui ñôøi soáng theá tuïc, naêm vaán ñeà hôïp phaùp naøy ñeå töï traùch vaø chæ trích ñeán vôùi vò aáy ngay trong hieän taïi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Söùc maïnh höõu hoïc, phaàn Hoïc phaùp [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.309)

LÔØI BAØN: Xuaát gia laø phaùt nguyeän ñi theo con ñöôøng Thaùnh, loä trình aáy thöôøng ñöôïc goïi nghòch löu. Bôûi khoâng xuoâi theo nhöõng caùm doã, ñam meâ cuûa theá thöôøng neân ngöôøi sô taâm phaûi ñoái dieän vôùi voâ vaøn khoù khaên tröôùc tình caûnh phöôùc moûng, nghieäp daøy. Vôùi thaùch thöùc naøy, khoâng phaûi ngöôøi xuaát gia naøo cuõng deã daøng vöôït qua neân coù ngöôøi phaûi trôû veà roài quay laïi hoaëc veà haún laøm ngöôøi con Phaät taïi gia, tu thaân vaø hoä phaùp. Khoâng coøn tieáp tuïc con ñöôøng xuaát gia, trôû veà ñôøi soáng cö só taïi gia laø chuyeän raát bình thöôøng. Ñoâi khi, hoaøn tuïc laø ñieàu hay cho nhöõng ai nhaän thaáy söùc mình khoâng kham noåi hoaëc thoái thaát chí

nguyeän ban ñaàu hay gaëp nhöõng hoaøn caûnh xaûy ra ngoaøi yù muoán. Thôøi Theá Toân taïi theá, nhieàu vò xuaát gia ñaõ hoaøn tuïc, duø coù quôû traùch ít nhieàu song haàu heát Phaät ñeàu tuøy thuaän. Bôûi Ngaøi thaáu roõ duyeân nghieäp moãi ngöôøi vaø nhaát laø tu taäp hoaøn toaøn döïa treân neàn taûng töï nguyeän, moïi söï eùp uoång seõ khoâng ñem laïi keát quaû maø ñoâi khi coøn phaûn taùc duïng. Vôùi baát cöù hoaøn caûnh naøo, ngöôøi con Phaät cuõng caàn quaùn saùt nguyeân nhaân. Khi ñaõ thaáy roõ duyeân khôûi cuûa vaán ñeà thì chuùng ta khoâng traùch cöù hay phaøn naøn veà ai caû. Do thaày toå khoâng quan taâm, do huynh ñeä khoâng ñuøm boïc, do Phaät töû khoâng uûng hoä ö? Ñieàu quan troïng nhaát phaûi nhaän ra laø do mình. Daán thaân böôùc tôùi, döøng laïi höôûng an nhaøn hay thoaùi lui hoaøn tuïc, xeùt cho cuøng cuõng do mình töï quyeát. Vì theá, neáu traùch tröôùc phaûi neân töï traùch mình. Coá nhieân hoaøn tuïc laø thoái thaát trong söï nghieäp xuaát gia nhöng ñieàu quan troïng laø chuùng ta nhìn nhaän vaán ñeà nhö theá naøo vaø baûn thaân ngöôøi hoaøn tuïc nhaän thöùc ra sao veà traùch nhieäm cuûa mình vôùi Ñaïo phaùp? Ñaâu ñoù vaãn coøn nhöõng nhìn nhaän, ñaùnh giaù thieáu caûm thoâng vaø nhaát laø chöa coù giaûi phaùp thoûa ñaùng cho nhöõng vò ñaõ hoaøn tuïc coù ñieàu kieän tieáp tuïc coáng hieán xaây döïng ngoâi nhaø Phaät phaùp. Ñieàu naøy thieát nghó cuõng laø thao thöùc, traên trôû cuûa taát caû nhöõng ngöôøi con Phaät trong boái caûnh hieän nay.[

12- KHOÙ LAØM Moät thôøi, Toân giaû Saøriputta truù ôû Maghadha, laøng Naølaka. Roài du só Jambukhaødaka ñi ñeán, sau khi chaøo ñoùn hoûi thaêm vaø noùi vôùi Toân giaû Saøriputta: Naøy Hieàn giaû Saøriputta, trong Phaùp-Luaät naøy caùi gì laø khoù laøm? Xuaát gia, naøy Hieàn giaû, laø ñieàu khoù laøm trong Phaùp- Luaät naøy. Ñoái vôùi ngöôøi ñaõ xuaát gia, naøy Hieàn giaû Saøriputta, caùi gì laø khoù laøm? Ñoái vôùi ngöôøi ñaõ xuaát gia, naøy Hieàn giaû, hoan hyû laø ñieàu khoù laøm. Naøy Hieàn giaû Saøriputta, ñoái vôùi ngöôøi ñaõ hoan hyû, caùi gì laø khoù laøm? Naøy Hieàn giaû, ñoái vôùi ngöôøi ñaõ hoan hyû, ñieàu khoù laøm laø söï thöïc haønh ñuùng phaùp vaø tuøy phaùp. Coù laâu khoâng, naøy Hieàn giaû Saøriputta, moät ngöôøi ñaõ thöïc haønh ñuùng phaùp vaø tuøy phaùp coù theå thaønh vò A la haùn? Khoâng laâu, naøy Hieàn giaû. (ÑTKVN, Töông Öng Boä IV, chöông 4, Töông öng Jambukhaødaka, phaàn Khoù laøm, NXB Toân Giaùo, 2001, tr.416)

LÔØI BAØN: Trong noã löïc höôùng thieän cuûa töï thaân chaéc chaén coù nhieàu vieäc khoù laøm nhöng coù leõ khoù nhaát laø phaùt taâm xuaát gia. Vöôït qua nhöõng raøng buoäc veà theá thöôøng, phaùt nguyeän soáng thanh baàn thong dong töï taïi, daán thaân vì thöôïng caàu haï hoùa laø ñieàu maø khoâng phaûi ai cuõng hoäi ñuû duyeân laønh ñeå thöïc hieän troïn veïn.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 119

Tuy khoù laøm nhöng xuaát gia chæ môùi ôû trong giai ñoaïn ñaàu. Bôûi ngoaøi vieäc ra khoûi caên nhaø theá tuïc, ngöôøi xuaát gia phaûi coá gaéng thaät nhieàu ñeå thoaùt khoûi caên nhaø phieàn naõo vaø vöôït qua voøng keàm toûa sanh töû nôi nhaø löûa tam giôùi. Trong ñôøi soáng xuaát gia, khi noäi löïc cuûa ñònh tueä chöa ñuû thaâm haäu ñeå ñaït ñeán söï vöõng chaõi vaø an tònh thì raát caàn ñeán söï kham nhaãn. Chòu ñöïng, nhaãn naïi, chaáp nhaän thöïc taïi ñeå vöôït qua moïi khoù khaên, thöû thaùch treân ñöôøng tu moät caùch hoan hyû, vui veû laø ñieàu khoâng ñôn giaûn. Hoan hyû laø bieåu hieän cuûa moät taâm löôïng bao dung, traøn ñaày tueä giaùc vaø töø bi. Khi chöa ñaït ñöôïc haïnh phuùc giaûi thoaùt cuûa baäc Thaùnh, hoan hyû laø moät trong nhöõng chaát lieäu toái caàn ñeå nuoâi döôõng thaân taâm vaø giöõ vöõng yù chí, taâm nguyeän xuaát gia ban ñaàu. Neáu ñaùnh maát hoaëc thieáu vaéng söï hoan hyû seõ khieán cho taâm hoàn trôû neân cau coù, khoâ caèn, chai saïn thaäm chí coù theå trô lì, ñoâng ñaëc hoaëc phaûn öùng ngöôïc laïi trôû thaønh meàm yeáu, ña caûm, uûy mò vaø bi thöông. Hoaøn toaøn chöôùng ngaïi cho tieán trình thaêng hoa taâm linh neáu rôi vaøo nhöõng taâm lyù thaùi cöïc naøy. Moät khi ñaõ chaáp nhaän thöïc taïi vôùi taâm hoan hyû thì vieäc caàn laøm vaø phaûi laøm cuûa ngöôøi xuaát gia laø thöïc haønh ñuùng phaùp vaø tuøy phaùp. Chæ coù nöông töïa vaø thöïc haønh theo Chaùnh phaùp môùi coù theå ñoaïn tröø phieàn naõo, giaûi thoaùt khoå ñau, thoaùt ly sanh töû. Theá nhöng trong thöïc teá tu taäp thì vieäc thöïc haønh ñuùng phaùp vaø tuøy phaùp laïi voâ cuøng nan giaûi. Ñieàu naøy töôûng chöøng phi lyù nhöng laïi voâ cuøng hôïp lyù bôûi quaù trình vaän ñoäng nghòch löu vôùi thaùc gheành nghieäp löïc thì khoâng phaûi luùc naøo cuõng nhö yù, muoán laø ñöôïc. Do ñoù, ñeå thöïc haønh ñuùng phaùp vaø tuøy phaùp laø caû moät quaù trình

tu hoïc beàn bæ vaø lieân tuïc. Nhôø ñoù, quaû vò A la haùn seõ ñeán khoâng laâu sau cho nhöõng ai thöïc haønh ñuùng phaùp vaø tuøy phaùp. Ngay ñaây, “Sanh ñaõ taän, laäu ñaõ taän, gaùnh naëng ñaõ ñaët xuoáng…” nhöõng ñieàu khoù laøm ñaõ laøm xong.[

120 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

13- HOÙA DUYEÂN Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kosambì, Ngaøi cho goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, thaønh töïu naêm phaùp naøy, Tyû kheo thaân caän caùc gia ñình, khoâng ñöôïc caùc gia ñình aùi moä, thích yù, kính troïng vaø noi göông ñeå tu taäp. Theá naøo laø naêm? Vò aáy thaân maät vôùi ngöôøi khoâng thaân tín, can thieäp vaøo vieäc khoâng coù thaåm quyeàn, ra vaøo vôùi caùc phaàn töû choáng ñoái, noùi rieâng moät beân tai vaø xin quaù nhieàu. Naøy caùc Tyû kheo, thaønh töïu naêm phaùp naøy, Tyû kheo thaân caän caùc gia ñình, ñöôïc caùc gia ñình aùi moä, thích yù, kính troïng vaø noi göông ñeå tu taäp. Theá naøo laø naêm? Vò aáy khoâng thaân maät vôùi ngöôøi khoâng thaân tín, khoâng can thieäp vaøo vieäc khoâng coù thaåm quyeàn, khoâng ra vaøo vôùi caùc phaàn töû choáng ñoái, khoâng noùi rieâng moät beân tai vaø khoâng xin quaù nhieàu. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 5, phaåm Andhakavinda, phaàn Ñi ñeán caùc gia ñình, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.529)

LÔØI BAØN: Trong boán chuùng ñeä töû Phaät, haøng cö só coù vai troø vaø vò trí quan troïng. Ngoaøi vieäc nöông töïa chuùng Taêng ñeå tu hoïc, nhöõng nam nöõ cö só coøn ñaûm traùch söù maïng hoä phaùp. Vì theá, haøng cö só aùo traéng coøn ñöôïc goïi laø nhöõng Caän söï cuûa Tam baûo. Trong quan nieäm cuûa ngöôøi Phaät töû thì “Taêng ñaùo nhö Phaät lai”, chö Taêng ñeán nhaø nhö Phaät ñeán. Thaät vinh döï vaø haïnh phuùc cho gia chuû khi lôøi thænh caàu thoï trai hoaëc phaùp söï ñöôïc chö Taêng chaáp nhaän hay vì moät duyeân söï naøo ñoù maø chö Taêng hieän höõu trong gia ñình. Ñoái vôùi Tyû kheo, vò xuaát gia caàu giaûi thoaùt khi thaân caän haøng

Phaät töû töïu trung khoâng ngoaøi Phaät söï, bi nguyeän ñoä sanh. Vò Tyû kheo ñoái vôùi tín ñoà phaûi laø ngöôøi thaày, baäc moâ phaïm ñeå Phaät töû quy ngöôõng, kính troïng vaø noi göông tu taäp. Tuy nhieân, khoâng phaûi vò Tyû kheo naøo khi thaân caän vôùi Phaät töû cuõng ñeå laïi aán töôïng toát ñeïp. Thaûng hoaëc ñaây ñoù trong haøng nguõ xuaát theá, moät vaøi Tyû kheo sau khi tieáp caän vôùi tín ñoà khoâng ñem laïi tònh tín cho hoï. Khoâng chæ khoâng ñöôïc caùc gia ñình aùi moä, thích yù, kính troïng vaø noi göông ñeå tu taäp thaäm chí coøn laøm suy giaûm, thoái thaát nieàm tin nôi Tam baûo. Theo kinh nghieäm cuûa Theá Toân, neáu khoâng phaûi vì hoùa duyeân thì neân traùnh xa nhöõng nôi oàn naùo, tuï laïc. Khi coù duyeân söï phaûi ñeán nhaø cö só thì phaûi traùnh naêm ñieàu: khoâng thaân maät vôùi ngöôøi khoâng thaân tín, khoâng can thieäp vaøo vieäc khoâng coù thaåm quyeàn, khoâng ra vaøo vôùi caùc phaàn töû choáng ñoái, khoâng noùi rieâng moät beân tai vaø khoâng xin quaù nhieàu. Gaëp ñuùng ngöôøi, noùi ñuùng vieäc, giöõ vöõng uy nghi khi vaøo tö

gia cuûa Phaät töû laø ñieàu baét buoäc ñoái vôùi moät vò Tyû kheo. Ñaëc bieät laø khoâng neân vaän ñoäng hay quyeân goùp quaù nhieàu, duø raèng vieäc laøm naøy ñem ñeán phöôùc baùo cho ngöôøi Phaät töû nhöng seõ toát hôn neân ñeå hoï phaùt taâm, töï löôïng söùc ñeå uûng hoä, cuùng döôøng maø khoâng laøm suy kieät hoaëc aûnh höôûng ñeán kinh teá. Laân maãn, thaân caän ñeå trôï duyeân cho Phaät töû tu hoïc ñoàng thôøi giöõ vöõng phong thaùi cuûa moät baäc thaày laø traùch nhieäm cuûa vò Tyû kheo. Höôùng veà giaûi thoaùt, laøm ñaïo sö cuûa trôøi ngöôøi, vò Tyû kheo phaûi tinh chuyeân ñeå hoaøn thieän mình, xöùng ñaùng laøm nôi nöông töïa cho haøng Phaät töû quy ngöôõng, noi göông tu hoïc.[

14- THIEÀN VAØ GIAÙO Moät thôøi, Toân giaû Mahaøcunda truù ôû Cetì, taïi Sahajaøti. Taïi ñaáy, Toân giaû goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc chö Hieàn, moät soá Tyû kheo chuyeân taâm veà phaùp khoâng öa thích caùc Tyû kheo tu thieàn, noùi nhö sau: “Nhöõng ngöôøi naøy thieàn caùi gì? Thieàn coù lôïi ích gì? Thieàn nhö theá naøo?”. Caùc Tyû kheo chuyeân taâm veà phaùp khoâng hoan hyû vaø caùc Tyû kheo tu Thieàn cuõng khoâng hoan hyû; haønh ñoäng nhö vaäy khoâng ñöa ñeán haïnh phuùc vaø an laïc cho nhieàu ngöôøi; khoâng ñöa ñeán lôïi ích, an laïc cho chö Thieân vaø loaøi ngöôøi. ÔÛ ñaây, naøy caùc chö Hieàn, moät soá Tyû kheo tu Thieàn khoâng öa thích caùc Tyû kheo chuyeân veà taâm phaùp, noùi nhö sau: “Hoï thaùo ñoäng, thaát nieäm, laém lôøi… Nhöõng ngöôøi naøy chuyeân taâm veà caùi gì? Phaùp coù lôïi ích gì? Chuyeân taâm veà phaùp nhö theá naøo?”. Caùc Tyû kheo tu Thieàn khoâng hoan hyû vaø caùc Tyû kheo chuyeân taâm veà phaùp cuõng khoâng hoan hyû; haønh ñoäng nhö vaäy khoâng ñöa ñeán haïnh phuùc vaø an laïc cho nhieàu ngöôøi; khoâng ñöa ñeán lôïi ích, an laïc cho chö Thieân vaø loaøi ngöôøi. (ÑTKVN, Taêng chi Boä III, phaåm Dhamika, phaàn Mahaøcunda [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.124)

LÔØI BAØN: Trong voâ löôïng phaùp moân tu maø Theá Toân ñaõ tuyeân thuyeát, tuy phong phuù vaø ña daïng nhöng ñeàu coù moät ñieåm chung, thuaàn nhaát, ñoù chính laø an laïc vaø giaûi thoaùt. Phöông tieän thì tuøy theo caên cô coù voâ vaøn sai bieät nhöng cöùu caùnh Nieát baøn chæ coù moät, duy nhaát. Tu Thieàn hay chuyeân taâm veà Phaùp, Toâng moân hoaëc Giaùo moân

thaûy ñeàu laø phöông tieän vaø dó nhieân moãi phöông tieän ñeàu coù moät ñaëc tröng rieâng. Vì leõ caùc phaùp moân tu ñeàu löu xuaát töø tueä giaùc cuûa Theá Toân cho neân chaéc chaén seõ ñöa haønh giaû ñeán giaûi thoaùt Nieát baøn, nhö traêm soâng ñeàu xuoâi veà bieån caû. Tuøy theo caên cô, hoaøn caûnh, nhaân duyeân… maø moãi ngöôøi con Phaät töï choïn cho mình moät phaùp moân tu thích hôïp. Tuy caùc phaùp moân phöông tieän coù nhanh chaäm, khoù deã khaùc nhau nhöng phaùp moân naøo cuõng thuø thaéng, ñeàu ñöa ñeán giaûi thoaùt vaø an laïc. Do ñoù, ngöôøi tu ngoaøi vieäc naém vöõng phaùp moân cuûa mình caàn tìm hieåu ñeå bieát theâm veà caùc phaùp moân khaùc nhaèm trôï duyeân hay ít ra cuõng traùnh ñöôïc vieäc

chæ trích, pheâ phaùn ñoàng ñaïo, nhöõng phaùp löõ coù nhaân duyeân vôùi nhöõng phaùp moân tu taäp khaùc nhau. Vì vaäy, khoâng theå quy keát, töï cho phaùp moân cuûa mình laø toái thaéng. Söï toái thaéng, theo quan ñieåm cuûa Theá Toân, chính laø söï thöïc haønh troïn veïn theo phaùp moân ñaõ choïn. Ngaøy nay, thaûng hoaëc vaãn coøn söï "xung ñoät" veà quan ñieåm tu taäp giöõa caùc toâng phaùi (coù theå voâ tình hay coá yù nhaèm xieån döông toâng phaùi cuûa mình) laø ñieàu khoâng neân coù. Vì nhö lôøi Toân giaû Mahaøcunda ñaõ hoïc ñöôïc töø Theá Toân: "Haønh ñoäng nhö vaäy khoâng ñöa ñeán haïnh phuùc, an laïc cho nhieàu ngöôøi; khoâng ñöa ñeán lôïi ích, an laïc cho chö Thieân vaø loaøi ngöôøi".[

15- ÑEÁN VÔÙI GIA CHUÛ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, daïy caùc Tyû kheo: Haõy gioáng nhö maët traêng, naøy caùc Tyû kheo, khi ñi ñeán caùc gia ñình, thaân taâm phaûi deø daët, luoân luoân laø ngöôøi môùi giöõa caùc gia ñình, chôù coù ñöôøng ñoät xoâng xaùo. Naøy caùc Tyû kheo, ví nhö moät ngöôøi nhìn caùi gieáng cuõ, söôøn nuùi doác hay thaùc nöôùc, thaân taâm phaûi deø daët, khoâng coù ñöôøng ñoät xoâng xaùo. Naøy caùc Tyû kheo, caùc oâng nghó nhö theá naøo moät Tyû kheo xöùng ñaùng ñi ñeán caùc gia ñình? Baïch Theá Toân, ñoái vôùi chuùng con, caùc phaùp laáy Theá Toân laøm caên baûn, laáy Theá Toân laøm laõnh ñaïo, laáy Theá Toân laøm sôû y. Naøy caùc Tyû kheo, ví nhö baøn tay naøy giöõa hö khoâng, khoâng bò dính vaøo, khoâng bò naém laáy, khoâng bò troùi buoäc. Cuõng vaäy, vò Tyû kheo ñi ñeán caùc gia ñình, taâm khoâng bò dính vaøo, khoâng bò naém laáy, khoâng bò troùi buoäc, nghó raèng: "Nhöõng ai muoán ñöôïc lôïi, haõy ñöôïc lôïi! Nhöõng ai muoán coâng ñöùc, haõy laøm caùc coâng ñöùc!". (ÑTKVN, Töông Öng Boä II, chöông 5, phaàn Ví duï vôùi traêng [trích], VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.341)

LÔØI BAØN: Ñôøi soáng xuaát gia, tuy baûn chaát laø ly tuïc song thöïc teá luoân gaén lieàn vôùi con ngöôøi vaø cuoäc ñôøi. Khaát thöïc ñeå nuoâi soáng thaân maïng vaø tuøy duyeân thuyeát phaùp ñoä sanh laø nhieäm vuï cuûa moãi Tyû kheo. Do ñoù, ñi ñeán vôùi gia chuû vaøo moãi buoåi saùng haøng ngaøy ñoái vôùi caùc Tyû kheo laø taát yeáu. Tuy nhieân, vaán ñeà ôû choã ñeán vôùi gia chuû vôùi thaùi ñoä vaø cung caùch

theá naøo? Thaät tuyeät vôøi khi Theá Toân duøng hình aûnh maët traêng ñeå bieåu thò cho söï quang laâm cuûa Tyû kheo, phaûi thöïc söï mang ñeán aùnh saùng, maùt meû vaø yeân bình cho moïi nhaø. Tröôùc heát laø söï deø daët, khoâng ñöôøng ñoät xoâng xaùo, luoân chaùnh nieäm tænh giaùc ñeå moïi bieåu hieän luoân töông hôïp vôùi oai nghi teá haïnh. Söï thaän troïng trong töøng cöû chæ, lôøi noùi laø ñieàu toái caàn thieát vì ngay nôi cung caùch cuûa Tyû kheo ñaõ phaûn aùnh roõ neùt söï an tònh noäi taâm, tö caùch ñaïo ñöùc vaø naêng löïc giaùo hoùa cuûa chính vò aáy. Tieáp ñeán, vò Tyû kheo khi ñeán vôùi gia chuû trong taâm thaùi buoâng xaû, nhö baøn tay môû giöõa hö khoâng. Ñaønh raèng, khaát thöïc laø xin aên nhöng khoâng ñôn thuaàn

laø nhaän maø trong ñoù coøn cho, cho raát nhieàu baèng caùch ban taëng giaùo phaùp. Do ñoù, luoân yù thöùc ñeå töï laøm chuû trong tinh thaàn muoán ít vaø bieát ñuû, khoâng ñeå cho danh lôïi caùm doã, sanh khôûi tham aùi. Nhôø ñoù, vò Tyû kheo khoâng bò vöôùng maéc, chaúng bò troùi buoäc. Vì theá, muoán xöùng ñaùng ñeå ñi ñeán caùc gia ñình, nhaèm giaùo hoùa vaø laøm moâ phaïm cho haøng Phaät töû, ngöôøi con Phaät xuaát gia phaûi töï reøn luyeän mình, trong saùng nhö maët traêng, buoâng xaû nhö baøn tay môû giöõa hö khoâng, töï taïi vaø giaûi thoaùt.[

VII. HAÕY TÖÏ MÌNH THAÉP ÑUOÁC LEÂN MAØ ÑI

128 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- DUØNG CHAÙNH PHAÙP LAØM NGOÏN ÑEØN Moät thôøi, Theá Toân truù taïi Vesaøli, laøng Veluva, goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, haõy an cö vaøo muøa möa, choã naøo coù baïn beø, coù ngöôøi quen bieát. Ta seõ an cö muøa möa taïi laøng Veluva naøy. Trong muøa an cö aáy, Theá Toân bò beänh traàm troïng, caûm thoï ñau ñôùn khoác lieät nhöng Theá Toân vaãn chaùnh nieäm, tænh giaùc, khoâng than vaõn. Roài Theá Toân thoaùt khoûi côn beänh, Toân giaû AØnanda baïch Theá Toân: Baïch Theá Toân, con ñöôïc chuùt an uûi raèng Theá Toân seõ khoâng dieät ñoä neáu Ngaøi khoâng coù lôøi di giaùo laïi cho chuùng Tyû kheo. Naøy AØnanda, Nhö Lai khoâng nghó raèng: "Ta seõ laø vò caàm ñaàu chuùng Tyû kheo", hay "Chuùng Tyû kheo chòu söï giaùo huaán cuûa Ta", thì naøy AØnanda, laøm sao Nhö Lai laïi coù lôøi di giaùo cho chuùng Tyû kheo? Naøy AØnanda, haõy töï mình laø ngoïn ñeøn cho chính mình, haõy töï mình nöông töïa chính mình, chôù nöông töïa moät ñieàu gì khaùc. Duøng Chaùnh phaùp laøm ngoïn ñeøn, duøng Chaùnh phaùp laøm choã nöông töïa, chôù nöông töïa moät ñieàu gì khaùc. Naøy AØnanda, nhöõng ai hieän nay hoaëc sau khi Ta dieät ñoä, töï mình laø ngoïn ñeøn cho chính mình, töï mình nöông töïa chính mình, khoâng nöông töïa moät ñieàu gì khaùc. Duøng Chaùnh phaùp laøm ngoïn ñeøn, duøng Chaùnh phaùp laøm choã nöông töïa, khoâng nöông töïa moät ñieàu gì khaùc. Nhöõng vò aáy, naøy AØnanda, laø nhöõng vò toái thöôïng trong haøng Tyû kheo cuûa Ta.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 129

(ÑTKVN, Töông Öng Boä V, chöông 3, phaåm Ambapaøli, phaàn Beänh [trích], NXB Toân Giaùo, 2002, tr.237)

LÔØI BAØN: Ngay töø thôøi Theá Toân coøn taïi theá, Ngaøi ñaõ khaúng ñònh moät ñieàu cöïc kyø heä troïng raèng Nhö Lai khoâng phaûi laø giaùo chuû, nhaø laõnh ñaïo, ñieàu haønh chuùng Taêng maø chæ laø vò Thaày chæ ñöôøng, tuøy duyeân giaùo hoùa. Maët khaùc, chuùng Tyû kheo cuõng khoâng phaûi chòu söï laõnh ñaïo, leä thuoäc hoaøn toaøn vaøo Theá Toân maø phaûi töï giaùc, töï chöùng, töï mình thaép ñuoác leân maø ñi. Ñieàu naøy xaùc chöùng raèng trong Phaät giaùo khoâng coù giaùo quyeàn vaø sau khi Theá Toân nhaäp Nieát baøn, haøng ñeä töû ngoaøi vieäc nöông töïa chính mình thì chæ nöông töïa vaøo Chaùnh phaùp maø thoâi. Nhöõng lôøi giaùo huaán cuûa Theá Toân trong muøa an cö sau cuøng moät laàn nöõa khaúng

ñònh tinh thaàn töï löïc vaø töï giaùc ngoä. Ngöôøi thaày chæ coù vai troø chæ baøy con ñöôøng tu taäp, trôï duyeân cho quaù trình thaêng hoa taâm cuûa hoïc troø. Vaø nhö theá, vai troø laõnh ñaïo chæ haïn cuoäc trong caùc hình thöùc toå chöùc, ñoaøn theå coù tính phöông tieän chöù khoâng theå laõnh ñaïo taâm linh. Chính Nhö Lai, ngöôøi khai saùng ra ñaïo Phaät maø ñaõ phuû nhaän vai troø laõnh ñaïo cuûa mình, chæ thöøa nhaän laø Ñaïo sö, laø Y vöông thì haøng haäu theá khoâng moät ai laø ngöôøi coù theå ñaûm nhaän vai troø aáy. Ñaây laø ñaëc ñieåm raát rieâng, hy höõu, chæ coù trong Phaät giaùo. Haøng ñeä töû Phaät duø khi Theá Toân coøn taïi theá hay sau khi Theá Toân dieät ñoä caàn phaûi töï mình soi saùng cho chính mình baèng caùch nöông töïa Chaùnh phaùp. Ñieàu naøy ñaõ ñöôïc Theá Toân laëp laïi moät laàn nöõa tröôùc khi Nieát baøn: “Naøy AØnanda, sau khi Nhö Lai dieät ñoä, chính Phaùp vaø Luaät seõ laø Ñaïo sö cuûa caùc ngöôi”. Do vaäy, thöïc haønh nöông töïa vaøo Chaùnh phaùp, nöông töïa vaøo chính mình laø phöông chaâm tu hoïc cuûa taát caû nhöõng ngöôøi con Phaät.[

130 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

2- TRAÙNH XA HAI CÖÏC ÑOAN Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Baøraønasi, taïi Isipatana. Taïi ñaáy, Theá Toân baûo caùc Tyû kheo: Coù hai cöïc ñoan naøy, naøy caùc Tyû kheo, moät ngöôøi xuaát gia khoâng neân thöïc haønh theo. Theá naøo laø hai? Moät laø ñaém say trong caùc duïc, haï lieät, phaøm phu, khoâng xöùng baäc Thaùnh, khoâng lieân heä ñeán muïc ñích. Hai laø töï haønh khoå mình, khoå ñau, khoâng xöùng baäc Thaùnh, khoâng lieân heä ñeán muïc ñích. Traùnh xa hai cöïc ñoan naøy, naøy caùc Tyû kheo, laø con ñöôøng Trung ñaïo, do Nhö Lai chaùnh giaùc, taùc thaønh trí, ñöa ñeán an tònh, giaùc ngoä, Nieát baøn. Naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø con ñöôøng Trung ñaïo? Chính laø con ñöôøng Thaùnh ñaïo taùm ngaønh, töùc laø: chaùnh kieán, chaùnh tö duy, chaùnh ngöõ, chaùnh nghieäp, chaùnh maïng, chaùnh tinh taán, chaùnh nieäm, chaùnh ñònh. Ñaây laø con ñöôøng Trung ñaïo, do Nhö Lai chaùnh giaùc, taùc thaønh trí, ñöa ñeán an tònh, giaùc ngoä, Nieát baøn. (ÑTKVN, Töông Öng Boä V, chöông 12, phaåm Chuyeån phaùp luaân, phaàn Nhö Lai thuyeát [trích], NXB Toân Giaùo, 2000, tr.610)

LÔØI BAØN: Khi Theá Toân rôøi khoûi Boà Ñeà ñaïo traøng ñeán vöôøn Nai, lôøi vaøng ñaàu tieân cuûa Ngaøi laø tu taäp trung ñaïo, traùnh xa hai cöïc ñoan duïc laïc vaø khoå haïnh eùp xaùc. Nhö vaäy, ñaém say theo nhöõng tham voïng traàn tuïc hay chòu cöïc khoå quaù möùc ñeàu khoâng phaûi chaùnh ñaïo, khoâng lieân heä ñeán muïc ñích giaûi thoaùt. Ñaây cuõng laø kim chæ nam tu taäp cho taát caû nhöõng ngöôøi con Phaät, nhaát laø haøng xuaát gia. Tuy nhieân, vaán ñeà laø hieän nay chuùng ta xaùc ñònh nhö theá naøo laø traùnh xa hai cöïc ñoan “ñaém say trong caùc duïc” vaø “töï haønh khoå

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 131

mình”? Thôøi baáy giôø, khi Theá Toân taém röûa vaø thoï thöïc (baùt chaùo söõa do naøng Sujata daâng cuùng) ñaõ bò nhoùm ñaïo só Kieàu Traàn Nhö cho laø höôûng

thoï duïc laïc. Coù theå söï “höôûng duïc” aáy, ngaøy nay khoâng chöøng laïi bò xem laø khoå haïnh, eùp xaùc. Nhö vaäy, trong chöøng möïc naøo ñoù, trung ñaïo chính laø thieát laäp söï quaân bình, trung dung tuông öùng vôùi möùc soáng cuûa xaõ hoäi hieän taïi trong tinh thaàn thieåu duïc tri tuùc. Ngaøy nay, kinh teá xaõ hoäi phaùt trieån, nhôø ñoù maø chuøa chieàn xaây döïng to lôùn, ñôøi soáng cuûa haøng xuaát gia ñöôïc naâng cao vôùi nhieàu tieän nghi, neáu nhö khoâng rôi vaøo taân thôøi, sang troïng vaø xa hoa (chæ taàm taàm baäc trung) thì coù theå xem ñoù laø loái soáng trung ñaïo. Vì theá, chuùng ta caàn hieåu lôøi daïy cuûa Theá Toân moät caùch linh ñoäng veà phöông dieän naøy. Quan troïng hôn, Theá Toân ñaõ noùi roõ tinh thaàn trung ñaïo cuûa Ngaøi chính laø Baùt Thaùnh ñaïo. Nhö vaäy, traùnh xa hai cöïc ñoan laø traùnh deïp nhöõng chöôùng duyeân coù tính thaùi quaù, coá chaáp vaø rôi vaøo nhöõng thaùi cöïc nhaèm phaùt huy vaø thaønh töïu Thaùnh ñaïo, ñoù cuõng chính laø Trung ñaïo. Coát tuûy cuûa con ñöôøng naøy laø thaønh töïu chaùnh kieán, thaáu trieät söï thaät veà tính duyeân sanh cuûa thaân, taâm vaø theá giôùi, vöôït thoaùt tham aùi vaø chaáp thuû, chöùng ñaït giaûi thoaùt.[

3- DOØNG ÑÔØI XUOÂI NGÖÔÏC Moät thôøi, Theá Toân truù ôû giöõa daân chuùng Vajji, taïi laøng Bhanda. Taïi ñaáy, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Coù boán haïng ngöôøi, naøy caùc Tyû kheo, hieän höõu ôû ñôøi. Theá naøo laø boán? Haïng ngöôøi ñi thuaän doøng, haïng ngöôøi ñi nghòch doøng, haïng ngöôøi töï ñöùng laïi vaø haïng ngöôøi ñaõ vöôït qua ñeán bôø kia, ñöùng treân ñaát lieàn. Naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi ñi thuaän doøng? Haïng ngöôøi thoï höôûng caùc duïc vaø laøm aùc nghieäp goïi laø ñi thuaän doøng. Theá naøo laø haïng ngöôøi ñi ngöôïc doøng? Naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi khoâng thoï höôûng caùc duïc, khoâng laøm aùc nghieäp, soáng Phaïm haïnh vieân maõn thanh tònh goïi laø ñi ngöôïc doøng. Naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø haïng ngöôøi töï ñöùng laïi? Haïng ngöôøi do dieät taän naêm kieát söû, ñöôïc hoùa sanh, khoâng coøn trôû laïi ñôøi naøy nöõa goïi laø töï ñöùng laïi. Theá naøo laø haïng ngöôøi ñaõ vöôït qua ñeán bôø beân kia, ñöùng treân ñaát lieàn? Naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi do dieät caùc laäu hoaëc, chöùng ngoä vaø an truù voâ laäu taâm giaûi thoaùt, tueä giaûi thoaùt goïi laø ñaõ vöôït qua ñeán bôø beân kia, ñöùng treân ñaát lieàn. Naøy caùc Tyû kheo, coù boán haïng ngöôøi nhö vaäy coù maët ôû ñôøi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 4, phaåm Bhandagaøma, phaàn Thuaän doøng, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.557)

LÔØI BAØN: Doøng ñôøi troâi nhö doøng soâng vôùi thuyeàn beø xuoâi ngöôïc. Leânh

ñeânh trong doøng töû sanh coù laém thöù vui buoàn, haïnh phuùc thì ít nhöng khoå ñau vaø hieåm nguy laïi nhieàu. Chæ coù ai böôùc leân bôø, ñöùng treân maët ñaát taâm baèng phaúng ngaém nhìn doøng soâng traàn tuïc bon chen, hoãn ñoän môùi caûm nhaän saâu saéc noåi khoå traàn gian vaø nieàm haïnh phuùc xuaát theá. Trong doøng soâng ñôøi aáy, thuaän theo doøng chaûy nghieäp löïc thì deã daøng. Höôûng

duïc vaø laøm aùc chính laø thuaän doøng sinh töû. Thuyeàn ñôøi thuaän doøng ñoâng ñaûo, chen chuùc, aàm ó, giaønh giaät vaø höôûng thuï, haû heâ ñeå maõi vui maø chaúng ai bieát raèng noù ñang xuoâi nhanh veà aùc ñaïo. Roài moät vaøi con thuyeàn nhaän ra ñaâu laø beán ñoã neân môùi quay ñaàu, ñaïp soùng, vöôït gioù trôû veà coäi nguoàn. Chaáp nhaän nghòch löu, quay löng vôùi traàn gian, boû laïi sau löng boït beøo vaø raùc röôûi, thuyeàn ñôøi xuaát gia laàm luõi tieán leân. Ñi ngöôïc doøng theá gian thì khoù khaên trôû neân boäi phaàn nhöng theânh thang, troáng traûi. Ñi maõi roài cuõng veà tôùi beán xöa, tröôùc maët laø röøng xanh, döôùi chaân laø caùt mòn. Thuyeàn ñôøi döøng laïi, khoâng caàn thaû neo, nguû yeân trong beán vaéng vì naêm ngoïn soùng kieát söû khoâng coøn. Nôi ñaây thuyeàn ñaõ hoùa thaân, khoâng trôû laïi doøng soâng sanh töû nöõa (Baát lai). Cuõng nôi beán xöa aáy, coù nhöõng con thuyeàn ñöôïc keùo leân bôø bình yeân, doøng soâng aùi ngaøy xöa chæ coøn laø kyû nieäm. Töø ñaây, maëc cho doøng soâng ñôøi vaãn cöù troâi, soùng gioù aùi duïc phieàn naõo treân soâng vaãn gaøo theùt giaäp vuøi nhöng thuyeàn töø Baùt nhaõ vaãn an nhieân. Roài loøng töø bi giuïc giaõ thuyeàn xuoâi trôû laïi doøng soâng ñeå ñoä ñôøi. Vì theá, doøng soâng ñôøi vaãn luoân roän raøng ngöôïc xuoâi roài xuoâi ngöôïc. Boán loaïi thuyeàn ngöôïc xuoâi trong soâng aùi cuõng chính laø boán haïng ngöôøi soáng trong ñôøi. Tìm veà an laïc, giaûi thoaùt laø leõ soáng ñích thöïc cuûa con ngöôøi cuõng nhö nhöõng con thuyeàn kia tìm veà beán ñoã bình an.[

4- SANH TÖÛ LAØ VIEÄC LÔÙN Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana. Roài Toân giaû Malunkyaputta khôûi leân söï tö duy nhö sau: “Coù moät soá vaán ñeà Theá Toân khoâng traû lôøi, loaïi boû ra moät beân: Theá giôùi laø thöôøng coøn hay voâ thöôøng. Theá giôùi laø höõu bieân hay voâ bieân. Sinh maïng vaø thaân naøy laø moät hay khaùc. Nhö Lai coù toàn taïi hay khoâng toàn taïi sau khi cheát…”. Theá Toân khoâng traû lôøi cho ta bieát. Vaäy ta phaûi ñi tìm Theá Toân ñeå hoûi nhöõng yù nghóa naøy. Nghó vaäy roài Toân giaû Malunkyaputta ñi ñeán baïch hoûi Theá Toân veà nhöõng nghi vaán ôû treân, thænh caàu Theá Toân traû lôøi döùt khoùat raèng “bieát hoaëc khoâng bieát” ñoàng thôøi suy nghó neáu Theá Toân traû lôøi thì ta seõ soáng Phaïm haïnh theo höôùng daãn cuûa Theá Toân, baèng khoâng ta seõ hoaøn tuïc. Naøy Malunkyaputta, ví nhö moät ngöôøi bò baén bôûi muõi teân coù taåm thuoác ñoäc. Baïn beø, baø con môøi moät y só ñeán trò thöông nhöng ngöôøi aáy noùi: “Toâi seõ khoâng ruùt muõi teân ra neáu chöa bieát roõ doøng toäc, teân hoï, hình daùng, nôi ôû cuûa ngöôøi baén; Toâi seõ khoâng ruùt muõi teân ra neáu chöa bieát cung teân ñöôïc laøm baèng chaát lieäu vaø caáu taïo theá naøo? Taåm chaát ñoäc gì?…”. Naøy Malunkyaputta, ngöôøi aáy seõ cheát vaø vaãn khoâng bieát ñöôïc gì. Cuõng vaäy, naøy Malunkyaputta, neáu coù ai noùi nhö sau: “Ta seõ soáng theo Phaïm haïnh neáu Theá Toân traû lôøi ta: Theá giôùi laø thöôøng coøn hay voâ thöôøng…”, thì ngöôøi aáy seõ cheát maø vaãn khoâng ñöôïc Nhö Lai traû lôøi. (ÑTKVN, Trung Boä II, Tieåu kinh Malunkya [trích], soá 63, VNCPHVN aán haønh, 1992, tr.193)

LÔØI BAØN: Theá Toân ñaõ töøng nhaët moät naém laù caây vaø tuyeân boá raèng nhöõng gì Nhö Lai bieát nhö laù trong röøng, coøn nhöõng gì Nhö Lai noùi chæ nhö laù trong baøn tay. Tuy ít oûi nhöng naém laù trong baøn tay cuûa Theá Toân haøm chöùa taát caû nhöõng ñieàu caàn thieát ñeå thoaùt ly sanh töû. Vì maïng ngöôøi mong manh, saùt na sanh dieät cho neân giaûi thoaùt sanh töû laø vieäc lôùn, caàn thieát vaø quan troïng nhaát caàn phaûi laøm ngay. Taát caû nhöõng vaán ñeà coù tính chaát hyù luaän, sieâu hình ñeàu khoâng lieân heä vaø chaúng giuùp ích gì cho vieäc ñoaïn tröø phieàn naõo, giaûi thoaùt khoå ñau. Sôû dó Theá Toân khoâng traû lôøi, loaïi boû ra moät beân nhöõng ñieàu aáy vì chuùng khoâng phaûi laø caên baûn cuûa Phaïm haïnh; khoâng ñöa ñeán ly tham, thaéng trí, giaûi thoaùt, giaùc ngoä vaø Nieát baøn. Khi moät ngöôøi bò truùng teân ñoäc, vieäc caàn kíp nhaát laø nhoå muõi teân ra khoûi cô theå ñeå traùnh töû vong. Sau khi chöõa trò laønh veát thöông roài thì tìm hieåu veà nguoàn goác cuûa muõi teân ñoù cuõng chaúng muoän maøng gì. Töông töï nhö theá, nhöõng vaán ñeà thuoäc phaïm truø sieâu hình cuõng chaúng coù gì bí maät ñoái vôùi moät baäc ñaõ ñaït Thaùnh trí. Tuy nhieân, khi chöa giaùc ngoä, giaûi thoaùt thì phaûi heát söùc noã löïc ñeå ñoaïn tröø phieàn naõo, thaønh töïu Nieát baøn. Troïng taâm giaùo phaùp cuûa Theá Toân laø thöïc haønh con ñöôøng ñöa ñeán Khoå dieät. Nhoå tung taát caû khoå ñau, phieàn naõo ra khoûi thaân taâm môùi laø ñieàu chính yeáu. Ñöøng laõng phí thôøi gian vaø coâng söùc cho nhöõng chuyeän voâ boå, khoâng lieân heä ñeán giaûi thoaùt vì seõ khoâng kòp. Vì theá, giaûi thoaùt sanh töû laø muïc ñích chính yeáu, caàn thieát nhaát, öu tieân soá moät trong nhaän thöùc vaø tu taäp cuûa nhöõng ñeä töû Phaät.[

136 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

5- CHÔÙ KHINH THÖÔØNG TREÛ TUOÅI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana. Roài vua Pasenadi nöôùc Kosala ñi ñeán, sau khi chaøo hoûi, ngoài xuoáng moät beân, baïch Theá Toân: Toân giaû Gotama coù töï cho mình ñaõ chöùng Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng giaùc khoâng? Thöa Ñaïi vöông, neáu ai coù theå noùi laø mình ñaõ chöùng Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng giaùc, thôøi ngöôøi aáy phaûi chính laø Ta. Thöa Ñaïi vöông, Ta ñaõ chöùng Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng giaùc. Thöa Toân giaû Gotama, coù nhöõng vò Sa moân, Baø la moân laø giaùo chuû, hoäi chuû, sö tröôûng coù tieáng taêm, coù danh voïng, ñöôïc quaàn chuùng toân suøng nhö caùc ngaøi Purana Kassapa, Nigantha Naøtaputta… Khi con hoûi caùc vò aáy “Coù töï xem laø ñaõ chöùng Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng giaùc khoâng?”, thì hoï traû lôøi laø khoâng töï xem mình ñaõ chöùng Voâ thöôïng Chaùnh ñaúng giaùc. Vaäy thì taïi sao Toân giaû Gotama treû tuoåi, sanh sau ñeû muoän vaø chæ môùi xuaát gia laïi töï cho mình nhö vaäy? Thöa Ñaïi vöông, coù boán loaïi tuoåi treû khoâng neân khinh thöôøng, khoâng neân mieät thò vì hoï laø treû. Theá naøo laø boán? Ñoù laø vò vöông töû treû tuoåi, moät con raén treû tuoåi, moät ngoïn löûa treû tuoåi vaø moät vò Tyû kheo treû tuoåi. Thöa Ñaïi vöông, boán loaïi treû tuoåi naøy khoâng neân khinh thöôøng, khoâng neân mieät thò vì chuùng laø treû. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 3, phaåm Thöù nhaát, phaàn Tuoåi treû, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.159)

LÔØI BAØN: Ñöùng veà phöông dieän chín chaén vaø kinh nghieäm trong cuoäc soáng, xöa nay xaõ hoäi vaãn daønh cho ngöôøi giaø moät ñòa vò trang troïng. Tuy

nhieân, veà phöông dieän taøi naêng, nhaát laø nhöõng taøi naêng xuaát chuùng thì baát luaän tuoåi taùc, bôûi thieân taøi voán thieân baãm, laø phöôùc baùo rieâng cuûa moãi ngöôøi. Do vaäy, chaúng coù ai ngôõ ngaøng tröôùc chuyeän tuoåi taùc cuûa thieân taøi caû. Vì theá, vôùi tueä giaùc cuûa Theá Toân, Ngaøi thaáu roõ baûn chaát cuûa boán nhoùm ñoái töôïng ñaëc bieät, raát lôïi haïi, raát nguy hieåm duø cho coøn treû tuoåi, söï nghieäp môùi manh nha. Moät vò vöông töû treû tuoåi nhöng ñaõ tieàm aån beân trong moät ñaïi ñeá quyeàn uy, ñöùng treân muoân daân, cai trò toaøn theå thieân haï. Moät con raén nhoû nhöng laø raén ñoäc thì phaûi traùnh xa neáu khoâng muoán maát maïng. Moät ngoïn löûa nhoû laø khôûi ñaàu cuûa traän ñaïi hoûa hoaïn, thieâu ruïi taát caû. Vò Tyû kheo treû tuoåi nhöng vôùi thieän caên nhieàu ñôøi, giôùi haïnh vieân maõn ñaõ aån taøng beân trong moät baäc Ñaïo sö, moät ñaáng Giaùc ngoä. Phaùp thoaïi naøy, Theá Toân muoán ñeà caäp ñeán hai phöông dieän ñoái laäp cuûa söï lôïi haïi trong nhöõng hieän töôïng môùi phaùt sinh. Ngöôøi con Phaät phaûi nhaän thöùc vaø döï lieäu ñöôïc hai maët cuûa vaán ñeà khi noù coøn trong tröùng nöôùc. Neáu noù laø nguyeân nhaân saâu xa cuûa söï xaáu aùc, baát thieän thì phaûi neân cheá ngöï vaø dieät tröø, duø noù chæ môùi hình thaønh trong tö töôûng. Ngöôïc laïi, neáu noù laø coäi nguoàn cuûa thieän phaùp thì phaûi tin töôûng, phaùt huy ñeå ñaït ñeán ñænh cao. Khuynh höôùng cuûa xaõ hoäi hieän nay laø treû hoùa, nhaát laø treû hoùa ñoäi nguõ laõnh ñaïo laø moät chuyeån bieán tích cöïc, naêng ñoäng, kích thích söï phaán ñaáu vöôn leân ñeå töï theå hieän mình cuûa giôùi treû. Giaùo hoäi cuõng ñang coù nhöõng ñoäng thaùi treû hoùa haøng nguõ laõnh ñaïo nhöng xem ra vaãn coøn quaù deø daët. Giöõa hai theá heä giaø vaø treû bao giôø cuõng coù nhöõng lôïi theá vaø nhöõng haïn cheá rieâng. Tuy vaäy, phaûi tin töôûng vaøo söùc treû, dìu daét vaø naâng ñôõ ñoàng thôøi giao phoù traùch nhieäm cho lôùp treû chính laø thöïc hieän di huaán cuûa Theá Toân. Theá neân, chuùng ta khoâng neân xem thöôøng hay nghi ngôø theá heä treû, moät khi hoï coù ñaày ñuû nhöõng toá chaát cuûa söï tröôûng thaønh.[

6- NAÉM LAÙ TRONG BAØN TAY Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Kosambi, taïi röøng Simsapaø. Theá Toân laáy tay nhaët leân moät ít laù Simsapaø, roài baûo caùc Tyû kheo: Caùc oâng nghó theá naøo, naøy caùc Tyû kheo, caùi gì laø nhieàu hôn, moät soá ít laù Simsapaø maø Ta naém laáy trong tay hay laù trong röøng Simsapaø? Thaät quaù ít, baïch Theá Toân, moät ít laù Simsapaø maø Theá Toân naém laáy trong tay vaø thaät laø quaù nhieàu, laù trong röøng Simsapaø. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, thaät laø quaù nhieàu, nhöõng gì Ta ñaõ thaéng tri maø khoâng noùi cho caùc oâng! Thaät laø quaù ít nhöõng gì Ta ñaõ noùi ra. (ÑTKVN, Töông Öng V, Chöông 12, phaåm Röøng Simsapaø, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.635)

LÔØI BAØN: Vôùi dung löôïng ñoà soä cuûa Tam taïng thaùnh ñieån Phaät giaùo, trong moät ñôøi ngöôøi khoâng haún ai cuõng vinh haïnh ñöôïc moät laàn duyeät qua maø chæ laø naém laù trong baøn tay cuûa Theá Toân, theá môùi bieát trí tueä cuûa baäc Toaøn giaùc bao la, vó ñaïi bieát döôøng naøo. Nhöõng ñieàu Theá Toân daïy cho con ngöôøi thaät quaù ít so vôùi nhöõng ñieàu maø Ngaøi bieát, ít ñeán noãi nhö naém laù trong baøn tay so vôùi laù trong röøng. Ñaây môùi laø ñaëc tính sieâu vieät, theå hieän söï toaøn giaùc, toaøn tri trong tueä giaùc cuûa Theá Toân. Moät ngöôøi thaày gioûi khoâng nhaát thieát phaûi trình baøy taát caû nhöõng gì mình ñaõ bieát maø coát yeáu laø tìm ra moät phöông phaùp giaùo duïc thích hôïp, hieäu quaû nhaát ñeå daãn daét hoïc troø daàn tieán ñeán söï hieåu bieát nhö mình. Naém laù Simsapaø trong baøn tay chæ laø “nhöõng ñieàu lieân heä ñeán

muïc ñích giaûi thoaùt, laø caên baûn cho Phaïm haïnh, ñöa ñeán ly tham, an tònh, thaéng trí, giaùc ngoä vaø Nieát baøn”. Ñoù laø nhöõng gì caên baûn vaø caàn thieát nhaát nhaèm giuùp cho con ngöôøi vöôït thoaùt khoå ñau ñeå soáng an laïc, haïnh phuùc. Vì quyõ thôøi gian cho moät ñôøi ngöôøi voâ cuøng ngaén nguûi, do ñoù caøng khoâng theå phí phaïm, vieån voâng trong theá giôùi cuûa luaän lyù, sieâu hình khoâng coù lôïi ích cho giaùc ngoä vaø giaûi thoaùt. Nhö moät ngöôøi bò truùng muõi teân coù ñoäc, vieäc caáp baùch vaø caàn thieát nhaát laø nhoå muõi teân ñoäc aáy ra vaø trò lieäu veát thöông. Seõ maát maïng, neáu ngöôøi aáy khoâng cho nhoå teân maø cöù voøng vo muoán tìm hieåu xem muõi teân naøy do ai baén ra, noù ñöôïc laøm baèng caùch naøo. Nhöõng ñieàu Theá Toân daïy nhö naém laù trong baøn tay tuy ít nhöng noù laø chìa khoùa ñeå môû cöûa kho taøng tueä giaùc cuûa laù caây trong röøng. Chæ caàn khaûo saùt töôøng taän moät phaàn naém laù aáy thì töï khaéc chuùng ta seõ hieåu ñöôïc baûn chaát cuûa toaøn boä laù caây trong röøng giaùc ngoä cuûa Theá Toân.[

7- HAÏT MUOÁI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, Jetavana, taïi vöôøn oâng Anaøthapindika. Luùc baáy giôø, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù ngöôøi thaân khoâng tu taäp, giôùi khoâng tu taäp, taâm khoâng tu taäp, tueä khoâng tu taäp, haïn heïp, nhoû nhen. Ngöôøi nhö vaäy, laøm nghieäp aùc nhoû moïn vaø nghieäp aùc aáy ñöa hoï vaøo ñòa nguïc. ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù ngöôøi thaân ñöôïc tu taäp, giôùi ñöôïc tu taäp, taâm ñöôïc tu taäp, tueä ñöôïc tu taäp, khoâng coù haïn heïp, roäng löôïng. Ngöôøi nhö vaäy, coù laøm vieäc aùc nhoû moïn töông tôï, nghieäp aùc aáy ñöa hoï ñeán caûm thoï ngay trong hieän taïi cho ñeán chuùt ít cuõng khoâng thaáy ñöôïc (trong ñôøi sau), noùi gì laø nhieàu. Naøy caùc Tyû kheo, ví nhö coù ngöôøi boû naém muoái vaøo trong moät cheùn nöôùc nhoû, nöôùc trong cheùn aáy vì naém muoái trôû thaønh maën vaø khoâng uoáng ñöôïc. Nhöng coù ngöôøi boû naém muoái vaøo nöôùc soâng Haèng, khoái nöôùc aáy raát lôùn khoâng vì naém muoái naøy maø trôû thaønh maën vaø khoâng uoáng ñöôïc. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, Chöông 3, phaåm Haït muoái, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.451)

LÔØI BAØN: Khi chöa döï phaàn vaøo Thaùnh vò thì khoâng ai traùnh khoûi loãi laàm. Tuy nhieân, nhöõng loãi laàm taùc ñoäng ñeán töï thaân cuûa hoï hoaøn toaøn khaùc nhau. Ñieàu aáy phuï thuoäc vaøo möùc ñoä vi phaïm vaø coâng ñöùc tu taäp cuûa moãi ngöôøi. Neáu ngöôøi naøo tu taäp nhö phaùp, coâng ñöùc saâu daøy thì coâng ñöùc aáy seõ hoùa giaûi moät phaàn naøo nhöõng loãi laàm lôùn vaø coù theå trieät tieâu nhöõng loãi laàm nhoû. Ngöôïc laïi, neáu ngöôøi naøo khoâng tu taäp nhö phaùp, khoâng tích luõy ñöôïc nhieàu coâng ñöùc thì seõ

gaùnh chòu hoaøn toaøn nhöõng haäu quaû do loãi laàm mình gaây ra, duø ñoù laø loãi nhoû. Gioáng nhö ngöôøi giaøu maát moät soá tieàn nhoû thì khoâng aûnh höôûng gì ñeán kinh teá cuûa gia ñình nhöng ngöôøi ngheøo ñaùnh maát soá tieàn aáy thì coù nguy cô nôï naàn, ñoùi khaùt. Hoaëc nhö naém muoái boû xuoáng soâng Haèng, nöôùc soâng khoâng vì naém muoái maø trôû thaønh maën vaø khoâng uoáng ñöôïc nhöng cuõng naém muoái aáy maø boû vaøo moät cheùn nöôùc nhoû thì nöôùc trong cheùn seõ maën chaùt vaø khoâng theå uoáng. Tuy nhieân, ñieàu naøy khoâng coù nghóa nhöõng ngöôøi coù nhieàu coâng ñöùc muoán laøm gì thì tuøy yù. Vì coâng ñöùc ñöôïc taïo ra voâ cuøng khoù khaên, phaûi tích luõy laâu daøi vaø vun ñaép lieân tuïc nhöng neáu sô suaát phaïm vaøo loãi laàm, ñaëc bieät nhöõng loãi laàm lôùn thì coù theå tieâu tan coâng ñöùc, trôû thaønh traéng tay. Do vaäy, phaûi noã löïc tu taäp, taïo phöôùc, tröôûng döôõng coâng ñöùc, traùnh khinh suaát ñeå baûo toàn thaønh quaû tu taäp. Vaø neáu khoâng may taïo ra laàm loãi nhoû thì khoâng vì theá maø daãn ñeán ñoïa laïc hay chòu haäu quaû nghieâm troïng vì coâng naêng tu taäp seõ hoùa giaûi laøm thieåu giaûm ñeán thaáp nhaát nhöõng aûnh höôûng vaø taùc ñoäng xaáu ñeán töï thaân.[

8- TINH CAÀN Moät thôøi, Theá Toân soáng giöõa daân chuùng Bhagga, röøng Bhesakala, vöôøn Loäc Uyeån. Baáy giôø, vöông töû Bodhi thænh Theá Toân vaø chuùng Tyû kheo ñeán nhaø thoï trai. Sau khi thoï trai xong, vöông töû Bodhi baïch Theá Toân: Khoaûng bao laâu, baïch Theá Toân, moät vò Tyû kheo tu taäp theo giaùo phaùp cuûa Nhö Lai, chöùng ñaït vaø an truù voâ thöôïng cöùu caùnh Phaïm haïnh? Naøy Vöông töû, coù naêm tinh caàn chi naøy. Theá naøo laø naêm? ÔÛ ñaây, naøy Vöông töû: Vò Tyû kheo coù loøng tin, tin töôûng söï giaùc ngoä cuûa Nhö Lai; Vò aáy ít beänh, ít naõo, coù söùc khoûe; Vò aáy khoâng gian traù, nhö thaät ñoái vôùi baäc Ñaïo sö vaø caùc ñoàng Phaïm haïnh; Vò aáy sieâng naêng töø boû caùc baát thieän phaùp, tu taäp caùc thieän phaùp; Vò aáy coù trí tueä veà söï sanh dieät cuûa caùc phaùp. Naøy Vöông töû, vò Tyû kheo thaønh töïu naêm tinh caàn chi naøy coù theå ñaéc laäu taän trong baûy naêm, cuõng coù theå laø saùu, naêm, boán, ba, hai, moät naêm, nöûa thaùng, cho ñeán baûy ngaøy, coù theå coù ngöôøi ñöôïc giaûng daïy buoåi saùng thì buoåi chieàu ñaõ chöùng ñaéc. (ÑTKVN, Trung Boä II, kinh Boà ñeà vöông töû [trích], VNCPHVN aán haønh, 1992, tr.565)

LÔØI BAØN: Tinh caàn töùc sieâng naêng, caàn maãn, tinh chuyeân vaø beàn bæ laø moät trong nhöõng yeáu toá cöïc kyø quan troïng quyeát ñònh söï thaønh coâng, duø cho phaûi ñoái maët vôùi nhöõng trôû ngaïi, khoù khaên nhaát. Trong söï nghieäp tu taäp, tinh caàn laø moät trôï ñaïo, goùp phaàn khoâng nhoû cho vieäc thaønh töïu Thaùnh quaû.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 143

Theo tueä giaùc Theá Toân, giöõ vöõng nieàm tin Phaät, ñaáng Toaøn giaùc laø yeáu toá ñaàu tieân. Tin töôûng tuyeät ñoái vaøo baäc Ñaïo sö, ngöôøi daãn ñöôøng toái thöôïng ñaõ hoaøn toaøn giaûi thoaùt vaø giaùc ngoä. Tin Phaät ñeå tin taâm, thaønh töïu nieàm tònh tín baát hoaïi laø tin vaøo khaû naêng giaùc ngoä cuûa chính mình. Nhö Lai laø Phaät ñaõ thaønh, chuùng ta laø Phaät seõ thaønh. Tieáp ñeán, ngöôøi tu phaûi coù söùc khoûe vaø theå löïc toát. Thaân vaø taâm voán nhaát nhö, coù lieân heä maät thieát vôùi nhau. Khoâng theå coù söï minh trieát, saùng suoát trong moät thaân theå beänh hoaïn, oám yeáu ñeán kieät söùc. Maët khaùc, tu taäp laø moät söï töï giaùc vaø töï nguyeän. Vì theá, trung thöïc vaø chaân thaät vôùi chính mình vaø moïi ngöôøi laø moät nguyeân taéc caên baûn ñeå tieán tu, tònh nghieäp. Nguyeän töø boû caùc ñieàu aùc, laøm taát caû vieäc laønh ñoàng thôøi nhöõng ñieàu aùc chöa sinh thì khoâng ñeå phaùt sinh, nhöõng vieäc laønh ñaõ sinh thì phaûi laøm cho taêng tröôûng laø coát tuûy cuûa chaùnh caàn. Cuoái cuøng laø vaän duïng tueä giaùc, noã löïc thieàn quaùn veà söï sanh dieät cuûa caùc phaùp ñeå thaân chöùng veà Khoå, Voâ thöôøng vaø Voâ ngaõ. Thôøi gian ñeå chöùng ñaït vaø an truù quaû vò giaûi thoaùt luoân tyû leä nghòch vôùi tinh taán, chuyeân caàn. Coù theå raát daøi, traûi qua ba A taêng kyø kieáp nhöng cuõng coù theå raát ngaén, baûy ngaøy cho ñeán moät ngaøy, thaäm chí trong moät sôùm moät chieàu tuøy thuoäc hoaøn toaøn vaøo söï tu taäp naêm tinh caàn chi naøy cuûa moãi haønh giaû. Tinh taán, sieâng naêng hay chaùnh caàn coù yù nghóa quyeát ñònh ñoái vôùi söï nghieäp tu hoïc nhö theá, neân trong lôøi di huaán cuoái cuøng tröôùc luùc Nieát baøn, Theá Toân chæ raên daïy: “Caùc phaùp höõu vi laø voâ thöôøng, haõy tinh taán, chôù coù phoùng daät” (Kinh Ñaïi Baùt Nieát Baøn).[

144 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

9- SÔÏ HAÕI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù boán söï sôï haõi naøy. Theá naøo laø boán? Sôï haõi töï mình traùch, sôï haõi ngöôøi khaùc traùch, sôï haõi hình phaït, sôï haõi aùc thuù. Theá naøo laø sôï haõi töï mình traùch? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi suy xeùt: “Neáu thaân ta laøm aùc, lôøi ta noùi aùc, yù ta nghó aùc, thôøi chính ta coù theå traùch ta: Sao laïi laøm nghieäp aáy?”. Ngöôøi aáy do sôï haõi töï traùch, boû aùc laøm laønh, soáng ñôøi trong saïch. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây goïi laø sôï haõi töï traùch. Theá naøo laø sôï haõi veà ngöôøi khaùc traùch? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi suy xeùt: “Neáu thaân ta laøm aùc, lôøi ta noùi aùc, yù ta nghó aùc, thôøi ngöôøi khaùc coù theå traùch ta: Sao laïi laøm nghieäp aáy?”. Ngöôøi aáy do sôï haõi ngöôøi khaùc traùch, boû aùc laøm laønh, soáng ñôøi trong saïch. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây goïi laø sôï haõi ngöôøi khaùc traùch. Theá naøo laø sôï haõi hình phaït? ÔÛ ñaây,

naøy caùc Tyû kheo, coù ngöôøi thaáy caùc vua chuùa khi baét ñöôïc keû troäm cöôùp lieàn duøng nhieàu hình phaït sai khaùc. Hoï ñaùnh baèng roi, baèng gaäy cho ñeán laáy göôm chaët ñaàu. Ngöôøi aáy vì sôï haõi hình phaït, khoâng coù ñi troäm caép taøi saûn cuûa ngöôøi khaùc. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây goïi laø sôï haõi hình phaït. Theá naøo laø sôï haõi aùc thuù? ÔÛ ñaây, naøy caùc Tyû kheo, coù ngöôøi suy nghó nhö sau: "Nhöõng ai thaân laøm aùc, noùi lôøi aùc, yù nghó aùc thì coù aùc baùo trong töông lai". Ngöôøi aáy vì sôï haõi aùc thuù, ñoïa xöù neân ñoaïn taän thaân laøm aùc, noùi lôøi aùc vaø yù nghó aùc. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây goïi laø sôï haõi aùc thuù.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 145

Naøy caùc Tyû kheo, coù boán loaïi sôï haõi naøy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 4, phaåm Sôï haõi, phaàn Töï traùch [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.46)

LÔØI BAØN: Lo sôï, baát an laø moät trong nhöõng phieàn naõo laøm xaùo ñoäng taâm tö con ngöôøi. Tuy vaäy, söï lo sôï voán thaät caàn thieát cho con ngöôøi höôùng thieän, traùnh xa nhöõng ñieàu xaáu aùc. Trong cuoäc soáng, neáu khoâng coù chuùt sôï seät, neå nang thì ngöôøi ta coù theå laøm moïi chuyeän, chaúng chöøa baát cöù ñieàu gì. Töï vaán löông taâm, töï daèn vaët vôùi mình veà nhöõng ñieàu xaáu aùc laø neàn taûng caên baûn cuûa töï hoaøn thieän. Sôï haõi söï cheâ traùch cuûa ngöôøi khaùc laø dó nhieân vôùi ngöôøi ñöùng ñaén vaø töông ñoái deã laøm nhöng söï töï cheâ traùch, gheâ tôûm vôùi chính mình (khi söï vieäc khoâng hoaëc chöa ai bieát) môùi laø ñieàu khoù, khoâng phaûi ai cuõng laøm ñöôïc. Sôï haõi veà hình phaït, söï nghieâm trò cuûa phaùp luaät cuõng giuùp cho con ngöôøi chuøn tay tröôùc nhöõng vieäc aùc. Luaät phaùp caøng nghieâm minh thì caùi aùc caøng bò ñaåy luøi. Tuy chæ giaûi quyeát ñöôïc phaàn ngoïn cuûa caùi aùc nhöng phaùp luaät coù taùc duïng tröøng phaït, raên ñe hieäu quaû. Khoâng chæ lo sôï quaû baùo nhaõn tieàn, söï sôï haõi quaû baùo aùc thuù, ñoïa xöù ôû töông lai cuõng goùp phaàn quan troïng cho vieäc hoaøn thieän con ngöôøi. Gieo nhaân aùc aét seõ gaëp quaû aùc laø moät söï thaät. Vì theá, nhöõng ngöôøi con Phaät luoân quaùn saùt thaân taâm, phaùt huy tueä giaùc, bieát sôï haõi nhöõng ñieàu xaáu aùc ñeå soáng hieàn thieän nhaèm gaët haùi an laønh cho ñôøi naøy vaø ñôøi sau.[

VIII. NHAÂN QUAÛ

148 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- TRÖÔØNG THOÏ VAØ ÑOAÛN THOÏ Moät thôøi, Theá Toân ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, tinh xaù oâng Anaøthapindika. Coù thanh nieân Subha Todeyyaputta ñi ñeán Theá Toân, sau khi chaøo vaø hoûi thaêm, lieàn ngoài xuoáng moät beân, baïch Theá Toân : Thöa Toân giaû Gotama, do nhaân gì, do duyeân gì giöõa loaøi ngöôøi vôùi nhau, chuùng toâi thaáy coù ngöôøi ñoaûn thoï, coù ngöôøi tröôøng thoï...? Vaäy, naøy Thanh nieân, haõy nghe vaø suy nghieäm kyõ, Ta seõ noùi: ÔÛ ñaây, naøy Thanh nieân, coù ngöôøi ñaøn baø hay ngöôøi ñaøn oâng saùt sinh, taøn nhaãn, tay laám maùu, taâm chuyeân saùt haïi, ñaû thöông, taâm khoâng töø bi ñoái vôùi caùc loaïi chuùng sanh. Do nghieäp aáy, sau khi maïng chung bò sanh vaøo coõi döõ, aùc thuù.

Neáu ñöôïc taùi sanh trong loaøi ngöôøi, ngöôøi aáy phaûi ñoaûn maïng. Nhöng ôû ñaây, naøy Thanh nieân, coù ngöôøi ñaøn baø hay ñaøn oâng töø boû saùt sanh, traùnh xa saùt sanh, boû tröôïng, boû kieám, bieát taøm quyù, coù loøng töø, soáng thöông xoùt ñeán haïnh phuùc taát caû chuùng sanh. Do nghieäp aáy, sau khi maïng chung ñöôïc sanh vaøo thieän thuù, thieân giôùi. Neáu taùi sanh trong loaøi ngöôøi, ngöôøi aáy ñöôïc tröôøng thoï. (ÑTKVN, Trung Boä III, kinh Tieåu Nghieäp Phaân Bieät [trích], VNCPHVN aán haønh, 1992, tr.473)

LÔØI BAØN: Moãi ngöôøi soáng treân ñôøi ñeàu coù moät thaân phaän, tuoåi thoï khaùc nhau. Coù ngöôøi soáng laâu vaø khoûe maïnh nhöng cuõng coù ngöôøi luoân bò beänh taät, tai naïn hoaëc thaäm chí cheát yeåu. Nguyeân nhaân cuûa söï

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 149

khaùc bieät veà thoï maïng giöõa ngöôøi tröôøng thoï vaø ngöôøi ñoaûn thoï laø do haønh nghieäp cuûa hoï trong quaù khöù vaø ngay chính trong hieän taïi khaùc nhau. Neáu ngöôøi naøo taïo nhieàu nghieäp saùt sinh, khoâng coù loøng töø thì ngöôøi aáy bò aùc baùo saùt sinh laøm cho ñoaûn maïng. Ngöôïc laïi, ngöôøi naøo soáng treân ñôøi khoâng saùt sinh, bieát baûo veä vaø toân troïng söï soáng, giaøu loøng töø aùi ñoái vôùi moïi ngöôøi, moïi loaøi thì ngöôøi aáy ñöôïc phöôùc baùo tröôøng thoï. Nhaân quaû veà thoï maïng raát roõ raøng vaø minh baïch, khoâng moät ñaáng quyeàn naêng hoaëc sieâu nhieân naøo coù quyeàn chi phoái vaø quyeát ñònh söï soáng con ngöôøi. Chính con ngöôøi töï quyeát ñònh laáy soá phaän cuûa hoï thoâng qua nghieäp löïc do chính hoï taùc taïo. Ñeå caûi taïo nghieäp löïc, nhaát laø nghieäp saùt sinh nhaèm taêng thöôïng phöôùc baùo veà thoï maïng thì moãi ngöôøi neân tu taäp phaùt trieån loøng töø. Chæ coù töø bi môùi daäp taét haän thuø; chæ coù loøng thöông khoâng phaân bieät vaø voâ ñieàu kieän cuûa töø bi môùi hoùa giaûi moïi maâu thuaãn vaø xung ñoät. Trong boái caûnh chieán tranh, khuûng boá, baïo löïc vaø gieát haïi traøn lan khaép theá giôùi, aùc nghieäp saùt sinh ñang hoaønh haønh, ngöôøi Phaät töû phaûi yù thöùc saâu saéc veà haäu quaû cuûa nghieäp gieát haïi, taän löïc keâu goïi vaø ñaáu tranh cho hoøa bình. Ñoàng thôøi, töï thaân khaéc phuïc saùt nghieäp baèng caùch thöïc haønh aên chay, baûo veä moâi tröôøng, toân troïng söï soáng, tröôûng döôõng vaø phaùt taùn haït gioáng töø bi ñeán vôùi moïi ngöôøi.[

150 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

2- VU KHOÁNG BAÄC THAÙNH Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetanava, trong khu vöôøn cuûa oâng Anaøthapindika. Roài Tyû kheo Kokaøliya ñi ñeán ñaûnh leã, ngoài xuoáng moät beân, baïch Theá Toân : - Baïch Theá Toân, Saøriputta vaø Moggallaøna laø aùc duïc, bò aùc duïc chinh phuïc. - Naøy Kokaøliya, chôù coù vaäy! Naøy Kokaøliya, chôù coù vaäy! Naøy Kokaøliya, taâm haõy tònh tín ñoái vôùi Saøriputta vaø Moggallaøna. Hieàn thieän Saøriputta vaø Moggallaøna. Laàn thöù hai, Tyû kheo Kokaøliya laïi baïch Theá Toân: - Baïch Theá Toân, daàu Theá Toân coù loøng tin vaø tin töôûng, nhöng ñoái vôùi con, Saøriputta vaø Moggallaøna laø aùc duïc, bò aùc duïc chinh phuïc. (Theá Toân ñaõ ba laàn khuyeán caùo Kokaøliya nhö treân). Roài

Tyû kheo Kokaøliya töø choã ngoài ñöùng daäy, ñaûnh leã Theá Toân vaø ra ñi. Tyû kheo Kokaøliya ra ñi khoâng bao laâu, toaøn thaân noåi leân nhöõng muït to baèng haït caûi; sau khi lôùn leân baèng haït caûi, chuùng lôùn leân baèng haït ñaäu; sau khi lôùn leân baèng haït ñaäu, chuùng lôùn leân baèng hoøn ñaù; sau khi lôùn leân baèng hoøn ñaù, chuùng lôùn leân baèng traùi taùo... Sau cuøng chuùng bò vôõ ra, muû vaø maùu chaûy ra. Roài Tyû kheo Kokaøliya do beänh naøy maø meänh chung. Bò meänh chung, Tyû kheo Kokaøliya sanh trong ñòa nguïc Sen hoàng, vôùi taâm haän thuø ñoái vôùi Saøriputta vaø Moggallaøna. (ÑTKVN, Kinh Tieåu Boä I, Chöông 3, Ñaïi phaåm, kinh Kokaøliya, NXB TP.HCM, 1999, tr.654)

LÔØI BAØN: Toân giaû Saøriputta (Xaù Lôïi Phaát) vaø Toân giaû Moggallaøna (Muïc Kieàn

Lieân) laø nhöõng baäc Thaùnh, ñaõ ñoaïn taän laäu hoaëc, hoaøn toaøn thanh tònh vaø giaûi thoaùt. Laø nhöõng Ñaïi ñeä töû cuûa Theá Toân, Ñeä nhaát trí tueä vaø Ñeä nhaát thaàn thoâng, hai vò Toân giaû naøy coù ñaày ñuû coâng ñöùc, trí tueä vaø töø bi, coá nhieân caùc Ngaøi hoaøn toaøn voâ taâm, an truù trong Thaùnh vò. Nhöng vì vu khoáng, xuùc phaïm ñeán Thaùnh nhaân neân phöôùc ñöùc cuûa Kokaøliya toån giaûm, töï chieâu caûm quaû baùo bò muït gheû haønh haï ñeán cheát. Sau khi cheát roài, dö baùo vaãn coøn naëng neà neân ñoïa vaøo ñòa nguïc Sen hoàng chòu nhieàu thoáng khoå. Söï vieäc Kokaøliya bò quaû baùo vaø ñoïa laïc trong ñòa nguïc do vu khoáng caùc baäc Thaùnh ñaõ cho chuùng ta moät baøi hoïc. Khi chöa döï phaàn vaøo Thaùnh vò thì chuùng ta khoâng ñuû naêng löïc ñeå thaåm ñònh, phaân bieät thaùnh phaøm. Do ñoù, phaûi thaän troïng khi ñaùnh giaù, nhaän ñònh hoaëc baøy toû thaùi ñoä ñoái vôùi moïi ngöôøi. Ngaøy nay, duø nhöõng baäc Thaùnh khoâng coøn nhieàu (hoaëc coù maø che giaáu thaân phaän khoâng loä dieän) nhöng nhöõng ngöôøi tu haønh ñöùc ñoä, phaïm haïnh khoâng phaûi laø ít. Tuy vaäy, vaãn coù khoâng ít söï chæ trích, pheâ phaùn, gieøm pha, thaäm chí vu khoáng ngöôøi tu haønh ôû khaép nôi. Ñoái vôùi caùc baäc chaân tu, coù theå hoï kham nhaãn ñöôïc taát caû nhöõng gì maø cuoäc ñôøi daønh cho (vinh danh hoaëc chaø ñaïp) maø khoâng coù baát kyø phaûn öùng naøo vaø cuõng khoâng thuø oaùn hay ñaùp traû. Nhöng chaéc chaén nhöõng ngöôøi mang daõ taâm vu khoáng seõ chòu quaû baùo naëng neà. Chuùng ta ñang soáng trong coõi phaøm thaùnh cuøng ôû chung (Phaøm thaùnh ñoàng cö ñoä) vaø nhaát laø trong boái caûnh ngaøy caøng nhieàu söï chæ trích, nhaän xeùt nhaân thaân caùc baäc tu haønh neân caøng phaûi caån troïng hôn ñeå traùnh haäu quaû ñaùng tieác nhö Kokaøliya.[

3- ÑEÏP VAØ XAÁU Moät thôøi, Theá Toân ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, tinh xaù oâng Anathapindika. Coù thanh nieân Subha Todeyyaputta ñi ñeán Theá Toân, sau khi chaøo vaø hoûi thaêm, lieàn ngoài xuoáng moät beân, baïch Theá Toân: Thöa Toân giaû Gotama, do nhaân gì, do duyeân gì giöõa loaøi ngöôøi vôùi nhau chuùng toâi

thaáy coù ngöôøi xaáu xí, coù ngöôøi ñeïp ñeõ. Vaäy, naøy Thanh nieân, haõy nghe vaø suy nghieäm kyõ, Ta seõ noùi: ÔÛ ñaây, naøy Thanh nieân, coù ngöôøi ñaøn baø hay ngöôøi ñaøn oâng, phaãn noä, nhieàu phaät yù, bò noùi ñeán moät chuùt thôøi baát bình, saân haän, choáng ñoái vaø toû loä baát maõn. Do nghieäp aáy, sau khi maïng chung bò sanh vaøo coõi döõ, aùc thuù. Neáu ñöôïc taùi sanh trong loaøi ngöôøi, ngöôøi aáy phaûi chòu xaáu xí. Nhöng ôû ñaây, naøy Thanh nieân, coù ngöôøi ñaøn baø hay ngöôøi ñaøn oâng, khoâng phaãn noä, khoâng nhieàu phaät yù, daàu cho bò noùi ñeán nhieàu cuõng khoâng baát bình, khoâng saân haän, choáng ñoái vaø toû loä baát maõn. Do nghieäp aáy, sau khi maïng chung ñöôïc sanh vaøo thieän thuù, thieân giôùi. Neáu taùi sanh trong loaøi ngöôøi, ngöôøi aáy ñöôïc ñeïp ñeõ. (ÑTKVN, Trung Boä III, kinh Tieåu Nghieäp Phaân Bieät [trích], VNCPHVN aán haønh, 1992, tr.473)

LÔØI BAØN: Moãi con ngöôøi khi ñöôïc sinh ra treân coõi ñôøi ñaõ mang moät thaân phaän. Ai cuõng mong muoán mình ñeïp ñeõ, khaû aùi ñoàng thôøi chaúng ai muoán mình xaáu xí, khieám khuyeát vaø khoù nhìn. Tuy nhieân, chính dung maïo cuûa moãi caù nhaân trong hieän taïi ñaõ phaûn aùnh moät caùch

trung thöïc, roõ raøng nhaát nghieäp nhaân cuûa chính hoï. Taùc nhaân cô baûn vaø quan troïng nhaát aûnh höôûng ñeán dung maïo xaáu xí, khieám khuyeát laø nghieäp ñöôïc taïo ra do söï noùng naûy, saân haän, thieáu kieàm cheá, böùc xuùc, choáng ñoái vaø baát maõn. Khoâng caàn ñôïi ñeán kieáp sau, chæ ngay trong hieän taïi, nhöõng taâm lyù vaø haønh vi keå treân ñaõ taøn phaù, huûy hoaïi vaø laøm thay ñoåi ñaùng keå dieän maïo cuûa ngöôøi noùng giaän. Ngöôïc laïi, ngöôøi coù taâm hoan hyû, hoøa aùi, bình tónh, khoan dung vaø traøn ñaày tình thöông thì neùt ñeïp treân dung maïo voán coù cuûa hoï caøng ñöôïc nhaân leân nhôø naêng löôïng cuûa hoan hyû vaø hoøa aùi, raát deã gaàn guõi vaø thaân thieän. Bôûi taâm khoâng bò löûa noùng giaän thieâu ñoát, maët muõi khoâng bò phaãn noä laøm bieán daïng maø raïng rôõ, töôi vui laøm hoï ñeïp theâm leân. Ñaây cuõng chính laø nghieäp nhaân cho nhan saéc ñaùng yeâu cuûa ngöôøi aáy trong hieän taïi vaø mai sau. Vì theá, ngöôøi con Phaät caàn giöõ vöõng chaùnh nieäm ñeå ñaït ñöôïc töï chuû, bình tónh trong moïi tình huoáng cuûa cuoäc soáng. Maët khaùc, nuoâi döôõng vaø taêng tröôûng loøng töø ñeå thöông yeâu, tha thöù, bao dung vaø nhaát laø duøng töø taâm chuyeån hoùa noùng naûy, giaän hôøn laø ngheä thuaät soáng an vui theo lôøi Phaät daïy. Chính nhöõng ñieàu aáy laø chaát lieäu ñeå hình thaønh thaønh neân veû khaû aùi, ñaùng yeâu nôi töï thaân cuûa moãi caù nhaân.[

4- QUAÛ BAÙO Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Raøjagaha, taïi Veluvana. Baáy giôø, Toân giaû Moggallaøna truù ôû nuùi Gijjhakuøta (Linh Thöùu), khi töø nuùi böôùc xuoáng lieàn mæm cöôøi. Caùc Toân giaû khaùc thaáy vaäy hoûi nguyeân nhaân, Moggallaøna ñaùp: ÔÛ ñaây, naøy caùc Hieàn giaû, khi töø nuùi Gijjhakuøta böôùc xuoáng, toâi thaáy moät Sa di ni giöõa hö khoâng. Y cuûa vò naøy bò chaùy ñoû röïc,

ñoû ngoïn. Bình baùt, caùi nòt, thaân theå cuõng bò chaùy ñoû röïc, ñoû ngoïn. Vò aáy thoát leân nhöõng tieáng keâu ñau ñôùn. Naøy caùc Hieàn giaû, toâi suy nghó nhö sau: Thaät hy höõu thay! Moät keû nhö vaäy laïi trôû thaønh moät chuùng sanh, moät Daï xoa nhö vaäy. Roài Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Xöa kia Ta cuõng thaáy vò Sa di ni aáy nhöng Ta khoâng noùi, bôûi neáu coù noùi, caùc ngöôøi khaùc cuõng khoâng tin. Naøy caùc Tyû kheo, vò Sa di ni aáy laø moät aùc Sa di ni trong thôøi Baäc Chaùnh ñaúng giaùc Kassapa thuyeát phaùp. Do aùc nghieäp ngöôøi ñoù thuaàn thuïc, sau khi bò nung naáu trong ñòa nguïc nhieàu naêm, vôùi quaû baùo coøn laïi, vò aáy caûm thoï moät thaân theå nhö vaäy. (ÑTKVN, Töông Öng Boä II, chöông 8, phaåm 2, phaàn Sa di ni [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.547)

LÔØI BAØN: Seõ kinh haõi cho baát cöù ai khi nhìn thaáy moät chuùng sanh du haønh trong hö khoâng vôùi toaøn thaân bò löûa chaùy, than khoùc thaûm thieát. Caøng kinh haõi hôn khi chuùng ta bieát ñoù laø moät nöõ tu Phaät giaùo, vò Sa di ni. Theá nhöng chuyeän gì cuõng coù theå xaûy ra, duø laø ngöôøi

xuaát gia neáu khoâng chaùnh nieäm, laøm aùc thì bò ñoïa laïc cuõng laø chuyeän thöôøng. Nhaân quaû voán coâng baèng, khoâng ai coù theå troán traùnh ñöôïc nhaân quaû, gieo gioù aét gaët baõo. Coù ñieàu, vôùi tueä giaùc cuûa Theá Toân vaø baäc Thaàn thoâng ñeä nhaát Moggallaøna cuøng caùc Thaùnh giaû A la haùn thì thaáy roõ nhaân quaû cuûa chuùng sanh (Thieân nhaõn minh), coøn chuùng ta ngöôøi phaøm maét thòt thì laïi khoâng. Ñaõ khoâng thaáy neân nhieàu khi chaúng tin hoaëc coù tin thì cuõng khoâng kieân coá. Vì vaäy maø ngöôøi tu tuy nhieàu nhöng giaûi thoaùt chöùng ñaïo thì chaúng bao nhieâu, thaäm chí moät vaøi ngöôøi coøn bò ñoïa laïc. Ñieàu ñaùng löu taâm ôû ñaây laø söï "khoâng noùi" cuûa Theá Toân vaø nuï cöôøi mæm cuûa Toân giaû Moggallaøna. Thaáy roõ söï thaät nhaân quaû nhöng khoù chia seû cho ngöôøi phaøm voán trí moûng nghieäp daøy, tröø moät vaøi tröôøng hôïp coù duyeân laønh. Nhaân quaû coù ba thôøi, trong thôøi hieän taïi hieän baùo vaãn coù ngöôøi chöa tin huoáng chi nhö nhöõng thôøi töông lai sinh baùo vaø haäu baùo. Nhöng chaéc chaén raèng laøm aùc seõ bò aùc baùo. Vò Sa di ni taïo aùc nghieäp trong thôøi Phaät quaù khöù maø ñeán thôøi Theá Toân dö baùo vaãn coøn, laøm quyû Daï xoa bò thieâu ñoát, ñoùi khaùt khoå sôû, khoùc than thaûm thieát trong khi du haønh giöõa hö khoâng. Söï kieän naøy caûnh tænh chuùng ta luoân thaän troïng vôùi ñieàu aùc, duø nhoû nhö tô toùc. Quaû baùo aùc seõ theo ngöôøi laøm aùc nhö boùng theo hình, nhö "baùnh xe theo chaân con vaät keùo xe", baát luaän ngöôøi ñoù laø ai.[

5- HAI LOAÏI TOÄI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi khu vöôøn oâng Anaøthapindika. Taïi ñaáy, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù hai loaïi toäi. Theá naøo laø hai? Toäi coù keát quaû ngay trong hieän taïi vaø toäi coù keát quaû trong ñôøi sau. Theá naøo laø toäi coù keát quaû ngay trong hieän taïi? Naøy caùc Tyû kheo, khi thaáy nhaø vua baét ñöôïc keû troäm, keû voâ loaïi, lieàn aùp duïng

nhieàu hình phaït sai khaùc. Hoï bò ñaùnh baèng roi cho ñeán bò chaët ñaàu. Thaáy vaäy lieàn suy nghó: Do laøm caùc nghieäp aùc neân môùi bò caùc hình phaït nhö vaäy. Nghó vaäy, ngöôøi aáy sôï haõi toäi loãi trong hieän taïi. Vaø naøy caùc Tyû kheo, theá naøo laø toäi coù keát quaû trong ñôøi sau? ÔÛ ñaây, coù ngöôøi suy xeùt nhö sau: Quaû baùo dò thuïc cuûa thaân khaåu yù aùc, sau khi thaân hoaïi maïng chung phaûi sanh vaøo coõi döõ, aùc thuù, ñòa nguïc. Nghó vaäy, ngöôøi aáy sôï haõi toäi loãi trong ñôøi sau. Do vaäy, naøy caùc Tyû kheo, caàn phaûi hoïc taäp nhö sau: Chuùng ta phaûi sôï haõi ñoái vôùi toäi coù keát quaû hieän taïi vaø trong ñôøi sau. Chuùng ta phaûi thaáy roõ söï nguy hieåm vaø traùnh xa caùc toäi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 2, phaåm Hình phaït, phaàn Hai loaïi toäi [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.94)

LÔØI BAØN: Nhaân quaû ôû ñôøi voán raát chính xaùc vaø roõ raøng, gieo nhaân naøo thì gaët quaû aáy. Ñöùc Phaät cuõng töøng daïy: Duø leân nuùi cao hay xuoáng vöïc thaúm cuõng khoâng traùnh ñöôïc nghieäp quaû. Do nhaän thöùc ñuùng veà nhaân quaû neân ngöôøi con Phaät luoân thaän troïng trong moãi vieäc laøm, lôøi noùi vaø suy nghó cuûa chính mình.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 157

Tieán trình töø nhaân ñeán quaû, coù theå baùo öùng ngay trong hieän taïi maø cuõng coù theå xaûy ra ôû töông lai gaàn hoaëc xa. Chæ caàn quan saùt trong hieän taïi, chuùng ta cuõng deã daøng nhaän ra quaû baùo nhaõn tieàn cuûa nhöõng vieäc laøm aùc nhö: troäm cöôùp, ñua xe, huùt chích, phuï tình, truø daäp, haõm haïi, buoân laäu, tham oâ… daãn ñeán bò baét, bò truy toá, giam caàm cho ñeán xöû töû. Ngoaøi nhöõng toäi coù keát quaû trong hieän taïi coøn voâ soá nhöõng vieäc aùc seõ keát thaønh quaû xaáu trong töông lai. Con ngöôøi thöôøng sôï quaû baùo hieän taïi maø xem thöôøng quaû baùo ôû vò lai. Vì theá, nhöõng ngöôøi ñaõ phaïm toäi nhöng chöa bò phaùt hieän hoaëc ñaõ “haï caùnh an toaøn” thì ung dung höôûng thuï, thaûn nhieân nhö ngöôøi voâ toäi, thaäm chí ñaéc yù cöôøi thaàm. Söï thaät thì khoâng nhö vaäy, löông taâm luoân caén röùt vaø toäi baùo seõ ñeán vôùi nhöõng ngöôøi aáy, khoâng theå naøo thoaùt khoûi. Vì theá, ngöôøi hoïc Phaät thaáy roõ nhaân quaû neân luoân sôï haõi vôùi quaû baùo, quyeát khoâng laøm ñieàu aùc, traùnh xa toäi loãi. Nieàm tin nhaân quaû, söï sôï haõi quaû baùo trong ñôøi naøy vaø nhöõng ñôøi sau seõ goùp phaàn taùc thaønh neân nhaân caùch, ñaïo ñöùc cho moãi ngöôøi. Xaõ hoäi seõ bình an, thieän laønh vaø phaùt trieån oån ñònh hôn khi moãi ngöôøi ñeàu coù nhaän thöùc ñuùng ñaén veà nhaân quaû vaø nghieäp baùo.[

158 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

6- KHOÙ ÑÖÔÏC ÔÛ ÑÔØI Moä t thôø i , Theá Toâ n truù ôû Saø v atthi. Roà i gia chuû Anaøthapindika ñi ñeán ñaûnh leã Theá Toân vaø ngoài xuoáng moät beân. Theá Toân noùi vôùi gia chuû Anaøthapindika: Coù boán phaùp naøy, naøy Gia chuû, khaû laïc, khaû hyû, khaû yù, khoù ñöôïc ôû ñôøi. Theá naøo laø boán? Mong raèng taøi saûn khôûi leân cho ta ñuùng phaùp; mong raèng tieáng toát ñöôïc ñoàn veà ta, cuøng vôùi

baø con; mong raèng ta ñöôïc soáng laâu, thoï maïng keùo daøi; mong raèng khi thaân hoaïi maïng chung, ta ñöôïc sanh leân coõi thieän, coõi trôøi vaø coõi ñôøi naøy. Ñaây laø boán phaùp khaû laïc, khaû hyû, khaû yù, khoù ñöôïc ôû ñôøi. Naøy Gia chuû, ñoái vôùi boán phaùp khaû laïc, khaû hyû, khaû yù, khoù ñöôïc ôû ñôøi naøy, coù boán phaùp ñöa ñeán chöùng ñöôïc nhöõng phaùp aáy. Theá naøo laø boán? Ñoù laø ñaày ñuû loøng tin, ñaày ñuû giôùi, ñaày ñuû boá thí vaø ñaày ñuû trí tueä. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 4, phaåm Nghieäp coâng ñöùc, phaàn Boán nghieäp coâng ñöùc [löôïc], VNCPHVN aán haønh,1996, tr.676)

LÔØI BAØN: Soáng ôû ñôøi, ai cuõng mong muoán ñöôïc ñaày ñuû, sung tuùc vaø thònh phaùt. Khoâng nhöõng theá, hoï coøn mong öôùc ñöôïc danh thôm, khoûe maïnh vaø soáng laâu, xa hôn nöõa laø mong raèng sau khi töø giaõ coõi ñôøi ñöôïc sanh veà theá giôùi an laønh. Nhöõng hoaøi mong ñoù thaät chính ñaùng, thieän laønh nhöng khoù ñöôïc, bôûi khoâng maáy ngöôøi coù ñuû phöôùc baùo troøn ñaày. Thöôøng thì chuùng ta ñöôïc caùi naøy laïi maát caùi kia. Tuy vaäy, coù caùi ñeå ñöôïc cuõng quyù hoùa laém roài, vì xung quanh ta coù khaù nhieàu ngöôøi chaúng coøn gì ñeå maát. Chính nhöõng thaêng traàm vinh nhuïc

trong ñôøi, traûi nghieäm veà söï ñöôïc maát coù ñoù roài khoâng ñoù, khieán chuùng ta nhaän ra giaù trò cuûa phöôùc ñöùc. “Coù taøi maø caäy chi taøi”, coù nhieàu thöù nhöng ai daùm chaéc raèng chuùng laø cuûa ta maõi maõi? Chæ coù phöôùc ñöùc saâu daøy, may ra môùi ñem laïi bình an, haïnh phuùc trong cuoäc möu sinh ñaày bieán ñoäng naøy. Khoâng phaûi ngaãu nhieân maø oâng cha ta ñaõ ruùt ra kinh nghieäm soáng quyù giaù “Coù phöôùc, coù ñöùc maëc söùc maø höôûng”. Phöôùc ñöùc aáy chính laø söï tieáp noái tueä giaùc cuûa Theá Toân, öùng duïng trong ñôøi soáng haøng ngaøy thoâng qua nhöõng bieåu hieän thieát thöïc: coù ñaày ñuû nieàm tin, giôùi haïnh, boá thí vaø trí tueä. Nieàm tin Tam baûo laø coäi nguoàn cuûa moïi phöôùc ñöùc. Vì ba ngoâi quyù baùu Phaät Phaùp Taêng laø ngoïn ñuoác saùng soi ñöôøng cho moïi neûo laønh. An truù vöõng chaéc vaøo nieàm tònh tín Tam baûo thì töï khaéc chuùng ta seõ thieát laäp ñöôïc ñôøi soáng ñaïo ñöùc, löông thieän vaø haân hoan vôùi thí xaû, môû roäng loøng ra vôùi moïi ngöôøi. Bieát soáng vôùi nieàm tin, ñaïo ñöùc vaø buoâng xaû, soáng cho mình vaø moïi ngöôøi, soáng vôùi an vui hieän taïi vaø töông lai, ñoù chính laø tueä giaùc. Vì theá, mong öôùc haïnh phuùc cuûa haøng Phaät töû khoâng phaûi laø mô öôùc suoâng, tin töôûng mô hoà, caàu xin ai ñoù ban phöôùc maø phaûi tích luõy, xaây döïng phöôùc baùo cho mình baèng caùch soáng toát trong töøng ngaøy, töøng giôø. Moät khi phöôùc ñöùc ñaõ ñuû ñaày thì moïi vieäc tuøy duyeân thaønh töïu nhö yù, an vui vaø haïnh phuùc beàn laâu.[

IX. HIEÁU ÑAÏO

1- THAÂM AÂN NAN BAÙO Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, Ngaøi cho goïi caùc Tyû kheo: Coù hai haïng ngöôøi, naøy caùc Tyû kheo, Ta noùi khoâng theå traû ôn

ñöôïc. Theá naøo laø hai? Meï vaø cha. Neáu moät beân vai coõng meï, moät beân vai coõng cha, laøm vaäy suoát traêm naêm cho ñeán traêm tuoåi; neáu ñaám boùp, xoa goäi, taém röûa vaø daàu taïi ñaáy cha meï coù ñaïi tieåu tieän, nhö vaäy, naøy caùc Tyû kheo cuõng chöa laøm ñuû hay traû ôn ñuû meï vaø cha. Vì côù sao? Vì raèng, naøy caùc Tyû kheo, cha meï ñaõ laøm nhieàu cho con caùi, nuoâi döôõng chuùng khoân lôùn, giôùi thieäu chuùng vaøo ñôøi naøy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 2, phaåm Taâm thaêng baèng, phaàn Ñaát [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.119)

LÔØI BAØN: Hieáu döôõng cha meï laø moät trong nhöõng chuaån möïc ñaïo ñöùc caên baûn cuûa nhöõng ngöôøi con Phaät. Hoïc theo haïnh Phaät, tröôùc heát phaûi laø kieän toaøn coâng haïnh cuûa nhöõng ngöôøi con chí hieáu. Neáu chöa troøn caâu hieáu ñaïo thì khoâng ñuû tö caùch laøm ngöôøi vaø döï phaàn vaøo haøng Phaät töû chaân chính. Bieát ôn vaø ñeàn ôn caùc ñaáng sanh thaønh laø ñieàu ngöôøi con Phaät haèng taâm nieäm. Tuy vaäy, coâng ôn sanh thaønh döôõng duïc voán cao nhö nuùi, roäng nhö bieån neân thaät khoù ñaùp ñeàn. Phuïng döôõng vaø hieáu kính cha meï troïn veïn veà phöông dieän vaät chaát trong hieän ñôøi ñaõ laø vieäc khoù laøm. Nhöng daãu coù laøm ñöôïc, theo tueä giaùc cuûa Theá Toân vaãn chöa goïi laø ñuû. Ngöôøi con Phaät chí hieáu nhaän thöùc roõ veà taùc duïng cuûa nghieäp trong doøng luaân chuyeån cuûa sanh töû luaân hoài, ñoàng thôøi phaûi ñònh höôùng cho cha meï taùc taïo thieän nghieäp ngoõ

haàu thaêng hoa ñôøi soáng trong töông lai. Moãi ngöôøi coù moät nghieäp rieâng, do ñoù chieâu caûm quaû baùo khaùc nhau. Trong phöông dieän bieät nghieäp thì phöôùc ai laøm ngöôøi aáy höôûng vaø toäi ai laøm thì ngöôøi aáy chòu. Khi nghieäp chín muoài vaø troå quaû thì daãu chí thaân hay troïn tình ñeán maáy vaãn khoâng ai coù theå chòu thay. Do vaäy, song haønh vôùi hieáu döôõng, chu toaøn cho cha meï hieän ñôøi, ngöôøi con Phaät hieáu thaûo coøn höôùng thieän cho cha meï ñeå song thaân ñöôïc an laïc trong nhieàu ñôøi. Vì theá, nhöõng ngöôøi con Phaät chaân chính ngoaøi vieäc tu taäp chuyeån hoùa töï thaân, chu toaøn hieáu döôõng, caàn phaûi noã löïc trôï duyeân, khuyeán hoùa song thaân tònh tín Tam baûo, an truù thieän giôùi, sieâng naêng tu boá thí, hoan hyû vôùi haïnh cuùng döôøng vaø nhaát laø thaønh töïu chaùnh kieán. Chính tueä giaùc cuûa chaùnh kieán seõ soi saùng cho taát caû nhöõng phaùp laønh treân con ñöôøng thöïc haønh Baùt chaùnh ñaïo. Nhôø ñoù maø nhöõng baäc cha meï hoäi ñuû duyeân thaønh taùc taïo neân nhieàu thieän nghieäp, xa lìa aùc ñaïo trong nhöõng ñôøi sau. Ñaây chính laø neùt ñaëc thuø cuûa tinh thaàn hieáu ñaïo Phaät giaùo ñoàng thôøi cuõng laø phöông phaùp baùo hieáu ñaày ñuû vaø troïn veïn nhaát.[

2- BAO LA TÌNH MEÏ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, goïi caùc Tyû kheo: Caùc oâng nghó theá naøo, naøy caùc Tyû kheo, caùi gì laø nhieàu hôn? Söõa meï maø caùc oâng ñaõ uoáng trong khi caùc oâng löu chuyeån luaân hoài trong thôøi gian daøi hay

nöôùc trong boán bieån? Baïch Theá Toân, theo nhö lôøi Theá Toân daïy, chuùng con hieåu raèng, nhieàu hôn laø söõa meï maø chuùng con ñaõ uoáng trong khi löu chuyeån luaân hoài trong thôøi gian daøi chôù khoâng phaûi nöôùc trong boán bieån. Laønh thay, naøy caùc Tyû kheo, caùc oâng ñaõ hieåu phaùp maø Ta ñaõ daïy. (ÑTKVN, Töông Öng Boä II, chöông 4, phaåm 1, phaàn Söõa, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.314)

LÔØI BAØN: Haàu heát chuùng ta lôùn khoân ñeàu baét ñaàu töø doøng söõa meï. Taïo hoùa ñaõ ban cho meï moät baàu söõa ngoït ngaøo, giuùp treû sô sinh coù ñaày ñuû caùc döôõng chaát vaø khaùng theå maø hieám coù moät hôïp chaát dinh döôõng nhaân taïo naøo coù theå thay theá ñöôïc. Vaø nhöõng doøng söõa aáy cuõng chính laø moät phaàn thaân theå meï. Tröôùc ñoù, khi bieát mình ñaõ mang thai, meï ñaõ soáng vì con. Gaàn möôøi thaùng cöu mang, ba naêm buù môùm, meï ñaõ doàn heát sinh löïc cuûa mình ñeå san seû cho con. Vôùi meï, con laø taát caû, thaäm chí coù theå vì con maø queân ñi tính maïng cuûa mình. Con ngaøy caøng khoân lôùn thì söùc meï cuõng hao moøn, caïn kieät daàn nhöng meï luoân vui veà ñieàu ñoù. Meï ñaõ cho con taám hình haøi baèng taát caû tình thöông vaø maùu thòt. Vì theá, khi noùi söõa meï maø chuùng ta ñaõ uoáng trong khi löu chuyeån luaân hoài töø voâ thuûy ñeán nay nhieàu hôn nöôùc trong boán

bieån cuõng chaúng cöôøng ñieäu chuùt naøo. Vaãn bieát “loøng meï bao la nhö bieån Thaùi Bình” nhöng cuoäc soáng vôùi voâ vaøn bieán ñoäng, maûi lo kieám soáng neân nhieàu khi laõng queân, cheånh maûng boån phaän laøm con. Vì theá, nhöõng ngöôøi con hieáu thaûo caàn phaûi quaùn nieäm thöôøng xuyeân veà thaâm aân döôõng duïc ñeå nuoâi lôùn vaø giöõ troïn hieáu taâm, hieáu haïnh ñoái vôùi nhöõng ñaáng sanh thaønh. Nhaän thöùc ñöôïc thaâm aân sanh döôõng cuûa cha meï bao la nhö trôøi bieån laø cô sôû quan troïng ñeå thöïc haønh troïn veïn haïnh hieáu. “Taâm hieáu laø taâm Phaät, haïnh hieáu laø haïnh Phaät”. Taâm laøm neàn taûng cho haønh ñoäng, vì theá, moät khi ñaõ thaønh töïu taâm hieáu thì chaéc chaén seõ vieân thaønh haïnh hieáu.[

3- CHA MEÏ & CON CAÙI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Raøjagaha, taïi Veluvana. Luùc baát giôø Singaøkala (Thi Ca La Vieät), con cuûa gia chuû, daäy sôùm, ra khoûi thaønh ñaûnh leã saùu phöông. Khi gaëp Theá Toân, Ngaøi daïy Singaøkala veà hieáu ñaïo nhö sau: Naøy Gia chuû, coù naêm tröôøng hôïp ngöôøi con phaûi phuïng döôõng cha meï: Ñöôïc nuoâi döôõng, con seõ phuïng döôõng cha meï; con seõ laøm troøn boån phaän ñoái vôùi cha meï; con seõ giöõ gìn gia ñình vaø truyeàn thoáng; con baûo veä taøi saûn thöøa töï; con seõ laøm tang leã khi cha meï qua ñôøi. Naøy Gia chuû, ñöôïc con phuïng döôõng theo naêm caùch nhö vaäy, cha meï coù loøng thöông töôûng ñeán con cuõng theo naêm caùch: Ngaên chaën con laøm ñieàu aùc, khuyeán khích con laøm ñieàu thieän; daïy con ngheà nghieäp; döïng vôï, gaû choàng xöùng ñaùng cho

con; ñuùng thôøi trao cuûa thöøa töï cho con. Naøy Gia chuû, cha meï ñöôïc con phuïng döôõng vaø cha meï coù loøng thöông töôûng ñeán con theo naêm caùch nhö vaäy, gia ñình seõ an oån, thoaùt khoûi caùc söï sôï haõi. (ÑTKVN, Tröôøng Boä II, kinh Giaùo thoï Thi Ca La Vieät [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1991, tr.541)

LÔØI BAØN: Maùi aám gia ñình laø moät ñieåm töïa quan troïng cho caùc thaønh vieân trong gia ñình, nhaát laø trong boái caûnh xaõ hoäi, kinh teá nhieàu bieán ñoäng thì nhu yeáu thieát laäp moät gia ñình haïnh phuùc ñeå che chôû laãn nhau laïi caøng caàn thieát hôn. Muoán laøm ñöôïc ñieàu ñoù, taát caû caùc thaønh vieân trong gia ñình, cha meï vaø con caùi ñeàu caàn phaûi noã löïc ñeå chu toaøn traùch nhieäm vaø boån phaän cuûa mình. Muoán cho con neân ngöôøi, bieát sieâng naêng, caàn maãn laøm vieäc, coù

ñaày ñuû tö caùch ñaïo ñöùc, hieáu kính thì caùc baäc cha meï phaûi thöïc söï yeâu thöông vaø phaûi chaêm lo giaùo döôõng con caùi. Khoâng phaûi ngaãu nhieân maø oâng cha ta ñaõ quy keát traùch nhieäm raèng “con hö taïi meï”. Con caùi laø nhöõng buùp maêng, neáu bieát uoán naén, chôû che thì veà sau môùi thaønh tre ngay thaúng, coù ích. Vì theá, thieát laäp neàn taûng ñaïo ñöùc cô baûn cho con caùi nhö khuyeân daïy boû aùc laøm laønh, khoâng tham lam, bieát thöông ñoàng loaïi… laø ñieàu caàn laøm. Keá ñeán laø coâng taùc höôùng nghieäp, taïo laäp gia ñình vaø tin töôûng ñaàu tö, trao truyeàn söï nghieäp cho con caùi, ñeå con töï laäp, ñöùng vöõng giöõa cuoäc ñôøi. Cha meï bieát thöông yeâu, giaùo döôõng con caùi neân ngöôøi, coù coâng danh, gia ñình, söï nghieäp thì chaéc chaén con caùi seõ thaáu hieåu vaø baùo ôn baèng söï hieáu thuaän. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, ñeå trôû thaønh ngöôøi con hieáu thaûo thì nieäm aân cha meï ñeå baùo aân laø ñieàu toái caàn. Nhôø nuoâi döôõng taâm nieäm veà thaâm aân döôõng duïc maø taâm hieáu ñöôïc hình thaønh vaø ngaøy caøng taêng tröôûng daãn ñeán boån phaän laøm con seõ ñöôïc chu toaøn. Nhö vaäy, hieáu thaûo laø moät trong nhöõng boån phaän quan troïng cuûa ñaïo laøm con ñöôïc hình thaønh töø chính tình thöông yeâu vaø söï giaùo döôõng cuûa cha meï. Hieáu döôõng seõ troøn ñaày moät caùch nhö nhieân khi chính caùc baäc cha meï thöïc söï göông maãu, troïn veïn vôùi ñaïo laøm cha meï thì con caùi seõ vieân thaønh ñaïo nghóa laøm con cuûa mình.[

4- NGÖÔØI THÖÏC SÖÏ COÙ HIEÁU KHOÂNG NHIEÀU Moät thôøi, Theá Toân truù taïi Rajaøgaha, treân nuùi Gìjjhakuøta. Roài Theá Toân laáy moät ít ñaát treân ñaàu moùng tay vaø baûo caùc Tyû kheo: Caùc oâng nghó theá naøo, naøy caùc Tyû kheo, caùi naøo laø nhieàu hôn, moät ít ñaát treân ñaàu moùng tay hay laø quaû ñaát lôùn naøy? Baïch Theá Toân, caùi nhieàu hôn laø quaû ñaát naøy, coøn ít hôn laø ñaát treân ñaàu moùng tay. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, ít hôn laø caùc chuùng sanh coù hieáu kính vôùi meï, vôùi cha vaø nhieàu hôn laø caùc chuùng sanh khoâng hieáu kính vôùi meï, vôùi cha. (ÑTKVN, Töông Öng Boä V, chöông 12, phaåm Baùnh xe löôïc

thuyeát, phaàn Hieáu kính meï-Hieáu kính cha [trích], NXB Toân Giaùo, 2002, tr.675)

LÔØI BAØN: Hieáu kính vôùi cha meï laø moät leõ ñöông nhieân, gaàn nhö baát cöù ngöôøi con naøo cuõng bieát nieäm aân vaø heát loøng hieáu döôõng song thaân ñeå ñaùp ñeàn aân nghóa sanh thaønh. Theá thì vì sao Theá Toân laïi khaúng ñònh "ít hôn laø caùc chuùng sanh coù hieáu kính vôùi meï, vôùi cha vaø nhieàu hôn laø caùc chuùng sanh khoâng hieáu kính vôùi meï, vôùi cha"? Coù theå noùi töø trong taâm khaûm, khoâng ai maø khoâng thöông kính cha meï. Nhöng ñeå thöïc hieän song haønh taâm hieáu vaø haïnh hieáu moät caùch troïn veïn thì khoâng maáy ai laøm ñöôïc. ÔÛ ñaây, chuùng ta khoâng baøn ñeán haïng ngöôøi mang toäi ñaïi nghòch (gieát cha, gieát meï) hay nhöõng keû nghòch töû chæ baùo haïi vaø laøm khoå cha meï. Vaán ñeà ñaùng noùi laø ñoái vôùi nhöõng ngöôøi con tuy coù hieáu, mong muoán ñöôïc theå hieän ñaïo hieáu nhöng roài cuõng khoâng laøm ñöôïc gì nhieàu

cho caùc ñaáng sanh thaønh. Vì sao? Coù ñeán 1.001 lyù do ñeå bieän giaûi cho ñieàu aáy. Cho duø nhöõng lyù do aáy coù xaùc ñaùng ñeán maáy vaø daãu cho cha meï hoaøn toaøn thoâng caûm, hy sinh thì chuùng ta vaãn phaûi thöøa nhaän raèng nhöõng gì mình ñaõ laøm cho cha meï thaät söï quaù ít so vôùi thaâm aân sanh döôõng nhö bieån trôøi. Soáng ôû treân ñôøi, coù loøng hieáu ñaõ khoù, thöïc hieän noù laïi caøng khoù hôn bôûi khoâng phaûi ai cuõng coù ñaày ñuû phöông duyeân ñeå phuïng döôõng vaø kính thôø cha meï nhö yù cuûa mình. Cuoäc soáng voán phöùc taïp vaø ñaày bieán ñoäng, maûi lao theo nhöõng vieäc quan troïng, caáp thieát hôn neân nieàm rieâng veà cha meï taïm thôøi gaùc laïi. Ñieàu naøy cuõng deã daøng caûm thoâng nhöng trôù treâu thay laø khoâng coù caùi gì chôø ñôïi chuùng ta caû. Roài chuyeän seõ ñeán ñaõ ñeán vaø chuùng ta khoâng kòp trôû tay, chæ coøn oâm nieàm aân haän laø chöa laøm ñöôïc nhieàu cho cha meï thì ngöôøi ñaõ ñi roài. Tö duy vaø chieâm nghieäm veà lôøi daïy cuûa Theá Toân ñeå thaáy mình vaãn chöa troøn caâu hieáu ñaïo. Ngöôøi thöïc söï hieáu kính cha meï nhö ñaát ôû moùng tay so vôùi ñaát treân ñòa caàu nhaéc chuùng ta phaûi laøm ngay nhöõng vieäc caàn laøm cho cha meï, ñöøng heïn ngaøy mai ñeå khoûi hoái haän veà sau.[

5- KHUYEÁN HOÙA CHA MEÏ HÖÔÙNG THIEÄN Moät thôøi, Theá Toân ôû Saøvatthi, taïi vöôøn oâng Anaøthapindika. Taïi ñaáy, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, ai ñoái vôùi cha meï khoâng coù loøng tin, khuyeán khích, höôùng daãn, an truù caùc vò aáy vaøo loøng tin; ñoái vôùi cha meï theo aùc giôùi, khuyeán khích, höôùng daãn, an truù caùc vò aáy vaøo thieän giôùi; ñoái vôùi cha meï xan tham, khuyeán khích, höôùng daãn, an truù vaøo boá thí; ñoái vôùi cha meï theo aùc tueä, khuyeán khích, höôùng daãn, an truù vaøo trí tueä. Nhö vaäy laø laøm ñuû vaø traû ôn ñuû cho meï vaø cha. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 2, phaåm Taâm thaêng baèng, phaàn Ñaát [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.119)

LÔØI BAØN: Haàu heát chuùng ta ñeàu taâm nieäm cha meï laø Trôøi Phaät, laø ñoái töôïng kính thôø, laø baát khaû xaâm phaïm. Nuoâi döôõng vaø un ñuùc yù nieäm naøy saâu vaøo taâm khaûm laø moät toá chaát quan troïng ñeå taùc thaønh neân taâm hieáu, haïnh hieáu. Song thöïc teá cho thaáy vaãn coøn nhieàu baäc cha meï do nghieäp löïc chi phoái neân chöa thöïc söï göông maãu vaø theå hieän heát traùch nhieäm, vai troø phuï maãu cuûa mình, daãn ñeán aûnh höôûng khoâng nhoû cho con caùi vaø caû gia ñình. Ngöôøi ñôøi thöôøng pheâ phaùn con caùi baát hieáu laø nghòch töû nhöng cuõng nghieâm khaéc khi quy keát "con hö taïi meï, chaùu hö taïi baø". Hieän coù khoâng ít nhöõng ngöôøi con phaûi gaùnh chòu tuûi nhuïc bôûi cha meï thieáu löông taâm vaø traùch nhieäm, thaäm chí chua chaùt vôùi caâu "aân nghóa sanh thaønh", oaùn traùch vaø xa laùnh caû song thaân. ÔÛ ñaây, chuùng ta khoâng traùch cöù ai caû, vì ñaõ laø con ngöôøi thì duø ôû vai vò naøo cuõng coù nhöõng haïn cheá nhaát ñònh, khoâng ai traùnh khoûi loãi laàm.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 171

Caàn bình taâm quaùn saùt veà baûn thaân, gia ñình ñeå nhaän ra doøng vaän haønh cuûa nghieäp löïc, coäng nghieäp cuûa caû gia ñình. Nhôø quaùn chieáu saâu saéc vaøo coäng nghieäp, chuùng ta seõ thaáy roõ raøng hôn veà thöïc traïng gia ñình hieän taïi maø bôùt ñi nhöõng oaùn traùch laãn nhau vaø quan troïng hôn laø môû ra moät höôùng môùi ñeå chuyeån hoùa, khaéc phuïc. Ngay ñaây, vieäc thöïc thi haïnh hieáu ñöôïc naâng taàm cao hôn laø khuyeán hoùa cha meï boû taø quy chaùnh. Con hö cuõng laø con, cha meï daãu coù "sô suaát" gì thì cuõng laø cha meï, khoâng ai thay ñoåi ñöôïc coäng nghieäp naøy. Do vaäy, trôï duyeân ñeå chuyeån hoùa laãn nhau, caûi taïo coäng nghieäp gia ñình toát ñeïp hôn laø ñieàu caàn laøm cuûa ngöôøi con Phaät hieáu thaûo. Vôùi con ngöôøi, moïi loãi laàm ñeàu töø voâ minh maø ra, töø tham aùi maø hình thaønh, töø saân si maø daáy khôûi. Thay vì oaùn traùch, chuùng ta haõy vaän duïng tín (nieàm tin), giôùi (laøm laønh, traùnh aùc), thí (buoâng xaû) vaø tueä (hieåu bieát) cuøng vôùi tình thöông, kính troïng ñeå khuyeán hoùa cha meï höôùng veà Tam baûo. Khoâng ai nôõ nhìn ngöôøi thaân cuûa mình ñi vaøo coõi aùc. Do vaäy, khuyeán hoùa cha meï höôùng thieän, boû taø quy chaùnh khoâng chæ ñem laïi haïnh phuùc an vui cho cha meï trong ñôøi naøy maø caû nhöõng ñôøi sau. Laøm ñöôïc ñieàu naøy môùi goïi laø taän hieáu, chí hieáu, laø "laøm ñuû vaø traû ôn ñuû cho meï vaø cha".[

172 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

6- PHÖÔÙC BAÙO HIEÁU DÖÔÕNG Moät thôøi Theá Toân truù ôû Saøvatthi. Roài Baø la moân Maøtaposaka ñi ñeán ñaûnh leã vaø baïch Theá Toân: Thöa Toân giaû Gotama, toâi tìm moùn aên thieát thöïc theo thöôøng phaùp, sau ñoù toâi nuoâi döôõng meï cha. Thöa Toân giaû Gotama, toâi laøm nhö vaäy coù ñuùng traùch nhieäm khoâng? Naøy Baø la moân, oâng laøm nhö vaäy laø ñuùng traùch nhieäm. Naøy Baø la moân, ai tìm ñoà aên thieát thöïc theo thöôøng phaùp, sau ñoù nuoâi döôõng meï cha thì ngöôøi aáy ñöôïc nhieàu coâng ñöùc. Theá Toân noùi keä: Ngöôøi naøo theo thöôøng phaùp/ Nuoâi döôõng meï vaø cha/ Chính do coâng haïnh naøy/

Ñoái vôùi cha vôùi meï/ Nhôø vaäy baäc Hieàn Thaùnh/ Trong ñôøi naøy taùn thaùn/ Sau khi cheát ñöôïc sanh/ Höôûng an laïc chö Thieân. Khi ñöôïc nghe nhö vaäy, Baø la moân Maøtaposaka baïch Theá Toân: Thaät vi dieäu thay, Toân giaû Gotama! Mong Toân giaû nhaän con laøm ñeä töû, töø nay cho ñeán maïng chung, con troïn ñôøi quy ngöôõng. (ÑTKVN, Töông Öng Boä I, chöông 7, phaåm Cö só, phaàn Maøtaposaka, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.398)

LÔØI BAØN: Phuïng döôõng cha meï laø moät trong nhöõng boån phaän quan troïng cuûa con caùi. Khoâng chæ phuïng döôõng, ngöôøi con hieáu coøn phaûi thuaän thaûo, thöông yeâu vaø kính troïng cha meï vôùi taát caû chaân thaønh. Phöôùc baùo phuïng döôõng cha meï, theo tueä giaùc Theá Toân, hieän taïi ñöôïc ngöôøi ñôøi toân vinh ca ngôïi vaø töông lai ñöôïc sanh veà Thieân giôùi haïnh phuùc an vui.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 173

Tuy nhieân, ñieàu quan troïng maø Theá Toân muoán nhaán maïnh ôû ñaây laø nhöõng phaåm vaät phuïng döôõng, kính thôø cha meï phaûi trong saïch, laø thaønh quaû söï lao ñoäng chaân chính (theo thöôøng phaùp). Ngay ñaây, tinh thaàn hieáu ñaïo ñöôïc nhìn nhaän qua moät laêng kính khaùc saâu saéc hôn laø truy tìm nguyeân nhaân cuûa taát caû nhöõng thaønh quaû maø ngöôøi con ñaït ñöôïc ñem phuïng döôõng cha meï coù thaät söï trong saùng, ñuùng ñaén hay khoâng. Neáu nhöõng thaønh töïu vaät chaát trong hieän taïi laø keát quaû cuûa vieäc laøm aên phi phaùp nhö tranh ñoaït, troäm cöôùp, löøa gaït, troán thueá, hoái loä, tham nhuõng v.v... roài ñem phuïng döôõng cha meï thì chaúng nhöõng khoâng ñöôïc phöôùc maø cha meï coù theå bò lieân luïy theo. Quaùn chieáu saâu vaøo vaán ñeà naøy ñeå chuùng ta töï ñònh hình, ñieàu chænh phöông caùch öùng xöû ñaïo hieáu cho chính mình. Môùi hay, thöông kính vaø hieáu thaûo vôùi cha meï ñích thöïc chính laø söï hoaøn thieän nhaân caùch, laøm aên chaân chính, soáng ñaïo ñöùc, luoân höôùng veà leõ thieän laønh. Trong boái caûnh möu sinh ñaày caïnh tranh khoác lieät nhö hieän nay, thieát nghó caàn suy ngaãm thaät saâu saéc veà lôøi daïy cuûa Theá Toân ñeå soáng thieän laønh vaø hieáu thaûo troïn veïn vôùi nhöõng baäc sanh thaønh. Bôûi hôn ai heát, nhöõng baäc cha meï chaúng bao giôø mong con laøm aùc vaø laïi caøng khoâng mong muoán con caùi laøm aùc vì mình.[

X. GIÔÙI

176 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- RUØA & DAÕ CAN Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, Ngaøi cho goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, thuoû xöa coù moät con ruøa, vaøo moät buoåi chieàu ñang ñi kieám moài doïc theo bôø soâng. Töø ñaèng xa, ruøa troâng thaáy con daõ can ñang ñi tôùi. Thaáy vaäy, ruøa lieàn ruït boán chaân, ñaàu vaø ñuoâi vaøo trong mai, naèm baát ñoäng vaø im laëng. Daõ can ñi tôùi thaáy ruøa lieàn nghó raèng: “Khi naøo con ruøa naøy thoø ra thaân phaàn naøo thì ngay taïi choã aáy, ta seõ naém laáy, beû gaõy vaø aên”. Nhöng vì ruøa khoâng thoø ra moät thaân phaàn naøo neân daõ can khoâng naém ñöôïc cô hoäi, nhaøm chaùn con ruøa vaø boû ñi. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû

kheo, AÙc ma thöôøng xuyeân trong tö theá rình raäp caùc oâng vôùi yù nghó: “Raát coù theå ta naém ñöôïc cô hoäi ñeå baét gaëp töø con maét… töø caùi löôõi… hay töø yù”. Do vaäy, naøy caùc Tyû kheo, haõy soáng hoä trì caùc caên. Khi naøo caùc oâng soáng hoä trì saùu caên, thôøi AÙc ma nhaøm chaùn caùc oâng vaø seõ boû ñi, khoâng naém giöõ ñöôïc cô hoäi, nhö con daõ can ñoái vôùi con ruøa. (ÑTKVN, Töông Öng IV, Chöông I, phaåm Raén ñoäc, phaàn Con ruøa, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.291)

LÔØI BAØN: Trong töï nhieân, moãi sinh vaät muoán toàn taïi vaø phaùt trieån, baét buoäc töï thaân sinh vaät aáy phaûi tìm ra cho mình moät cô cheá töï baûo veä. Moãi loaøi coù moät phöông thöùc töï veä khaùc nhau. Loaøi ruøa tuy chaäm chaïp, vuïng veà nhöng coù moät chieác mai voâ cuøng chaéc chaén. Ruït töù chi, ñaàu vaø ñuoâi vaøo trong mai laø caùch töï veä höõu hieäu cuûa loaøi naøy. Vì theá, daõ can tuy coù nanh nhoïn, vuoát saéc nhöng ñaønh baát löïc,

phaûi boû ñi trong tieác nuoái bôûi ruøa baát ñoäng. Trong tu taäp cuõng vaäy, vieäc thu thuùc, baûo veä vaø hoä trì saùu caên laø moät vieäc laøm toái quan troïng ñeå giöõ gìn giôùi thaân hueä maïng cuûa ngöôøi tu haønh. Bôûi saùu caên luoân tìm caàu, chaïy theo saùu traàn khaû aùi, khaû laïc ñeå roài töø ñoù saùu thöùc taïo ra voâ soá aùc nghieäp. Tuy nhieân, hoä trì saùu caên khoâng coù nghóa laø ñoùng kín caùc giaùc quan. Hoä trì laø luoân chaùnh nieäm khi caên tieáp xuùc vôùi traàn, ñeå khoâng bò chi phoái bôûi ngoaïi caûnh. Ñoàng thôøi, AÙc ma cuõng khoâng phaûi ai xa laï, ñoù chính laø tham aùi, öu bi vaø caùc baát thieän phaùp cuûa töï thaân khi taâm khoâng ñöôïc kieåm soaùt, khoâng coù chaùnh nieäm. Maëc daàu AÙc ma luoân rình raäp, luoân tìm cô hoäi nhöng neáu ngöôøi tu giöõ vöõng chaùnh nieäm, tænh giaùc vaø baát ñoäng tröôùc moïi hoaøn caûnh thì AÙc ma phaûi chaøo thua. Tuy vaäy, phaûi luoân caûnh giaùc vì khi daõ can boû ñi nhöng chöa haún ruøa ñaõ an toaøn tuyeät ñoái, noù seõ trôû laïi taán coâng ruøa baát cöù luùc naøo. Cuõng vaäy, khi tham aùi vaø öu bi taïm thôøi laéng xuoáng khoâng coù nghóa AÙc ma ñaõ bò tieâu dieät. Do ñoù, phaûi noã löïc ñeå duy trì chaùnh nieäm thöôøng tröïc, vì chaùnh nieäm laø neàn taûng vöõng chaéc nhaát cho vieäc hoä trì saùu caên an toaøn tröôùc nanh vuoát cuûa AÙc ma.[

2- BIEÅN LÔÙN KHOÂNG DUNG CHÖÙA TÖÛ THI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Dubbaraøma, trong laâu ñaøi cuûa Migaøraø. Luùc baáy giôø vaøo ngaøy trai giôùi, Theá Toân ñang ngoài giöõa chuùng Tyû kheo. Roài Toân giaû Ananda, sau khi ñeâm ñaõ gaàn maõn, töø choã ngoài ñöùng daäy, chaép tay baïch Theá Toân: Baïch Theá Toân, ñeâm ñaõ gaàn maõn, chuùng Tyû kheo ngoài ñaõ laâu. Baïch Theá Toân, haõy thuyeát giôùi boån Paøtimokkha cho chuùng Tyû kheo. Sau ba laàn taùc baïch maø Theá Toân vaãn im laëng vì trong hoä i chuù n g coù ngöôø i khoâ n g thanh tònh. Roà i Toâ n giaû Moggallaøna duøng taâm cuûa mình taùc yù ñeán taâm toaøn theå ñaïi chuùng. Toân giaû thaáy moät ngöôøi aùc giôùi, theo aùc phaùp,

khoâng thanh tònh, töï xöng Sa moân, khoâng theo Phaïm haïnh, noäi taâm huû hoùa, ñaày öù duïc voïng, moät ñoáng raùc oâ ueá ñang ngoài giöõa chuùng Tyû kheo. Toân giaû lieàn töø choã ngoài ñöùng daäy, ñi ñeán vaø môøi vò aáy ra ngoaøi. Theá Toân daïy: “Naøy caùc Tyû kheo, bieån lôùn khoâng chöùa chaáp xaùc cheát. Neáu coù xaùc cheát trong bieån lôùn, laäp töùc bò quaêng leân bôø hay vaát leân ñaát lieàn. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi naøo laø aùc giôùi, theo aùc phaùp, sôû haønh baát tònh, khoâng phaûi Sa moân maø töï xöng Sa moân, khoâng soáng Phaïm haïnh nhöng töï nhaän coù Phaïm haïnh, noäi taâm hoâi haùm, chöùa ñaày tham duïc. Chuùng Taêng khoâng soáng chung vôùi ngöôøi aáy, laäp töùc hoäi hoïp laïi vaø ñuoåi ngöôøi aáy ra khoûi chuùng Taêng”. (ÑTKVN, Tieåu Boä I, chöông 5, phaåm Tröôûng laõo Sona, NXB TP.HCM, 1999, tr.215)

LÔØI BAØN: Phaùp thoaïi naøy, ngoaøi vieäc thieát laäp nguyeân taéc hoøa hôïp vaø thanh

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 179

tònh cuûa chuùng Taêng tröôùc khi boá taùt, Theá Toân coøn ñöa ra moät phöông phaùp thanh loïc nhaèm tònh hoùa Taêng giaø. Ñoù laø khoâng soáng chung, caùch ly vaø thaäm chí truïc xuaát nhöõng phaàn töû phi phaïm haïnh, khoâng trong saïch, aùc giôùi ra khoûi chuùng Taêng. Ñaây laø moät bieän phaùp tích cöïc ñeå cöùu vaõn vaø duy trì söï hoøa hôïp, thanh tònh trong Taêng chuùng. Ngaøy nay, chö Taêng ña phaàn khoâng thaønh töïu thieân nhaõn nhö Toân giaû Moggallaøna, neân khoâng phaân bieät ñöôïc ai laø ngöôøi thanh tònh vaø ai laø ngöôøi baát tònh. Tuy nhieân, nhö Phaät ñaõ daïy, nhöõng töû thi khoâng bao giôø ñöôïc bieån caû dung naïp, sôùm muoän gì cuõng bò vaát leân bôø. Cuõng vaäy, söï tinh caàn tu taäp, thöïc haønh Phaïm haïnh cuûa chuùng Taêng daàn daàn seõ khieán cho chaân töôùng cuûa nhöõng keû phi phaïm haïnh, lôïi duïng Phaät phaùp bò phôi baøy. Ñaây cuõng laø quaù trình ñaøo thaûi töï nhieân trong loä trình höôùng ñeán thaønh töïu giaûi thoaùt. Trong boái caûnh Taêng giaø ñang phaûi ñoái maët vôùi nhieàu vaán naïn vaø gaëp nhieàu thaùch thöùc trong coâng cuoäc kieán taïo thanh tònh, hoøa hôïp, neáu nhöõng “töû thi” naøy khoâng nhanh choùng chuyeån hoùa, thöïc haønh Phaïm haïnh ñeå hoøa hôïp vaø thanh tònh cuøng vôùi Taêng giaø thì nhaát thieát Taêng giaø phaûi vaän ñoäng nhö bieån caû; khoâng chaáp nhaän, khoâng chöùa chaáp, khoâng dung naïp vaø quaêng töû thi leân bôø.[

180 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

3- CHAÙNH MAÏNG Moä t thôø i , Toâ n giaû Saø r iputta truù ôû Raø j agaha, taï i Veluvana, choã nuoâi döôõng caùc con soùc. Roài moät nöõ du só ngoaïi ñaïo teân Suøcimukhi ñi ñeán vaø noùi vôùi Toân giaû Saøriputta: Naøy Sa moân, coù phaûi OÂng aên, cuùi maët xuoáng? Toâi aên, khoâng cuùi maët xuoáng. Vaäy Sa moân, coù phaûi OÂng aên, ngaång maët leân? Toâi aên, khoâng ngaång maët leân. Vaäy Sa moân, coù phaûi OÂng aên, höôùng maët veà boán phöông chính? Toâi aên, khoâng höôùng maët veà boán phöông chính. Vaäy Sa moân, coù phaûi OÂng aên, höôùng

maët veà boán phöông phuï? Toâi aên, khoâng höôùng maët veà boán phöông phuï. Vaäy naøy Sa moân, OÂng aên, haønh ñoäng nhö theá naøo? Nhöõng Sa moân hay Baø la moân naøo, nuoâi soáng baèng nhöõng taø maïng nhö ñòa lyù, caùc vò aáy ñöôïc goïi laø caùc Sa moân, Baø la moân aên cuùi maët xuoáng. Nhöõng Sa moân hay Baø la moân naøo, nuoâi soáng baèng nhöõng taø maïng nhö thieân vaên, caùc vò aáy ñöôïc goïi laø caùc Sa moân, Baø la moân aên ngaång maët leân. Nhöõng Sa moân hay Baø la moân naøo, nuoâi soáng baèng nhöõng taø maïng nhö ñöa tin töùc, laøm trung gian moâi giôùi, caùc vò aáy ñöôïc goïi laø caùc Sa moân, Baø la moân aên höôùng maët veà boán phöông chính. Nhöõng Sa moân hay Baø la moân naøo, nuoâi soáng baèng nhöõng taø maïng nhö boùi toaùn, caùc vò aáy ñöôïc goïi laø caùc Sa moân, Baø la moân aên höôùng maët veà boán phöông phuï. Coøn Ta, Ta khoâng nuoâi soáng baèng nhöõng taø maïng nhö xem ñòa lyù, thieân vaên, ñöa tin töùc, laøm trung gian moâi

giôùi, boùi toaùn vaø caùc ngheà heøn haï. Ta tìm caàu moùn aên moät caùch hôïp phaùp. Sau khi Ta tìm caàu moùn aên moät caùch hôïp phaùp, Ta duøng caùc moùn aên aáy. (ÑTKVN, Töông Öng Boä III, chöông 7, phaàn Suøcimukhi, NXB Toân Giaùo, 2000, tr.387)

LÔØI BAØN: Ngöôøi xuaát gia vôùi taâm nguyeän “xaû phuù caàu baàn, xaû thaân caàu ñaïo”, soáng ñôøi thanh tònh, höôùng ñeán giaùc ngoä, giaûi thoaùt. Moät trong nhöõng yù nghóa cao quyù cuûa Tyû kheo laø khaát só. Thöïc haønh haïnh khaát thöïc, xin thöùc aên cuûa moïi nhaø ñeå nuoâi soáng saéc thaân laø chaùnh maïng thanh tònh cuûa Taêng só Phaät giaùo. Theo tueä giaùc Theá Toân, khaát thöïc laø moät phaùp tu truyeàn thoáng cuûa ba ñôøi, möôøi phöông chö Phaät vôùi yù nghóa: khoâng tham ñaém vò ngon, vì phaù tröø ngaõ maïn vaø töø bi bình ñaúng. Moät Tyû kheo thöïc haønh khaát thöïc, veà phöông dieän töï lôïi laø döùt boû moïi vieäc theá tuïc, laøm phöông tieän tu ñaïo; ôû phöông dieän lôïi tha laø taïo phöôùc ñieàn cho chuùng sanh. Tyû kheo töï taïo sinh keá ñeå nuoâi thaân, ñoù laø taø maïng. Ngaøy nay, vì nhieàu hoaøn caûnh khaùc nhau neân ña phaàn caùc Tyû kheo khoâng duy trì haïnh khaát thöïc nhöng chuû yeáu vaãn soáng nhôø vaøo tònh thí. Maët khaùc, moät vaøi Tyû kheo vaän duïng phöông tieän “taø maïng” ñeå giaùo hoùa, daãn daét ngöôøi sô cô vaøo ñaïo, ít nhieàu vaãn coù nhöõng thaønh coâng nhaát ñònh. Vì chuùng sanh caên cô ña daïng neân phöông tieän giaùo hoùa phaûi linh ñoäng song phöông tieän chæ coù tính chaát ñoái cô, vì taâm töø bi maø haønh hoùa. Do vaäy, neáu khoâng thieän xaûo trong khi söû duïng phöông tieän thì chæ lôïi baát caäp haïi, taïo neân taø kieán bôûi taø maïng cuûa chính mình. Vì vaäy, giöõ vöõng chaùnh kieán, soáng ñôøi chaùnh maïng, tu taäp theo Baùt Thaùnh ñaïo ñeå töï lôïi vaø lôïi tha laø phöông chaâm, traùch nhieäm cuûa moãi ngöôøi con Phaät, nhaát laø nhöõng ngöôøi con Phaät xuaát gia.[

4- VUI TRONG CHAÙNH PHAÙP Moät thôøi, Theá Toân du haønh giöõa daân chuùng Kosala, Ngaøi daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc xem laø khoùc than trong giôùi luaät baäc Thaùnh, töùc laø ca vònh. Naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc xem laø ñieân loaïn trong giôùi luaät baäc Thaùnh, töùc laø nhaûy muùa. Naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc xem laø treû con trong giôùi luaät baäc Thaùnh, töùc laø cöôøi quaù ñaùng ñeå loä caû raêng. Do vaäy, naøy caùc Tyû kheo, haõy phaù caây caàu ñi ñeán ca haùt. Haõy phaù caây caàu ñi ñeán nhaûy muùa. Thaät laø vöøa ñuû, neáu caùc Thaày ñöôïc hoan hyû ñuùng phaùp, mæm cöôøi ñeå bieåu thò laø caùc Thaày ñöôïc hoan hyû. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 3, phaåm Chaùnh giaùc, phaàn Khoùc than, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.472)

LÔØI BAØN: Cuoäc soáng lao ñoäng voán gian lao, vaát vaû vì theá raát caàn ñeán nhu caàu giaûi trí vui töôi, laønh maïnh. Ca haùt, nhaûy muùa, tieäc tuøng, hoïp maët vui veû laø moät lieäu phaùp nhaèm thö giaõn, nghæ ngôi, xua tan meät nhoïc. Ñôøi soáng xuaát gia cuõng vaäy, ngoaøi vieäc tu hoïc thì giaûi trí vaø thö giaõn laø moät nhu yeáu raát caàn thieát ñeå vui soáng, laøm neàn taûng cho söï thanh tònh vaø thaêng hoa taâm hoàn. Ñieàu khaùc bieät cô baûn so vôùi theá tuïc laø trong hình thöùc vaø noäi dung giaûi trí cuûa ngöôøi xuaát gia luoân haøm döôõng söï tónh laëng, an tònh, tueä giaùc vaø hoaøn toaøn laønh maïnh. Troàng hoa, töôùi caây, ñi boä, uoáng traø, xem tranh, saùng taùc, xöng taùn Theá Toân, ca ngôïi haïnh phuùc giaûi thoaùt v.v... laø nhöõng loaïi hình sinh hoaït giaûi trí cô baûn cuûa chuùng Taêng. Ngoaøi ra, taát caû nhöõng theå loaïi giaûi trí khaùc

mang ñeán söï dao ñoäng, thaát nieäm, taùn loaïn vaø ñaùnh maát töï chuû thì ngöôøi xuaát gia khoâng neân vaø khoâng ñöôïc thöïc haønh. Theo quan ñieåm cuûa Theá Toân, ca haùt vaø ngaâm nga nhöõng tình khuùc laâm ly, uûy mò vaø bi thöông coù tính chaát "vaên ngheä ñöùt ruoät" chæ laøm cho noãi ñau lôùn theâm, tham voïng vaø nuoái tieác chaát choàng laø nhöõng tieáng khoùc than trong giôùi luaät cuûa baäc Thaùnh. Nhöõng vuõ khuùc uyeån chuyeån, meàm maïi, tha thöôùt, huyeàn aûo vaø meâ hoaëc hay nhöõng vuõ ñieäu maïnh meõ, soâi noåi, huøng traùng hoaëc kheâu gôïi, kích ñoäng vaø boác löûa laøm lay ñoäng loøng ngöôøi ñeàu khoâng coù ích cho ngöôøi xuaát gia, trong giôùi luaät cuûa baäc Thaùnh ñöôïc xem laø ñieân loaïn. Ngay caû khi cöïc vui cuõng khoâng cöôøi ñeán ñoä chaûy nöôùc maét, boø ra maø cöôøi hay cöôøi nhö naéc neû maø chæ æm cöôøi. Vui cöôøi phaûi luoân ôû trong tænh giaùc, chaùnh nieäm môùi thaät söï an laïc vaø maàu nhieäm. Tuy nhieân, ñoái vôùi vieäc haùt muùa nhaèm cuùng döôøng ca ngôïi Tam baûo, xöng taùn Phaät phaùp, khuyeán khích tu taäp, boû taø quy chaùnh thì ñaùng ñöôïc tuyeân döông. Thoâng qua phöông tieän vaên ngheä, ca haùt vui chôi ñeå hieåu bieát, thöông yeâu vaø phaùt trieån chaùnh nieäm nhaèm xieån döông Phaät phaùp laø ñieàu ñaùng laøm. Ngöôøi con Phaät luoân giöõ taâm chaùnh nieäm, thaêng baèng khoâng bò vui buoàn chi phoái, chaúng dao ñoäng tröôùc moïi hoaøn caûnh laø ñænh cao cuûa ngheä thuaät soáng minh trieát vaø tueä giaùc.[

5- MANG Y BAÙT ÑEÏP BÒ PHAÄT QUÔÛ Moät thôøi, Theá Toân truù taïi Saøvatthi. Roài Toân giaû Nanda, ñaép nhöõng y kheùo uûi, kheùo laø, boâi veõ maét, caàm baùt saùng choùi, ñi ñeán Theá Toân; sau khi ñeán, ñaûnh leã Theá Toân roài ngoài xuoáng moät beân. Theá Toân noùi vôùi Toân giaû Nanda nhö sau: Nhö vaäy khoâng xöùng ñaùng cho oâng, naøy Nanda, laø con nhaø laønh, vì loøng tin xuaát gia, töø boû gia ñình soáng khoâng gia ñình, laïi mang nhöõng y kheùo uûi, kheùo laø, boâi veõ con maét vaø caàm baùt saùng choùi. Nhö vaäy laø xöùng ñaùng cho oâng, naøy Nanda, laø con nhaø laønh, vì loøng tin xuaát gia, töø boû gia ñình soáng khoâng gia ñình, töùc laø soáng trong röøng, soáng baèng khaát thöïc, soáng maëc y phaán taûo vaø soáng khoâng mong ñöïi caùc duïc voïng. Thuyeát giaûng xong, Theá Toân noùi theâm: Ta mong ñöôïc nhìn thaáy; Nanda soáng trong röøng; maëc y phuïc phaán taûo; soáng vôùi nhöõng ñoà aên; bieát laø ñaõ vöùt boû; khoâng mong chôø duïc voïng. Roài Toân giaû Nanda, sau moät thôøi gian trôû thaønh vò Taêng soáng trong röøng, aên ñoà aên khaát thöïc, maëc y phuïc phaán taûo, khoâng mong ñöïi caùc duïc voïng. (ÑTKVN, Töông Öng Boä II, chöông 10, phaàn Nanda, VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.491)

LÔØI BAØN: Ngöôøi ta vaãn thöôøng noùi “Chieác aùo khoâng laøm neân nhaø tu nhöng nhaø tu thì khoâng theå thieáu chieác aùo”. Xem ra, chieác aùo cuûa ngöôøi tu cuõng laém vaán ñeà ñeå baøn… Ñoái vôùi Taêng só Phaät giaùo thì y baùt laø nhöõng phaùp khí raát quan

troïng, ñöôïc traân quyù, giöõ gìn caån thaän nhö troøng con maét, laø vaät baát ly thaân cuûa moãi Tyû kheo. Thôøi Theá Toân taïi theá, y baùt cuûa Tyû kheo söû duïng coù tính tuøy duyeân, do gia chuû cuùng döôøng, toát xaáu ñuû loaïi. Ngoaøi ra, coù khaù nhieàu Tyû kheo nguyeän maëc y phaán taûo, baèng caùch löôïm laët nhöõng maûnh vaûi lieäm xaùc cheát quaêng boû ngoaøi nghóa ñòa hoaëc vaûi hö raùch nôi baõi raùc, sau ñoù giaët saïch, nhuoäm cho hoaïi saéc (khoâng coøn chính saéc) vaø keát laïi thaønh y. Tuy nhieân, thôøi Theá Toân cuõng nhö baây giôø, moät vaøi Tyû kheo quaù chuù troïng ñeán hình thöùc beân ngoaøi, veõ maøy toâ maët, y laùng baùt trôn… nhö Toân giaû Nanda töøng laøm vaø ñaõ bò Theá Toân quôû traùch naëng neà. Ñaønh raèng, moät Tyû kheo, baäc moâ phaïm “thaày cuûa trôøi ngöôøi” taát yeáu caàn phaûi trang nghieâm. Tuy vaäy, söï trang nghieâm ñuùng nghóa phaûi laø “trang nghieâm töùc phi trang nghieâm, thò danh trang nghieâm” (Kinh Kim Cang). Phaåm chaát ñích thöïc cuûa vò Tyû kheo laø nôi taâm trang nghieâm toûa saùng laøm neân veû trang nghieâm beân ngoaøi duø hình thöùc chæ laø moät keû aên xin (khaát só) taàm thöôøng maëc y phaán taûo. Vì theá, moät khi noäi taâm chöa thaät söï thuùc lieãm ñeå ñaït ñöôïc thanh tònh thì söï xun xoe aùo maõo beân ngoaøi trong chöøng möïc naøo ñoù cuõng caàn nhöng khoâng thieát thöïc. Vieäc Toân giaû Nanda sau khi nghe lôøi daïy cuûa Theá Toân ñaõ chuyeån sang maëc y phaán taûo, soáng ñôøi khaát thöïc, ñoaïn tröø duïc voïng phaûi chaêng laø baøi hoïc quyù giaù cho nhöõng ngöôøi con Phaät haäu theá suy ngaãm vaø noi göông?[

6- KHOÂNG PHOØNG HOÄ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi. Luùc baáy giôø, coù Tyû kheo duøng quaù nhieàu thì giôø giao teá vôùi caùc gia ñình. Caùc Tyû kheo khaùc thaáy vaäy nhaéc nhôû, Tyû kheo aáy nghe vaäy, taâm khoâng hoan hyû. Roài chuyeän ñöôïc baïch leân Theá Toân, Ngaøi daïy: Naøy caùc Tyû kheo, thuôû xöa, coù con meøo rình chuoät caïnh moät ñoáng raùc vaø nghó raèng: Neáu coù con chuoät nhaét naøo chaïy ra, ta seõ baét laáy vaø aên thòt noù. Roài, naøy caùc Tyû kheo, coù moät con chuoät nhaét chaïy ra, meøo voà baét laáy roài nuoát chöûng. Vaø con chuoät nhaét aáy caén xeù phuû taïng meøo. Do nhaân duyeân aáy, meøo bò ñau ñôùn haønh haï ñeán cheát hay gaàn cheát. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, ôû ñaây, moät soá Tyû kheo vaøo buoåi saùng ñaép y, caàm baùt, ñi vaøo laøng khaát thöïc, thaân khoâng phoøng hoä, lôøi noùi khoâng phoøng hoä, taâm khoâng phoøng hoä, nieäm khoâng an truù, caùc caên khoâng cheá ngöï. Caùc vò Tyû kheo aáy bò tham duïc naõo haïi ñeán cheát hay gaàn cheát. Do vaäy, naøy caùc Tyû kheo, phoøng hoä thaân, phoøng hoä lôøi noùi, phoøng hoä taâm, an truù chaùnh nieäm, cheá ngöï caùc caên laø ñieàu caàn phaûi hoïc taäp. (ÑTKVN, Töông Öng Boä II, chöông 9, phaàn Con meøo [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1993, tr.472)

LÔØI BAØN: Vôùi nhöõng ngöôøi sô taâm hoïc ñaïo, tuy khoâng xa laùnh cuoäc ñôøi nhöng phaûi thieát laäp nhöõng khoaûng caùch an toaøn caàn thieát. Bôûi nghieäp löïc coøn saâu daøy, taäp khí theá tuïc chöa goät saïch neân khaû naêng dính maéc vôùi nhöõng haáp daãn ôû ñôøi laø raát cao. Neân ngoaøi

nhöõng Phaät söï, caàn traùnh duyeân, haïn cheá tieáp xuùc, daønh thôøi gian tu nieäm ñeå trau gioài vaø chuyeån hoùa thaân taâm. Vaãn bieát, moái quan heä vöõng chaéc giöõa haøng xuaát gia vaø taïi gia laø caàn thieát, song haøng sô taâm khoâng neân laõng phí thôøi gian tu hoïc cho nhöõng giao teá ñôøi thöôøng, voâ boå ñeå roài vöôùng maéc vaøo caùm doã cuûa danh lôïi, nguõ duïc. Khi löïc tu coøn yeáu, khoâng ñuû khaû naêng töï phoøng hoä, chaùnh nieäm chöa vöõng chaéc thì tham sanh khôûi chaïy theo nguõ duïc vaø chuoác laáy ñau khoå laø ñieàu khoâng traùnh khoûi. Nhö con meøo tham lam kia vì nuoát chöûng moài ngon neân gaùnh chòu tai hoïa bò chuoät nhaét caén naùt phuû taïng. Theo tueä giaùc Theá Toân, ñeå an truù trong chaùnh nieäm, ñieàu caàn yeáu trong tu taäp laø phoøng hoä, cheá ngöï saùu caên. Coù theå noùi, ngay nôi saùu giaùc quan luoân tieáp xuùc vôùi traàn caûnh trong cuoäc ñôøi laø “ñaïo traøng” tu taäp quan troïng nhaát. Thaêng hoa, chöùng Thaùnh hay suy ñoài, ñoïa laïc ñeàu döïa vaøo söï trang nghieâm, thanh tònh hay taùn loaïn, oâ nhieãm cuûa ñaïo traøng naøy. Maët khaùc, traùnh duyeân cuõng laø vaán ñeà quan troïng bôûi duyeân sanh vaïn phaùp sanh. Tham töø duyeân sanh khôûi, tröø caùc baäc A la haùn, maáy ai trong coõi ñôøi naøy ñaõ dieät taän tham? Do ñoù, caàn traùnh duyeân ñeå töï cheá ngöï, phoøng hoä vaø an truù. AÛnh duï con meøo nuoát chöûng chuoät nhaét neân bò chuoät caén naùt phuû taïng laøm cho ñau ñôùn, quaèn quaïi ñeán cheát hay gaàn cheát thaät aán töôïng, laø baøi hoïc tænh thöùc cho nhöõng

ai chöa ñoaïn taän tham duïc.[

188 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

7- TOÄI LOÃI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù boán haïng ngöôøi naøy hieän höõu, coù maët ôû ñôøi. Theá naøo laø boán? Coù toäi, nhieàu toäi, ít toäi vaø khoâng coù toäi. Theá naøo laø haïng ngöôøi coù toäi? Naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi thaønh töïu thaân nghieäp, khaåu nghieäp vaø yù nghieäp coù toäi. Nhö vaäy laø haïng ngöôøi coù toäi. Vaø theá naøo laø haïng ngöôøi nhieàu toäi? Naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi thaønh töïu thaân nghieäp, khaåu nghieäp vaø yù nghieäp coù nhieàu toäi. Nhö vaäy laø haïng ngöôøi coù nhieàu toäi. Theá naøo laø haïng ngöôøi coù ít toäi? Naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi thaønh töïu thaân nghieäp, khaåu nghieäp vaø yù nghieäp khoâng coù toäi nhieàu, chæ coù ít toäi. Nhö vaäy laø haïng ngöôøi coù ít toäi. Vaø theá naøo laø haïng ngöôøi khoâng coù toäi? Naøy caùc Tyû kheo, coù haïng ngöôøi thaønh töïu thaân nghieäp, khaåu nghieäp vaø yù nghieäp khoâng coù toäi. Nhö vaäy laø haïng ngöôøi khoâng coù toäi. Coù boán haïng ngöôøi naøy, naøy caùc Tyû kheo, hieän höõu, coù maët ôû ñôøi. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä II, chöông 4, phaåm Loaøi ngöôøi, phaàn Coù toäi [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.72)

LÔØI BAØN: Toäi loãi laø moät trong nhöõng thuoäc tính cô baûn cuûa chuùng sanh. Con ngöôøi coù maët ôû treân ñôøi thì toäi loãi coù maët. Thaäm chí töø trong quaù khöù, tröôùc khi ñöôïc sinh ra, toäi loãi hay nghieäp ñaõ ñoùng vai troø chi phoái, laø taùc nhaân chính ñeå hình thaønh neân hình daùng, tính caùch,

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 189

hoaøn caûnh cuûa moãi caù nhaân trong hieän taïi. Vì theá, con ngöôøi laø söï keá thöøa toäi loãi, nghieäp löïc cuûa chính mình vaø do vaäy, ngöôøi soáng treân ñôøi coù toäi cuõng laø chuyeän bình thöôøng. Khi chöa trôû thaønh caùc baäc Thaùnh, ai cuõng gioáng nhau ôû choã laø ñeàu coù toäi caû. Coù khaùc chaêng laø möùc ñoä gaây nghieäp, taïo toäi nhieàu hay ít, veà phöông dieän naøy hay phöông dieän kia maø thoâi. Toäi loãi, theo tueä giaùc Theá Toân, ñoù laø nhöõng haønh vi taïo taùc baát thieän ñöôïc taïo ra nôi vieäc laøm, lôøi noùi vaø suy nghó cuûa con ngöôøi. Tuy chuùng ta chaáp nhaän coù toäi vì hieän ba nghieäp chöa thanh tònh nhöng toäi phaûi ít vaø nhoû thoâi vaø ñieàu caàn thieát nhaát laø töï thaân phaûi roõ bieát ñieàu ñoù. Khi coøn trong thaân phaän chuùng sanh, bieát roõ nhöõng haïn cheá, thoùi hö taät xaáu cuûa chính mình ñeå phaán ñaáu, vöôn leân, loaïi tröø ñieàu aùc, ñaït ñeán söï hoaøn thieän laø toái caàn. Con ngöôøi sôû dó ngaøy caøng taïo nhieàu toäi loãi, moät phaàn do khoâng nhaän chaân ñöôïc ñieàu xaáu aùc hoaëc xem nhöõng ñieàu xaáu aùc hieän toàn taïi vôùi soá ñoâng laø bình thöôøng, thaäm chí khoâng ít ngöôøi coøn töï maõn vôùi nhöõng thaønh töïu döïa treân neàn taûng tham saân si. Hôn ai heát, ngöôøi con Phaät caàn phaûi trôû veà vôùi chính mình, bieát roõ moïi haønh vi cuûa töï thaân nhaèm kieåm soaùt, töøng böôùc laøm chuû, chuyeån hoùa ba nghieäp thaân khaåu yù xaáu aùc. Ñaït ñeán söï hoaøn thieän, khoâng toäi loãi laø moät loä trình

daøi. Neàn taûng cô baûn cuûa loä trình ñoù laø tueä tri, bieát roõ töï thaân coù toäi neân tröôùc heát phaûi coá gaéng ñeå khoâng taïo theâm nhieàu toäi loãi ñoàng thôøi phaùt huy thieàn quaùn ñeå thaáy moïi toäi loãi ñeàu xuaát phaùt töø taâm, taâm thanh tònh töùc ba nghieäp thanh tònh.[

8- SOÁNG VÔÙI NGÖÔØI THÖÙ HAI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, roài Toân giaû Migajaøla ñi ñeán baïch Theá Toân: “Soáng moät mình! Soáng moät mình!” ñöôïc noùi ñeán nhö vaäy, baïch Theá Toân, cho ñeán nhö theá naøo laø soáng moät mình? Vaø cho ñeán nhö theá naøo laø soáng coù ngöôøi thöù hai? Naøy Migajaøla, coù nhöõng saéc do maét nhaän thöùc; coù nhöõng tieáng do tai nhaän thöùc; coù nhöõng höông do muõi nhaän thöùc… coù nhöõng phaùp do yù nhaän thöùc khaû laïc, khaû aùi, lieân heä ñeán caùc duïc, haáp daãn. Neáu Tyû kheo hoan hyû vaø truù vôùi loøng tham luyeán saéc, thanh… phaùp aáy neân hyû khôûi leân. Do hyû coù maët neân duïc tham coù maët. Do duïc tham coù maët neân trieàn phöôïc coù maët. Bò troùi buoäc bôûi hyû trieàn phöôïc, naøy Migajaøla, neân Tyû kheo ñöôïc goïi laø ngöôøi soáng coù ngöôøi thöù hai. Tyû kheo soáng nhö vaäy, naøy Migajaøla, daàu ôû caùc truï xöù xa vaéng, caùc khu röøng, vaéng ngöôøi, thích hôïp vôùi tònh; daàu vaäy, vaãn ñöôïc goïi laø soáng vôùi ngöôøi thöù hai. Naøy Migajaøla, coù nhöõng saéc do maét nhaän thöùc; coù nhöõng tieáng do tai nhaän thöùc; coù nhöõng höông do muõi nhaän thöùc… coù nhöõng phaùp do yù nhaän thöùc khaû laïc, khaû aùi, lieân heä ñeán caùc duïc, haáp daãn. Neáu Tyû kheo khoâng hoan hyû vaø truù vôùi loøng tham luyeán saéc, thanh… phaùp aáy neân hyû ñoaïn dieät. Do hyû khoâng coù maët neân duïc tham khoâng coù maët. Do duïc tham khoâng coù maët neân trieàn phöôïc khoâng coù maët. Khoâng bò troùi buoäc bôûi hyû trieàn phöôïc, naøy Migajaøla, neân Tyû kheo ñöôïc goïi laø ngöôøi soáng moät mình. (ÑTKVN, Töông Öng Boä IV, phaåm Migajaøla, phaàn Bôûi Migajaøla [löôïc], NXB Toân Giaùo, 2001, tr.65)

LÔØI BAØN: Ñôøi soáng cuûa ngöôøi phaùt taâm höôùng thöôïng, ly tuïc taát nhieân phaûi laø soáng moät mình. Ngöôøi bieát soáng moät mình laø ngöôøi ñaït ñeán ñænh cao cuûa ngheä thuaät soáng. Tuy vaäy, khoâng phaûi ai cuõng ñuû baûn lónh ñeå soáng moät mình maø ña phaàn ñeàu soáng hai mình. Soáng vôùi ngöôøi thöù hai ñoái vôùi theá tuïc laø chuyeän thöôøng nhöng vôùi ngöôøi xuaát gia môùi laø chuyeän laï. AÁy theá maø khoâng heà xa laï vì khoâng nhöõng ta ñang soáng vôùi ngöôøi thöù hai maø ñaõ vaø ñang soáng vôùi ngöôøi thöù… haøng trieäu trieäu. Bôûi khi taâm chöa an truù vaøo chaùnh nieäm thöôøng tröïc thì ta coøn lang thang, baàu baïn thieát thaân vôùi voâ löôïng phieàn naõo. Ngöôøi thöù hai khoâng phaûi ai xa laï maø chính laø voïng taâm, loaïn töôûng cuûa chính mình. Khi saùu caên duyeân vôùi saùu traàn caûnh, neáu khoâng chaùnh nieäm töùc thôøi tham aùi coù maët ñoàng thôøi troùi buoäc, khoå ñau coù maët töùc ngöôøi thöù hai hieän höõu. Ngöôøi thöù hai luoân theo saùt ta nhö boùng vôùi hình, thuûy chung voâ haïn. Daãu ôû trong röøng raäm, nuùi cao, hoang ñaûo hay beá quan nhaäp thaát neáu chöa thieát laäp ñöôïc chaùnh

nieäm, taâm chöa an truù vaøo phaùp thì chæ laø haønh giaû coâ ñoäc maø khoâng coâ ñôn vì luoân coù ngöôøi thöù hai beân caïnh. Laøm chuû saùu caên baèng söï tænh thöùc troïn veïn chính laø caùch hay nhaát ñeå chia tay vónh vieãn vôùi ngöôøi thöù hai, ngöôøi baïn ñôøi troùi buoäc vaø khoå ñau. Laøm chuû saùu caên cuõng chính laø laøm chuû cuoäc ñôøi mình vaø thöïc söï laø ngöôøi bieát soáng moät mình, töï taïi vaø giaûi thoaùt daãu cuoäc soáng vôùi muoân hình vaïn traïng ñang vaän haønh vaø tieáp dieãn xung quanh ta.[

9- LÔÏI ÍCH CUÛA GIÖÕ GIÔÙI Moät thôøi Theá Toân truù ôû Paøtaligaøma, daïy caùc cö só: Naøy caùc Gia chuû, coù naêm söï lôïi ích cho nhöõng ai giöõ giôùi, soáng theo giôùi luaät. Theá naøo laø naêm? ÔÛ ñaây, naøy caùc Gia chuû, ngöôøi giöõ giôùi, soáng theo giôùi luaät seõ coù tieàn cuûa doài daøo vì soáng khoâng phoùng daät. Ñoù laø söï lôïi ích thöù nhaát cho nhöõng ai giöõ giôùi, soáng theo giôùi luaät. Laïi nöõa, naøy caùc Gia chuû, ngöôøi giöõ giôùi, soáng theo giôùi luaät ñöôïc tieáng toát ñoàn xa. Ñoù laø söï lôïi ích thöù hai cho nhöõng ai giöõ giôùi, soáng theo giôùi luaät. Laïi nöõa, naøy caùc Gia chuû, ngöôøi giöõ giôùi, soáng theo giôùi luaät khi ñi vaøo hoäi chuùng naøo, hoaëc Saùt ñeá lî, hoaëc Baø la moân, hoaëc gia chuû, hoaëc Sa moân, ngöôøi aáy ñi vaøo vôùi taâm thaàn khoâng sôï haõi, khoâng boái roái. Ñoù laø söï lôïi ích thöù ba cho nhöõng ai giöõ giôùi, soáng theo giôùi luaät. Laïi nöõa, naøy caùc Gia chuû, ngöôøi giöõ giôùi, soáng theo giôùi luaät seõ cheát vôùi taâm hoàn khoâng roái loaïn. Ñoù laø söï lôïi ích thöù tö cho nhöõng ai giöõ giôùi, soáng theo giôùi luaät. Laïi nöõa, naøy caùc Gia chuû, ngöôøi giöõ giôùi, soáng theo giôùi luaät sau khi thaân hoaïi maïng chung, seõ ñöôïc sanh vaøo thieän thuù, thieân giôùi. Ñoù laø söï lôïi ích thöù naêm cho nhöõng ai giöõ giôùi, soáng theo giôùi luaät. (ÑTKVN, Tröôøng Boä I, Kinh Ñaïi Baùt Nieát Baøn, VNCPHVN aán haønh, 1991, tr.562)

LÔØI BAØN: Naêm giôùi maø haøng Phaät töû taïi gia phaùt nguyeän vaâng giöõ, thoï trì laø neàn taûng ñaïo ñöùc caên baûn ñeå kieän toaøn nhaân caùch cuûa ngöôøi con

Phaät. Sau khi quy y Tam baûo, ngöôøi Phaät töû ñöôïc khuyeán taán thoï trì naêm giôùi: Khoâng gieát haïi, khoâng troäm cöôùp, khoâng taø haïnh, khoâng noùi doái vaø khoâng uoáng röôïu nhaèm trau doài ñaïo ñöùc, tröôûng döôõng ñaïo taâm, xaây döïng cuoäc soáng bình an vaø haïnh phuùc. Theo tueä giaùc cuûa Theá Toân, ngöôøi naøo tuaân thuû troïn veïn naêm nguyeân taéc ñaïo ñöùc naøy thì luoân gaët haùi nhieàu lôïi ích vaø thaønh coâng trong cuoäc soáng. Tröôùc heát laø giöõ gìn ñöôïc tieàn baïc, taøi saûn do coâng khoù laøm ra. Tieàn baïc tuy khoâng phaûi laø yeáu toá chính quyeát ñònh haïnh phuùc nhöng thieáu huït cuõng gaây ra khoán ñoán nhieàu beà. Theá nhöng, do taäp khí phoùng daät, ngöôøi ta thöôøng ñeå hao taùn cuûa caûi vì ñam meâ röôïu cheø, côø baïc vaø chi tieâu voâ boå. Ngöôøi coù ñaïo ñöùc, soáng giöõ giôùi thì moïi ngöôøi ñeàu yeâu thöông, toân troïng vaø kính neå. Khoâng chæ coù uy tín trong coäng ñoàng, tieáng toát ñoàn xa, ngöôøi soáng coù giôùi ñöùc luoân

thanh thaûn, töï tin vôùi chính mình vaø moïi ngöôøi. Hoï khoâng heà phaân vaân, hoå theïn hay sôï haõi khi gaëp gôõ baø con, beø baïn hay ñi vaøo nhöõng choán ñoâng ngöôøi. Quan troïng hôn, ngöôøi moät ñôøi soáng ñaïo ñöùc khi laâm chung seõ ra ñi trong tænh giaùc, khoâng meâ loaïn, khoâng hoái haän aên naên veà nhöõng vieäc aùc ñaõ gaây taïo trong ñôøi. Nhôø taâm thanh thaûn vaø thanh tònh neân hoï seõ taùi sanh vaøo coõi laønh. Vì vaäy, soáng ñaïo ñöùc, coù giôùi haïnh ñeå mang laïi lôïi ích cho töï thaân vaø xaõ hoäi trong hieän taïi vaø caû töông lai, luoân laø neáp soáng cuûa nhöõng ngöôøi con Phaät.[

XI. ÑÒNH

196 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

1- SÔ THIEÀN Moät thôøi, Theá Toân du haønh giöõa daân chuùng Kosala, daïy caùc Tyû kheo: Khoâng ñoaïn taän saùu phaùp, naøy caùc Tyû kheo, khoâng coù theå ñaït ñöôïc vaø an truù Sô thieàn. Theá naøo laø saùu? Duïc tham, saân, hoân traàm thuïy mieân, traïo hoái, nghi vaø khoâng nhö thaät kheùo thaáy vôùi chaùnh trí tueä veà nguy haïi trong caùc duïc. Khoâng ñoaïn taän saùu phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, khoâng coù theå ñaït ñöôïc vaø an truù Sô thieàn. Naøy caùc Tyû kheo, ñoaïn taän saùu phaùp naøy, coù theå ñaït ñöôïc vaø an truù Sô thieàn. Theá naøo laø saùu? Duïc tham, saân, hoân traàm thuïy mieân, traïo hoái, nghi vaø nhö thaät kheùo thaáy vôùi chaùnh trí tueä veà nguy haïi trong caùc duïc. Ñoaïn taän saùu phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, coù theå ñaït ñöôïc vaø an truù Sô thieàn. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 6, phaåm Chö thieân, phaàn Thieàn [1], VNCPHVN aán haønh 1996, tr.238)

LÔØI BAØN: Thieàn ñònh laø moät trong nhöõng noäi dung tu taäp cöïc kyø quan troïng cuûa Phaät giaùo. Coù theå noùi, neáu khoâng thöïc haønh vaø thaønh töïu thieàn ñònh thì seõ khoâng chöùng ñaït tueä giaùc, giaûi thoaùt. Thieàn ñònh ñöôïc baøn ñeán ôû ñaây khoâng chæ daønh cho phaùp moân Thieàn maø bao haøm caùc phaùp moân khaùc nhö tuïng kinh, nieäm Phaät, trì chuù v.v... Noäi dung cô baûn cuûa Ñònh hoïc laø Töù thieàn vaø Töù khoâng ñònh, trong ñoù Sô thieàn laø naác thang ñaàu tieân cuûa Töù thieàn (Sô thieàn, Nhò thieàn, Tam thieàn vaø Töù thieàn). Ñeå nhaäp ñònh, böôùc vaøo Sô thieàn,

tröôùc heát phaûi vöôït qua Naêm trieàn caùi. Trieàn caùi laø troùi buoäc vaø ngaên che, chính duïc tham, saân, hoân traàm thuïy mieân, traïo hoái, nghi ñaõ troùi buoäc, ngaên che, laøm chöôùng ngaïi thieàn ñònh. Ngoaøi ra, khoâng thaáy ñöôïc söï nguy haïi cuûa caùc duïc, chaïy theo ham muoán neân phieàn naõo daáy khôûi theo traàn caûnh, cuõng goùp phaàn quan troïng quaáy ñaûo söï ñònh tónh. Do vaäy, giöõ giôùi ñeå phoøng hoä, baûo veä thaân taâm cuøng vôùi vieäc phaùt huy nieäm löïc, thieát laäp chaùnh nieäm, tænh giaùc thöôøng tröïc laø cô sôû ñeå cheá ngöï taâm, haïn cheá ñeán thaáp nhaát söï khuaáy ñaûo cuûa trieàn caùi, töôøng böôùc an truù vaø theå nhaäp ñònh, Sô thieàn. Töø Sô thieàn ñeán Töù thieàn laø caû moät loä trình daøi vaø töø Töù thieàn phaùt huy thieàn quaùn ñeå ñaït ñöôïc taâm giaûi thoaùt baát ñoäng (A

la haùn) laïi caøng khoù khaên hôn. Tuy vaäy, böôùc vaøo Sô thieàn laø moät trong nhöõng thaønh töïu ñaùng keå cuûa haønh trình tu taäp, nhaát laø trong hoaøn caûnh phöôùc moûng nghieäp daøy nhö chuùng ta hieän nay. Sô thieàn laø neàn taûng cuûa ñònh, coù ñònh môùi thaønh töïu tueä giaùc giaûi thoaùt. Vì theá, coù theå xem Sô thieàn laø neàn taûng ñeå böôùc vaøo ñaïo. Vaãn bieát, khoâng deã daøng ñeå chöùng ñaéc Sô thieàn vì Naêm trieàn caùi luoân ñeo ñaúng vaø raøng buoäc. Tuy vaäy, neáu haønh giaû thieát tha vôùi söï nghieäp giaûi thoaùt, tinh taán cheá ngöï, chuyeån hoùa trieàn caùi vaø nhaát laø luoân duy trì chaùnh nieäm, thaáy roõ nguy hieåm cuûa duïc voïng maø höôùng ñeán xuaát ly thì chöùng vaø truù Sô thieàn laø ñieàu coù theå thöïc hieän ñöôïc.[

198 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

2- TÖÙ NIEÄM XÖÙ Moät thôøi, Toân giaû Anuruddha truù ôû Saøvatthi. Taïi ñaáy, Toân giaû goïi caùc Tyû kheo: Naøy chö Hieàn, ví nhö soâng Haèng chaûy veà höôùng Ñoâng, xuoâi veà höôùng Ñoâng. Roài moät soá ñoâng quaàn chuùng ñeán vaø noùi: Chuùng ta seõ laøm cho soâng Haèng chaûy veà höôùng Taây. Thöa chö Hieàn, chö Hieàn nghó sao, soá ñoâng quaàn chuùng aáy coù theå laøm cho soâng Haèng chaûy veà höôùng Taây khoâng? Thöa khoâng, Hieàn giaû, vì khoâng deã gì khieán cho soâng Haèng chaûy veà höôùng Taây ñöôïc. Vaø quaàn chuùng aáy chæ meät nhoïc vaø toån naõo maø thoâi. Cuõng vaäy, naøy chö Hieàn, Tyû kheo tu taäp Töù nieäm xöù, laøm cho sung maõn Töù nieäm xöù. Duø cho vua chuùa hay ñaïi thaàn, thaân höõu hay baø con coù theå ñeán daâng taøi vaät vaø môøi goïi: Haõy ñeán, naøy ngöôøi toát kia, sao laïi ñi bieåu dieãn vôùi ñaàu troïc vaø bình baùt? Haõy hoaøn tuïc, thoï höôûng caùc taøi vaät vaø laøm phöôùc ñöùc! Thöa chö Hieàn, Tyû kheo aáy ñöôïc tu taäp Töù nieäm xöù, ñöôïc laøm cho sung maõn Töù nieäm xöù thì khoâng theå töø boû giôùi trôû lui hoaøn tuïc. Vì sao? Naøy chö Hieàn, vì taâm ngöôøi aáy ñaõ laâu ngaøy höôùng veà vieãn ly, xuoâi veà vieãn ly. Vaø theá naøo laø tu taäp Töù nieäm xöù? Naøy chö Hieàn, Tyû kheo truù, quaùn thaân treân thaân, quaùn thoï treân caùc caûm thoï, quaùn taâm treân taâm vaø quaùn phaùp treân caùc phaùp, nhieät taâm, tænh giaùc, nhieáp phuïc tham öu ôû ñôøi. (ÑTKVN, Töông Öng Boä V, chöông 8, phaåm Ñoäc cö, phaàn Nhaø baèng caây Saøla [löôïc], NXB Toân Giaùo, 2002, tr.450)

LÔØI BAØN: Thieàn quaùn laø coát tuûy cuûa caùc phöông thöùc tu taäp thieàn ñònh Phaät

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 199

giaùo. Theá Toân trôû thaønh Baäc Giaùc ngoä cuõng xuaát phaùt töø 49 ngaøy ñeâm thieàn quaùn döôùi coäi boà ñeà. Vaø Töù nieäm xöù laø moät trong nhöõng noäi dung quan troïng cuûa thieàn quaùn. Chính Theá Toân ñaõ khaúng ñònh, moät ngöôøi tu taäp vieân maõn Töù nieäm xöù chæ trong moät tuaàn cuõng coù theå thaønh töïu giaûi thoaùt vaø ñaây laø con ñöôøng duy nhaát giuùp chuùng sanh vöôït thaéng phieàn naõo, tieâu dieät khoå öu, thaønh töïu chaùnh trí, chöùng ngoä Nieát baøn. Coù theå noùi, Töù nieäm xöù laø coät soáng naâng ñôõ thaân theå söï nghieäp xuaát gia.

Noäi dung caùc phaùp moân tu taäp, duø ñoán hay tieäm ñeàu coù maët cuûa nhöõng chaát lieäu Töù nieäm xöù. Nieäm thaân, thoï, taâm vaø phaùp coù coâng naêng laøm cho taâm xuoâi veà vieãn ly, höôùng veà vieãn ly nhö soâng Haèng voán xuoâi veà höôùng Ñoâng, khoâng theå khaùc ñöôïc. Vì theá, trong côn loác caùm doã vaät chaát cuûa ñôøi soáng hieän ñaïi, Töù nieäm xöù laø moät trong nhöõng thaønh luõy kieân coá vaø vöõng chaõi nhaát maø ngöôøi tu caàn phaûi nöông töïa. Thöïc ra, ngöôøi tu khoâng ngaïi duyeân traàn maø chæ lo noäi taâm coù vöõng vaøng, chaùnh nieäm hay khoâng? Cuoäc ñôøi daãu coù môøi goïi nhöng neáu noäi taâm thanh tònh, an truù Töù nieäm xöù, höôùng veà vieãn ly thì haønh giaû vaãn an nhieân, töï taïi. Ñeå vöôït qua doøng soâng ñôøi sanh töû vôùi boït beøo lôïi danh ñaõ coù chieác beø Töù nieäm xöù. Theá Toân ñaõ cho chuùng ta chieác beø, vöôït soâng ñôøi qua ñeán bôø kia hay chìm nghæm giöõa doøng laø traùch nhieäm cuûa moãi chuùng ta.[

3- MAÏNG NGÖÔØI TRONG HÔI THÔÛ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Naødika, taïi Ginjakaøvasattha. Taïi ñaáy, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Nieäm cheát, naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc tu taäp, laøm cho sung maõn, coù quaû baùo lôùn, coù lôïi ích lôùn, nhaäp vaøo baát töû. Caùc Thaày haõy tu taäp nieäm cheát. Naøy caùc Tyû kheo, caùc Thaày tu taäp nieäm cheát nhö theá naøo? Baïch Theá Toân, con suy nghó nhö sau: "Mong raèng ta soáng ngaøy vaø ñeâm taùc yù ñeán lôøi daïy cuûa Theá Toân". ÔÛ ñaây, baïch Theá Toân, con suy nghó nhö sau: "Mong raèng ta soáng troïn ngaøy taùc yù ñeán lôøi daïy cuûa Theá Toân". Baïch Theá Toân, con suy nghó nhö sau: "Mong raèng cho ñeán khi naøo ta coøn aên ñoà aên khaát thöïc, cho ñeán khi aáy, ta taùc yù ñeán lôøi daïy cuûa Theá Toân". ÔÛ ñaây, baïch Theá Toân, con suy nghó nhö sau: "Mong raèng cho ñeán khi naøo ta coøn aên moät mieáng ñoà aên, cho ñeán khi aáy, ta taùc yù ñeán lôøi daïy cuûa Theá Toân". Baïch Theá Toân, con suy nghó nhö sau: "Cho ñeán khi naøo, sau khi thôû vaøo, ta thôû ra hay sau khi thôû ra, ta thôû vaøo, cho ñeán khi aáy, ta taùc yù ñeán lôøi daïy cuûa Theá Toân". Nhö vaäy, baïch Theá Toân, con ñaõ laøm nhieàu nhö vaäy, tu taäp nieäm cheát nhö vaäy. Naøy caùc Tyû kheo, caùc Thaày caàn phaûi tu hoïc nhö sau: "Haõy soáng khoâng phoùng daät, tu taäp moät caùch saéc saûo nieäm cheát ñeå ñoaïn taän laäu hoaëc". (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 6, phaåm Caàn phaûi nhôù, phaàn Nieäm cheát [1], VNCPHVN aán haønh 1996, tr.45)

LÔØI BAØN: Con ngöôøi soáng treân ñôøi, ngoaøi hoaøi nieäm quaù khöù hoï thöôøng nghó ñeán töông lai. Moät vieãn caûnh toát ñeïp hôn seõ ñeán vôùi ta laø nieàm an uûi, hy voïng cuûa nhieàu ngöôøi. Ñieàu trôù treâu laø chöa bieát caùc vieãn caûnh aáy coù xaûy ra ñuùng nhö mong öôùc hay khoâng nhöng chaéc chaén moät ñieàu seõ ñeán duø chuùng ta khoâng heà mong ñôïi, ñoù laø caùi cheát. Coù tieâu cöïc chaêng khi nghó raèng ta seõ cheát? Laøm sao vui soáng khi khoâng bieát ngaøy mai vaø moät caùi cheát maø khoâng heïn tröôùc? Nhöng oaùi oaêm thay ñieàu aáy laïi laø söï thaät, moät söï thaät phuõ phaøng cuûa thaân phaän con ngöôøi. Vì theá, ñoái dieän vôùi söï

thaät duø ñoù laø maát maùt vaø tang thöông thì khoâng coù gì bi quan vaø tieâu cöïc caû maø coù theå laøm cho con ngöôøi soáng tích cöïc hôn. Con ngöôøi sôû dó quaù tham lam, hung haêng vaø ích kyû bôûi hoï chìm ñaém trong giaác mô tröôøng cöûu, khoâng thaáy ñöôïc söï mong manh, taïm bôï cuûa kieáp ngöôøi. Chæ caàn hoï nhaän ra moät thoaùng voâ thöôøng phuø du thoâi cuõng ñaõ giaûm thieåu khoå ñau do tranh danh, ñoaït lôïi. Nhaân loaïi seõ bôùt khoå vaø thöông nhau hôn neáu bieát bình taâm nhìn laïi chính mình, khoâng coù gì chaéc chaén caû, ta vaø cuûa ta cuõng chæ laø boït nöôùc, laø hoa ñoám chôït coøn chôït maát giöõa hö khoâng. Ñoái vôùi tueä giaùc cuûa Theá Toân thì thoï maïng con ngöôøi chæ ngaén baèng hôi thôû. Thôû ra maø coøn hít vaøo ñöôïc thì bieát raèng ta coøn soáng, coøn neáu chæ thôû ra thoâi vaø yeân laëng thì xong moät ñôøi. Khi ñaõ nhaän thöùc ñöôïc maïng ngöôøi chæ trong hôi thôû, vaäy thì phaûi laøm ngay nhöõng vieäc caàn laøm, khoâng chaäm treã, khoâng höùa heïn vaø cuõng chaúng coù gì quyù giaù hôn nöõa ñeå baùm víu vaø tham ñaém. Duy trì ñöôïc söï quaùn nieäm voâ thöôøng veà thaân maïng, con ngöôøi saün saøng thoâng caûm, tha thöù, môû roäng voøng tay... Do vaäy, quaùn chieáu veà söï cheát ñeå an nhieân trong cuoäc soáng laø moät tueä giaùc khoâng theå thieáu trong moãi ngöôøi con Phaät.[

4- TAÂM CAÁU UEÁ Moät thôøi, Theá Toân ôû Saøvatthi, taïi Jetavana. Taïi ñaây, Toân giaû Xaù Lôïi Phaát daïy caùc Tyû kheo: Naøy chö Hieàn, ôû ñôøi coù boán haïng ngöôøi. Theá naøo laø boán? ÔÛ ñaây, coù haïng ngöôøi coù caáu ueá nhöng khoâng nhö thaät tueä tri "Noäi thaân ta coù caáu ueá". Coù haïng ngöôøi coù caáu ueá vaø nhö thaät tueä tri "Noäi thaân ta coù caáu ueá". ÔÛ ñaây, coù haïng ngöôøi khoâng coù caáu ueá nhöng khoâng nhö thaät tueä tri "Noäi thaân ta khoâng coù caáu ueá". Laïi nöõa, coù haïng ngöôøi khoâng coù caáu ueá vaø nhö thaät tueä tri "Noäi thaân ta khoâng coù caáu ueá". Naøy chö Hieàn, hai haïng ngöôøi coù caáu ueá nhöng khoâng nhö thaät tueä tri "Noäi thaân ta coù caáu ueá" vaø haïng ngöôøi khoâng coù caáu ueá nhöng khoâng nhö thaät tueä tri "Noäi thaân ta khoâng coù caáu ueá" ñöôïc goïi laø haïng haï lieät. Hai haïng ngöôøi coù caáu ueá vaø nhö thaät tueä tri "Noäi thaân ta coù caáu ueá" cuøng haïng ngöôøi khoâng coù caáu ueá vaø nhö thaät tueä tri "Noäi thaân ta khoâng coù caáu ueá" ñöôïc goïi laø haïng öu thaéng. (ÑTKVN, Trung Boä I, kinh Khoâng ueá nhieãm [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1992, tr.59)

LÔØI BAØN: Tröø haøng Boà taùt vôùi nguyeän löïc ñoä sanh maø taùi sanh vaøo cuoäc ñôøi, coøn laïi taát caû chuùng ta coù maët ôû ñôøi ñeàu do nghieäp sanh. Vì leõ aáy, caáu ueá hay nhöõng phieàn naõo toàn taïi trong taâm moãi con ngöôøi laø chuyeän bình thöôøng. Vaán ñeà laø phöông thöùc chuyeån hoùa nhöõng caáu ueá ñoù theá naøo, nhaát laø ñoái vôùi nhöõng ai thieát tha vôùi söï nghieäp thanh loïc vaø thaêng hoa taâm. Theá Toân ñaõ trao truyeàn moät phöông thöùc chuyeån hoùa caáu ueá raát ñôn giaûn vaø hieäu quaû. Ñoù laø thieát laäp tueä tri thöôøng tröïc veà thaân

taâm. Tueä tri laø nhìn roõ, thaáy bieát thaân taâm vôùi söï tænh taùo, tueä giaùc vaø chaùnh nieäm. Moät söï nhaän dieän chính mình trung thöïc, nhaän thöùc töï noäi vaø ngoaïi giôùi nhö chính noù laø tueä tri. Chæ caàn tueä tri, töï khaéc chuùng ta seõ ñöôïc soi saùng vaø bieát "haõy töï mình thaép ñuoác leân maø ñi". Bieát quay veà nhìn laïi chính mình, theo quan ñieåm cuûa Theá Toân, ñoù laø haïng ngöôøi öu thaéng. Taâm mình coù phieàn naõo, caáu ueá hay khoâng phaûi bieát roõ, neáu coù phaûi noã löïc ñoaïn tröø coøn neáu khoâng thì phaûi caûnh giaùc vôùi caùc caáu ueá coù theå khôûi leân. Ñaây laø caùch "chaên" taâm hieäu quaû nhaát. Ngöôïc laïi, khoâng roõ bieát veà thaân taâm cuûa mình, ngay caû khi taâm vaéng laëng maø khoâng tueä tri thì vaãn laø haïng ngöôøi haï lieät. Söï haï lieät ôû ñaây laø khoâng nhaän thöùc roõ caùi aùc ñang hieän höõu vaø nhöõng aùc phaùp khaùc ñang tieàm aån, saün saøng buøng phaùt baát cöù luùc naøo. Moät keû "chaên traâu" maø chaúng ñeå yù, khoâng thaáy con traâu cuûa mình thì raát nguy hieåm vaø ñaùng traùch. Trôû veà ñeå thaáy, hieåu, tìm laïi chính mình laø con ñöôøng taát yeáu cho baát kyø ai muoán tònh hoùa vaø thaêng hoa taâm. Vì theá, trong voâ vaøn coâng vieäc, ngöôøi con Phaät phaûi thieát laäp "haønh nhi voâ haønh" vaø xaùc ñònh "phaûn quan töï kyû boån phaän söï".[

5- NIEÄM PHAÄT Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, röøng Jetavana. Taïi ñaáy, Theá Toân daïy caùc Tyû kheo: Coù moät phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc tu taäp, ñöôïc laøm cho sung maõn, ñöa ñeán nhaát höôùng, ly tham, ñoaïn dieät, an tònh, thaéng trí, giaùc ngoä, Nieát baøn. Moät phaùp aáy laø gì? Chính laø nieäm Phaät. Chính moät phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc tu taäp, ñöôïc laøm cho sung maõn, ñöa ñeán nhaát höôùng, ly tham, ñoaïn dieät, an tònh, thaéng trí, giaùc ngoä, Nieát baøn. Coù moät phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc tu taäp, ñöôïc laøm cho sung maõn, ñöa ñeán nhaát höôùng, ly tham, ñoaïn dieät, an tònh, thaéng trí, giaùc ngoä, Nieát baøn. Moät phaùp aáy laø gì? Chính laø nieäm Phaùp... nieäm Taêng... nieäm Giôùi... nieäm Thí... nieäm Thieân... nieäm Hôi thôû ra, Hôi thôû voâ... nieäm Cheát... nieäm Thaân... nieäm An tònh. Chính moät phaùp naøy, naøy caùc Tyû kheo, ñöôïc tu taäp, ñöôïc laøm cho sung maõn, ñöa ñeán nhaát höôùng, ly tham, ñoaïn dieät, an tònh, thaéng trí, giaùc ngoä, Nieát baøn. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 1, phaåm Moät phaùp, phaàn Nieäm Phaät, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.64)

LÔØI BAØN: Nieäm Phaät laø phaùp moân tu hoïc raát phoå bieán cuûa haøng Phaät töû. Chæ moät phaùp naøy, neáu ñöôïc tu taäp, ñöôïc laøm cho sung maõn seõ ñöa ñeán nhaát höôùng, ly tham, ñoaïn dieät, an tònh, thaéng trí, giaùc ngoä, Nieát baøn. Nieäm Phaät ñöôïc nhöõng ngöôøi con Phaät tu taäp töø thôøi Theá Toân coøn taïi theá vaø duy trì ñeán taän ngaøy nay. Nieäm Phaät laø nhôù nghó, quaùn töôûng, taâm nieäm höôùng veà moät ñoái

töôïng duy nhaát laø Theá Toân; vôùi ba möôi hai töôùng toát, taùm möôi veû ñeïp; vôùi boán taâm voâ löôïng, boán ñöùc voâ uùy, möôøi trí löïc, möôøi danh hieäu... Tu taäp nieäm Phaät sung maõn seõ thaønh töïu chaùnh nieäm töùc vieân maõn Baùt Thaùnh ñaïo, chöùng ñaéc thaéng trí, Nieát baøn. Khoâng rieâng phaùp moân nieäm Phaät maø nieäm Phaùp, nieäm Taêng, nieäm Giôùi, nieäm Thí, nieäm Thieân, nieäm Hôi thôû ra - Hôi thôû voâ, nieäm Cheát, nieäm Thaân vaø nieäm An tònh... neáu ñöôïc tu taäp sung maõn ñeàu coù theå ñaït ñeán giaûi thoaùt. Phaät phaùp coù taùm vaïn boán ngaøn phaùp moân tu nhöng chæ caàn tu taäp moät phaùp laø vieân maõn taát caû caùc phaùp gioáng nhö traêm soâng ñeàu xuoâi veà bieån vaø thuaàn nhaát moät vò maën; vò an laïc, giaûi thoaùt, Nieát baøn. Trong truyeàn thoáng Phaät giaùo phaùt trieån, toâng Tònh Ñoä chuû tröông nieäm Phaät A Di Ñaø. Duø coù ñoâi chuùt khaùc bieät so vôùi phöông thöùc nieäm Phaät nguyeân thuûy song vaãn keá thöøa troïn veïn tinh hoa vaø baûn saéc cuûa tinh thaàn nieäm Phaät thôøi Theá Toân. Nieäm danh hieäu Phaät A Di Ñaø ñeán nhaát taâm baát loaïn laø chaùnh nieäm, cô sôû vöõng chaéc cuûa vaõng sanh vaø giaûi thoaùt. Maët khaùc, chö Phaät trong möôøi phöông voán ñoàng nhaát theå, nieäm moät danh hieäu Phaät töùc ñoàng thôøi nieäm voâ löôïng Phaät. Theo lôøi Phaät daïy, chæ caàn tu taäp moät phaùp, tuøy nhaân duyeân maø moãi ngöôøi coù theå nieäm Phaät Thích Ca, Phaät A Di Ñaø, Phaät Döôïc Sö, Boà taùt Quaùn Theá AÂm hoaëc nieäm Phaùp, nieäm Taêng. Vôùi taát caû thaønh taâm, tònh tín, noã löïc, tinh caàn tu nieäm moät phaùp thì chaéc chaén ngöôøi con Phaät seõ thaønh töïu chaùnh nieäm vaø giaûi thoaùt sanh töû luaân hoài.[

6- TRUNG ÑAÏO Moät thôøi, Theá Toân truù taïi Raøjagaha, nuùi Gijjhakuøta. Luùc baáy giôø, Toân giaû Sona ôû taïi röøng Sìta, trong thieàn ñònh, tö töôûng sau ñaây ñöôïc khôûi leân: “Nhöõng ai laø ñeä töû Theá Toân, phaûi soáng tinh caàn tinh taán. Nhöng ta coøn chaáp thuû, taâm chöa giaûi thoaùt khoûi caùc laäu hoaëc. Gia ñình ta coù taøi saûn, ta coù theå höôûng thoï taøi saûn aáy vaø laøm ñieàu coâng ñöùc. Vaäy ta haõy töø boû hoïc phaùp, hoaøn tuïc, thoï höôûng taøi saûn vaø laøm caùc coâng ñöùc”. Theá Toân bieát ñöôïc taâm thoái thaát cuûa Toân giaû Sona, lieàn ñi ñeán tröôùc maët vaø daïy: Thaày nghó theá naøo, naøy Sona? Coù phaûi tröôùc ñaây, khi coøn laø gia chuû, Thaày gioûi ñaùnh ñaøn tyø baø? Thöa vaâng, baïch Theá Toân. Khi nhöõng sôïi daây ñaøn quaù caêng, ñaøn cuûa Thaày coù phaùt aâm hay söû duïng ñöôïc khoâng? Thöa khoâng, baïch Theá Toân. Khi nhöõng sôïi daây ñaøn quaù chuøng, ñaøn cuûa Thaày coù phaùt aâm hay söû duïng ñöôïc khoâng? Thöa khoâng, baïch Theá Toân. Khi nhöõng sôïi daây ñaøn khoâng quaù caêng, cuõng khoâng quaù chuøng, vaën ñuùng möùc trung bình, khi aáy ñaøn cuûa Thaày coù phaùt aâm hay söû duïng ñöôïc khoâng? Thöa ñöôïc, baïch Theá Toân. Cuõng vaäy, naøy Sona, khi tinh caàn tinh taán quaù caêng thaúng, thôøi ñöa ñeán dao ñoäng; khi tinh caàn tinh taán quaù thuï ñoäng, thôøi ñöa ñeán bieáng nhaùc. Do vaäy, Thaày phaûi an truù tinh taán moät caùch bình ñaúng.

Sau ñoù, Toân giaû Sona trôû thaønh moät vò A la haùn. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 6, phaåm Ñaïi, phaàn Sona, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.155)

LÔØI BAØN: Tu taäp cuõng gioáng nhö thöïc hieän baát cöù moät coâng vieäc naøo khaùc ñeàu ñoøi hoûi söï chuyeân caàn. Chính söï beàn bæ, tinh chuyeân laø neàn taûng, bí quyeát cuûa thaønh coâng. Trong ñoù, yù chí laø nhaân toá quan troïng ñeå duy trì vaø taêng tröôûng söï tinh caàn tinh taán. Ñoái vôùi nhöõng ngöôøi sô hoïc, ai cuõng mang trong mình taâm nguyeän chí thieát, yù chí kieân cöôøng, quyeát taâm vaø coá gaéng heát mình ñeå mong tìm ra chaân lyù. Tuy mong öôùc giaûi thoaùt, chöùng ngoä trong thôøi gian ngaén nhaát laø ñieàu toát song deã daãn ñeán thöïc traïng "löïc baát toøng taâm". Vì raèng, tieán trình chuyeån hoùa ñeå thaêng hoa taâm linh tuøy thuoäc vaøo nghieäp löïc cuûa moãi caù nhaân neân coù nhöõng trôû ngaïi vaø nhanh chaäm khaùc nhau. Do ñoù, neáu noã löïc thaùi quaù maø khoâng ñaït keát quaû thöôøng keùo theo hieäu öùng meät moûi ñoàng thôøi taïo ra caûm giaùc töï ti, thaát voïng vaø daãn ñeán thoái thaát. Ngöôïc laïi, neáu quaù thuï ñoäng, thieáu tinh caàn seõ daãn ñeán bieáng nhaùc, nhaøm chaùn, phoù maëc thaân phaän cuõng ñöa ñeán thoái thaát, hoaøn tuïc. Ñaây laø hai thaùi cöïc caàn traùnh trong coâng vieäc vaø nhaát laø trong tu taäp. Chuû tröông cuûa Ñöùc Phaät trong tu taäp laø Trung ñaïo, xa lìa moïi cöïc ñoan. Phaùp thoaïi giöõa Theá Toân vaø Sona veà vieäc söû duïng ñaøn tyø baø laø moät trong nhieàu ví duï ñieån hình veà tinh thaàn Trung ñaïo cuûa Phaät giaùo. Ñoàng thôøi, ñaây cuõng laø bí quyeát tu taäp thaønh coâng cuûa Toân giaû Sona vaø taát caû nhöõng ngöôøi con Phaät.[

208 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

7- ÑAÁT LAØNH CHIM ÑAÄU Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana. Taïi ñaáy, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Chö Tyû kheo, Ta seõ giaûng phaùp moân veà khu röøng. Haõy nghe vaø suy nghieäm kyõ. Tyû kheo soáng taïi khu röøng naøo maø caùc nieäm chöa ñöôïc an truù khoâng ñöôïc an truù; taâm tö chöa ñöôïc ñònh tónh khoâng ñöôïc ñònh tónh; caùc laäu hoaëc chöa ñöôïc ñoaïn tröø khoâng ñöôïc ñoaïn tröø; voâ thöôïng an oån chöa chöùng ñaït khoâng ñöôïc chöùng ñaït vaø y phuïc, ñoà aên, saøng toïa, thuoác men kieám ñöôïc moät caùch khoù khaên. Tyû kheo phaûi töø boû khu röøng aáy baát keå ngaøy hay ñeâm. Tyû kheo soáng taïi khu röøng naøo maø caùc nieäm chöa ñöôïc an truù khoâng ñöôïc an truù; … (nhö treân) vaø y phuïc, ñoà aên, saøng toïa, thuoác men kieám ñöôïc moät caùch deã daøng. Tyû kheo phaûi töø boû khu röøng aáy. Tyû kheo soáng taïi khu röøng naøo maø caùc nieäm chöa ñöôïc an truù ñöôïc an truù; taâm tö chöa ñöôïc ñònh tónh ñöôïc ñònh tónh; caùc laäu hoaëc chöa ñöôïc ñoaïn tröø ñöôïc ñoaïn tröø; voâ thöôïng an oån chöa chöùng ñaït ñöôïc chöùng ñaït vaø y phuïc, ñoà aên, saøng toïa, thuoác men kieám ñöôïc moät caùch khoù khaên. Tyû kheo phaûi ôû laïi khu röøng aáy. Tyû kheo soáng taïi khu röøng naøo maø caùc nieäm chöa ñöôïc an truù ñöôïc an truù; …(nhö treân) vaø y phuïc, ñoà aên, saøng toïa, thuoác men kieám ñöôïc moät caùch deã daøng. Tyû kheo phaûi ôû laïi khu röøng aáy ñeán troïn ñôøi. (ÑTKVN, Trung Boä I, kinh Khu röøng [löôïc], soá 17, VNCPHVN aán haønh, 1992, tr.239)

LÔØI BAØN: Thôøi Theá Toân coøn taïi theá, caùc Tyû kheo ña phaàn soáng du haønh. Vôùi haønh trang chuû yeáu laø ba y vaø moät baùt, khaát thöïc ñeå nuoâi thaân, luoân di chuyeån töø nôi naøy ñeán nôi khaùc laø ñaëc tröng cuûa ñôøi soáng xuaát gia. Cuõng coù luùc caùc vò Tyû kheo soáng ôû tinh xaù hoaëc nhaø cuûa thí chuû nhöng chuû yeáu vaãn laø caùc khu röøng beân ngoaøi nhöõng laøng maïc, phoá xaù. Theo kinh nghieäm cuûa Theá Toân, neáu khu röøng naøo maø khoâng caûi thieän ñöôïc ñôøi soáng taâm linh, khoâng thaêng tieán veà ñònh tueä thì duø cho nôi aáy coù ñôøi soáng sung tuùc cuõng phaûi töø boû ngay laäp töùc. Ngöôïc laïi, khu röøng naøo maø nôi aáy söï tu taäp ngaøy caøng tieán boä, daãu ñôøi soáng khoù khaên thì cuõng neân ôû laïi, neáu ñuû duyeân thì coù theå ôû laïi ñeán troïn ñôøi. Ngaøy nay, chö Tyû kheo khoâng coøn ôû röøng vaø du haønh nöõa maø thöôøng ôû coá ñònh trong nhöõng giaø lam song kinh nghieäm veà boán khu röøng vaãn coøn lieân heä maät thieát ñeán ñôøi soáng xuaát gia. Do ñoù, neáu moät Tyû kheo khoâng caûm nhaän ñöôïc söï tieán boä taâm linh thì coù quyeàn rôøi boû truï xöù ñeå tìm moät nôi ôû khaùc thích hôïp. Vì theá, nhöõng vò coù traùch nhieäm laõnh ñaïo caùc chuøa vieän ngoaøi vieäc caûi taïo, naâng caáp cô sôû haï taàng, chaêm lo ñôøi soáng vaät chaát caàn ñaëc bieät quan taâm ñeán söï thaêng hoa taâm linh cuûa ñaïi chuùng. Söï oån ñònh vaø phaùt trieån veà phöông dieän vaät chaát tuy caàn nhöng caàn nhaát vaãn laø söï tieán boä tinh thaàn. Ñaát laønh thì chim ñaäu. Cuõng vaäy, khu röøng naøo coù an laïc vaø giaûi thoaùt thì Taêng chuùng tìm veà nöông töïa. Ñieàu naøy lyù giaûi cho vieäc coù khaù nhieàu “khu röøng” hieän nay beân ngoaøi nguy nga, traùng leä, sung maõn vaät chaát nhöng thieáu vaéng chö Taêng bôûi khoâng kieán taïo ñöôïc chaát lieäu an tònh, giaûi thoaùt.[

8- UNG NHOÏT Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, khu vöôøn oâng Anaøthapindika, Ngaøi cho goïi caùc Tyû kheo. Naøy caùc Tyû kheo, ví nhö moät ung nhoït ñaõ traûi qua nhieàu naêm. Noù coù chín mieäng veát thöông, coù chín mieäng raïn nöùt. Töø ñaáy coù caùi gì chaûy ra? Chaéc chaén baát tònh ræ chaûy, chaéc chaén hoâi thuùi ræ chaûy, chaéc chaén nhaøm chaùn ræ chaûy. Coù caùi gì nöùt chaûy? Chaéc chaén baát tònh nöùt chaûy, chaéc chaén hoâi thuùi nöùt chaûy, chaéc chaén nhaøm chaùn nöùt chaûy. Ung nhoït, naøy caùc Tyû kheo, laø ñoàng nghóa vôùi thaân naøy do boán ñaïi taùc thaønh, do côm chaùo chaát chöùa nuoâi döôõng, voâ thöôøng, bieán hoaïi, tan naùt, huûy hoaïi, coù chín mieäng veát thöông, coù chín mieäng raïn nöùt. Töø ñaáy coù caùi gì chaûy ra? Chaéc chaén baát tònh ræ chaûy, chaéc chaén hoâi thuùi ræ chaûy, chaéc chaén nhaøm chaùn ræ chaûy. Coù caùi gì nöùt chaûy? Chaéc chaén baát tònh nöùt chaûy, chaéc chaén hoâi thuùi nöùt chaûy, chaéc chaén nhaøm chaùn nöùt chaûy. Do vaäy, naøy caùc Tyû kheo, haõy nhaøm chaùn thaân naøy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä IV, chöông 9, phaåm Tieáng roáng con sö töû, phaàn Ung nhoït, VNCPHVN aán haønh 1997, tr.116)

LÔØI BAØN: Neáu ñöôïc hoûi, treân ñôøi caùi gì laø quyù giaù nhaát haún ai cuõng traû lôøi ñoù laø sinh maïng, thaân theå. Ngöôøi ta coù theå cho baát cöù vaät gì mình sôû höõu nhöng ñoái vôùi thaân maïng thì khoâng. Vì moät leõ ñôn giaûn, ngöôøi laøm ra cuûa chöù cuûa khoâng laøm ra ngöôøi. Vì voâ giaù, neân con ngöôøi raát thöông meán, naâng niu, gìn giöõ vaø luyeán tieác chính baûn thaân mình. Thaân theå cuûa toâi, ñoái vôùi rieâng toâi thaät ñeïp, thaät quyù

vaø baát khaû xaâm phaïm. Thöông yeâu vaø traân quyù thaân maïng laø ñieàu toát ñoàng thôøi khoâng bieát quyù troïng thaân theå laø toäi loãi. Nhöng quaù tham ñaém, thöông tieác, chaáp thuû, chaêm lo, vun veùn cho rieâng mình thì khoâng neân. Bôûi cuoäc ñôøi caàn phaûi coù söï coáng hieán, seû chia, daâng taëng thaäm chí coù theå phaûi hy sinh vì haïnh phuùc cho nhieàu ngöôøi. Muoán ñöôïc vaäy, caùi toâi caù nhaân phaûi nhoû laïi thì tình yeâu roäng lôùn môùi coù cô hoäi môû ra. Cuõng töø ñaây, con ngöôøi môùi coù khaû naêng mang ñeán cho ñôøi nhöõng hoa traùi haïnh phuùc. Trong ñaïo loä giaûi thoaùt, thaân theå raát quan troïng, laø chieác beø ñöa haønh giaû ñeán bôø giaûi thoaùt. Duø quyù troïng nhöng khoâng tham ñaém vaø luyeán aùi saéc thaân thì môùi thoaùt ly ngaõ chaáp vaø thaønh töïu trí tueä. Theo tueä giaùc Theá Toân, thaân naøy daãu ñöôïc kheùo leùo che ñaäy, trang ñieåm hoaøn haûo ñeán ñaâu thì baûn chaát cuûa noù voán khoâng saïch seõ, nhö moät ung nhoït nhieàu naêm coù chín mieäng raïn nöùt, ræ chaûy baát tònh. Thaân theå laø moät ung nhoït thaät söï ñöôïc che ñaäy, bao boïc baèng moät lôùp da moûng kieàu dieãm beân ngoaøi. Chæ caàn moät traày xöôùc nhoû thoâi laø ung nhoït aáy seõ vôõ ra. Hay duø cho khi thaân theå veïn toaøn thì chín mieäng cuûa ung nhoït aáy laø hai loã tai, hai maét, hai loã muõi, mieäng, tieåu tieän vaø ñaïi tieän vaãn luoân thaûi ra baát tònh. Duy trì thöôøng tröïc tueä quaùn veà thaân theå nhö vaäy seõ laøm suy giaûm daãn ñeán chaám döùt söï tham aùi vaø chaáp thuû saéc thaân. Chaáp thuû vaø luyeán aùi töï ngaõ, vun veùn vaø toâ boài saéc thaân laø nguyeân nhaân cuûa moïi khoå ñau, luaân hoài sanh töû. Noã löïc quaùn saùt, nhö thaät tueä tri veà baát tònh cuûa thaân theå ñeå thoaùt ly tham aùi laø moät trong nhöõng chìa khoùa quan troïng cuûa nhöõng ngöôøi con Phaät ñeå môû cöûa giaûi thoaùt, thaønh töïu Nieát baøn.[

XII. TUEÄ

1- TRÍ TUEÄ LAØ TOÁI THÖÔÏNG Moät thôøi, Theá Toân truù giöõa daân chuùng Kosala, taïi ngoâi laøng teân Saølaø. Taïi ñaáy, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, ví nhö trong loaøi baøng sanh, sö töû, vua caùc loaøi thuù ñöôïc xem laø toái thöôïng, töùc laø veà söùc maïnh, toác löïc vaø doõng maõnh. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, trong caùc phaùp thuoäc phaàn giaùc ngoä, tueä caên ñöôïc xem laø toái thöôïng, töùc laø veà giaùc ngoä. Vaø theá naøo laø caùc phaùp thuoäc phaàn giaùc ngoä? Naøy caùc Tyû kheo, ñoù laø tín caên, taán caên, nieäm caên, ñònh caên vaø tueä caên laø phaùp thuoäc phaàn giaùc ngoä, vì ñöa ñeán giaùc ngoä. Ví nhö,

naøy caùc Tyû kheo, trong loaøi baøng sanh, sö töû, vua caùc loaøi thuù ñöôïc xem laø toái thöôïng, töùc laø veà söùc maïnh, toác löïc vaø doõng maõnh. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, trong caùc phaùp thuoäc phaàn giaùc ngoä, tueä caên ñöôïc xem laø toái thöôïng, töùc laø veà giaùc ngoä. (ÑTKVN, Töông Öng Boä V, chöông 4, phaåm 6, phaàn Saølaø, NXB Toân Giaùo, 2000, tr.354)

LÔØI BAØN: Giaùo lyù nguõ caên (tín, taán, nieäm, ñònh vaø tueä caên) laø neàn taûng caên baûn, laø nguoàn goác cho moïi thieän phaùp phaùt sinh. Noùi caùch khaùc, nguõ caên laø caùc phaùp thuoäc phaàn giaùc ngoä, vì ñöa ñeán giaùc ngoä. Giaùc ngoä laø muïc tieâu cuûa tu taäp nguõ caên vaø toaøn boä giaùo lyù Phaät ñaø. Trong noäi dung tu taäp nguõ caên: Thieát laäp nieàm tin saâu saéc vaøo Tam baûo (tín), tinh caàn thöïc hieän vaø thaønh töïu taát caû caùc ñieàu laønh trong cuoäc soáng (taán), thöïc taäp chaùnh nieäm, ñaëc bieät laø Töù nieäm xöù (nieäm), chöùng ñaéc vaø an truù Töù thieàn (ñònh), ñaày ñuû trí tueä veà söï sanh dieät cuûa caùc phaùp, roõ bieát nhö thaät veà Töù Thaùnh

ñeá (tueä), taát caû khoâng ngoaøi muïc ñích höôùng ñeán giaùc ngoä. Theo Theá Toân, trong caùc phaùp thuoäc phaàn giaùc ngoä aáy, tueä caên laø toái thöôïng. Cuõng nhö trong Baùt Thaùnh ñaïo, chaùnh kieán daãn ñaàu. Ñaønh raèng, caùc phaùp khaùc coù taùc duïng hoã trôï raát tích cöïc cho tueä giaùc phaùt khôûi nhöng chæ coù tueä giaùc môùi giaûi quyeát troïn veïn vaán ñeà phieàn naõo, sanh töû. Vì leõ aáy, phöông chaâm tu hoïc cuûa ngöôøi con Phaät luoân laø “duy tueä thò nghieäp”. Do vaäy, thieàn quaùn, cô sôû cuûa tueä giaùc, laø noäi dung thöïc taäp caàn yeáu nhaát, khoâng theå thieáu trong noäi dung tu taäp cuûa ngöôøi con Phaät. Thieàn quaùn, thöïc chaát laø söï tu taäp tueä caên (nguõ caên), chaùnh kieán (Baùt Thaùnh ñaïo), tueä (Tam voâ laäu hoïc). Tueä giaùc cuûa thieàn quaùn (phaùt trieån treân neàn thieàn chæ-ñònh) seõ queùt saïch moïi tham aùi, voâ minh. Thaáy bieát ñuùng nhö thaät veà baûn chaát cuûa caùc phaùp laø duyeân sanh, voâ thöôøng, khoå, khoâng, voâ ngaõ chính laø tueä giaùc. Ngay ñaây, söï thaät veà thaân, taâm vaø theá giôùi hieån baøy vaø haønh giaû vöôït thoaùt moïi troùi buoäc cuûa tham saân si, thaønh töïu giaûi thoaùt, giaùc ngoä.[

2- VOÂ MINH & TUEÄ GIAÙC Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, vöôøn oâng Anaøthapindika. Taïi ñaáy, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù hai loaïi ngöôøi ngu naøy. Theá naøo laø hai? Ngöôøi thaáy coù phaïm toäi nhöng khoâng thaáy coù phaïm toäi vaø ngöôøi khoâng chaáp nhaän ngöôøi khaùc nhö phaùp phaùt loä toäi cuûa mình. Naøy caùc Tyû kheo, coù hai loaïi ngöôøi ngu naøy. Naøy caùc Tyû kheo, coù hai loaïi ngöôøi coù trí. Theá naøo laø hai? Ngöôøi coù phaïm toäi laø thaáy coù phaïm toäi vaø ngöôøi chaáp nhaän ngöôøi khaùc nhö phaùp phaùt loä toäi cuûa mình. Naøy caùc Tyû kheo, coù hai loaïi ngöôøi coù trí naøy. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 2, phaåm Ngöôøi ngu, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.114)

LÔØI BAØN: Trong quaù trình phaán ñaáu vöôn leân cuûa nhaân loaïi, tri thöùc laø nhaân toá quan troïng, coù tính quyeát ñònh cho vieäc phaùt trieån xaõ hoäi. Tuy nhieân, tri thöùc laø moät con dao hai löôõi; neáu khoâng ñöôïc daãn daét vaø ñònh höôùng cuûa ñaïo ñöùc thì tri thöùc coù theå mang ñeán baát haïnh cho con ngöôøi. Thaûm hoïa cuûa vuõ khí coâng ngheä cao coù taùc duïng huûy dieät haøng loaït ñaõ minh chöùng ñieàu aáy. Vì theá, Phaät giaùo ñaët troïng taâm vaøo söï nghieäp phaùt trieån vaø thaønh töïu tueä giaùc (trí tueä) coøn tri thöùc chæ laø phöông tieän maø thoâi. Ñoái vôùi nhöõng ai chaân thaät caàu tueä giaùc thì phaûi thaáy roõ nhöõng aùc nghieäp cuûa chính mình. Tröø nhöõng baäc Thaùnh, khoâng ai trong chuùng ta maø khoâng coù toäi loãi, chæ khaùc bieät laø nhieàu hay ít nôi moãi ngöôøi. Vì theá, nhaän ra nhöõng laàm loãi vaø thöøa nhaän noù nhö moät söï giôùi haïn, thaáp heøn cuûa töï thaân laø moät söï tieán boä, bieåu hieän ban

ñaàu cuûa tueä giaùc. Trong tröôøng hôïp töï thaân khoâng nhaän ra laàm loãi thì phaûi mong caàu ngöôøi khaùc chæ loãi, goùp yù vaø soi saùng theâm. Baát kyø ai, muoán caàu tieán thì phaûi bieát laéng nghe; nhaát laø nghe caùi dôû, caùi xaáu... cuûa chính mình. Ngöôøi daùm noùi leân nhöõng ñieàu chöa toát cuûa ngöôøi khaùc vôùi thaønh yù xaây döïng, ñuùng luùc ñuùng nôi laø ngöôøi toát ñoàng thôøi ngöôøi bieát tieáp thu nhöõng goùp yù, pheâ bình vaø thaàm tri aân söï soi saùng aáy ñeå kieän toaøn laø ngöôøi coù trí. Tuy vaäy, söï ñôøi thöôøng "toát khoe xaáu che" neân laém khi "lôøi ngay traùi tai". Noùi thaät, noùi ngay thì deã maát loøng thaäm chí bò truø daäp, thuø gheùt bôûi ña phaàn ai cuõng bò toån thöông vaø mong muoán che ñaäy nhöõng haïn cheá cuûa mình. Ngöôøi khoâng thaáy toäi aùc neân tröôït daøi vaøo hoá thaúm ñaõ ñaønh nhöng neáu coù ñoâi laàn taâm chôït loeù saùng, giaät mình nhaän ra toäi loãi thì coá che giaáu. Keû thoâng minh taøi trí maø aùc taâm thì vieäc laøm aùc cuøng che ñaäy toäi loãi cuûa hoï raát tinh vi, nguî trang kheùo leùo, nhaèm thoûa maõn tham voïng nhieàu hôn. Nhöõng haïng ngöôøi naøy, duø coù tri thöùc cao, theo Theá Toân, vaãn laø ngöôøi thieáu trí, voâ minh, khoâng coù tueä giaùc. Baäc trí, theo Theá Toân, khoâng nhaát thieát laø coù tri thöùc cao bôûi tri thöùc khoâng ñuû naêng löïc chuyeån hoùa ñöôïc phieàn naõo. Ngöôøi coù tueä giaùc bieát nhìn thaúng vaøo söï thaät vaø chaáp nhaän söï thaät aáy duø ñau thöông roài noã löïc chuyeån hoùa, thaêng hoa. Hoa sen tinh khieát vaø ngaùt höông cuõng vöôn leân töø buøn laày. Cuõng vaäy, tueä giaùc cuõng nôû hoa töø buøn nhô voâ minh, toäi loãi khi con ngöôøi daùm nhìn thaúng, thöøa nhaän vaø chuyeån hoùa noù.[

3- CHAÙNH TRI KIEÁN Moät thôøi, Theá Toân du haønh giöõa daân chuùng Kosala, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù saùu tröôøng hôïp naøy khoâng theå xaûy ra. Theá naøo laø saùu? Ngöôøi ñaày ñuû tri kieán khoâng theå trôû lui laïi quan ñieåm laïc khoå do töï mình laøm. Ngöôøi ñaày ñuû tri kieán khoâng theå trôû lui laïi quan ñieåm laïc khoå do ngöôøi khaùc laøm. Ngöôøi ñaày ñuû tri kieán khoâng theå trôû lui laïi quan ñieåm laïc khoå do töï mình laøm, do ngöôøi khaùc laøm. Ngöôøi

ñaày ñuû tri kieán khoâng theå trôû lui laïi quan ñieåm laïc khoå khoâng do töï mình laøm, do töï nhieân sanh. Ngöôøi ñaày ñuû tri kieán khoâng theå trôû lui laïi quan ñieåm laïc khoå khoâng do ngöôøi khaùc laøm, do töï nhieân sanh. Ngöôøi ñaày ñuû tri kieán khoâng theå trôû lui laïi quan ñieåm laïc khoå khoâng do töï mình laøm vaø khoâng do ngöôøi khaùc laøm, do töï nhieân sanh. Vì côù sao? Naøy caùc Tyû kheo, ñoái vôùi ngöôøi coù ñaày ñuû tri kieán, nhaân vaø caùc phaùp do nhaân sanh ñaõ ñöôïc kheùo thaáy. Naøy caùc Tyû kheo, coù saùu tröôøng hôïp naøy khoâng theå xaûy ra. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 6, phaåm Maùt laïnh, phaàn Töï laøm, VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.256)

LÔØI BAØN: Tröôùc voâ vaøn bieán ñoäng thuaän nghòch trong cuoäc ñôøi, con ngöôøi thöôøng truy tìm caùi nguyeân do, vì ñaâu maø neân noãi, roài vui buoàn, than vaõn, traùch mình vaø traùch ngöôøi. Khi thaéng lôïi thì vui söôùng, töï haøo raèng söï thaønh coâng naøy laø nhôø mình; khi thaát baïi thì buoàn böïc bôûi maát maùt, thua thieät naøy laø do ngöôøi, hoaëc do mình moät phaàn, hoaëc do töï nhieân, soá phaän v.v...

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 219

Vôùi tueä giaùc Theá Toân, ngöôøi ñaày ñuû tri kieán thì khoâng coù nhöõng quan ñieåm nhö theá bôûi hoï ñaõ thaáu suoát quy luaät Duyeân sinh. Moïi söï vaän haønh, bieán ñoåi cuûa thaân, taâm vaø theá giôùi ñeàu bò chi phoái bôûi duyeân sinh. Noùi caùch khaùc, nhaân-duyeân-quaû vôùi moái töông heä chaèng chòt, truøng truøng laø neàn taûng hình thaønh moïi hieän höõu. Do vaäy, taát caû nhöõng vui buoàn, ñöôïc maát, hôn thua, thaønh coâng, thaát baïi... treân cuoäc ñôøi naøy ñeàu khoâng chæ ñôn thuaàn laø do mình, do ngöôøi hay do töï nhieân maø coù. Nhaän thöùc ñöôïc söï thaät naøy laø thaønh töïu chaùnh tri kieán, coù tueä giaùc vaø vöôït qua moïi khoå ñau do nhaän thöùc vaø quan ñieåm sai laàm taïo neân. Theá Toân töøng daïy, nhöõng ai ñeán vôùi giaùo phaùp cuûa Ngaøi laø ñeå thaáy chöù khoâng phaûi ñeå tin. Chính quan ñieåm ñuùng ñaén, söï thaáy bieát chính xaùc seõ daãn ñöôøng cho tö duy vaø haønh ñoäng ñuùng ñaén, höôùng ñeán Chaân Thieän Myõ. Vì theá, noã löïc thieàn quaùn ñeå thaáy roõ baûn chaát cuûa caùc phaùp laø duyeân sanh voâ ngaõ laø moät trong nhöõng noäi dung tu taäp quan troïng haøng ñaàu. Trong 37 phaåm trôï ñaïo thì Baùt Thaùnh ñaïo quan troïng nhaát vaø trong Baùt Thaùnh ñaïo thì chaùnh kieán laø coát tuûy, bôûi thaáy ñöôïc duyeân khôûi trong moïi söï sanh thaønh, hoaïi dieät chính laø thaáy Phaùp, maø thaáy Phaùp töùc thaáy Nhö Lai.[

220 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

4- KHOÂNG PHAÛI CUÛA TOÂI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, caùi gì khoâng phaûi cuûa caùc oâng, haõy töø boû noù. Töø boû noù seõ ñöa laïi haïnh phuùc, an laïc cho caùc oâng. Naøy caùc Tyû kheo, caùi gì khoâng phaûi cuûa caùc oâng? Saéc, thoï, töôûng, haønh vaø thöùc, khoâng phaûi cuûa caùc oâng, haõy töø boû noù. Töø boû noù seõ ñöa laïi haïnh phuùc, an laïc. Ví nhö, naøy caùc Tyû kheo, coù ngöôøi gom caønh, laù cuûa Jetavana naøy ñem ñoát hay

tuøy duyeân söû duïng. Caùc oâng coù nghó raèng ñem ñoát hay tuøy duyeân söû duïng chuùng toâi? Thöa khoâng. Vì sao vaäy? Vì nhöõng caùi aáy khoâng phaûi chuùng con. Baïch Theá Toân, nhöõng caùi aáy khoâng thuoäc töï ngaõ chuùng con. Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, saéc, thoï, töôûng, haønh vaø thöùc, khoâng phaûi cuûa caùc oâng, haõy töø boû noù. Töø boû noù, caùc oâng seõ ñöôïc haïnh phuùc, an laïc. (ÑTKVN, Töông Öng Boä III, chöông 1, phaåm Khoâng phaûi cuûa caùc oâng [löôïc], NXB Toân Giaùo, 2000, tr.67)

LÔØI BAØN: Tueä giaùc veà duyeân sinh phaùp cho thaáy vaïn söï vaïn vaät ñeàu toàn taïi trong quan heä hoã töông, laøm ñieàu kieän cho nhau hình thaønh vaø hoaïi dieät. Do ñoù, khoâng coù baát cöù söï vaät, hieän töôïng naøo treân ñôøi laø vónh haèng, thöôøng truï, thuaàn nhaát vaø baát bieán caû. Ngay ñeán baûn thaân con ngöôøi, sinh maïng chuùng ta ñang hieän höõu ñaây cuõng khoâng phaûi cuûa mình ñích thöïc, thì noùi chi ñeán nhöõng vaät ngoaøi thaân. Con ngöôøi laø hôïp theå cuûa naêm uaån goàm thaân theå (saéc), caûm giaùc (thoï), tri giaùc (töôûng), tö duy (haønh) vaø nhaän thöùc (thöùc). Döôùi

aùnh saùng cuûa thieàn quaùn duyeân sinh, con ngöôøi laø moät sinh theå do naêm uaån naøy hoøa hôïp maø thaønh. Ñaõ laø hoøa hôïp taát khoâng coù ngaõ tính hay linh hoàn baát töû nôi con ngöôøi. Vaäy, toâi hay cuûa toâi chæ laø söï chaáp thuû do voâ minh vaø tham aùi saâu daøy che laáp. Chính söï chaáp thuû veà toâi vaø cuûa toâi laø cô sôû, coäi nguoàn cuûa moïi khoå ñau. Nhìn saâu hôn, moãi thaønh phaàn cuûa hôïp theå naêm uaån cuõng do nhieàu nhaân duyeân khaùc taïo neân. Ñôn cöû nhö thaân theå (saéc) phaùt trieån nhôø thöùc aên töø beân ngoaøi, caûm giaùc (thoï) ñöôïc taïo ra khi hoäi ñuû duyeân tieáp xuùc giöõa caùc giaùc quan (caên) vaø ñoái töôïng giaùc quan (traàn). Quaùn chieáu saâu saéc vaøo chính baûn thaân mình, chuùng ta seõ thaáy ñöôïc söï thaät cuûa “caùi toâi” laø duyeân sinh, voâ ngaõ. Vì theá Ñöùc Phaät daïy chuùng ta haõy töø boû naêm uaån. Töø boû ôû ñaây chính laø khoâng chaáp thuû, caøng buoâng xaû thì con ngöôøi caøng ñöôïc thaûnh thôi, an vui vaø haïnh phuùc. Vì nghieäp löïc vaø voâ minh che laáp, con ngöôøi luoân chaáp thuû “caùi toâi” vaø tin töôûng vaøo söï naém giöõ vaø laøm giaøu coù “caùi cuûa toâi”, xem nhö ñoù laø neàn taûng cuûa haïnh phuùc. Nhöng söï thaät khoâng phaûi nhö vaäy, caøng naém giöõ thì con ngöôøi caøng khoå ñau. Do vaäy, tueä giaùc thieàn quaùn voâ ngaõ laø lieäu phaùp duy nhaát ñeå höôùng ñeán haïnh phuùc, an vui ñích thöïc.[

5- TU TAÄP TAÙNH KHOÂNG Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Baøraønasi, taïi Isipatana. Roài cö só Dhammadina vôùi naêm traêm cö só ni ñeán ñaûnh leã vaø baïch Theá Toân: Baïch Theá Toân, haõy giaûng daïy cho chuùng con, haõy giaùo giôùi cho chuùng con. Nhôø vaäy, chuùng con ñöôïc haïnh phuùc, an laïc laâu daøi. Naøy Dhammadina, caùc oâng caàn phaûi hoïc taäp nhö sau: Caùc kinh ñieån naøo do Nhö Lai thuyeát giaûng thaâm saâu, sieâu theá, lieân heä ñeán nghóa Khoâng, caàn phaûi thöôøng

ñöôïc tìm ñeán vaø an truù (hoïc hoûi). Nhö vaäy, naøy Dhammadina, caùc oâng caàn phaûi hoïc taäp. (ÑTKVN, Töông Öng Boä V, chöông 11, phaåm Vôùi trí tueä, phaàn Dhammadina [tríchh], NXB Toân Giaùo, 2002, tr.591)

LÔØI BAØN: Khoâng phaûi ñôïi ñeán thôøi kyø Phaät giaùo Phaùt trieån (Ñaïi thöøa) maø ngay trong thôøi Theá Toân, Ngaøi ñaõ khai thò veà lyù Khoâng (Suønyataø). Phaùp thoaïi naøy ñaõ cho thaáy vaán ñeà coát tuûy nhaát, tinh yeáu nhaát cuûa Ñaïi thöøa laø taùnh Khoâng ñaõ ñöôïc Theá Toân truyeàn trao, khuyeán taán tu taäp khoâng nhöõng cho haøng xuaát gia maø ngay caû nhöõng Phaät töû taïi gia. Coù theå noùi, hoïc thuyeát taùnh Khoâng theå hieän baøng baïc trong Baùt Nhaõ, Trung quaùn luaän v.v... laø hoa traùi cuûa lôøi daïy "Caùc oâng caàn phaûi hoïc taäp nhö sau: Caùc kinh ñieån naøo do Nhö Lai thuyeát giaûng thaâm saâu, sieâu theá, lieân heä ñeán nghóa Khoâng, caàn phaûi thöôøng ñöôïc tìm ñeán vaø an truù (hoïc hoûi)". Vaø nhö theá, chuùng ta khoâng laï gì khi vò Toå sö hoïc thuyeát taùnh Khoâng cuûa Ñaïi thöøa, Boà taùt Long Thoï (Naøgaørjuna) ñöôïc toân xöng laø Ñeä nhò Thích Ca.

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 223

Maët khaùc, giaùo lyù Voâ ngaõ voán ñöôïc trieån khai töø raát sôùm ñoàng thôøi laø neàn taûng caên baûn nhaát cuûa phöông thöùc tu taäp vaø nhaän thöùc theo kinh taïng Nikaøya laïi chính laø cô sôû cuûa taùnh Khoâng. Töø ñaây, ngöôøi hoïc Phaät deã daøng nhaän ra söï lieân heä maät thieát, coù tính keá thöøa troïn veïn tinh thaàn Phaät giaùo Nguyeân thuûy trong heä thoáng kinh taïng Phaät giaùo Phaùt trieån. Baùt Nhaõ Taâm kinh ñeà caäp ñeán Boà taùt Quaùn Töï Taïi nhôø "chieáu kieán nguõ uaån giai khoâng" neân vöôït thoaùt moïi khoå aùch. Tueä giaùc taùnh Khoâng laø coâng cuï höõu hieäu nhaát ñeå queùt saïch moïi tö duy höõu ngaõ (coäi nguoàn cuûa khoå ñau) vaø xua tan boùng toái phieàn naõo, tham aùi, voâ minh. Do vaäy, muoán Dhammadina cuøng naêm traêm cö só chöùng ñaït haïnh phuùc vaø an laïc laâu daøi, Theá Toân ñaõ khuyeán taán hoï tu taäp lyù Khoâng. Thöïc taäp thieàn quaùn voâ ngaõ nhaèm tröïc nhaän voâ ngaõ tính (taùnh Khoâng) trong thaân taâm cuøng taát caû vaïn phaùp laø chìa khoùa ñeå vöôït thoaùt nguïc tuø sanh töû khoå ñau. Vì vaäy nghieân cöùu, hoïc hoûi vaø thöïc taäp thieàn quaùn ñeå an truù vaøo taùnh Khoâng, thaønh töïu tueä giaùc voâ ngaõ laø nhieäm vuï troïng taâm cuûa taát caû nhöõng ngöôøi con Phaät.[

224 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

6- NGÖÔØI MUØ SÔØ VOI Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, taïi Jetavana, khu vöôøn oâng Anaøthapindika. Luùc baáy giôø coù moät soá ñoâng caùc Sa moân, Baø la moân vaø caùc du só ngoaïi ñaïo vaøo thaønh Saøvatthi ñeå khaát thöïc. Hoï coù nhieàu quan ñieåm, sôû thích vaø nöông töïa vaøo caùc quan nieäm khaùc nhau. Do ñoù, hoï luaän tranh, ñaáu tranh, ñaû thöông nhau baèng binh khí mieäng löôõi: Nhö theá naøy laø phaùp. Nhö theá naøy khoâng phaûi phaùp... Caùc Tyû kheo sau khi khaát thöïc ôû Saøvatthi, trôû veà keå laïi vôùi Theá Toân. Ngaøi daïy: Naøy caùc Tyû kheo, caùc du só ngoaïi ñaïo laø nhöõng ngöôøi muø, khoâng coù maét, khoâng bieát

phaùp vaø khoâng bieát phi phaùp… Naøy caùc Tyû kheo, thuôû xöa cuõng taïi thaønh Saøvatthi naøy, coù moät oâng vua ñaõ cho nhoùm hoïp caùc ngöôøi muø laïi roài sai ngöôøi daét ñeán moät con voi. Sau khi sôø voi, nhöõng ngöôøi sôø ñöôïc caùi ñaàu noùi con voi nhö caùi gheø; nhöõng ngöôøi sôø ñöôïc caùi tai baûo con voi nhö caùi saøng gaïo; nhöõng ngöôøi sôø ñöôïc caùi ngaø noùi con voi nhö löôõi caøy; nhöõng ngöôøi sôø ñöôïc caùi buïng baûo con voi nhö caùi troáng; nhöõng ngöôøi sôø ñöôïc caùi chaân noùi con voi nhö caùi coät; nhöõng ngöôøi sôø ñöôïc caùi ñuoâi baûo con voi nhö caây choåi… Naøy caùc Tyû kheo, caùc du só ngoaïi ñaïo laø nhöõng ngöôøi muø, khoâng coù maét, khoâng bieát phaùp vaø khoâng bieát phi phaùp. Do ñoù, hoï môùi luaän tranh, ñaáu tranh … (ÑTKVN, Tieåu Boä I, kinh Phaät Töi Thuyeát, chöông 6, phaåm Sanh ra ñaõ muø, NXB TP.HCM, 1999, tr.238)

LÔØI BAØN: Moät con ngöôøi duø thoâng thaùi ñeán maáy cuõng khoù maø nhaän thöùc heát

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 225

moïi söï vaät vaø hieän töôïng cuûa theá giôùi. Nhaát laø ngaøy nay khi söï chuyeân moân hoùa ñöôïc phaùt huy ñeán cao ñoä thì caøng khoù khaên cho moät ngöôøi coù ñöôïc kieán thöùc baùch khoa. Do ñoù, phaûi heát söùc deø daët vaø khieâm toán vôùi kieán thöùc giôùi haïn cuûa chính mình. Baûo veä moät quan ñieåm trieát hoïc hay moät nieàm tin toân giaùo laø ñieàu neân laøm nhöng cöïc ñoan cho quan ñieåm vaø nieàm tin cuûa mình laø voâ ñöch laø ñieàu neân traùnh. Vì raèng söï thaáy bieát cuûa con ngöôøi raát giôùi haïn, chæ thaáy bieát ñôn tuyeán maø khoâng lónh hoäi ñöôïc toaøn theå. Cuõng nhö nhöõng ngöôøi muø kia, thaáy bieát veà con voi cuûa hoï khoâng sai nhöng chæ ñuùng moãi moät phaàn. Ñoái vôùi söï nghieäp tu hoïc, caûm nhaän veà söï chöùng ngoä, theå nhaäp chaân lyù cuõng coù saâu caïn khaùc nhau nôi moãi caù nhaân. Trong boái caûnh coù khaù nhieàu söï pheâ phaùn, luaän chieán veà tö töôûng, ñöôøng loái, phaùp moân vaø möùc ñoä chöùng ñaéc… khieán cho khoâng ít ngöôøi haäu hoïc hoang mang. Thieát nghó, khi chöa ñaït ñeán toaøn giaùc nhö Ñöùc Phaät thì ngöôøi tu cuõng neân thaän troïng vaø khieâm haï khi ñaùnh giaù veà phaùp moân vaø sôû ñaéc cuûa ngöôøi khaùc. Bôûi leõ, ña phaàn chuùng ta cuõng ñeàu laø ngöôøi muø trong bieån giaùc bao la.[

226 LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA

7- VOÂ MINH LAØ CAÁU UEÁ LÔÙN NHAÁT Moät thôøi, Theá Toân ôû Vesaøli, taïi Mahavaøna, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, coù taùm caáu ueá naøy. Theá naøo laø taùm? Naøy caùc Tyû kheo, khoâng ñoïc tuïng laø caáu ueá cuûa Thaùnh ñieån; khoâng thöùc daäy laø caáu ueá cuûa nhaø; bieáng nhaùc laø caáu ueá cuûa dung saéc; phoùng daät laø caáu ueá cuûa phoøng hoä; aùc haïnh laø caáu ueá cuûa ñaøn baø; xan tham laø caáu ueá cuûa boá thí; caùc aùc phaùp laø caáu ueá cuûa ñôøi naøy vaø ñôøi sau. Nhöng naøy caùc Tyû kheo, coøn coù caáu ueá lôùn hôn caùc caáu ueá, voâ minh laø caáu ueá lôùn nhaát. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä III, chöông 8, phaåm Lôùn, phaàn Caùc caáu ueá [löôïc], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.553)

LÔØI BAØN: Caáu ueá töùc caùc phieàn naõo noùi chung laø nhaân toá chính laøm trôû ngaïi söï thaêng hoa taâm trong loä trình tu taäp. Taâm cuûa chuùng ta coù voâ vaøn caáu ueá, moãi loaïi coù moät aûnh höôûng ñeán moät khía caïnh khaùc nhau trong quaù trình thanh loïc taâm. Chung quy caáu ueá laø dô baån, laøm trôû ngaïi, chöôùng ngaïi thanh tònh caàn phaûi chuyeån hoùa, loaïi tröø. Khoâng tìm hieåu, nghieân taàm ñeå nhaän thöùc ñuùng ñaén veà giaùo phaùp laø moät chöôùng ngaïi. Giaùo phaùp giaûi thoaùt cuûa Theá Toân thaät quyù giaù nhöng söï toân kính giaùo phaùp phaûi ñöôïc theå hieän nôi hoïc taäp, tìm ra con ñöôøng vaø thaân chöùng. Vì theá, Thaùnh ñieån seõ khoâng phaùt huy taùc duïng, thaäm chí bò mai moät daàn neáu chuùng ta thænh veà chæ ñeå… thôø. Caùc phöông dieän khaùc cuûa ñôøi soáng cuõng vaäy, töø nhaø cöûa cho ñeán thaân theå seõ bò bieáng nhaùc, giaûi ñaõi laøm cho caáu ueá. Söï buoâng thaû,

phoùng tuùng seõ trôû ngaïi vieäc phoøng hoä, giöõ gìn; giöõ saùu caên khoâng loaïn ñoäng khi tieáp xuùc vôùi traàn caûnh. Taâm ích kyû, ganh tî cuøng vôùi nhöõng haønh ñoäng xaáu aùc seõ laøm hoen oá nhaân caùch con ngöôøi. Söï xan tham seõ laøm chuøn taâm boá thí, nhöõng yù nieäm toát ñeïp veà san seû deã daøng bò loøng tham che laáp, ngaên ngaïi. Vaø nhöõng ñieàu xaáu aùc ñang xaûy ra trong hieän taïi chaéc chaén seõ laøm caáu baån söï toát ñeïp, töôi saùng ôû töông lai. Tuy nhieân, caáu ueá lôùn nhaát vaø chi phoái maïnh meõ nhaát ñoái vôùi moïi laõnh vöïc hoaït ñoäng cuûa con ngöôøi ñoù laø voâ minh. Chính söï si aùm, khoâng saùng suoát, thieáu tueä giaùc laø coäi nguoàn cuûa tham aùi, chaáp thuû vaø caáu ueá. Moïi khoå ñau cuûa chuùng sanh ñeàu baét nguoàn töø voâ minh. Vì theá, ñoaïn tröø voâ minh ñeå khai môû tueä giaùc laø troïng taâm cuûa tu taäp. Do vaäy, chuùng ta khoâng laï khi phöông chaâm tu hoïc cuûa haøng Phaät töû luoân laø “Duy tueä thò nghieäp”.[

8- BOÏT NÖÔÙC Moät thôøi, Theá Toân ôû Ayujjaøya, treân bôø soâng Haèng. ÔÛ ñaáy, Theá Toân goïi caùc Tyû kheo: Ví nhö, naøy caùc Tyû kheo, soâng Haèng naøy chaûy mang theo ñoáng boït nöôùc lôùn. Coù ngöôøi coù maét nhìn ñoáng boït nöôùc aáy, chuyeân chuù, nhö lyù quaùn saùt. Do nhìn chuyeân chuù, nhö lyù quaùn saùt noù, ñoáng boït nöôùc aáy hieän roõ ra laø troáng khoâng, hieän roõ ra laø roãng khoâng, hieän roõ ra laø khoâng coù loõi cöùng. Naøy caùc Tyû kheo, laøm sao coù loõi cöùng trong ñoáng boït nöôùc ñöôïc? Cuõng vaäy, naøy caùc Tyû kheo, phaøm coù saéc, thoï, töôûng, haønh vaø thöùc gì thuoäc quaù khöù, vò lai, hieän taïi, hoaëc noäi hay ngoaïi, hoaëc thoâ hay teá, hoaëc lieät hay thaéng, hoaëc xa hay gaàn; vò Tyû kheo thaáy saéc (thoï, töôûng, haønh vaø thöùc) chuyeân chuù, nhö lyù quaùn saùt veà saéc (thoï, töôûng, haønh vaø thöùc). Do vò Tyû kheo nhìn chuyeân chuù, nhö lyù quaùn saùt saéc (thoï, töôûng, haønh vaø thöùc), saéc (thoï, töôûng, haønh vaø thöùc) aáy hieän roõ ra laø troáng khoâng, hieän roõ ra laø roãng khoâng, hieän roõ ra laø khoâng coù loõi cöùng. Laøm sao, naøy caùc Tyû kheo, laïi coù loõi cöùng trong saéc (thoï, töôûng, haønh vaø thöùc) ñöôïc? Thaáy vaäy, naøy caùc Tyû kheo, vò Ña vaên Thaùnh ñeä töû

nhaøm chaùn ñoái vôùi saéc, thoï, töôûng, haønh vaø thöùc. Do nhaøm chaùn, vò aáy ly tham. Do ly tham, vò aáy giaûi thoaùt. (ÑTKVN, Töông Öng Boä III, chöông 1, phaåm Hoa, phaàn Boït nöôùc, NXB Toân Giaùo 2000, tr.252)0

LÔØI BAØN: Con ngöôøi vaø theá giôùi khaùch quan voán hieän höõu, vaän ñoäng theo quy luaät thaønh, truï, hoaïi, khoâng song nhaän thöùc veà ñieàu aáy laïi

khaùc nhau tuøy theo nghieäp cuûa moãi ngöôøi, ít coù ai nhaän thöùc ñuùng nhö thaät veà töï thaân vaø hieän töôïng giôùi. Chính nhaän thöùc chuû quan, nhuoám maøu töï ngaõ laø nguyeân nhaân ñeå phaùt khôûi tham aùi, coäi nguoàn cuûa moïi khoå ñau. Goác reã cuûa moïi baát haïnh giaùng xuoáng thaân phaän con ngöôøi xuaát phaùt töø nhaän thöùc sai laàm raèng coù moät caùi laø toâi, laø cuûa toâi, laø töï ngaõ cuûa toâi trong vaø ngoaøi taám thaân nguõ uaån. Thöïc ra, theo tueä giaùc cuûa Theá Toân thì caùi maø chuùng sanh luoân laàm chaáp laø toâi, cuûa toâi vaø töï ngaõ cuûa toâi thöïc chaát laø roãng khoâng, troáng khoâng, khoâng coù loõi cöùng. Chính tueä quaùn voâ ngaõ veà nguõ uaån ñaõ laøm baät tung moïi söï che ñaäy cuûa voâ minh, laøm phôi baøy moïi ngoõ ngaùch cuûa naêm aám, hieån loä thöïc töôùng voâ ngaõ. Nhaän thöùc veà voâ ngaõ töôùng coù theå thöïc hieän ñöôïc trong cuoäc soáng haøng ngaøy. Bôûi töï thaân cuûa vaïn phaùp voán nhö theá, do duyeân sanh, giaû coù vaø khoâng thaät. Khoâng coù maáy khaùc bieät giöõa caùi ta nguõ uaån vaø ñoáng boït nöôùc lôø löõng troâi treân doøng soâng Haèng. Ñoáng boït nöôùc aáy tuy coù nhöng thöïc ra chæ laø söï tích tuï cuûa voâ soá bong boùng nöôùc, seõ laàn löôït vôõ tan döôùi aùnh saùng maët trôøi. Cuõng vaäy, caùi ta nguõ uaån maø chuùng ta haèng yeâu thöông, chaáp thuû cuõng khoâng naèm ngoaøi caáu truùc bong boùng nöôùc aáy. Chæ caàn chuyeân chuù, quan saùt tinh teá töï thaân trong saâu laéng cuûa chaùnh nieäm laø chuùng ta seõ tænh thöùc veà moät söï thaät giaûn dò laø khoâng coù moät caùi gì thöôøng haèng, beàn chaéc trong töù ñaïi, nguõ uaån. Chuùng coù ñaáy nhöng duyeân hôïp, voâ thöôøng, giaû coù vaø khoâng thaät. Haøng ñeä töû Phaät phaûi luoân chaùnh nieäm, quaùn chieáu veà voâ ngaõ. Neáu duy trì thöôøng tröïc tueä quaùn veà voâ ngaõ tính cuûa töï thaân vaø vaïn phaùp thì seõ khoâng coøn chaáp thuû nguõ uaån, thoaùt ly ñöôïc taâm lyù tham aùi vaø chaám döùt moïi khoå ñau, thaønh töïu giaûi thoaùt, giaùc ngoä.[

9- COÙ & KHOÂNG Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Saøvatthi, daïy caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, Ta khoâng tranh luaän vôùi ñôøi, chæ coù ñôøi tranh luaän vôùi Ta. Naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi noùi phaùp khoâng tranh luaän vôùi baát cöù moät ai ôû ñôøi. Naøy caùc Tyû kheo, caùi gì ngöôøi coù trí ôû ñôøi chaáp nhaän laø khoâng, Ta cuõng noùi laø khoâng; caùi gì ngöôøi coù trí ôû ñôøi chaáp nhaän laø coù, Ta cuõng noùi coù. Vaø naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi coù trí ôû ñôøi khoâng chaáp nhaän saéc, thoï, töôûng, haønh vaø thöùc laø thöôøng coøn, khoâng chòu söï bieán hoaïi, thôøi Ta cuõng noùi laø khoâng. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø caùi gì ngöôøi coù trí ôû ñôøi

chaáp nhaän laø khoâng, Ta cuõng noùi laø khoâng. Naøy caùc Tyû kheo, ngöôøi coù trí ôû ñôøi chaáp nhaän saéc, thoï, töôûng, haønh vaø thöùc laø voâ thöôøng, chòu söï bieán hoaïi, thôøi Ta cuõng noùi laø coù vaäy. Naøy caùc Tyû kheo, ñaây laø caùi gì ngöôøi coù trí ôû ñôøi chaáp nhaän laø coù, Ta cuõng noùi laø coù. ÔÛ trong ñôøi, naøy caùc Tyû kheo, coù theá phaùp. Theá phaùp aáy Nhö Lai hoaøn toaøn chöùng ngoä. Sau khi hoaøn toaøn chöùng ngoä, Nhö Lai tuyeân boá, thuyeát giaûng, trình baøy, xaùc chöùng, khai thò. Saéc thoï töôûng haønh vaø thöùc, naøy caùc Tyû kheo, laø theá phaùp. Theá phaùp aáy Nhö Lai hoaøn toaøn chöùng ngoä. Sau khi hoaøn toaøn chöùng ngoä, Nhö Lai tuyeân boá, thuyeát giaûng, trình baøy, xaùc chöùng, khai thò. Vaø nhöõng ai, khi Nhö Lai tuyeân boá, thuyeát giaûng, trình baøy, xaùc chöùng, khai thò nhö vaäy, vaãn khoâng bieát, khoâng thaáy, vôùi ngöôøi aáy, Ta xem laø

phaøm phu, muø loøa, khoâng coù maét. (ÑTKVN, Töông Öng Boä III, chöông 1, phaåm Hoa, phaàn Boâng hoa [löôïc], NXB Toân Giaùo, 2000, tr.249)

LÔØI BAØN: Theá Toân tuyeân thuyeát giaùo phaùp döïa treân neàn taûng tueä giaùc maø Ngaøi ñaõ chöùng ngoä. Vì theá, giaùo phaùp khoâng phaûi laø saûn phaåm cuûa tö duy, thieân veà luaän lyù nhö moät hoïc thuyeát maø ñôn thuaàn chæ laø nhöõng kinh nghieäm veà con ñöôøng vöôït thoaùt khoå ñau, laø traûi nghieäm cuûa ngöôøi ñaõ ñi qua vaø ñaõ chöùng ñaït. Vôùi tueä giaùc giaûi thoaùt, vaïn phaùp ñeàu bò chi phoái bôûi voâ thöôøng, laø khoå vaø hoaøn toaøn voâ ngaõ. Ñoù laø moät söï thaät khaùch quan, laø caùi thaáy bieát vaø chöùng tri cuûa baäc Giaùc ngoä veà caùc phaùp. Vì theá, khi tuyeân thuyeát coù vaø khoâng, Theá Toân vaãn giöõ moät laäp tröôøng duy nhaát laø naêm uaån ñeàu khoâng, voâ thöôøng vaø voâ ngaõ. Taát nhieân, ñoái vôùi nhöõng ai ñaõ töøng chaáp nhaän coù moät töï ngaõ, caùi toâi hay linh hoàn tröôøng cöûu, baát bieán thì tuyeân boá veà söï thaät voâ ngaõ cuûa Theá Toân quaû laø saám seùt. Nhöng khoâng phaûi ai cuõng coù ñuû duyeân laønh ñeå coù theå môû to ñoâi maét traàn theá nhìn thaúng vaøo söï thaät, thaáy roõ söï vaän ñoäng töông tuïc khoâng giaùn ñoaïn vaø tính chaát duyeân sinh cuûa naêm uaån. Vì theá, ngoaøi nhöõng baäc trí, coøn laïi ña phaàn chuùng ta tuy coù maét maø nhö muø. Coù vaø khoâng chæ laø theá phaùp, vì thuaän theo theá gian trong söï thaät töông ñoái Theá Toân coù theå noùi coù vaø khoâng nhöng coát tuûy cuûa söï chöùng tri vaãn laø caùc phaùp ñeàu Khoâng.[

10- TAØM VAØ QUYÙ Moät thôøi, Theá Toân ôû Saøvatthi, taïi vöôøn oâng Anaøthapindika, goïi caùc Tyû kheo: Naøy caùc Tyû kheo, hai phaùp naøy laø phaùp ñen. Theá naøo laø hai? Khoâng taøm vaø khoâng quyù. Vaø naøy caùc Tyû kheo, hai phaùp naøy goïi laø phaùp traéng. Theá naøo laø hai? Taøm vaø quyù. Hai phaùp traéng naøy, naøy caùc Tyû kheo, che chôû cho theá giôùi. Neáu khoâng coù hai phaùp traéng naøy che chôû cho theá giôùi thôøi khoâng theå chæ ra ñöôïc ñaây laø meï hay laø em hoaëc chò cuûa meï, ñaây laø vôï cuûa anh hay em, ñaây laø vôï cuûa thaày hay

vôï caùc vò toân tröôûng. Vaø theá giôùi seõ ñi ñeán hoãn loaïn nhö giöõa caùc loaøi deâ, heo, choù, gaø, vòt. Naøy caùc Tyû kheo, vì coù hai phaùp traéng naøy che chôû, neân môùi coù theå chæ ñöôïc ñaây laø meï hay laø em hoaëc chò cuûa meï, ñaây laø vôï cuûa anh hay em, ñaây laø vôï cuûa thaày hay vôï caùc vò toân tröôûng. (ÑTKVN, Taêng Chi Boä I, chöông 2, phaåm Hình phaït, phaàn Hai loaïi toäi [trích], VNCPHVN aán haønh, 1996, tr.100)

LÔØI BAØN: Bieát hoå theïn laø moät nhaân toá quan troïng trong vieäc hoaøn thieän nhaân caùch cuûa con ngöôøi. Taøm laø bieát hoå theïn vôùi chính mình vaø quyù laø bieát hoå theïn, sôï haõi vôùi ngöôøi khaùc. Nhôø bieát hoå theïn neân chuùng ta coù theå vöôït thaéng, laøm chuû ñöôïc baûn thaân tröôùc nhöõng thoâi thuùc cuûa tham lam, saân haän vaø si meâ. Trong moãi chuùng ta ñeàu toàn taïi hai theá löïc ñen vaø traéng naøy. Giöõa thanh thieân baïch nhaät, haàu heát chuùng ta ñeàu theå hieän söï yù töù, sôï ngöôøi khaùc cheâ cöôøi, pheâ phaùn, chæ trích hoaëc leân aùn (quyù). Ngöôøi

maø voâ caûm tröôùc dö luaän, boû ngoaøi tai moïi söï cheâ cöôøi, mai mæa cuûa ngöôøi ñôøi (voâ quyù) thì xem nhö... cuøn, soáng beân leà xaõ hoäi hoaëc bò taâm thaàn. Coù theå noùi, khi coù yù thöùc veà mình vaø xaõ hoäi thì söï xaáu hoå, bieát theïn vôùi ngöôøi coøn cô may hieän höõu. Caùi khoù laø khi ñoái dieän vôùi chính mình, ta coù töï vaán löông taâm, xaáu hoå vaø theïn thuøng vôùi ñieàu chæ mình bieát hay khoâng? Leõ thöôøng ôû ñôøi laø khi vuï vieäc chöa ñoå beå ra thì xem nhö con ngöôøi ta voâ cuøng trong saùng, chaân chính vaø thaùnh thieän. Thaäm chí toàn taïi khaù phoå bieán quan nieäm nhöõng vieäc laøm toäi loãi nhöng qua maët ñöôïc phaùp luaät thì xem nhö khoâng coù toäi tình gì. Phaûi can ñaûm vaø trí duõng laém ngöôøi ta môùi soáng vôùi löông tri, nhaän ra nhöõng sai traùi cuûa chính mình ñeå töø boû duø chöa ai bieát hoaëc khoâng heà bieát. Ñöùc tính quyù baùu aáy goïi laø taøm, phaûi tænh thöùc thaät nhieàu môùi nhaän ra vaø thöïc haønh ñöôïc ñieàu aáy trong ñôøi soáng haøng ngaøy. Bieát xaáu hoå vôùi mình tröôùc nhöõng toäi loãi laø neàn taûng ñaïo ñöùc caên baûn cuûa caù nhaân vaø xaõ hoäi. Theá Toân ñaõ khaúng ñònh neáu khoâng hoå theïn vôùi chính mình vaø moïi ngöôøi thì con ngöôøi chaúng khaùc naøo caàm thuù, theá giôùi seõ ñi ñeán hoãn loaïn. Do ñoù, thöïc taäp noäi quaùn, phaûn tænh, nhìn laïi mình, töï vaán löông taâm nhaèm chaën ñöùng nhöõng ñieàu xaáu aùc chính laø noäi dung thieàn quaùn veà tueä hoïc cuûa Phaät giaùo maø moïi ngöôøi trong xaõ hoäi caàn öùng duïng ñeå töï kieän toaøn nhaân caùch.[

11- TUEÄ GIAÙC VOÂ NGAÕ Moät thôøi, Theá Toân truù ôû Baøranasi, taïi Isipitana, choã vöôøn Nai. Roài du só Vacchagotta ñi ñeán, sau khi ñaûnh leã, thöa Theá Toân: Thöa Toân giaû Gotama, coù töï ngaõ khoâng? Theá Toân im laëng. Sau khi hoûi laïi laàn thöù hai, Theá Toân cuõng im laëng, du só Vacchagotta lieàn ñöùng daäy vaø ra ñi. Roài Toân giaû Ananda, sau khi du só ra ñi, hoûi Theá Toân vì sao khoâng traû lôøi

caâu hoûi cuûa du só Vacchagotta. Naøy Ananda, neáu Ta traû lôøi “coù töï ngaõ” nhö vaäy thuoäc veà chaáp thöôøng kieán. Vaø neáu Ta traû lôøi “khoâng coù töï ngaõ” nhö vaäy thuoäc veà chaáp ñoaïn kieán. Laïi nöõa, naøy Ananda, neáu Ta traû lôøi “coù töï ngaõ”, nhö vaäy, caâu traû lôøi cuûa Ta coù phuø hôïp vôùi trí tueä “Taát caû caùc phaùp laø voâ ngaõ”? Vaø neáu Ta traû lôøi “khoâng coù töï ngaõ”, nhö vaäy, laïi laøm cho du só Vacchagotta caøng ngô ngaùc, boái roái hôn nöõa: “Tröôùc ñaây ta coù töï ngaõ, nay khoâng coù töï ngaõ nöõa”. (ÑTKVN, Töông Öng Boä IV, chöông 10, phaàn Ananda [löôïc], NXB Toân Giaùo, 2001, tr.619)

LÔØI BAØN: Khoâng phaûi ngaãu nhieân maø sau khi thaønh ñaïo, Theá Toân ñaõ khoâng voäi vaøng thuyeát phaùp, bôûi chuùng sanh nghieäp chöôùng saâu daøy, thaät khoù laõnh hoäi ñöôïc tueä giaùc duyeân khôûi-voâ ngaõ. Vaø cho ñeán veà sau, khoâng phaûi vôùi baát cöù ai, Ngaøi cuõng trieån khai veà ñieàu naøy, tröø nhöõng tröôøng hôïp ñuû duyeân laønh, coù theå laõnh hoäi ñöôïc. Vì theá, Ngaøi ñaõ im laëng tröôùc caâu hoûi cuûa du só Vacchagotta vaø cuõng khoâng ít ngöôøi khaùc ñöông thôøi. Töï ngaõ, linh hoàn hay caùi toâi tröôøng cöûu baát dieät laø tín ñieàu aên saâu

LÔØI PHAÄT DAÏY TRONG KINH TAÏNG NIKAØYA 235

vaøo coát tuûy cuûa nhöõng ai tin töôûng vaøo thaàn linh saùng taïo. Trong voøng luaån quaån cuûa tö duy thì chæ coù hai phaïm truø cô baûn laø coù vaø khoâng, thaät nan giaûi ñeå noùi Khoâng-voâ ngaõ ñoái vôùi vaán ñeà töï ngaõ. Neáu noùi coù ngaõ laäp töùc rôi vaøo chaáp thöôøng, noùi khoâng coù ngaõ töùc rôi vaøo chaáp ñoaïn, maø chaáp thöôøng hay ñoaïn cuõng ñeàu laø taø kieán. Maët khaùc, noùi coù ngaõ thì traùi vôùi söï thaáy bieát voâ ngaõ cuûa Phaät, noùi khoâng coù ngaõ thì laøm cho ngöôøi nghe hoang mang, maát choã baùm víu; toát nhaát laø im laëng. Caùc thieàn sö ñôøi sau öùng cô khai thò maø khoâng ít ngöôøi ngoä nhaän cho laø cuoàng thieàn, taø ñaïo thöïc chaát thì cuõng hoïc theo Phaät, bôûi im laëng khoâng noùi nhö Phaät hay “noùi nhaûm” hoaëc ñaùnh cho moät gaäy thì cuõng gioáng nhau. Voâ ngaõ laø tueä giaùc, laø chöùng ngoä söï thaät chöù khoâng phaûi ñeå hieåu, nhaän thöùc. Vì theá, neáu trieån khai veà lyù thuyeát voâ ngaõ ñaïi ñeå nhö “giaû coù, duyeân sanh, khoâng thöïc theå…” cuõng chæ laø “ngoùn tay chæ maët traêng”. Do vaäy maø Phaät im laëng thuyeát phaùp, baøi phaùp voâ ngoân naøy laïi hay tuyeät cuøng trong tröôøng hôïp naøy. Khoâng phaûi coù, chaúng phaûi khoâng, vaäy töï ngaõ laø caùi gì? Cöù tö duy veà ñieàu aáy ñi, laø caùi gì thì moãi ngöôøi töï caûm nhaän laáy, bieát ñaâu seõ buøng vôõ ra moät caùi gì ñoù vöôït ngoaøi coù khoâng cuûa tö duy höõu ngaõ.[

HEÁT TAÄP I

Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.